

92-4
L 197

JĀNIS KLĪDZĒJS

JĀNIS KLĪDZĒJS
IEVAINOTĀ DZĪVE

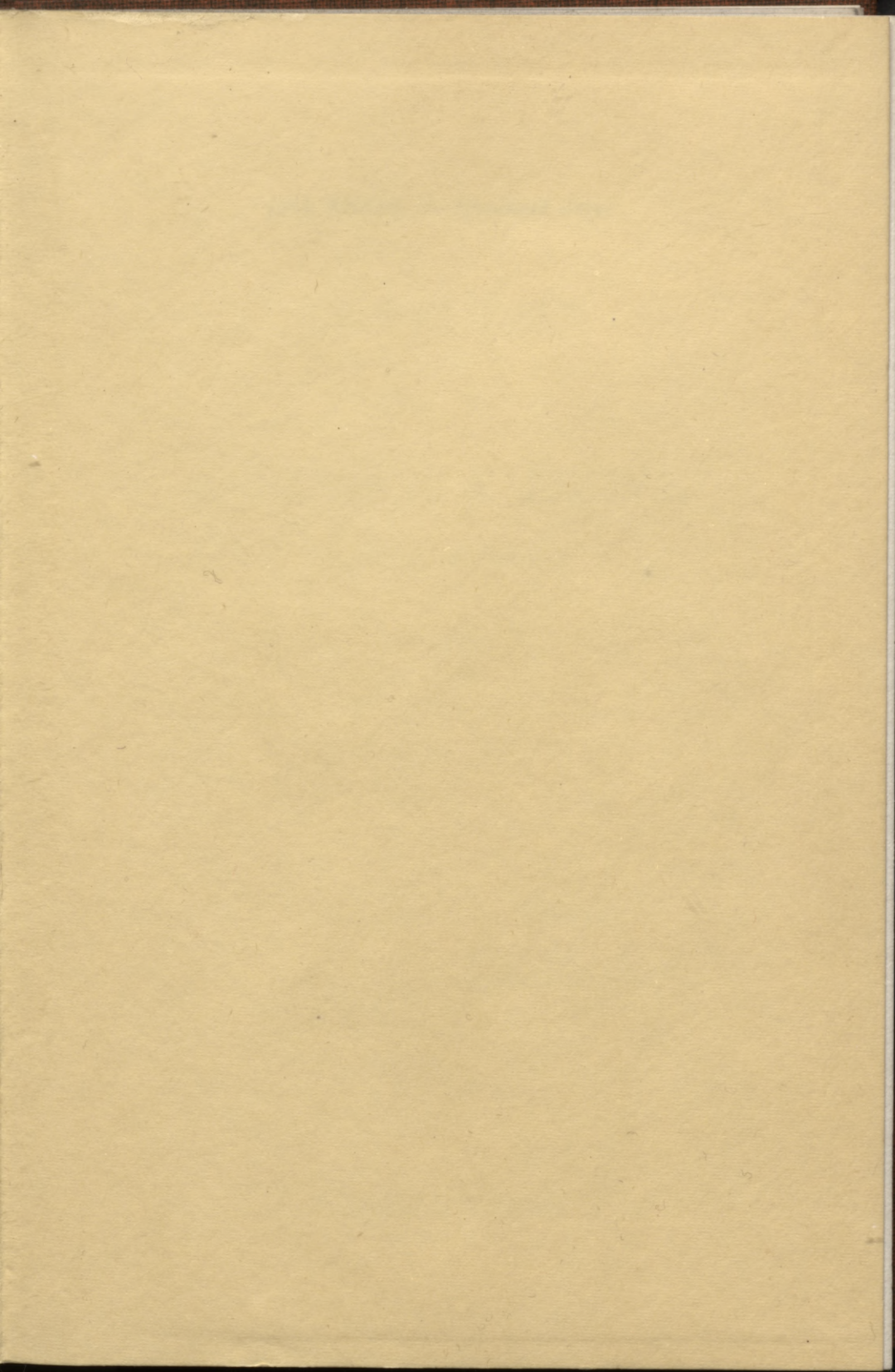

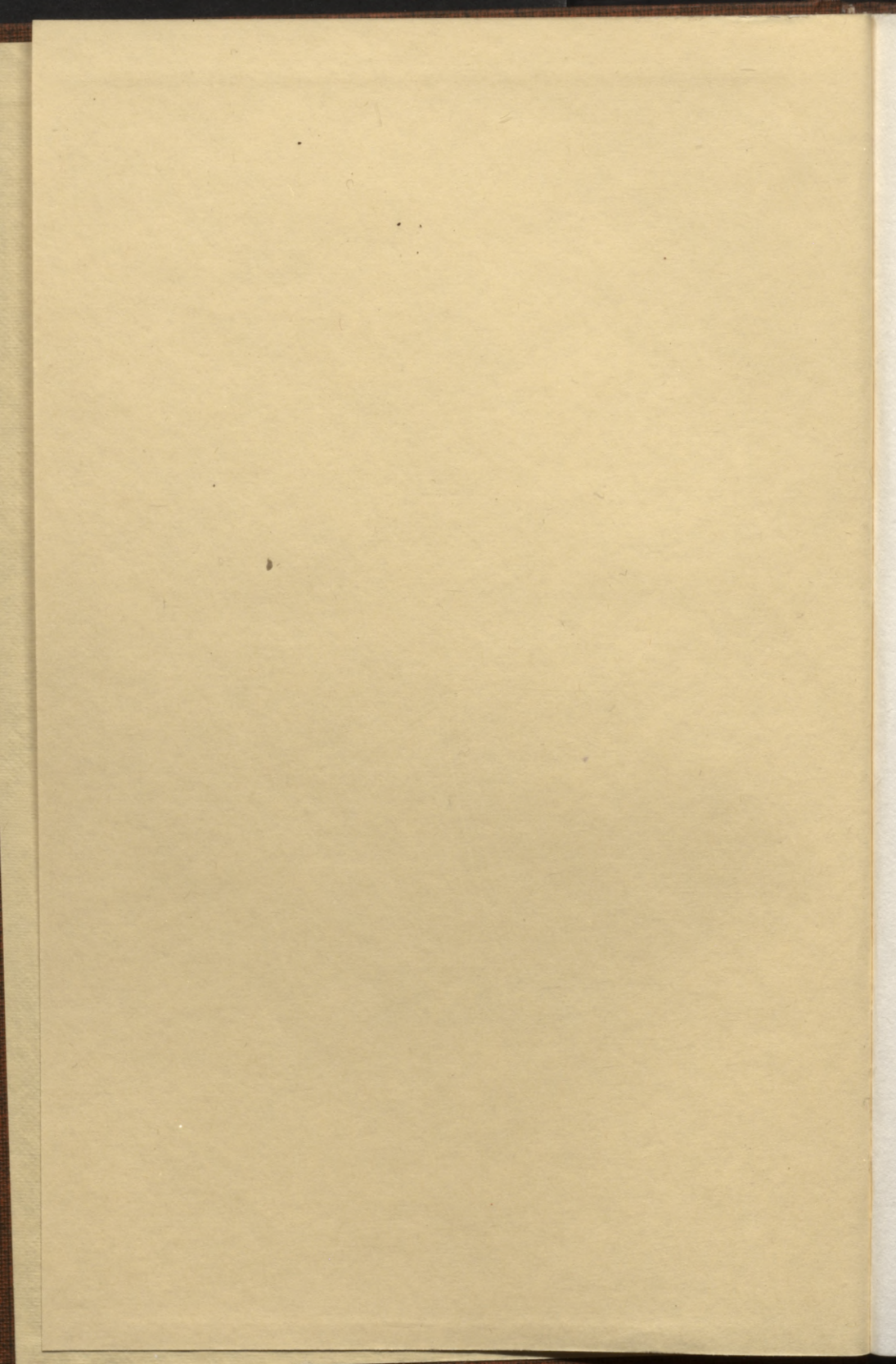
IEVAINOTĀ DZĪVE

JANIS KLIDZEJS

IEVAINOTĀ DZĪVE

Ritvaldis Jankus

Jānis Klīdzējs — Ievainotā dzīve

B, L

92-4
197

dubl.

110

JĀNIS KLĪDZĒJS

IEVAINOTĀ DZĪVE

MŪSDIENU PROBLĒMAS

3832

Ritvaldis Jankus

DAUGAVAS VANAGS

1976

Copyright by
Daugavas Vanagi

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA

92—

J. J. 260

0309017608

Priekšvārdi

Neatradisim tāda cilvēka, kuŗš labprātīgi samierinātos vadīt savas mūŗa dienas un gadus nelaimīgs. Tomēr ik dienu redzam daudz nelaimīgu, īgnu, dusmīgu, vai arī par sevi paŗu nedroŗu, pārmērīgi kautrīgu, vientulībā ierāvuŗos cilvēku. Vairums no ŗiem cietējiem ir veseli miesā, arī materiāli iztikuŗi. Neskatoties uz to, viņi ir nelaimīgi ar sevi, ar citiem, ar katru savu dienu. Bieŗi vien cēlonis ir kāds mezglis, reŗģis, aizspriedums, dambis cilvēka jūtās un līdz ar to domās par sevi paŗu, tuviniekiem, sveŗiem, visu apkārtņi un dzīvi. Nevajag nemaz būt psīchiatram, cilvēka uzveŗšanās zinātniekam, vai mācītājam, lai cilvēks spētu sākt palīdzēt sev pašam, vai arī citam izkāpt no ŗāda izolācijas ierakuma, atsākt tādu dzīvi, kas vieglāk dzīvojama un vairāk mīlējama.

ŗodien gandrīz katrs spēj un prot rīkoties gan ar vienkāŗšākām, gan komplicētākām maŗinām un elektroniskām ierīcēm. Tanī pašā laikā mazliet dziļāka sevis paŗa un cita cilvēka sapraŗana ir atstāta novārtā. Doma ir apmēram tāda: Ja tu esi dzīvs, kaut cik pie veselības, ja tev ir savs darbs, sava atpūta un izprieca, tad — nekā cita jau nevajag, jādzīvo tik tālāk. Var jau arī tā. Var dzīvot tikai desmito daļu no dzīves, piekto daļu, treŗo, pusi. Tomēr tā nav un nebūs pilnā dzīve. Arī cilvēka jūtas, domas, uzveŗšanās ir pētīta tāpat kā visas citas norises dabā. Par to katrs var palasīties grāmatās, ŗurnālos, avīzēs, neskaitāmās publikācijās. Var paklausīties skolu lekcijās. Arī pats sevī un savā sirdī, kā saka.

Blakus ikdienas un iztikŗanas rūpēm, ŗodiena ir pieblīvēta ar nepārtrauktiem uzbrukumiem cilvēka jūtām, domām,

visai psihiskajai un instinktu sistēmai. Gluži kā Svēto Rakstu pareģojumiem piepildoties, negausīgais un nepiesātināmais cilvēka primitīvāko instinktu kairinājums un gloricējums tiek izsēts pa cilvēku jūtām un domām ar miljoniem publikāciju, „mākslām”, filmām, televīziju un ikdienas notikumiem. Tas viss sitas un viļņojas ap cilvēku un viņā. Ievaino zemapziņu, vājina apziņu, izsmej sirdsapziņu: tu nokavē labo dzīvi, citi dzīvo strauji un sit augstu vilni. —

Tas viss tiek darīts preses, runas un mākslas brīvību vārdā. Protams, reizē tiek skaidrots, ka tas vajadzīgs cilvēka pilnīgas brīvības un laimes sasniegšanai, kas esot katra individa dzīves piepildījums un augstākais mērķis. Iznākums ir tāds, ka ar cilvēkiem, kas šīs piedāvātās brīvības bez robežām ir lielā steigā izmantojuši un pēc brīžu un fantaziju laimes sniegušies, tiek piepildītas psihiatriskās slimnīcas, jauniešu pārmācības nami un arī ilggadīgo cietumu mūri. Nāk prātā kādā romānā lasītais jauna cilvēka skatījums par pareizo dzīves veidu: „Live fast, die young and make a good looking corpse”. (Dzīvo ātri, mirsti jauns un pasniedz glītu likīti.)

Laime vai laimīgums nav kāda patstāvīga esība, vai gatavs stāvoklis. Laime ir un var būt tikai blakus produkts mūsu jūtu un prāta ciešami saskanīgam sadarbam. Esam manījuši, ka arī tad, kad klusējam, mūsos nepārtraukti risinās simtiem sarunu pašiem sevī. Domas un šīs „sarunas”, bez kādas loģiskas pabeigšanas, lec uz citu vietu, notikumu, atmiņu — juku jukām. Šo kluso „sarunu” laikā notiek asi strīdi mūsu pašu galvās. Tur notiek „jā” un „nē” sacīšana, bāršanās, kaunināšana, dusmīga draudēšana, piedošanas lūgšana, sapņošana, sevis iedomāšanās par citādu nekā esam, sarunāšanās ar dzīvajiem un mirušajiem tūkstošu jūdžu tālumā, darbu un mērķu iecerēšana, „braukšana pa mākoņiem” un tā tālāk. Mūsu privātais „es” ir gluži citādāks nekā publiskais „es”. Tas ir normāli. Cilvēks jūtas labāk, ja šie divi „es” nav pārāk lielā attālumā viens no otra.

Neviens neesam pilnīgs, kaut kāds brīnumbērns vai eņģe-

lis. Visi esam dzīvošanas un tapšanas procesā, kuŗā mācāties, veidojamies, varam kļūt labāki, raženāki un arī laimīgāki. Kad šeit runājam par laimīgumu, ar to mēs domājam ikdienas dzīves personīgo un to, kas veido mūsu attieksmes ar citiem, tuviem vai svešiem cilvēkiem. Dzīve galvenokārt sastāv no attieksmēm ar sevi pašu un citiem. Dažiem ir laimējies atrast un atklāt attieksmes ar Universu un Dievu. Tās jau ir plašākas un dziļākas attieksmes un attiecības.

Mūsu nacionālā laime vai nelaime ir visai tautai un mums katram kopīga. Nevar būt lielāka un dziļāka nacionāla ievainojuma par to, kad tautai atņem brīvību, kad sveši zābaki cenšas samīt un iznīcināt tās identitāti, dvēselisko kodolu, sevis un savas neatkarības apziņu. Mūsu šāsdienas nacionālā nelaime ir visas latviešu tautas nelaime. Šinī nelaimē mēs esam saistīti vienā lielā kopumā. Svešas varas žogi un cirvji cenšas šo apziņu sacirst gabalos. Tautas daļas pār žogiem un tālumiem dzird un jūt viena otru. Tas spēj dot un ir devis mums pretdarbības spēkus un mērķus.

Lai mēs spētu palīdzēt saviem līdzcivēkiem, savai tautai, vispirms mums ir jāatrod iespējas palīdzēt pašiem sev. Tas nozīmē — mācīties kontrolēt savas burbuļojošās un šņācošās jūtas, kas bez līdzsvara uzturētāja prāta palīdzības bieži vien sviež asus, niknus vārdus mūsu sanāksmēs. Bieži ievainojam viens otra jau tā sasāpējušo sirdi vēl dziļāk, bez jēgas, satura un mērķa. Tas ir zaudējums, robs mūsu kopīgās garīgās enerģijas krājumos, kas nav vis bezgalīgi. Mūsu sanāksmju un preses strīdos mēs tvarstām viens otra atsevišķos, no kop-sakara izķertos vārdus un ar tiem cenšamies „pierādīt”, cik liels nelietis un melis ir tas otrais un cik taisns, pareizs, gudrs, tīrs un godīgs ir tas vīrs, kas saucas — es. Tādās reizēs mēs sajaucam savās mutuļojošās domās ieskatu pretinieka jēdzienu ar ienaidnieku un cenšamies to par katru cenu dabūt gar zemi, lai visi redz, — kā izskatās vīrs, kas ir „uzvarējis”. Esam tādi kā futbolisti, kas aizmirsuši vai nekad nav iemācījušies spēles un saspēles minimālos likumus. Mēs sitam bumbu, kuŗā ir par maz gaisa, un spēles laukums ir tikai 4

reizes 4 metri. Ceļgali, deguni, pieres un vēl daudz kas svarīgāks dziļāk tiek nobrāzts un ievainots. Reiz tā kā būtu jāsāk vaicāt sev pašiem: Kāpēc mēs šo spēli tādā veidā atkārtojam?

Būtībā it viss cilvēka dzīves gājumā un skatījumā ir labojams. Bez ieiešanas dziļākos psiholoģiskos skaidrojumos, katrs savā pieredzē esam manījuši, ka cilvēks var atrast un attīstīt pozitīvo gribu, ja tikai viņa jūtu pavedieni nav sagājuši mudžekli kā nojaukts dziju kamols. Pozitīva griba prasa redzēt sevi un citu īstenā gaismā. Laimīgs ir tas, kurš spēj sevi redzēt arī tā, kā viņu redz citi, ne tikai tā un tādu, kādu viņš ir iedomājies pats sevi esam. Šī pozitīvā griba silda pašu, silda citus, dara pašā darbus un pasākumus raženus. Ap pozitīvās gribas cilvēku pulcējas ļaudis. Tāds spēj būt vadītājs. Mūsu tautas likteņu vadītāji pagātnē visi ir bijuši pozitīvās gribas cilvēki. Viņi ir spējuši dot daudz no sevis citiem un tādā radošā veidā apmierinājuši arī viņos pašos esošo godkāribu, kas ir normāls dzinulis katrā cilvēkā. Arī mūsu nacionālo organizāciju vadītāji svešumā ir pozitīvās gribas cilvēki.

Negatīvā griba pašu un citus pazemina. Beigās iznīcina. Tādi vīri bija Staļins, Hitlers. Tādi paši vīri valda pavergotās zemēs arī šodien.

Bieži esam dzirdējuši sevi sakām, ka pasaulē nav ne jēgas, ne kārtības, ne sirdsapziņas, un esam gribējuši to labot. Domātāji, teologi, psihologi un ikviens no mums, kas mācījies un attīstījis kaut minimālu ieskatu sevī, atzīst, ka lielās pasaules labošana jāsāk sevī pašā vispirms. Šis sākums gandrīz automatiski sāk uzlabot dzīves un sadzīves klimatu septiņu pēdu lokā ap katru no mums. Tādā veidā mēs sākam vingrināties kaut cik dabūt kontroli pār savu zemapziņu un instinktu mudžekli, kas bieži vien ir dancinājuši un dancina mūs, kā saka, uz velna paraušanu kā tādus diega galā piesietus jefiņus.

Tikai vienas dzīves laiks mums katram ir ļauts. Mūsu rīcībā ir tikai viens pats mūžs, kurā jāpaspēj izmīlēt mīles-

tību, izpriečāties prieku un arī asaras izraudāt, kā būtu teicis Jānis Poruks.

Reizēm nepamanām, ka mīlestība, draudzība, saprašana un iejušanās ir dāvanas, ko cilvēki dod viens otram, kļūstot daudz bagātāki paši. Ja mēs cenšamies tikai gaidīt un saņemt no citiem, tas nozīmē, ka mūsu iekšējā attīstībā un jūtu izglītībā daudz kas palicis mezglainā pusceļā. Tāds trūkums cilvēka jūtas un domas atstāj kā sasietus gumijas pinieklos. Šā saistītais cilvēks ir gan spējīgs ietrenēties paveikt maizes darbu, bet no savas garīgās enerģijas krājumiem spēj izmantot savas un citu labās jušanās sildīšanai labi ja desmit procentus. Deviņdesmit procenti tiek iztērēti nedrošībā par saviem vārdiem, uzvešanos, bailēs, skaudībā un dūsmās, ja agrāk vai vēlāk tas nesāk meklēt un jautāt: Kāpēc manas dienas paiet tādā pusdzīvē? Kāpēc es jūtos par kaut ko nezināmu vainīgs? Kāpēc es nevarētu būt kaut mazliet laimīgs?

Sevis un citu izprašanu mēs sākam iegūt bērnībā no mātes, tēva, vecāsmātes, vectēva, brāļiem, māsām un no visiem cilvēkiem, ar ko satiekamies. Vēlāk to turpinām skolās un studijās, papildinām, atrodot labus paraugus un ideālus skolotājos, grāmatās, mākslās, baznīcās un visā viņojošā dzīvē ap mums. Jāatzīst, ka neaizmirstami skolotāji var būt arī ļaunais un atbaidošais.

Pasaule mūsu sākotnējo naivumu ir skolojusi ar runām un rakstiem par „pasaules sirdsapziņu”. Labi, ka esam sākuši aptvert un apjēgt, ka tādas pasauli aptverošas sirdsapziņas nemaz nav. Jau pirms vairāk nekā gadsimta kāds angļu politiķis šās imperijas varas zenītā teicis: „Mums nav ne draugu, ne ienaidnieku, ne simpatiju, ne antipatiju, ir tikai — intereses vien.” Neesam droši, vai būtu arī kāds visu tautu aptvērējs spēks, ko droši varētu saukt par tautas sirdsapziņu. Esam manījuši, ka arī cietušās tautas „sirdsapziņa” sāk noslāpt un apklust zem mantu ieguvuma vilinājuma. Varam paļauties, nosargāt un turēt kaut cik modras tikai atsevišķu individu — paši savas sirdsapziņas. Tās tad var sākt apvie-

not kopdomā, kopmērķī, kopdarbā. Lai šī individuālā un apvienotā sirdsapziņa spētu būt redzīga, godīga, darbīga un atbildīga vadītāja križu brīžos, mums vispirms kaut cik jāspēj un jāpaspēj kļūt brīvākiem no mūsu personīgajām un arī nacionālajām neurozēm. Tās zog un laupa mūsu psihisko enerģiju tādos daudzumos, ka jau sen pelnījušas izsūtījumu.

Daudzos gadījumos jūtu un gara traucējumi ir nākuši līdzī kopš bērnības. Dažos cēlonis var būt cilvēka bioķīmijas struktūrā. Citos tas audzināšanas veids, kādu tie saņēmuši no saviem vecākiem vai citiem tuviniekiem. Vai arī no pēkšņiem dzīves sitieniem. Tie var būt radušies arī no visu šo apstākļu kopsakara. Arī šie traucējumi ir labojami, ja palīdzība tiek meklēta un sniegta laikā.

Neskaitāmi jūtu un gara dzīves ieplaisājumi, sajukumi, mazvērtības vai arī sava lieluma sajušanas kompleksi rodas arī no tā, ja cilvēkā ar audzināšanu nekad nav īsti nostiprināts kultūras un morālisko vērtību mugurkauls, kas veicina un palīdz sevis un citu saprašānā. Tāds cilvēks gan jaunībā, gan arī vēlākā mūža laikā savu zemapziņu izteic vienā vai otrā ekstrēmā. Dažam visi viņa spēki koncentrējas tikai mantas iegūšanā. Otram visi citi, kas domā ne tā kā viņš, ir jau tūlīt gatavie „komūnisti”, „fašisti”, ja šis vīrs dzīvo zem komūnistu varas, vai arī tādi „galvā vieglie”, ar kuriem nav vērts pat runāt. Trešais gan ar nūrdēšanu, gan ar gudrelīgu smīnēšanu, retāk ar skaļu bravūru nonicina it visu, kas nācis no pašu tautas un kultūras. Ar viņa gudrelību vai skaļumu izteicas kalpa gara komplekss. Tāds tik nebeidz vien jūsmot par svešo tautu lielumu, spēku, valodu izplatību. Šo ģimeņu bērni, kas neprot latviski un māca tēvam un mātei pareizu svešo valodu, šo vecāku acīs ir varoņi, kas jau ieguvuši piederību pie kaut kā „augstāka”.

Bieži esam manījuši, ka cilvēks pazīst savu automašīnu, tās sastāvdaļas un darbību daudz labāk nekā pats sevi, savu sievu, bērnus, brāļus, māsas vai savu tautu. Tāda dzīvē ir liels trūkums. Ja cilvēkam ir, kā saka, sirds kaut cik vietā, tad dzīve kaut cik ciešami kārtojas pati no sevis. Ir vieglāk

dzīvot, ja cilvēks zina un apzinās, ka viņš ir pētījams un izskaidrojams un tikpat daudz saprotams, par cik līdz šim laimējies atklāt un saprast universa likumus dabā un mūsu apkārtņē. Universā kaut kur esot „sliedes”. Ja ar dvēseli, ar ticību, ar sava auguma molekulām un atomiem tiekam uz tām, tad sevi savienojam ar universa enerģiju, tiekam tuvāk nojautai un apziņai par Dievu. Tam var būt sakars ar pārda-biskām izdziedināšanām. Pārgudrie par to smīn.

Pasaule un tautas ir lielu maiņu procesā un arī chaosā, varbūt tāpēc. Ja mēs brīžiem iedomājamies, ka mēs varētu pasauli labot un izlabot, tas nozīmē, ka mūsu prāts un vēl-mes sākušās kāpt pa mūsu latviešu pasaku pupu debesīs. Labot ir vienmēr bijis cildens nodoms un pasākums, — ja to sāk sevī pašā.

Jūtu un gara dzīves ielūzumi gadās arī dzīvei sagatavotos, iekšēji stipros un gaišos cilvēkos, ja tos atkārtoti belž tādi dzīves sitieni, kam vezumu nastu smagumi lielāki par visu šī cilvēka kopsummu. Tādi cilvēki cieš, jūtas kādu laiku kā tumšā tunelī, kam it kā nebūtu izejas, bet, krizes vētrām attālinoties, iekšējo spēku un gaismas krājumi atrod izeju uz iekšējo mieru, jaunu darbīgumu un dzīves prieku. Tādi cil-vēki liecas, bet nelūst un nesalūst pirms laika.

Mūsu tauta, tās dzīve un dvēsele ir saņēmusi neskaitāmus ievainojumus jau nepārtraukti gadu desmitiem. Tūkstošus šie ievainojumi skāra jau bērnībā, kad viņi manīja tēvus un mātes dzīvojam nepārtrauktās bailēs. Citus tūkstošus jaunī-bas gados, kam karš un bruņu cepure neļāva ne jaunību dzīvot, ne redzēt, ne izjust. Desmitiem tūkstošu apraka Sibī-rijas tundrās un sniegos. Vēl citus desmitus tūkstošus paņēma kauju lauki. Simtiem tūkstošu dzīves un dvēseles saknes tika nocirstas pusemūžā gan tiem, kas palika dzimtenē, gan tiem, kas devās svešumā, kad bija jāatstāj viss, kas dzīvots, mīlēts un iecerēts. Vēl šodien mūsu tauta kā Latvijā, tā arī svešumā turpina izjust ievainotās dzīves un dvēseles sāpes un reak-cijas.

Tāpēc mums jāmācās daudz kas no jauna par sevi pašiem, par pasauli un notikumiem mūsos un ap mums. Nekāds mūža posms nav par vēlu pamanīt jaunas idejas, domas un atvērt sevi to iepazīšanai, vērtēšanai un uzņemšanai. Vecums iestājas tad, kad cilvēks pārtrauc mācīties jaunas lietas un iespējas. Mēs esam maza tauta, bet mums ir un var būt liels dzīvošanas liktenis. Mums nav lielu materiālu bagātību ne Latvijā, ne arī svešumā. Mūsu zelta raktuves ir starp mūsu ausīm. Mums jāatver acis, prāti un jūtas visam, kas notiek ar mūsu dzimteni Latviju, mūsu tautu dzimtenē un svešumā, kā arī tam, kas notiek ar pasauli. Mēs neesam vienīgā ciešanu sala vai kādu īpaši izredzēto virsotne.

Tanī pašā laikā jāatgādina sev, ka nedrīkstam būt tik vienacīgi un tik ļoti „open minded”, ka pat smadzenes sāk krist ārā. Šādai kosmopolītu domāšanai padevusies daļa mūsu jaunāko paaudžu, kas reizēm gudri pavīpsnā par un nonicina savas tautas kultūras vērtības, vēsturi un šodienas problēmas vēl iekām paspējuši tās iepazīt.

Mūsu tautas šodienā Latvijā skatoties, jāatrod sevī redzīgu iejūtīgumu un saprašanu viņu dzīves apstākļos, notikumos un iespējās. Tāda pati saprašana un iejūtīgums ir nepieciešami mūsu ikdienā svešumā. Ir vietā atkārtot — dzīve galvenokārt sastāv no mūsu attieksmēm un attiecībām ar sevi pašu un citiem un no saprašanas — kas mūsos un ap mums notiek un kāpēc. Domātāji ir devuši dzīves definīciju: tā ir nepārtrauktu problēmu rašanās un to risināšana. Mēs varam tai pievienot arī kaut ko no sava: iecietības un mīlestības iespēju atrašana apstākļos, kušos pludo tik daudz naida.

Esam dzirdējuši teicienu, ka pastāvīgs īgnums un naidis ir kā sērskābe, kas saēd ne tikvien tos, kam tā uzsviesta, bet arī tos traukus, kušos tā glabāta. Tas īgnums un naidis, kas gruzd brāļu, tuvinieku, tautas piederīgo starpā, posta visvairāk. Vainas apziņa un zemapziņa dedzina gandrīz katru no šo cīniņu dalībniekiem. Tikai psihopati un sadisti spēj lepoties bez sirdsapziņas pārmetumiem par to, ko nodarījuši —

„tiem... tur...” Pāiet gadu desmiti un simti līdz atkopjas tās tautas, kas asiņojušas pilsoņu karos.

Tāpēc mūsu apstākļos būtu jārada kaut kas līdzīgs aksiomai, kas teiktu apmēram tā: Izšķiest mūsu spēkus un šodien jau tā trauslos psihiskās enerģijas krājumus, ko tik ilgi jau bendējuši un laupījuši okupanti no visām debess pusēm, ir noziegums pret savu tautu un tās pārdzīvošanu. Ielaišanās brēcošā psiholoģiskā karā pašu starpā svešumā, vai arī pret latviešiem Latvijā, ir nosodāma kā prettautiska. Lai kāda būtu mūsu tūkstošu tautiešu deklarētā ideoloģiskā picderība Latvijā šodien, vienmēr jāpatur prātā, ka viņi ir mūsu brāļi un māsas, ka viņu dvēseles barojas no tās pašas saknes, pie kuŗas turpina turēties arī mūsējās.

Mēs varam priecāties par tiem simtiem un tūkstošiem latviešu mūsu dzimtenē Latvijā un svešuma pajumtēs, kuŗi ar savu redzību, saprašānu un iejūtību ir devuši mūsu tautas ievainotajai dzīvei un dvēselei jaunas dzīvošanas cerības kā tautai un cilvēkiem. Tādi ir visās paaudzēs — vecie tēvi un vecās mātes, vīri un sievas, jaunieši un jaunietes, kuŗi nenīkst vakardienā, bet ceļ uz vakardienas jaunas rītdienas. Viņi ir radītāji visās dzīves un gara jomās un nozarēs. Iegūstot labu izglītību un sagatavošanos, viņi rada latviešu kultūras vērtības un ar to turpinājumu nostiprina mūsu kā tautas pastāvēšanu. Šie redzīgie saprot šo laiku, tā nastas un dara iespējamo, palīdzot mūsu tautas šodienai un tās gājienam uz cerīgākām rītdienām.

Oktobrī, 1975.

Napā, Kalifornijā.

Jānis Klīdzējs

Daudz ietilpības, maz pašcēlības

1. NODAĻA

LIECAMIES, BET NELŪSTAM

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

1950
1950
1950

1. NOVEMBER

LEICAMIER, DEY NEILSTAM

Daudz izglītības, maz patiesības

Zinātne padarījusi cilvēku par tādu pašu pētīšanas objektu kā kuŗu katru citu dabas daļu vai izteiksmi. Cik zinātnes atklājumi noveduši cilvēku tuvāk vispārējo dabas likumu izprašanai, tik cilvēkam dotas iespējas tuvāk izprast arī savu vietu pasaulē. Zinātne nesaka, ka tā zina visu, un atzīst, ka tās rīcībā ir tikai samērā maza daļa no iespējamā un milzīgā. Tomēr, kaut arī šis atklājumu lauks vēl arvien ir ierobežots, zinātnes rīcībā šodien tomēr ir nesalīdzināmi daudz vairāk drošu faktu par dabas likumībām un arī par tām likumībām, kas vada un trenc cilvēku pa viņa dienām un nedienām nekā, teiksim, pirms divdesmit gadiem. Tāpēc it kā varētu secināt, ka cilvēkam šodien jābūt laimīgākam nekā pirms divdesmit gadiem. Bet tas, ko šodien dzirdam visbiežāk, ir, ka cilvēks neesot vis laimīgāks, bet gan nelaimīgāks, neapmierinātāks, nervozāks, izkaisītāks, bezmērķīgāks, neiecietīgāks, visās lietās „gudrāks”, bet reizē arī slepeni ļoti nobijies no visa tā nezināmā, kas „nāks”.

Pa daļai tas varētu būt izskaidrojams ar to, ka cilvēces morālais un garīgais progress nav turējis kopsoli ar tehnoloģijas progresu, bet palicis milzīgi iepakaļ un kopējā aina zaudējis katru samēru un balansu, pašu progresa baudītāju cilvēku iesviezdams asās pretrunās. Līdz ar to nonākam pie kāda cita jautājuma: vai zinātne viena pati var un spēj atbildēt uz visiem cilvēkam vajadzīgiem jautājumiem? Katrs cilvēks, piemēram, agrāk vai vēlāk vaicā tādus jautājumus: Kas es esmu? No kurienes es nāku? Uz kurieni es eju? Kāda nozīme un jēga manai esmei? Kur es būtu, ja nebūtu? Vai es vaīrs nebūšu, kad būšu beidzis elpot un domāt? Kas un kāds ir mans galvenais un mūžīgais mērķis?

Var jau uz to atbildēt: Tu esi destruktīvs ķīmisks process jau no pašas dzimšanas. Cik tu atjaunojies ar barību, gaisu un domāšanu, tikpat arī sadedz. Tu sastāvi no tik un tik procentiem ūdens, oglekļa, sēra, dzelzs, cukura un sāls. Tavas smadzenes veido miljoniem šūniņu, kas ar saviem elektriskiem lādiņiem ir komplicētākais IBM pasaulē. Šīs šūniņas ir miljoni gan jau uzņemtu, gan vēl neuzņemtu filmu. Tavas smadzenes „fotografē” ik nomodas brīdī un „at-tīstītās” filmas noliek gan apziņas, gan arī zemapziņas krātuvēs. Visa tava psihe, tava dvēsele nav nekas cits kā tikai tavu pieredžu, piedzīvojumu un pārdzīvojumu krātuve un kopsumma jau no pašas dzimšanas. Kad tevi pārpelnos, paliks pāri pāris mārciņu dažādu minerāļu pelnu. Un tā tālāk.

Ir tiesa, šāda veida atbildē ietverta daļa no tā, ko zinātniskie novērojumi sakrājuši par cilvēku. Daudziem varbūt arī pietiek ar šīm atbildēm vien. Tomēr vairums cilvēku, sevišķi tajā pasaules daļā, kur izglītība veicina cilvēku brīvu un neatkarīgu domāšanu un kur brīva domāšana un domu izteikšana neskaitās pretvalstiska, prasa un turpina vaicāt: Vai tas ir viss, kas ir cilvēks? Viņi atkārto un atkārtos jau pieminētos jautājumus: No kurienes es nāku? Uz kurieni es eju? Kāds ir mans augstākais mērķis? — Uz šiem jautājumiem zinātne nav spējīga atbildēt, šeit sākas reliģijas, ticības un ticēšanas lauks.

Ticība visu dabas likumu centrā redz Dievu. Viss iziet no Dieva un atgriežas Dievā. Ticīgā domāšana visus dabas un cilvēka dzīves likumus atrod un noliek saskanīgā sakarībā un pakārtojumā. Tajā nav chaosa. Par dabu, bezgalību, mūžību, cilvēka iesākumu, likteni, dzīvi, ejamo ceļu un galīgo mērķi — visi šie jautājumi ir vaicājami un atrodamas arī atbildes. Un arī zinātne un zinātnieki šodien nav konfliktā ar reliģiju. Varbūt varētu gan teikt, ka šodien zinātne ir konfliktā pati ar sevi tāpat, kā reliģijas un baznīcas ir konfliktā ar sevi, ar savu organizatorisko struktūru un mechaniskajām metodēm, kas neļauj cilvēkam sniegt visu to atbalstu un balsu, no kuŗa tehnoloģijas veikaliskā steiga to izsit ik die-

nas. Tie skārda, tērauda un psiholoģiskie ērmokļi, kas pašus šo ērmokļu radītājus rausta, sit un dullina ik uz soļa, ir tapuši daudz lielāki par mūsu morālejām un garīgajām celtnēm kā politiskā, tā ideoloģiskā, sabiedriskā, reliģiskā un personīgā dzīvē.

Rietumu pasaule vaid un kliedz un gandrīz vai par katru neveiksmi rāda ar pirkstu uz komunistiem: „Lūk, tie bezdievīgie, ciniskie materiālisti iet pāri visam un tāpēc pasaulē viss ir tā un tā!” Bet ja esam godīgi un atklāti paši pret sevi un par sevi, vai varam apmierināties ar domām, ka komunistus velns perina no smiltīm? Ja turam acis vaļā, tad redzam, ka tas ir savos taucos glēvais materiālisms, kas perina komunistus visās pasaules daļās. Ap visu zemes lodi plikie un nabagie ceļas kājās un prasa maizi, pajumti un tiesību saņemt un paturēt daļu no cilvēcīgas dzīves jau šodien. Vajadzīga atsacīšanās no mantas, varbūt arī no materiālā ziņā augstiem standartiem, lai šiem cilvēkiem un tautām varētu palīdzēt. Bet arvien vēl rietumnieku domāšana pa vecam izteicas nerakstītā devīzē: Viss ir labs, ko var labi pārdot; viss ir slikts, ko nevar labi pārdot.

Vai zinātnes atklājumi un tehnoloģija šinī mechaniskās vienaldzības attiekmē varētu kaut ko un kaut cik mainīt? Zinātne ir atteikusies no cerības, ka ar tās atklājumiem vien pasauli varētu padarīt tīrāku un labāku. Tā gan paslepeni, gan atklāti skatās uz reliģijas laukiem un māj: Vai jūs nevarētu palīdzēt aizpildīt to tukšumu, kas radies individuā un dzīvē tehnoloģijas lēcieni dēļ? Mums nav materiāla, ar ko šo tukšumu piepildīt.

Mūsdienu pasaule, kas iztikusi šā un tā no pagājušo gadsimtu morāles krājumiem, tagad ir sasniegusi tādu morālā vājuma punktu, kas prasa ātru izšķiršanos un meklēšanu, kā iegūt jaunu garīgo enerģiju, ar ko varētu atjaunot kā sabiedrības, tā arī individa dvēseli. Visi meklējumi līdz šim ir taustīti tādā virzienā, lai tie „neievainotu” sabiedrības un individa labsajūtu un neprasītu radikālu dzīves domāšanas un ideoloģijas maiņu, ar vārdu sakot, lai tie nesauktu mūsu

klūdas par klūdām un aplamībām. Mēs lepojamies ar savu aso prātu un „labo gribu” un mums negribas atzīt, ka būtu vajadzīga kāda augstāka palīdzība. Domātāji, kas centrā nostatījuši pašu cilvēku, viņa neatkarību un viņa atstātību pasaules mehāniskajā vienaldzībā, visus tos, kas meklē palīdzību savam ceļam un liktenim no Dieva, sauc par bēgļiem no paša atbildības par sevi un savu rīcību. Visas iecerētās reformas un maiņas uz augšu cilvēka paša spēku līmenī ir reducētas uz četrām un tās ir — izglītība, ētika, prāts un stingrāka apņemšanās kaut ko darīt. Nekad agrākos laikos nav bijis tik daudz izglītības kā tagad, un nekad agrāk nav nonākts un iztikts ar tik maz patiesības.

Izglītība nevar padarīt cilvēku labāku, ja tā nemāca un nenoskaidro cilvēka īsto mērķi un grūtības, kas tam jāpārvar, lai šo mērķi sasniegtu.

Tāda ir šodienas aina, kas veicina jūtīgu konfliktu rašanos gan pašiem ar sevi, gan ar citiem cilvēkiem, gan ar apkārtni un dzīvi.

Nav nebūt tā, ka viss pieminētais attiektos tikai uz kaut kādiem „rietumniekiem” uz kādiem mums svešiem „viņiem”, bet ne uz mums, un it kā mēs būtu tikai citu vainu dēļ no dzimtenes izdzīti upuri, kam nevainīgiem jācieš. Mēs tomēr bijām un esam visa pasaules kopējā katla vārītāji un viruma strēbēji, vairumā bez īpašiem sirdēstiem par savu personīgo lomu un atbildību. Mēs esam pasaules un cilvēces audumā iekšā kā meti un audi — tāpat kā visi. Daudzas reizes pasaules likteņos esam tikuši un tiekam ieausti pret savu nacionālo un personīgo gribu, bet tas nedod pārāk daudz tiesības domāt, ka par to, kāda pasaule un cilvēce šodien veidojas, nebūtu arī mūsu rēķinā sava atbildība. Tiesa — mums, pasaules tīrumos pārstādītiem, ir smagākas un sāpīgākas personīgās un arī nacionālās nastas nekā tiem, kas dzīvo tajā pašā ielā, pa kuŗu gājuši uz skolu un baznīcu. Mēs esam smagāk sisti un deldēti, esam bijuši spiesti iemācīties zaudēt un valdīt sāpes, pakrist un atkal piecelties. No vienas puses, varētu likties, ka tas darījis mums savā veidā arī labu, bet no otras

puses — daudzie sitieni un sāpes ir ielauzuši un iedeldējuši mūsu dvēselēs robus, kas ar klusu uguni karsē un kausē izturības balstus un ar dūmiem reizēm padara neskaidrus tos dvēselu logus, caur kuŗiem skatāmies paši uz sevi, uz līdzcilvēkiem un pasauli. Mūsu agrākās dzīves vērtības un normas bieži vien ir konfliktā ar jauno apkārtni un mums sāk likties, ka vairs nespējam tālāk paciest ne sevi, ne citus. Rodas bailes no sevis un no citiem, un tādā veidā sarežģījamies paši sevī vēl vairāk.

Katrā individā, katrā cilvēkā glabājas daudz vairāk gara spēju un iespēju, nekā tas izlietā. Vairums mēs no savām gara spējām un iespējām izlietojam tikai drupačas. Varbūt rūdu raktuves pasaulē ir jau tikpat kā visas atklātas un tiek izmantotas, bet potenciāli visbagātākās raktuves pasaulē — cilvēku gara iespēju raktuves — vēl arvien visā pasaulē stāv neizmantotas. Tās vēl nav ne lāgā izpētītas, ne pašu raktuvju īpašnieku apzinātas. Ja mēs pūlētos vairāk izprast paši savu un līdzcilvēku jūtu un gara dzīves mechanismus, varbūt mums rastos arī ceļš uz dvēseles mieru un labāku sadzīvi ar citiem.

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the primitive state to the modern world. He also touches upon the different religions and philosophies that have shaped human thought and behavior. The second part of the book is a detailed account of the events that led to the outbreak of the First World War. The author analyzes the political, economic, and social factors that contributed to the conflict, and he also discusses the role of the major powers involved. The third part of the book is a study of the war itself, from its beginning to its end. The author describes the military operations, the political decisions, and the human suffering that accompanied the conflict. The fourth part of the book is a reflection on the lessons that can be learned from the war. The author discusses the impact of the war on the world and the role of the United Nations in maintaining world peace. The book is written in a clear and concise style, and it is a valuable resource for anyone interested in the history of the world and the events of the First World War.

Kā noteikt apdāvinātību?

Lai kaut cik aptuveni varētu izprast mūsu pašu dzīves veidu, savu un citu uzvešanos un rīcību, kaut īsā skicējumā jāieskatās cilvēka personības struktūrā un mehānismos.

Zinātniskās pētīšanas metodes miesu un garu apskata kā viena un tā paša organisma atsevišķas izteiksmes. Organisma vienību jutekļu līmenī dod centrālā nervu sistēma, bet veģetatīvā līmenī to izveido primitīvās smadzenes un dziedzeri. Šī apvienotā sistēma organismā izveido visas tās bioloģiskās īpašības, izteiksmes un aktivitātes, kas nav nevienai šīs sistēmas atsevišķai daļai vai organam. Tās rada un izteic visa pilnīgā vienība un tās ir — iespēja darboties, aptvert, domāt, saprast un just. Miesas un gara vienībā sasaistīto funkciju kopsumma ir persona.

Par spīti zinātņu pūlēm pasaulei rādīt cilvēka tēlu kā apvienotu esību, ikdienas dzīvē, domās, runās un arī rakstos ir un paliek atsevišķie jēdzieni un apzīmējumi: miesa un gars. Tas atvieglo cilvēkam pašam sevi un citu saprašānu un izskaidrošanu. Izprašanu padara vienkāršāku apzināšanās, ka bez miesas nevar būt gara vai dvēseles un bez dvēseles nevar būt cilvēciskas būtes. Ļoti maz varam uzzināt par cilvēku, izpētījot tikai tā fizisko struktūru. Cilvēka izturēšanās un rīcība vienmēr nāk no kodola, kas raksturo viņu, kāds tas ir. Tikai pētījumi par cilvēka uzvešanos, rīcību un darbību liecina, kas viņš ir un kas nav.

Vēl arvien nav īstas vienošanās par to, kāda loma īsti pieder iedzimtībai personības un rakstura izveidošanā. Agrāk bija pieņemts domāt, ka viss tas, kas cilvēkā ir vai nav, spēj vai nespēj būt, nāk jau ar iedzimtību. Nesenākā pagātnē bija zinātnieki, kas iedzimtības nozīmi nemaz nepieminēja

par kaut cik svarīgu. Šāsdienas valdošais uzskats ir apstājies kaut kur pa vidu, bet ar noslieci, ka iedzimtībai personības un rakstura ievieidošanā nav izšķirēja loma. Iedzimtība nav jāsaļauc ar tiem iespaidiem, ko cilvēks uzņem no savas apkārtnes jau ar savas dzīvības pirmajām dienām, ar pieredzi, kas iegūta no ārienes, no piemēra, kaut arī šo piemēru devēji būtu māte un tēvs.

Psicholoģija lietā vispār pieņemtas skālas personas dabīgās inteliģences, aptveršanas un spēju noteikšanai un iegūto rezultātu sauc par inteliģences kvocientu, ko saīsinājumā apzīmē ar — I. Q. Pie šī rezultāta nonāk, dodot pārbaudāmai personai atrisināt īpašus šim nolūkam paredzētus standarta uzdevumus, kur par katra sasnieguma līmeni noteikts zināms, negrozīgs punktu skaits. Sasnieguma kopsummu izdala ar pārbaudāmā gadu skaitu un iznākums tad rāda personas inteliģences kvocientu. Pētījumi ir pierādījuši, ka cilvēka dabīgās gara spējas, ko varētu saukt par iedzimtām, parādās pilnībā jau ap 16 gadiem un pēc tam manāmi nemainās. Šo pārbaudījumu uzdevumi ir sagatavoti tā, lai tie parādītu personas dabīgās spējas, bet nevis tās zināšanas, ko tas ieguvis mācoties.

Runājot par gara spēju skālu vai inteliģences kvocientu, jāpiemin, ka caurmēra cilvēka inteliģences kvocients ir robežās no 91 līdz 110. Pārbaūžu un pētījumu rezultāti par visiem ASV iedzīvotājiem dod šādu ainu: 2 proc. ASV iedzīvotāju inteliģences kvocients ir 65 vai zemāks un tos kvalificē par „plānprātīgiem”, 7 proc. kvocients ir 66—79, un tie ir „aprobežoti”, 16 proc. kvocients rāda 80—90 un tos kvalificē par tādiem, kas atrodas „zem caurmēra”, 50 proc. kvocients ir 91—110 un tie atbilst „caurmēram”, 16 proc. kvocients uzrāda 111—119 un tie ir „virs caurmēra”. „Apdāvināto” ar kvocientu no 120—127 ir 16 proc., bet „ļoti apdāvināto” ar kvocientu no 128 un augstāk 2 proc.

Tā nav ne skumīga, ne priecīga, bet vienkārši reālistiska aina, interesanta arī tai ziņā, ka apstiprina apceres sākumā minēto, ka arī cilvēks, kas sevi bieži vien dēvējis par radības

kroni un Dieva līdzību, ir cieši padots vispārējiem dabas likumiem un nekādā ziņā nav izņēmums. Ja paskatāmies uz šiem skaitļiem, tad redzam, ka daba izbalansē savus likumus arī cilvēkā tāpat kā visur citur.

Šie skaitļi būtībā neattiecas tikai uz Amerikas iedzīvotājiem vien. Tie paši skaitļi, varbūt ar ļoti nenožīmīgām variācijām, attiecas uz katru civilizētu tautu un sabiedrību. Šie skaitļi tāpat attiecas arī uz tām tautām, kas domā, ka tās ir „labākas”, apdāvinātākas, augstākas un gudrākas par citām un kas domā, ka „pie mums nu gan tas tā nav”.

Personas, kuŗu inteligēnces kvocients ir ap 65, spēj darīt ne pārāk sarežģītus darbus, vairuma gadījumos paši nopelnīt savu dzīves iztiku un, varbūt, ar dažām grūtībām, iztikt ar citiem cilvēkiem. Visumā, viņi vēl spēj rūpēties paši par sevi. Tās personas, kam inteligēnces kvocients ir zem 65, kaut kur ap 50, 40 vai 30, vairumā gadījumu nav vairs spējīgas par sevi atbildēt. Tām vajadzīga tāda pati palīdzība un uzraudzība kā bērniem. Šos gara spēju ierobežojumus radījušas vai nu vecāku slimības, vai mātes slimības grūtniecības laikā, bet tās var būt arī ievainojumu sekas bērnam piedzimstot, vai arī ievainojumu sekas smadzenēs pirms intelektuālā nobrieduma sasniegšanas.

Dažkārt ir dzirdēta izbrīnīšanās, ka, lūk, tādās un tādās sabiedriskās grupās, vai tādos un tādos trimdas pagastos esot neparasts garīgs kūtrums. Varbūt tas ir nepelnīti teikts. Varbūt šie cilvēki nemaz nav garīgi kūtri, bet viņu vairums ir sagadījies ar tādu gara spēju līmeni, ka ne viņi paši no sevis, ne arī citi no viņiem nedrīkstētu nekā vairāk gaidīt.

Kas notiek cilvēka zemapziņā?

Mūsu gara dzīve nav mūsu domu, fantaziju, instinktu un jūtu nejauši un chaotiski kopā samests izpaudums. Reizēm varētu likties, it kā domas un jūtas rastos „no nekā” un, pabijušas uzmanībā īsu brīdi vai arī ilgāku laiku, pazustu „nezin kur”, pēc tam atkal tas pats process sāktos no gala. Īstenībā šie procesi dvēselē notiek pēc diezgan stingri savā starpā saslēgtiem likumiem, kaut arī tie liekas nemanāmi. Cilvēka uzvešanos un rīcību pētītājas zinātnes šo likumu struktūru sauc par personības anatomiju un šo likumu savstarpējo iedarbi, saspēli, saskaņošanas un konfliktus par dvēseles mehānismiem.

Tie ir vissmalkākie un viskomplicētākie mehānismi, tāpēc to izpētīšana nekad nevarēs būt īsti pabeigta. Reizē ar civilizāciju, kultūru, tautu un visas cilvēces veidošanos un mainīšanos mainās arī dvēseļu mehānismu dažas iedarbes un izteiksmes. Protams, pamatlikumi, tāpat kā dabā, paliek nemainīgi. Šos pamatlikumus, cik tos zinātnei izdevies atklāt un izpētīt dabā, cilvēks centies pielietāt arī sevis paša izprašanai un izskaidrošanai.

Sava veida struktūra cilvēka personības anatomijā ir veidojusies gadu simtiem, bet tikai pēdējos sešdesmit gados ir izveidojusies kaut cik pielietājama sistēma. Visvairāk pielietoto personības anatomijas struktūru, par ko, protams, arvien vēl turpinās par un pret disputi, devis Sigmunds Freuds. Viņam ir radušies sekotāji un sistēmas tālāk izveidotāji, kā arī tās noliedzēji. Viss kopā devis daudzus jaunus un dziļākus ieskatus par cilvēka normālo un arī patoloģisko gara dzīvi. Tādi vārdi kā Adlers, Hornejs, Jungs, Korzibskis, Krišnamurti, Menningers, Pavlovs, Ranks vai Salivans, arī

viņš būs dzīvē kā cilvēks, it kā jau nostiprināts un pārāk lielām maiņām vairs nepadodas.

Šis periods cilvēka mūžā nozīmīgs arī tādā ziņā, ka personības trešā daļa nelabvēlīgos apstākļos var arī neattīstīties, vai arī attīstās tā saucamā trūcīgā sirdsapziņa. Piemēram, gadās sastapt cilvēkus, par kuŗu rīcību sakām, ka tas un tas gan var rīkoties „pilnīgi bez sirds”. Dažāda veida noziedznieki it kā nemācās un nav spējīgi mācīties no sāpīgiem piedzīvojumiem. Tikko iznācis no cietuma, viņš dara to pašu, viņam sirds „nesāp”. Ar katru nākošo rīcību viņš it kā „atriebjas” sabiedrībai par tā ierobežošanu un brīnās, ja citi par noziedzībām uztraucas. Šādā individā vairāki dvēseles mehānismi var būt savijušies konfliktā, sākot jau ar to, ka bērnībā viņš piedzīvojis vai nu neželību, vai arī pilnīgu vienaldzību no vecāku vai arī no citu cilvēku puses. Pa daļai var būt arī tas par iemeslu, ka šāds indivīds varbūt pieder pie garīgi atpalikušo grupas, tāpat kā nav izslēgti ļoti „apdāvināti” noziedznieki, kas pazīstami kā krimināļu „professori”.

Personības anatomijas attīstības laikā izšķirēja nozīme arī tam, ar kuŗu no vecākiem zēns vai meitene sevi salīdzina un kāpēc. Ir dabīgi un parasts, ka zēni vēlas būt tādi kā tēvs un meitenes tādas kā viņu māte. Bet apjukuši raksturi no bērniem var izveidoties tad, ja, piemēram, māte ir tā, kas ģimenē valkā „bikses” un tēvs ir tas, kas staigā „brunčos”, vai arī ģimenēs, kur tēvs un māte otru tur „zem papēža”. Zēns, redzēdams, ka diendienā māte komandē tēvu, zemapzinīgi nožēlo vīrieša likteni un „atsakās” būt par vīrieti. Tani pašā laikā viņam ir grūti atzīt un iedomāties, ka māte būtu vīrietis, kaut arī viņa valkā „bikses”, baŗas un runā skaļi rītā un vakarā. Un tā zēns savā zemapziņā cīnās — vai viņam būtu labāk par vīrieti vai sievieti. Pieaudzis viņš ir „tāds kā sapīts”, vai arī izteikti sievišķīgs, vai arī tāds, kas visu mūžu skatās uz sievietēm, bet neviena neliekas pietiekami laba, lai to ņemtu par sievu. Ja gadījumā tomēr kāda sieviete viņu piespieŗ salaulāties, tad tai viņš atdara desmit-

kārt, ko māte nodarījusi tēvam. Apgrieztā veidā tas pats, ar dažādām variācijām, var notikt ar meitenēm. Tās visu mūžu var meklēt „princi”. Tā bērnības pieredzes, dziļi paslēpušās, nāk visu mūžu līdzī un reizēm sašķiebj dvēseles mehānismus visfantastiskākajos leņķos un savījumos.

Viens no nākošajiem galvenajiem elementiem personības anatomijas struktūrā ir pieņēmums par apzinīgo un zemāpzinīgo cilvēka personības daļu. Par zemāpzinīgo daļu vai par zemāpziņu pieņemts apzīmēt visus tos procesus gara dzīvē, kas norit, kārtojas un nemitīgi turpinās, apziņai tiešā ceļā tos „nesataustot”. Līdz šim vēl nav metodes, kas atļautu zemāpzinīgos gara dzīves procesus novērot tieši, visas metodes šī fainomena pētīšanai ir netiešas. Metode, kas šajā pētījumā laukā visplašāk izplatīta, ir t.s. psiholoģiskā analīze. Ar šīs metodes palīdzību nepētī tikai slimīgos procesus cilvēka gara dzīvē, bet arī gara dzīves izteiksmes un to cēloņus vispār.

Šinī laukā ir divas pamata hipotēzes: 1) princips par psihisku determinismu vai kauzālītāti, vai, īsāk saņemot, princips par psihisku notikumu nolemtību vai cēlonību; 2) hipotētisks pieņēmums, ka apziņa ir vairāk izņēmuma stāvoklis psihiskos procesos, vai, citiem vārdiem, zemāpzinīgo procesu gara dzīvē ir daudz vairāk nekā apzinīgo un tiem ir liela nozīme kā gara dzīves normālā, tā arī slimīgā darbībā.

Katrs psihisks notikums ir cēlies no kāda cita, iepriekšēja psihiska notikuma, tas nav radies „pats no sevis”. Tam ir bijis kāds iemesls. Katrai domai, katrai jūtai ir kāds ārējs vai arī iekšējs ierosinātājs. Varbūt šis ierosinātājs radies šinī pašā brīdī, varbūt tas zemāpziņā ir „gulējis un niezējis” jau gadu desmitiem.

Šo cēloņu sakarība dod iespēju vaicāt: „Kā un kāpēc tas viss šī cilvēka dzīvē tā un ne citādi noticis un notiek?” Meklēšanās atpakaļ garīgi slima cilvēka dzīves gaitā palīdz nonākt pie varbūtējām gara dzīves konfliktu saknēm un samezglojumiem. Katrs neurotisks simptoms, katra pazīme, vienalga, kāda būtu šīs pazīmes daba vai izteiksme, ir cēlu-

sies no citiem psihiskiem procesiem, kaut arī slimais to uzskatītu par galīgi svešu un nepiederīgu viņa būtībai un teiktu, ka tam nav nekāda sakara ar viņa dzīvi, domām vai jūtām. Dvēseles mehānismi ir sašķēlušies zem apziņā un strādā pa cilvēka „iekšieni” kā dzeloņdrāšu kamols, kamēr to cilvēks pats, vai arī ar lietpratēja palīdzību atrežģi, izvelk no zem apziņas atpakaļ apziņas gaismā, tā ir redzams un saprotams, kas un kādi notikumi pagātnē vai tagadnē šo kamolu radījuši. Beidzot cilvēks sāk redzēt un saprast, ka tas nav nekāds dzeloņdrāšu kamols, bet gan ir bijis pārdzīvoto baiļu, nedrošību, sāpju un dzīves sitienu sabiezinājums, kas nomierinātā apziņas gaismā tagad kļuvis nekaitīgs.

The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the United States. The author discusses the various factors that have influenced the development of the country, including geography, climate, and the actions of its people. He also touches upon the role of the government and the impact of the American Revolution. The text is written in a clear and concise style, making it accessible to a wide range of readers.

In the second part of the book, the author provides a detailed account of the early years of the United States. He covers the period from the first European settlements to the end of the American Revolution. This section includes a thorough analysis of the political and social conditions of the time, as well as the key events that shaped the nation's identity. The author's use of primary sources and historical evidence adds depth and credibility to his narrative.

The final part of the book focuses on the late 18th and early 19th centuries. The author explores the challenges faced by the young nation as it expanded westward and dealt with the issue of slavery. He also discusses the rise of the Federalist and Democratic-Republican parties, and the impact of the War of 1812. The book concludes with a reflection on the legacy of the early United States and its influence on the modern world.

Kā rodas „dvēseles” miers?

Visas trīs personības anatomijas daļas — instinkts, apziņa un sirdsapziņa — ir nevien radniecībā un saspēlē, bet, savu atsevišķo un reizē arī kopīgo lomu pildīdamas un caur savām atsevišķajām izteiksmēm personas garīgo seju veidodamas, tās nonāk īsākos vai arī ilgstošākos konfliktos. Instinkta uzdevums ir sagādāt iespēju bez kavēšanās izteikt sakrājušos enerģiju, kas radusies caur iekšējo vai ārējo kairinājumu. Šī instinkta funkcija piepilda sākotnējo dzīvības principu, ko apzīmē par patikšanas vai baudas principu. Šī baudas principa mērķis ir atbrīvot personu no saspīlējuma, vai, ja tas ir neiespējams, kā tas allaž notiek, samazināt un paturēt saspīlējuma līmeni tik zemu, cik iespējams. Saspīlējumu parasti cilvēks pārdzīvo kā satrauktu, sāpīgu vai neērtuma pilnu stāvokli; atbrīvošanās no saspīlējuma tiek pārdzīvota kā bauda vai apmierinājums.

Pretēji instinktam, apziņa vadās no reālītātes principa. Reālītāte nozīmē to, kas pastāv, ir. Redzot to, kas ir iespējams un kas nav, apziņa liek instinktam atlikt baudas un patikas principa tūlītēju piepildīšanu. Bet tas nenozīmē, ka baudas princips tiek izdzēsts, tā piepildīšana vienīgi tiek atlikta līdz laikam, kad piepildīšana varētu iekļauties pieņemamas reālītātes robežās. Labi izveidotā un garīgi veselā personībā apziņa pilda „galvenā direktora” lomu, kas prātīgi vada un savalda instinktu un sirdsapziņu un uztur „diplomātiskās attieksmes” ar ārējo pasauli personības un nākotnes mērķu labā. Kad apziņa, slodzes spiesta, atsakās no savas lomas, vai padodas par daudz instinktam, sirdsapziņai, vai ārējās pasaules ietekmējumiem, tad rodas sajukums personas domu, jūtu un visas dzīves gaitās.

Trešā galvenā personības daļa ir sirdsapziņa. To varētu saukt par morālo vai tiesas iestādījumu. Tā drīzāk pārstāv ideālo nekā reālo un cenšas daudz vairāk pēc pilnības nekā pēc reālītātes vai baudas un patikas apmierinājuma. Sirdsapziņa attīstās no apziņas kā sekas tam, kā bērns uzņem sevī vecāku atziņas par to, kas ir labs un tikumīgs un kas ir ļauns. Pārņemot sevī vecāku morālo autoritāti, bērns tāda veidā aizstāj viņu autoritāti ar savu iekšējo autoritāti. Vecāki pārnes bērnos savus tikumus ar paslavēšanu vai citādu „atalgošanu” par tāda veida izturēšanos, kas saskan ar šiem tikumu standartiem. Tā bērnos rodas nojauta par to, kāda uzvešanās ir laba. No otras puses, sods par kādu cita veida uzvešanos bērniem dod nojēgumu par to, kas ir netikumīgs un ļauns.

Tāpat kā tēvs un māte, sirdsapziņa liek saviem likumiem paklausīt ar atalgojumu vai sodu. Šos atalgojumus un sodus saņem apziņa, jo tā ir atbildīga par personas morālu un par nemorālu izturēšanos. Ja izdarītais saskan ar sirdsapziņas ētiskajiem standartiem, tad apziņa tiek atalgota. Nemaz nav vajadzīgs, lai apziņa atļautu kādu izdarību, lai saņemtu no sirdsapziņas atalgojumu vai sodu, pietiek, lai sirdsapziņa kaut ko apsvērtu, jo sirdsapziņas „acīs” bieži apsvēršana ir tas pats, kas izdarīšana. Šinī ziņā sirdsapziņas mehānisms ir līdzīgs instinkta mehānismam, kas arī netaisa izšķirību starp subjektīvo un objektīvo. Tas izskaidro iemeslus, kāpēc arī cilvēks, kas dzīvo tīru un tikumīgu dzīvi, cieš no sirdsapziņas pārmetumiem, jo sirdsapziņa „soda” apziņu arī par ļaunu un kārdinātāju domu domāšanu, lai arī šīs domas nekad nav pārvērstas darbos.

Kādi godalgojumi un sodi var būt sirdsapziņas rīcībā? Sirdsapziņa var teikt personai, kas labu laiku sevī ierobežojusi pēc labu tikumu normām: „Tu esi bijis godīgs jau ilgu laiku un tāpēc tagad driksti atļauties kādu prieku, jo esi to pelnījis.” Šis „godalgojums” var būt kāds labs koncerts, viesības, patīkama atpūta vai arī kāda ilgi aizliegta izprieca. Bet drīz vien sirdsapziņa morāles pārkāpēju sāk sodīt no

jauna: „Tā kā tu esi slikti darījis, tevi sagaida sods, gan jau kaut kas nelāgs ar tevi atgadīsies.” Tā cilvēks reizēm nevar izprast, kas par iemeslu pēkšņām galvas sāpēm, māgas „zāģim” vai īgnumam. Iemesls ir vainīga sirdsapziņa.

Sirdsapziņas psiholoģiskie atalgojumi un sodi izteicas lepnuma un apmierinājuma sajūšanā, vai arī vainas un nevērtības izjūtā. Apziņai ir iespēja paspīdēt lepnumā par sevi, ja tā ir uzvedusies tikumīgi un domājusi labas domas, bet tā jūtas nokauņusies, kad paļāvusies kārdinājumam. Šinī ziņā lepnums ir līdzīgs pašmīļībai, bet vainas apziņa līdzīga sevis nīšanai. Sirdsapziņas galvenais uzdevums ir kontrolēt un regulēt tos impulsus, kuŗu nekontrolēta izteikšana apdraudētu sabiedrības stabilitāti.

Par to, cik lielā mērā mūsu dvēseles dzīve notiek zemapziņā, lieto salīdzinājumu par ledus kalnu okeanā, no kuŗa deviņas daļas paslēptas zem ūdens un tikai viena daļa redzama virs ūdens. Šī viena desmitā daļa ir mūsu apziņa, caur kuŗu mēs zinām, redzam, saprotam, domājam un esam kontaktā ar reālītāti, ar dzīves un mūsu pašu īstenību. Lielā daļa mūsu pieredzējumu un atmiņu nogulstas zemapziņā. Arī mūsu visspēcīgākie instinkti un slepenās vēlmes sitas pret apziņas „sienu” un, lūkojot ielauzties tajā, arī te pārvērsties darbībā. Zemapziņā nemitīgi notiek „vārīšanās un augstspiediena” procesi un tā būtībā ir cilvēka dzīvības, dzīves, darbošanās un ierosmju avots. Tā reizē ir arī cilvēka pārciesto sāpju, rūpju un dzīves sitienu noliktava. Ja personības mehānismiem nebūtu vietas, kur „nolikt” lauzto sapņu, cerību, vilšanos, mīlestību un dzīves pieredzējumu lauskas, ja tās turpinātu berzties pa apziņu ik brīdi, tad cilvēks varbūt jau līdz sava mūža desmitajam gadam būtu izdedzis un sadrupināts.

No otras puses, šīs dzīves pieredzes, pazemojumu, baiļu vai dzīves sitienu, mūsu pašu sēv aizliegtās vai nokavētās vēlmes ar milzīgu spēku laužas no zemapziņas apziņā un prasa savu „tiesu un taisnību”, prasa kompensāciju. Apziņa lemj cik, kā, kad un kam atļaut izteikties. Tai ir bail no

instinktu varmācības, tai ir bažas arī par to, vai sirdsapziņas prasības pēc absolūtas pilnības ir reāli iespējamās. Visu šo triju personības daļu saskaņotības brīži vai arī ilgstošāks stāvoklis šinī saskaņotībā dod to izteiksmi mūsu dzīvei, ko saucam par dvēseles mieru, par laimi, par labu un sekmīgu dzīvi, par dzīves prieku, domu un darbu raženumu, par cilvēku stipru un balansētu raksturu.

Apziņai bieži vien ir ļoti grūti savus lēmumus saskaņot ar instinktu un sirdsapziņu. Par šo mehānismu savstarpējo iedarbi gūstam nojautu no ikdienas. Ja visas trīs personības daļas ievilkta cīņā, mēs sakām: „Es pārdzīvoju milzīgu cīņu pats sevī.” Gadās, ka uz brīdi instinkts ņem virsroku: „Es nevaru saprast, — kā un kāpēc es visu to tā izdarīju . . . Biju kā apmāts.” Sirdsapziņa var sākt reizēm sodīt par kaut ko, kas izdarīts, vai arī neizdarīts, bet tikai apsvērts, vai arī par kaut ko, kas jau aizmirsts, bet slepeni urbjas pa zemapziņu: „Uznāca tāds „melns”, ka jau trīs dienas staigāju kā pa tumsu. Es nevaru saprast, no kā viss tas nāk.”

Neredzamais kaŗa lauks

Cilvēka psihiskā sistēma, tāpat kā dzīvība dabā, teiksim, kā koks, piemērojas apstākļiem un, ja nav vietas, kur sniegties pret sauli taisni, tad izveidojas likumi, kā tomēr tikt pie gaismas. Šie zemapziņā „izmežģītie” procesi notiek cilvēkam nemanot, tomēr tie ietekmē viņa domas un rīcību, ko tas reizēm pats nojauž, citreiz arī ne. Cilvēks tikai sāk „dzīvot” citādā virzienā, reizēm tādā, kas atšķiras no viņa būtiskās personības iezīmes. Kāpēc šī „izmežģīšanās” zemapziņā notiek? Vairumu gara dzīves traucējumu un slimību uzskata par dzīves slodzes spiedienu, bēdu, grūtumu, pārdzīvojumu un vilšanās sekām.

Apziņas piemērošanās apstākļiem zem slodzes sauc par apziņas aizsardzības mehānismiem. Šeit pieminēsim dažus, lai kļūtu saprotams, kāpēc reizēm savā dzīvē esam „jocīgi” vai „savādi” un kāpēc reizēm brīnāmies, ka kāds cilvēks, ko pazīstam visādā ziņā par nosvērtu, pēkšņi pārsteidz ar tādu domāšanu un rīcību, kas liekas neizprotama.

Vienu no apziņas aizsardzības mehānismiem apzīmē par represiju. Represija ir tāda apziņas aktivitāte, kas padzen no personības apzinīgās daļas katru nevēlamu instinktu impulsu, vai arī tā atzarojumu, vienalga, vai tās būtu atmiņas, vēlmes, jūtas vai arī vēlmju pilnas fantazijas. Ar šo apspiešanu ārēji tiek panākts tāds stāvoklis, it kā šo jūtu, vēlmju, atmiņu un fantaziju nemaz nebūtu bijis, taču tās joprojām dzīvo zemapziņā un to atspiešana no apziņas prasa krietnu psihiskās enerģijas patēriņu. Šīs „cīņas” ārējā pazīme var izteikties tādējādi, ka cilvēks ir izklaidīgs, nav spējīgs koncentrēties, viņu pastāvīgi kaut kas „urbj”.

Otru aizsardzības mehānismu apzīmē par reakcijas iz-

veidošanas mehānismu. Šis mehānisms izteicas ar to, ka viena no divdabīgām izteiksmēm, teiksim, naidīgums, tiek nobīdīts zemapziņā un turēts tur ar pretējā pārspīlētu pasvīt-rošanu, kas šinī gadījumā būtu mīlestība. Tā izskatās, it kā naidīgums būtu aizstāts ar mīlestību, nežēlība ar maigumu, stūrgalvība ar paklausību, nosliece uz netīrību ar pārspīlētu tīrīgumu, bet būtībā ārēji nemanāmā un it kā neesošā attiek-sme pastāv un ar visu spēku darbojas zemapziņā.

Kādu citu aizsardzības mehānismu apzīmē par izolācijas vai apsēstības mehānismu. Fantazija, savienota ar kādu vēlmi vai ar kādu izšķirīgi nozīmīgu atmiņu, var tīkot iz-lausties, bet apziņa tam pretojas. Tas ir zemapzinīgs pro-cess, tāpat kā citi līdzīgi, un kāda speciāla, draudīga doma tiek burtiski izolēta no iepriekšējām un nākošajām domām, reizēm pat ar neilgu samaņas zaudēšanu. Apziņa ar tādu „aizliegto” domu apietas kā ar tādu, kurai nedrīkst pieskar-ties.

Nākošo varētu apzīmēt par noliegšanas vai aizliegšanas mehānismu. Tas attiecas uz kāda ārpusaules fakta, noti-kuma vai esmes noliegšanu ar vēlmju pilnas fantazijas vai zināmas uzvešanās palīdzību. Piemēram, mazam zēnam var iepatīkt gadus desmit vecāka meitene. Viņš slepus to novēro un apbrīno, bet kad meitene pamana viņa skatu, zēns parāda mēli, kas zemapzinīgi saka: „Es neesmu mazs, es esmu stiprs un liels un man tavas mīlestības nemaz nevajaga.” Esam dzirdējuši arī ievainotas balsis sakām: „Mani neinteresē sa-biedrība, man nav vajadzīgi cilvēki, mūzika un dejas man bijušas — nebijušas, un visi vīrieši manis pēc var iet pakār-ties.” Šeit instinkts ir teicis „jā”, bet apziņa aizsardzības no-lūkā klieudz trīsreiz skaļi: „Nē, nē, nē!”

Svarīgs dvēseles mehānismu grupā ir „piedēvēšanas” me-CHANISMS, kas izteicas ar to, ka persona savas vēlmes, savus impulsus, savas domas vai arī savu naidīgumu piedēvē ci-tiem. Tā ir gadījumi, kad, piemēram, kāds bez kāda reāla pamata atkārtoti apgalvo, ka tādi un tādi par viņu „runā”, ka grib viņu iznīcināt, ka visur viņu izseko, ierīko noklausī-

šanās aparātus viņa istabā u.t.t. Cilvēkam zemapziņā ir vieglāk visādas negantības piedēvēt citiem nekā pašam sev. „Tas neesmu es, kas ir ļauns, neķītru nodomu un dziņu pilns, tas ir viņš.” Mēs reizēm bargi rājamies taisni par tām citu negantībām, kuŗas mūsos pašos ar pilnu patikšanu gribētu izteikties. Nē, nē — mēs paši esam tie tīrie, labie, mums taču tādas lietas nenāk ne prātā!

Nākošais tikpat svarīgs mechanisms ir, tā saucamais, pret sevi pašu vēŗšanās mechanisms. Šinī gadījumā visus tos impulsus, kas cilvēkā draud vēŗsties pret citiem, apziņa bailēs no iznākuma nodzen zemapziņā un tā šos impulsus vēŗš pret impulsu nesēju pašu. Šis mechanisms var izteikties arī tā, ka cilvēks, citus nīzdams, patiesībā visu mūžu neieredz pats sevi un staigā ar cietēja seju. Ar psīchoanalizes un psīchoterapijas palīdzību ir iespējams atraisīt smagos mezglus, kas žņaudz tāda cilvēka dzīves prieku un kam pasaule liekas melna no vienas vietas.

Visbeidzot jāpiemin viens no vissvarīgākajiem apziņas aizsardzības mechanismiem, kam izcila nozīme psīchiskajā sistēmā un kuŗa izteiksmes bieži ir cēlonis nopietnām gara slimībām. Šo mechanismu sauc par regresijas vai atkāpšanās mechanismu. — Vērojumi ir likuši pieņemt, ka cilvēkā ir liela tendence uz atgrieŗanos instinktu pirmsākumos. Sastopoties ar sāpīgiem konfliktiem, noliegumiem un bailēm agrā bērībā vai pusaudžu gados, individa vēlmes atsakās no cīņas, kas vajadzīga personības attīstībai un augŗšanai. Vēlmes un ilgās tad sāk atgrieŗties uz pasīvāku attīstības posmu, kur mazāk bija pretestības un sāpīgu piedzīvojumu — tās atgrieŗas uz bērības darbības pakāpi. Ja šāda atgrieŗšanās ir tikai daļēja, tad tas nozīmē, ka konflikts starp apziņu un instinktu ir atrisināts kaut cik par labu apziņai. Šādos gadījumos individs var veidot un vadīt savu dzīvi zināmā līmenī diezgan sekmīgi. Bet gadījumos, kad atkāpŗšanās un instinktuālo līmeņu funkcijām notiek bez psīchisko konfliktu kaut daļējas atrisināŗšanas, ir jārunā jau par nopietnu gara slimību.

Ja šāda cilvēka personības iekšējā vadības centra regresija paliek par pastāvīgu parādību un turpinās arī tad, kad cilvēks jau tiek uzskatīts par pieaugušu, tad vairumā gadījumu tādu parādību uzskata par patoloģisku.

Kāpēc viņi tā darīja?

Par spīti mūsdienu izglītības un informācijas plašumiem bieži vien vēl pastāv vecais ieskaits, ka, ja cilvēks dzīvotu labu un godīgu dzīvi un atvairītu jaunas domas, tad arī viņa dvēsele un gara dzīve būtu vislabākajā kārtībā. Šim ieskatam tiktāl arī taisnība, ka tas, kas dzīvo morāli tīru dzīvi, daudz vairāk pasargāts no gara dzīves traucējumiem nekā tas, kas nejūt atbildību ne par ko. Arī tas ir zinātniski pierādīts fakts, ka reliģiozs cilvēks, kas nedomā, ka pats ir spēka centrs un klints, bet ka ir kāds lielāks spēks ārpus viņa un pār viņu un tas cilvēkiem var palīdzēt, ja tik cilvēks šo palīdzību meklē, — ka tāds cilvēks ir daudz izturīgāks pret dzīves sitieniem nekā tas, kas domā, ka viņš pats var visu.

Tomēr ir daudzas izteiksmes cilvēka dabā, kuŗas nav atbīdāmas un nokārtojamas tikai ar augstu morāli, baznīcā iešanu un grēku nožēlošanu. Jau divi tūkstoši gadu lielā daļa cilvēces vārdos kalpo kristiešu principiem, bet cik ir to kristiešu, kas atraduši iekšējo mudinājumu dienu no dienas dzīvot pēc Kristus principiem? Vaina nav meklējama Kristus mācībā. Daļēji atbilde meklējama apstākļi, ka cilvēks nav nemaz tik viegli iejūsmināms tādām dzīves veidam, kas sekotu Kristus gaismas ceļam. Varbūt Kristus ar savu gaismas un mīlestības balsi cilvēkiem arvien ir licies par augstu un tālu? Vabūt pie zemes saistītam cilvēkam ir vajadzība meklēties pēc iedvesmojumiem savā tuvākajā apkārtnē? Tuvoties ideāliem nav viegli. Ir kādi spēki cilvēkā un ap viņu, kas velk atpakaļ, padara cilvēku garīgi laisku, patīgu, mantkārīgu, varas kāru, aukstu, naidīgu un vienaldzīgu sadzīvē ar citiem.

Lai uz šiem mūsdienu satrauktās dzīves jautājumiem at-

bildētu, lai šasdienas problēmas risinātu šaidienai atbilstoši, baznīcas ir spērušas drosmīgu soli uz priekšu un meklē zinātnes palīdzību cilvēka dabas, personības un rīcības labākai izprašanai. Arvien plašākos apmēros garīdzniekos pieauz atziņa, ka, lai cilvēku varētu izprast un tam palīdzēt, nepietiek tikai ar teoloģiju un morāles normām, nepietiek tikai ar grēku sūdzēm un klausīšanos, nepietiek tikai ar apgarotām svētrunām.

Vēl tikai priekš kādiem divdesmit gadiem doma, ka reliģija un psihiatrija, socioloģija un psiholoģija kādreiz varētu draudzīgi sadarboties, strādāt kopā plecu pie pleca, likās neiespējama vai tālas nākotnes jautājums. Teologi psihiatrijā saskatīja draudus baznīcas autoritātei, bet psihiatrijas atbalstītāji rūca, ka reliģija turot cilvēci „pustumsībā”. Šodien tādi ieskatī abās pusēs izzūd: zinātne un ticība iet roku rokā, lai palīdzētu cilvēkam atrast drošāko ceļu.

Par zīmīgu piemēru teiktajam var noderēt jezuitu tēvs Viljems Devlins, kas blakus teoloģijai ieguvis zinātniskos gradus psiholoģijā, filozofijā, klīnikālajā socioloģijā un medicīnā, speciālizēdamies psihiatrijā. Viņš ir profesors Lojolas universitātē Čikāgā, ik rītu lasa svēto mesu baznīcā, māca universitātē, pieņem ne mazāk kā 40 pacientu nedēļā, kas pie viņa nāk ar gara dzīves problēmām. Psihoanalizē viņš lietā tās metodes, ko savā laikā sāka lietāt Sigmunds Freuds. Par Freudu viņš saka: „Sigmunds Freuds atrada ideju, kas derīga cilvēka personības dinamikas izprašanai — ka cilvēki darbojas zināmā un paredzamā veidā sakarā ar viņu dzīves pieredzi un dziņām. Bet Freuds lietāja nepareizu apzīmējumu šim dziņām. Viņš teica, ka sekss ir tas, kas cilvēkus dzen dzīvē uz priekšu. Tas ir par daudz vienkārši un pētījumi tam nedod pamata. Tāpēc šis Freuda apgalvojums nav pareizs. Mēs sakām, ka mīlestības piepildījums, no kā sekss ir tikai daļa, ir tas, kas cilvēkus dzen dzīvē uz priekšu.”

Saprazdams cilvēka personību un organismu kā dzīvu vienību un kā ar tādu arī rīkodamies gan kā priesteris, gan

kā psihiatrs, Devlins, piemēru lietādams, saka: „Vai jūs domājat, ka tad, kad es uzlieku priesterā balto stāvo apkaklīti, es beidzu būt cilvēks un vīrietis? Man ir tādas pašas dziņas kā visiem citiem un nekādi zvēresti un solījumi tās no cilvēka dabas neizdzēš. Tās paliek. Bet man ir arī ideāli — un šie ideāli man dod mieru un savaldību, kad dziņas mani kārdina.”

Tālāk tēvs Devlings domīgi saka: „Vēl pārāk daudzi priesteri nekā nesaprot no dinamiskās cilvēka personības un tās izteiksmēm. Daudzi viņi vēl domā tāpat, kā domāja pirms piecdesmit gadiem. Pie tāda priesterā, piemēram, ienāk pusaudze un saka: „Tēvs, es gulēju ar vienu sportistu atkārtoti, un es nezinu, kāpēc es to darīju.” Priesteris viņai atbild: „Tu esi grēkojusi, ej, lūdzies un nožēlo grēkus.” Tad pie viņa atnāk stūrains vīrs un stāsta: „Tēvs, es dzeļu vienā dzeršanā un, mājās pārnācis, situ savu sievu . . . Es nesaprotu, ko es daru.” Un priesteris atbild to pašu: „Tu esi grēkojis, ej — lūdzies un nožēlo.” Un tad tu šos labi domājošos garīdzniekus aizved uz psihiatrisko slimnīcu un saki: „Redziet, šeit ir 300 garīgi slimi cilvēki. Laba daļa no tiem ir reliģiozi un lūdzas. Ko tagad lai viņi iesāk?”

Devlins turpina: „Dievs var ārstēt neurozi ar brīnumu, bet Dievs arī gaida, ka cilvēks pats meklē dabīgus līdzekļus palīdzībai. Neuroze ir jūtu dzīves problēma un kā tāda prasa speciālista palīdzību. Un šeit ir jābūt skaidrībai, vai slimam individam ir brīva griba apzinīgi izvēlēties to, ko viņš grib vai gribētu darīt, jo zemapziņas ietekme var stāvēt ceļā un individam pašam par šo ietekmi nav ne jausmas. Cilvēkiem var būt tādas problēmas kā pieminētai pusaudzei un dzērājam vīram, un tai pašā laikā tiem var nebūt brīvi veidotas gribas pieņemt morāli pareizo lēmumu. Psihiatrijas uzdevums ir palīdzēt viņiem tikt vaļā no samežģījumiem zemapziņā. Grēki nemainās, bet vajag augt saprašānai un apziņai, ka te kaut kas darāms. Ar Dieva dusmu raidīšanu uz grēcinieka apziņu diezgan maz no šiem sarežģījumiem var atrisināt. Baidīšana ar Dieva dusmām neurotiķi var iedzīt

vēl dziļāk slimībā.” Teologiem jāsāk saprast, vai jāsāk mācīties saprast, ka cilvēki ar zemapziņā samezgotām problēmām pie labākās gribas nav spējīgi morāliskai izvēlei. Pirms viņus rāt par grēkiem tie jāved pie saprašanas, kāpēc viņi kā apmāti atkārtoti to pašu grēku atkal un atkal.”

Psīchiatrija no savas puses šodien pasvīturo reliģijas pozitīvo iedarbi uz individa un sabiedrības garīgo stabilitāti. Par reliģioziem cilvēkiem mēdz sacīt, ka tiem ir kāds „enkurs” viņu dzīvē un tiem viņu pašā un satraukumu brīžos ir kur pieturēties. Šie cilvēki ir izturīgāki pret katra veida sitieniem un tāpēc viņi vairāk pasargāti no gara dzīves traucējumiem.

Nav brīnums tāpēc, ka totalitārās diktatūras — viskrasākais piemērs ir Maskava — visiem spēkiem pūlas šo reliģisko enkuru saites pārgriezt. Lai individu varētu pilnīgi pārvērst par valsts funkciju, viņa atkarība no kaut kā ārpus valsts varas, viņa saistības ar kaut ko citu ārpus valsts varas pilnīgi jāiznīdē. Reliģija nozīmē saistību, atkarību un padevību irracionāliem faktiem un pieredzei. Šie fakti neattiecas tieši uz sociāliem un fiziskiem apstākļiem, tie daudz vairāk attiecas uz individa psihisko attieksmi un padevību, un tas ir tas, kas diktatoriem liek trakot dusmās: viņi atzīst tikai materijas esību, bet te viņiem jācīnās ar kaut ko tādu, kas nav no materijas.

Balansētais cilvēks

Gara dzīves veselīgums ir kaut kas tāds, ko mēs visi gribam, vienalga, vai to saucam šajā vārdā vai kā citādi. Ja runājam par labsajūtu, par apmierinājumu, laimi, dvēseles mieru, dzīves prieku, saskaņu pašiem ar sevi un ar citiem, tad būtībā runājam par gara dzīves veselīgumu. Tas izteicas gan visās ikdienas lietās un notikumos, gan arī gadījumos, ko saucam par nozīmīgiem un izšķirīgiem. Tas sevi parāda visur — kā rīkojamies un satiekam savās ģimenēs, darbā, izpriecās, sanāsmēs vai kādā sabiedrības uzticētā pienākumā. Gara veselīgums parāda sevi ar to, kā cilvēks spēj saskaņot un balansēt savas dziņas un ilgas, savas spējas, godkāribu, ideālus, jūtas un sirdsapziņu tā, ka ar cilvēka atbilstošu cieņu var pildīt visas tās saistības, un pienākumus, ko no viņa gaida citi cilvēki un sabiedrība.

Lai par sevi iegūtu ieskatu šai ziņā, raudzīsims paši sev atbildēt uz sekojošiem trim jautājumiem: 1) Kā es jūtos sevī un pats par sevi? 2) Kā es jūtos un ko domāju par citiem cilvēkiem? 3) Kā es uzņemu un panesu dzīves prasības un nastas?

Garīgi vesels cilvēks ar sevi jūtas vienkārši un ērti. Sevi viņš sajūt par tikpat vērtīgu sabiedrību kā citus, kuŗu klātienē jūtas ērti un vienkārši. Viņš nemēdz sevi pārspīlēt, bet arī neienīst un nenicina sevi, ja redz, ka citi ir sekmīgāki, izskatīgāki vai „gudrāki”. Tāpēc vien viņš necenšas „izlēkt no savas ādas”. Ja ir kāds iemesls, kāpēc viņam gribētos sevi nīst un nicināt, viņš neļauj domām ap šo vienu lietu vien pīties, bet cenšas ko darīt neapmierinātības iemesla novēršanai. Katram taču ir kāda īpašība, kāda vērtība, ko izkropjot var kļūt patīkams, pievilcīgs, citu cienīts un mīlēts.

Ja garīgi vesels cilvēks jūt, ka pats nevar tikt galā ar savām rūpēm, bēdām un bailēm par sevi, viņš neieslēdzas istabā un neskrien pēc pudeles, neizgāž savu nepatiku uz citiem, bet meklē palīdzību. Visvienkāršākā „pirmā palīdzība” ir jau no seniem laikiem pazīstama — savu rūpju uzticēšana citiem. Ja ir sajūta, ka nevienam vairs nevar uzticēties, tad tā ir zīme, ka ar gara dzīves veselību nav kaut kas kārtībā jau dziļākā līmenī un tad ir jārunā ar ārstu vai mācītāju, kas zinās, kādā veidā rodama palīdzība. Tās ir aplamas iedomas, ka katru cilvēku, kas atzīstas, ka kaut kas nav kārtībā ar viņa domāšanu un jušanu, tūlīt vedīs uz „trako māju”.

Gandrīz katrā pilsētā, kur vairāk par 10.000 iedzīvotāju, ir kāda tā saucamā Family Counseling Agency vai Family Service Agency, kur katrs var aiziet un rast palīdzību vienkāršākiem gara un jūtu dzīves samežģījumiem. Arī tā sauktās „trako mājas” ir gluži citādi iestādījumi nekā savās iedomās esam tās ietēlojuši. Vairumā tās neatšķiras no citām slimnīcām, ko pazīstam un no kurām nebaidāmies. Un ja kāds tomēr jūtas, ka iemesls kautrēties no apmeklējuma psihiatriskā slimnīcā, neviens to neuzzinās, ja pats nevēlēsies: medicīniskā informācija ir ar likumu aizsargāta un nepiederīgai personai to neizpauž.

Veselīgums gara dzīvē izpaužas arī spējā neļaut jūtām — bailēm, dusmām, mīlestībai, greizsirdībai, vainas apziņai un rūpēm „izsist no sliedēm”. Bez šīm jūtām, bez to izdzīvošanas un pārdzīvošanas mēs nebūtu cilvēki. No otras puses, šīs jūtas apspiežot pilnīgi, cilvēks var izkropļot savu dvēseli. Ir jāspēj sev ļaut dzīvot dzīvu dzīvi, bet tādā veidā, ka tā netiek padarīta nepanesama sev un citiem. Balansēts cilvēks samierinās ar atziņu, ka viņā ir kaut kas no mīlestības Dieva un arī no velna. Pievilšanās sevī, cilvēkos, ko mīlam, ir ikdienišķa parādība. Varbūt ir jānoraud, jāpaskumst, jānopūšas un jāiet tālāk, jo rīt ir atkal diena, un cilvēku ir pilna pasaule.

Garīgi vesels cilvēks nejūt arī vajadzību justies „liels” un

„svarīgs”, mierīgā gaitā viņš atļauj, lai citi cilvēki pamana, ja ir kas pamanišanas vērts, bet ja arī nepamana, viņš nejutas satriekts. Viņš ir spējīgs pasmieties par sevi: jā, jā, patiesi, bez tāda pīlāra kā es cilvēki paliktu nemīlēti un neapskaidroti un nezinātu, kā tikt ar sevi galā. — Protams, tā nebūtu gara veselības pazīme, ja kāds sevi ļautu vazāt aiz deguna un ļautos, lai citi spēcīgie un pašapzinīgie elkoņi to pagrūž, kad tik tiem tīkas. Cilvēks ir spējīgs sevi atgādināt šiem stūmējiem ar pietiekamu cieņu, bet viņš neatļauj arī pats sev brīvību citus vazāt aiz deguna.

Garīgi vesels un skaidrs cilvēks arvien spēj paturēt prātā, ka bieži vien vienkāršajā, „mazajā” cilvēkā, kam nav „stāvokļa”, kas nav gājis augstās skolās, kam nav ne slavenu radu, ne lepnas stājas, var slēpties brīnišķīgas izjūtu, dzīves saprašanas un redzēšanas vērtības. Tāpēc viņš vienkāršajā cilvēkā klausās ar tādu pašu cieņu, kā kad sarunātos ar pašu „varenību”. Garīgi vesels un izjūtās izkopts cilvēks jūt godbijību un cieņu pret vecākiem ļaudīm, pret sirmām galvām, pret viņu pieredzi, gadu nastu un rūpēm. Viņš zina un apziņās, ka ar savu uzmanību pret vecāku cilvēku nav vis devējs, bet saņēmējs, jo tā pieredze, ko vecāks cilvēks sniedz saskarē, ir dāvana jaunākam tādā ziņā, lai šim jaunākajam nebūtu daža pieredze dzīvē ar kļūdišanos jāatkārto. Ja cilvēkam viss dzīvē būtu jāiegūst tikai no paša pieredzes, bez gatavā saņemšanas, tad tam būtu jāmacās 1000 gadu, lai saņemtu to, ko saņemam vienā mūžā. Ir labas lietas jaunība, spēks un iedrošināšanās, tās ir vajadzīgas, lai rastos jaunas idejas un ceļi, bet bieži tas viss var izrādīties tikai jēlviela, ja tam nepiejauc to, kas nāk no sirmās galvas sakrātā. Garīgi vesels cilvēks noņem šo balto galvu priekšā cepuri pirmais, jo no šīm baltajām galvām nāk pirms mums izstaigātā dzīve, vētrās izvētītās domas un idejas un mīlestības pilns aiztecēšanas sērīgums, kas visiem ielikts viņu liktenī.

Viena no ļoti nozīmīgām gara dzīves veselīguma pazīmēm parādās arī spējā cienīt un saprast, ka citiem cilvēkiem var būt pilnīgi pretēji ieskati un domas par daudziem jautāju-

miem. Vai tāpēc šo pretējo ieskatu aizstāvētājs ir ienaids? Vai viņam mazākas tiesības domāt nekā man? Ar kādu gan svētību es tas gudrākais un svarīgākais? Garīgi veselam cilvēkam liekas, ka viņam patīk citi un ka viņš tiem var uzticēties. Viņš līdz ar to uzskata, ka tādā pašā veidā arī viņš ir patīkams un uzticams citiem.

Dzīves nastas, ja tās nav atvieglināmas ar prāta slēdzieniem atrisināmā ceļā, garīgi vesels cilvēks cenšas pieņemt kā neizbēgamu savas dzīves daļu. Ko līdz dūres kratīšana kabatā un vārišanās pašam savā žultī, ja šodien nav nekā, kas šo stāvokli pielautu mainīt? Nepiemērots darbs, jo tev ir augstākā izglītība, bet tavam saimniekam, kas staigā kožgumiju grauzdams, tikai pieci gadi skolas un viņš par tavu universitātes izglītību nedod ne centa? Vari darbu mainīt, ja ir iespēja atrast labāku. Ar nepatīkamu darbu cilvēks sevi nokauj fiziski un garīgi. Bet ja nav iespēju, kas atļauj sevi piedāvāt darba tirgū izdevīgāk, tad vienīgais glābiņš ir — mēģināt pasmieties pašam par savu drāmu un, kaut mākslīgi, pārvērst to mazā komēdijā. Lepnums? Gods? Dienu no dienas savā nīkumā vāroties, ir izredzes tikai asins spiediena nemitīgam pieaugumam. Nākošā pakāpe tad ir sirds trieka vai kuņģa brūces, bet arī tad — dzīve ritēs tālāk. Daudzām mūsu fiziskām kaitēm cēlonis ir saspriegtajās, mūžīgi protestētājās jūtās. Jaunākie pētījumi rāda, ka vairums augsto asinsspiediena gadījumu, kam var sekot trieka, ir nepārtrauktas iekšējās „vārišanās”, nevis fiziskas piepūles sekas. Bieži gadās, ka ārsta izrakstītā recepte nervu nomierināšanai vien šādos gadījumos ir daudz par maz.

Garīgi veselīgo daļu cilvēkā ir daudz vairāk, nekā viņš tās cenšas izlietāt un lietāt likt. Vienkāršais pašaisardzības instinkts liek darīt un meklēt izeju no sarežģījumiem. Cilvēka gars ir atvērts jaunām pieredzēm un idejām, vienalga, vai tās rodas no grūtībām vai arī no brīvas, nākotni aptvērējas un plānotājas izvēles.

Mazo diktātoru miljoni

Ir maz iemesla domāt, ka tā enerģija, kas darbina cilvēka organismu, ir kaut cik atšķirīga no tās, kas darbina un liek notikt visiem procesiem universā. To enerģijas izteiksmes veidu, kas darbina cilvēka personību, personības daļas un tās mechanismus, apzīmē par psihisko enerģiju. Tā veic savus uzdevumus tāpat kā katrs cits enerģijas veids un ir saistīta kopā ar citām enerģijas formām ar to, ka arī psihiskā enerģija spēj pārvērsties citās enerģijas formās tāpat kā siltums, ķīmiskā un elektriskā enerģija var pārvērsties viena otrā.

Par jūtu un gara dzīves traucējumu un slimību cēloņiem mēdz uzskatīt dzīves slodzes un nastas un visus tos notikumus, kas cilvēka personības mechanismos rada sadursmes un konfliktus, ar vārdu sakot — nepatikšanas, bēdas, vilšanās, rūgtumu, vientulību — visu, ko saucam par cīnīšanos ar dzīvi, likteni, pasauli un sevi pašu.

No cīnīšanās pa dzīvi, par savu eksistenci, par savu vietu dzīvē un par savu mazo daļu laimes neviens nevar izbēgt, bet cilvēku sabeidz tas, ka bieži viņš vai nu ir spiests, vai arī pats grib panest savos plecos, domās, jūtās, bēdās un iekārēs vairāk, nekā to spēj. Arī šīs vēlēšanās — gribēt un darīt vairāk, nekā spēj — ir cilvēciskas. Bet, spītējot dabas likumiem, šie paši likumi, kas cilvēku nes pa dzīvi un sarga, sāk to arī sist.

Nav tā, ka gara dzīves satraukumi un nemieri atstātu iespaidu tikai uz domāšanu vai jušanu. Viss organisms ir viena sistēma. Jūtu un gara dzīves traucējumi atstāj iespaidu uz sirds un asins cirkulāciju, uz gremošanas, elpošanas un citām sistēmām. Vairums cēloņu sirds slimībām, augstam asins spie-

dienam, kuņģa kaitēm, astmai, muguras sāpēm, pastāvīgām galvas sāpēm un reiboņiem ir jūtu dzīvē. Medicīna pēdējos gados arvien vairāk pieņem uzskatu, ka slimības patoloģija ir cēlonīga visā organismā, nevis tikai šūnās vai audos.

Ja pavaicātu tādu jautājumu: kas ir „normāls” un kas „nenormāls”, tad gandrīz neiespējami atbildēt tāpēc, ka nav tādas mērauklas, ar ko varētu šo jautājumu atmērit. Nav līnijas, vai kāda noteikta izmērīta līmeņa „normālībai” un „nenormālībai”; katrs indivīds ir savā veidā „normāls”, ir savā veidā reizēm „nenormāls”. Mēs visi esam atšķirīgi viens no otra, ar daudz dažādām izteiksmēm, bet līdzīgi ar to, ka visi esam cilvēki. Tas vien, ka kāds citiem liekas „jocīgs”, „savāds”, „stūrains”, „traks”, „gaisā parauts” vai arī „mākoņu braucējs” vēl nenozīmē, ka tāpēc viņš būtu nenormāls vai garīgi slim. Tas varētu reizēm nozīmēt tikai to, ka šis cilvēks ir labu tiesu spilgtāka personība par savu apkārtni. Ar savu „jocīgumu” un „trakumu” viņš varbūt dzīvo savu visnormālāko dzīvi un ir apmierinātāks un laimīgāks par tiem, kas savā „normālajā” dzīvē savu gremošanu, atpūtu, domāšanu un uztraukumus regulē ar pulksteni rokā.

Par nenormālu domāšanu, dzīvi un izturēšanos jāsāk runāt tur, kur cilvēks ar savu jušanu, domāšanu un uzvešanos sāk padarīt savas ģimenes vai visas sabiedrības dzīvi par atkārtoti traucētu, apdraudētu, vai citādi neciešamu. Ja ģimenē kāds piederīgais ir skābs un rūgts, rūcienu pilns diendienā un gads gadā, tad nav šaubu, ka šī cilvēka jūtu un gara dzīve ir traucēta. Ar mierināšanu, lūgšanu, nervu tabletēm un grēku izsūdzēšanu vien reti kad izdodas tāda cilvēka dziļumos iegulušos samezgļojumus atraisīt. Vienīgi ar speciālista palīdzību, ja viņš pats to vēlētos, šāds cilvēks pamazām varētu sākt ieraudzīt iemeslus, kāpēc viņam bijis jābūt „skābam”. Atrastie motīvi palīdzētu zemapziņā izsaukto uzvešanos mainīt. Šādus gara dzīves traucējumus apzīmē par neurozi.

Neuroze, vai kā reizēm saka — psīchoneuroze, ir tāda jūtu dzīves slimība, kas traucē cilvēka labsajūtu pastāvīgi,

kas traucē iekšējo mieru pašam sevī un satiksmi un sadzīvi ar citiem cilvēkiem un reizē traucē būt sekmīgam arī darbā, tikt dzīvē uz priekšu. Neurotikai personai vienmēr un visur kaut kas „sametas un aizķeras”, vienmēr kaut kas nav „tā”, kā vajadzētu, vienmēr viņam liekas, ka kaut kas notiek un ka kāds dara un saka ne tā, kā „vajag”. Neurozes vajāts cilvēks nav īsti spējīgs izteikt un parādīt tieši savu mīlestību, nedz arī nepatiku. Neurotisks vīrietis visu savu mūžu meklē savu „ideālo” sievieti, bet katrai, ko viņš iepazīst, „kaut kā pietrūkst”, tāpēc ka šī sieviete nav tāda kā māsa vai māte un negrib būt ne māte, ne māsa, bet grib būt tikai sieviete un sieva. Dzīvi un pasauli pieņemot tādu, kāda tā īstenībā ir, neurotiķim ļoti grūti, vai pat neiespējami; viņam vieglāk palikt un dzīvot savā sapņu pasaulē. Neurotikai sievietei visi vīrieši, savukārt, liekas tādi, kas domā tikai par to, kā „sievietes cēlākās jūtas izmantot”, viņi ir „dzīvnieciski”, „ņirdz” par sievietes ideāliem, viņiem dzīvē nav nekā „svēta”. Ja šādas sievietes beigu beigās tomēr kaut kā ietiek laulāto kārtā, tad izveidojas par tām, kam pie katra nieka vīrs jātur zem „papēža”. Ja vīrs negrib palikt zem papēža, tad tas ir „briesmonis un nezvērs, kas ēd manu dzīvi”.

Neurotisks cilvēks, vienalga, vīrietis vai sieviete — vienmēr cenšas pretējo dzimumu apspiest, valdīt un dominēt. Ja viens no laulātiem ir neurotiķis, tad tas apspiež otru laulāto. Šī valdīšanas un otra apspiešanas kāre nenozīmē, ka tās īpašnieks būtu dzīves spēka pilns, tā vairāk nozīmē, ka šī persona ir bailu pilna pati no savām nenoskaidrotām jūtām, bet lai iekšēji šo bailību kompensētu, tad nepieciešama dūšas, spēka, svāra, varas „parādīšana”, vienalga, kādā veidā un izteiksmē. Tas neparādās tikai ģimenes attieksmēs, bet gan visur, kur cilvēki satiekas: organizāciju un draudžu dzīvē, darba vietās, sarīkojumos politiskās partijās un arī valsts dzīvē.

Katras personas galvenā problēma arvien ir bijusi, ir un paliek attieksme pašam ar sevi, ar citiem, attieksmes ar mūžības jautājumiem un ar saviem ideāliem. Ir tīri cilvēciski, ka

mēs ne par ko neesam tā norūpējušies kā par to, lai viss mūsu dzīvē un pasaulē notiktu tā, kā mēs vēlamies un tā, kā mums patiktu un lai arī citi domātu un darītu tā, kā mums patīk. Katrā cilvēkā ir mazs Hitlers, Staļins un Chruščovs.

Latviešu „nacionālās neurozes”

Neurotiski cilvēki bieži vien bez pamata jūtas, it kā citi tos pietiekami neievērotu un nemīlētu. Citreiz viņi jūtas vainīgi, ka nav to un to izdarījuši, un tā visvairāk cieš no mazvērtības kompleksa. Šai ziņā viņi svīst pastāvīgās bailēs un nedrošībā, ka tie var izdarīt vai pateikt ko tādu, kas citu acīs tos varētu padarīt smieklīgus. Uz brīdi kļūst smieklīgiem viņiem nozīmē gandrīz jau nāvi, jo viņi nevar atļauties pasmieties arī paši par sevi — zemapzinīgās bailes to neļauj. Sava veida bailu, nepilnības un nenozīmīguma izjūta šad tad, vairāk vai mazāk ir katrā cilvēkā, bet neurotiska persona šo izjūtu pārdzīvo pastiprinātā veidā un gandrīz pastāvīgi

Neurozes var izteikties simts visādi savītos veidos — dažāda veida bailēs un drebēlībās, nervozā saspīlējumā, pārmērīgā kautrīgumā, bezmiegā un pārmērīgā centībā visu izdarīt „uz mata”, nepārtrauktās bažās par varbūtējām fiziskām slimībām un kaitēm. Bieži neurotiska persona ar šīm iedomu kaitēm savu ģimeni var izvest no pacietības un padarīt, kā saka, traku.

Neurožu pazīmes parādās arī ar to, ka personai ir ļoti grūti satikt ar citiem cilvēkiem, jo ar neurozi sasirgušai personai ir vajadzība „pierādīt”, ka tā ir visu dzīves spēku, labo īpašību, izcilo dāvanu un pievilcības apvienojums. Reti sava apkārtnē tāds cilvēks atradīs otru, kas to ilgi spētu panest vai būtu ar mieru viņu apbrīnot. Un te nu tad sākas tas, ka slimais sāk attīstīt sevī jaunas iedomas, ka „visi ir pret mani”. Šis var būt tāds kritisks pagrieziena punkts, kad neuroze var sākt pāriet smagākā gara slimības formā, ko sauc par psīchozi,

bet no tās var attīstīties tā saucamā vajāšanas manija vai paranoja.

Neurozes var izteikties arī vienkāršākās formās, tā ka pārmērīgi cilvēka dzīvi netraucē. Tās var apmierināties tikai ar „izlēcieniem” šad un tad, kas gadās katram.

Bez personīgām neurozēm, ir vēl laba tiesa neurožu, ko varētu saukt par „tautiskām neurozēm”, kuŗu izdzīvošanā piedalāties visi, it kā tautiska pienākuma dēļ, tā sakot, kopības labā. Nav teikts, ka dažas citas tautas nevarētu lepoties ar vēl stiprākām neurozēm nekā mēs, latvieši. Taču mums pašu neurozes ir „mīļākas” un „labākas”. Mums, piemēram, ļoti grūti panest tādus faktus, kaut arī tie pierādāmi ar melnu uz balta, kas runā pretī mūsu ietēlotam pašportretam. Ja fakti nesaskan ar mūsu fantazijām par visu to, kas varētu izteikties vārdos — kā būtu, ja būtu — tad aizmiedzam acis un saucam: „Tādas lietas mums nepatīk un tāpēc to nav! Vai jūs dzirdējāt — šo faktu nav!” Ja kāda mūsu pašu grupa vai atsevišķi indivīdi nāk ar kādu domu vai ideju, kas nesaskan ar mūsu darinātām šīsdienas un ar tām idejām, kas bija jaunas un labas pirms trīsdesmit gadiem, tad sašutumā sakām: „Kā gan drīkst tā domāt un runāt? Un ja nu vēl tā runātu kādi svešie, tad būtu saprotams, bet tie ir mūsu pašu cilvēki!” Turpretim, ja šīs pašas līdzīgas domas izskanējušas kaut kur citur, ne mūsu mājās, tad esam gatavi tās pat apbrīnot un slavēt: sak, redz, kas tiem par drosmi!

Dabā ir nomaīņas likums. Vecās lapas tiek nomestas, nāk jauni asni un ziedi. Kā tautas kopa šiem procesiem mēs reizēm zemapzinīgi pretojamies ar negantu stingrību. Varbūt tas izskaidrojams ar to, ka visādi „jaunie procesi” latviešu tautas vēsturē ir svešnieku iekustināti tādā veidā, ka no šiem „procesiem” mums vienmēr ir bijis sāpīgi jācieš. Varbūt tāpēc mūsu kopīgā zemapziņa aizliedz pašiem pārāk eksperimentēt ar jaunām domām un idejām un mēs turamies labāk pie vecā un pārbaudītā.

Psicholoģiski var saprast un izskaidrot šo cenšanos nedomāt. Mūsu tautas dvēsele un ticība ir bijusi pulka reižu ievai-

nota, pat nāvīgi. Tā grib atpūsties, aizsargāties no jauniem ievainojumiem. Bet kas notiek apkārtnē pa šo „atpūtas” laiku? Visi dzīves lauki arvien vairāk tiek speciālizēti. Vairs nepietiek ar vēlēšanos, ar labo gribu. Ir vajadzīgas zināšanas, speciālizēšanās, lai mūsu balss noturētos tautu korī, lai mūsu tautas likteni paturētu tautu likteņu forumā. Varbūt tas arī izklausīsies aizvainojoši, bet reālītātes liek, lai mēs par to runājam un sakām, ka mūsu dūšīgā runāšana par cīnīšanos, ja tā nav šodienai piemēroti tehniski organizēta un psiholoģiski mērķēta un vadīta, ir vienkārši — smieklīga. Katrs jauns mājiens un virziens pasaules lielajos stābos tiek izsvērts un izvērtēts, bet mums šādu stābu nav. Mums ir tikai sauja ideālistu. Varbūt viņu runāšana reizēm izklausās traka, bet iemesli šai runāšanai nāk no pētījumu laboratorijām.

Varbūt būtu laiks, ka noliekam archīvos nometņu laiku paradumu, kad katrs, kam bija kāds grads, jutās ļoti kompetents runāt gandrīz visās dzīves un zinātnes nozarēs. Tāpat būtu derīgi sākt kritiski apsvērt, vai viss, kas mūsu pagastā liekas dievināms, būtu uzskatāms par derīgu dzinējspēku arī šodien. Dogmas var salīdzināt ar sliedēm. Tās rāda gan virzienu, no kaut kurienes uz kaut kuriem, bet viņās pašās nav ne tik spēka, lai pavirzītu uz priekšu vienu mārciņu. Dzinējspēkam jānāk no citurienes. Palielē jautājums: Vai nu mums nav enerģijas avotu, vai arī tie izsikuši, vai arī tos nelietājam tāpēc, ka tie radušies „otrajā piekalnē”. Varbūt šie avoti ir reliģijā, varbūt jaunā ideoloģijā?

Reizēm mūs satver konvulsīvā neuroze, kas izteicas fatālā nopūtā, ka nekas nav vērts, viss ir veltīgs tam, ko darām kā tauta vai tautas grupa. Atmiņā nāk kādreiz dzirdēta „rīme”:

Latviešiem ir tāda daba:
Katrs kasa cita nabu.
Un kad visiem nabas jēlas,
Sirdīs saziēd ilgas cēlas:
Kur ņemt tādu stipro nabu,
Kas spēš panest tautas dabu?

Šīs rindas labas tādā ziņā, ka tās rāda, ka spējam reizēm arī pasmieties paši par sevi, un tas nozīmē, ka nebaidāties sevi apskatīt reizēm no distances un īstajā gaismā. Tas nozīmē, ka mums ir krājumā spējas kontrolēt gan savas tautiskās, gan arī personīgās neurozes, ja tikai apstājamies un atļaujam laiku „ieiešanai pašiem sevi”.

Draudīgi strupceļi veciem un jauniem

Mums visiem gribas dzirdēt atzinīgu vārdu par to, ko veicam un darām, gribas just un redzēt savu nozīmi un sabiedrisko derīgumu. Sabiedrības gara dzīve būtu daudz veselīgāka, ja tos labos vārdus un atzinību, ko varam viens otram veltīt, mēs neturētu tik pārāk cieši aiz zobiem. No otras puses, no dzīvē sakrātiem rūgtumiem un skābumiem mūsu personības sistēma atbrīvojas tādā veidā, ka izsviež tos pret citiem: kāpēc man vienam pašam jācieš, lai cieš citi arī!

Rūpes un apnicīgs darbs, atzinības trūkums padara cilvēkus tādus, ka tie, kas reiz bijuši izglītoti, gaumīgi un jūtīgi savu attieksmju izvēlē, no šīs stabilās apziņas atkrīt atpakaļ instinktīvu reaģentu stāvoklī un kad pašam sāp, vēl niknāk kož tālāk. Tā cilvēki garīgi proletārizējas, jo pārtraukuši atjaunot tos garīgos līmeņus, kādos reiz bijuši.

Nenoliedzami, ka sava loma tur arī apstāklim, ka daudzi ar vidēju vai augstāko izglītību strādā darbos, kas viņu apziņā tos pazemina. Lai arī viņi par šo darbu saņem krietnu atalgojumu, viņi tomēr nesaņem garīgo gandarījumu, atzinību un apmierinājumu, ar vārdu sakot — viņiem nav „stāvokļa”. Šī sakrātā neapmierinātība parādās pilnā mērā tur, kur viņi atkal ir savējo vidū, savējo pulkā. Zemapzinīgi badu cietušais atzinības un pagodinājuma mehānisms tad sāk strādāt ar pilnu jaudu, un visi prasa, protams, vārdos neizteicot, pilnas cieņas un goda parādīšanu no visiem. Visi ir kungji, par cieņas neparādīšanu aizvainoti, svarīguma un nevaļas pilni, un nav kalpu un darba darītāju. Tos, kas uzņemas būt par biedrību vadītājiem un darbiniekiem, uzskata par vieglprāšiem, kam laikam nav dzīvē nekā „prātīgāka” ko darīt, vai arī par atpalikušiem ideālisma

upuŗiem, kas būtu liekami mūzejā: sak', tādi reiz izskatījās tie latvieŗi, kas bija dzimuŗi Latvijā un arī pasaulē izdzīti turpināja braukt pa mākoņiem un meklēt Latvijas zvaigznes. Malā paliek atstāts vienkārŗšais fakts, ka ŗie cilvēki tic Latvijas un cilvēces zvaigznēm.

Dzīves slodžu un pārciesto pazemojumu, vai arī bērņības pieredžu sekas izteicas arī tādās neurozēs, ka daŗi tautas un taisņības vārdā grieŗz rungu ap galvu un pa tumsu, pa gaismu — sit uz visām pusēm. Viņu acīs visi ir greizāki, akli, dumji, nodevēji, bezdievji, salkani un kandidāti uz pārkurinātu elli.

Rūpes un to sekas pavairo arī visu iesaistība materiālo ieguvumu sacensībās. Latvijā ne caurmēra amatnieks, ne ierēdnis, ne skolotājs vai citas profesijas darbinieks nelauzīja galvu par savas mājas un automobiļa iegādi, jo zināja, ka tas nav tik vienkārŗi iespējams. Ja arī ŗi iespēja radās, tad varbūt tad, kad bija jāiet pensijā. Tāpēc viņŗ maksāja par savu dzīvokli, brauca tramvajā vai arī ar divriteni un dzīvoja „bezbēdīgi”, vai, kā mēdzam palielīties savās atmiņās un sarunās: „Mēs gājām bieŗi uz operu un ar aizrautību pirkām un lasījām grāmatas. Tur bija kaut kas no īstas kultūras dzīves.”

Par atmiņām nestrīdas. Tām katrā personā ir krāsa. Bet ŗodien tie paŗi cilvēki ar visu savu fizisko un garīgo enerģiju ir iesaistīti „savā stūrītī un savā kaktiņā”. Pie tā pieder nevien viens vai vairāki auto, bet arī sava māja. Skaidrs, ka pie visa tā ir daudz laba prieka, bet tas prasa arī lielu, reizēm pārmērīgu fizisku un garīgu iztērēŗanos. Katram ir tikai viena dzīve un vienas dzīvības enerģijas krājumus; trūkumu varbūt tikai zemapzinīgi nojauŗot, rodas mūŗīgie bēdātāji par visu, kas varētu būt bijis un varētu būt nebijis, kā arī par to, kā nākotņē sist „visaugstāko vilņi”. Te nāk atmiņā kaut kur lasītais, ka daudz lielāks skaits centīgu cilvēku sasniegtu un piedzīvotu īstas zeltainās vecumdienas, ja tik pārmērīgi nenorūpētos par ŗo zeltaino vecumdienu nodroŗināŗanu. Dvēŗeles mieru nodroŗināt un mūŗu pildzināt būtu

iespējams ar mazāk gribēšanas. Kur paliek mūsu laiks? Ko mēs ar to darām, kā to izlietājam? Mums vairs nav laika satikties ar dabu, pat ar savu pašu dvēseli aprunāties nepaliek brīva un mierīga mirkļa. Un tomēr mēs gribētu, lai mūsu gars, mūsu dvēsele būtu vesela un apmierināta. Mūsu īstākais dvēseles tulks, dzejnieks Kārlis Skalbe mācīja, — kā sarunāties ar zāli, ūdeņiem un zvaigžņu mieru; bet mēs arvien biežāk piemirstam pavaicāt savām dvēselēm, vai tās ir apmierinātas ar to jaunā pašuvuma uniformu, kuņā tās ar lielu sparū cenšamies iespiest.

Neurozes, ar savstarpēju atsitieni lēcieniem, rodas un izveido īpašu iegrāvējumu, kas rodas, paaudžu domām, idejām un dzīves veidiem un ideāliem saduroties. Vecie jauniešiem liekas „kā no koka”, vecajiem jaunie — „kā no gumijas”. Šos konfliktus vēl pavairo kultūru, ideoloģiju un ideālu sadursme, jo katra paaudze ir veidojusies citādāku vēsmu, strāvu, mudinājumu un kārdinājumu ietekmē. Šodien gadās, ka arī dažam latviešu jauniešim jau jāstājas Jaunatnes tiesas priekšā par tādu uzvešanos, kas viņu vecākus dziļi satric. Lai kādi būtu bijuši šo jauniešu apzinīgie vai zemapzinīgie motīvi, ir skaidrs, ka viņā ir aizmeties jūtu mežgls. Tas var būt radies, jauniešim esot, tā sakot, starp divām ugunīm, cīnoties sevī starp to, ko māca un prasa vecāki un starp tām ietekmēm, ko viņš saņem no savas jaunās apkārtnes. Pētījumi pierādījuši, ka vairums jauniešu nokļūst Jauniešu tiesas priekšā pārkāpumu dēļ, kas izdarīti, lai pierādītu biedriem, ka viņi nav nekādi „cālīši”, ka viņi nebaidās, bet ir tikpat drosmīgi kā visi citi. Ir cits jautājums, cik slavējama tā vīrišķība vai sievišķība, ko pusaudži, jau sākot no trīspadsmit gadiem, demonstrē vakaros ielās, parkos un automobiļos. Audzināšanas filozofija Amerikā ir aizgājusi līdz galējam absurdam ar to, ka bērniem jāļauj „sevi izteikt”, ja grib, lai no tā iznāktu brīvs, laimīgs un apmierināts cilvēks. Šī „sevis izteikšana” vietām ir vecāku un pat skolu atbalstīta un veicināta: ja puikam 13 gadu vecumā nav „steady” drau-

dzenes un meitenei „drauga”, tad mātes ir uztraukušās, ka bērni nav normāli.

Šāda audzināšanas uzskata izveidošanā pa daļai vainojama arī Freuda mācību aplamā un reizē komerciālā iztulkošana un realizēšana līdz nesātam. Bez kādas īpašas uzmanības, daba pati ir gādājusi par to, ka cilvēks seksuālo instinktu ir pielādēts kā ar dinamitu. Nav noliedzams, ka jauniešiem ir vajadzīga noskaidrojoša izglītība un informācija, lai tie būtu pietiekami sagatavoti šos impulsus kontrolēt, bet ja šos impulsus pārvērš par veikalu sludinājumu materiālu, tad jau ir aiziets aplamībā un perversijā. Tagad ar visu spēku cenšas šo seksuālisma fabrikāciju apturēt, vai vismaz pievaldīt. Bet preču sludinātājiem ir grūti atteikties no psiholoģiski izdevīgā uzmanības saistītāja, jo ar to „var iebaņot bez rokas”.

Ja gadās, ka jaunieši nonāk konfliktā ar likumu un tiek saukti pie Jauniešu tiesas, būtu labi, ka vecāki un apkārtnes sabiedrība nesāktu labošanu ar asu bardzību un nosodīšanu. Ar to jaunieši var tikai aizdzīt tālāk no mājām un vecāku iecerētām dzīves un uzvešanās normām; ar to var panākt, ka jaunieši sāks justies vēl tuvāks un piederīgāks saviem „draugiem”. Mierīga un pacietīga faktu izskaidrošana no vecāku puses, vai arī konsultēšanās ar speciālistu varētu palīdzēt daudz vairāk.

Kā cilvēki nokļūst depresijā?

Smagākos gara dzīves traucējumu gadījumos tās vairs nav tikai jūtas, kas savā darbībā un izteiksmēs ir izsviestas no sliedēm. Tādos gadījumos visa personas gara dzīve, domāšana, prāts un aptveršanas spējas ir apjukumā, samezglojumā vai arī pilnīgā aptumsumā. Šīs slimības medicīnā sauc par psihozēm.

Cilvēki, kas cieš no viena vai otra veida psichozes, dzīvo savu iedomu un fantaziju pasaulē, kam bieži maz sakara ar to, kas īstenībā notiek ar viņiem un ap viņiem. Tomēr nav tā, ka arī smagākajos slimības kāpinājumos viņi nemaz neapjēgtu, kas notiek ap viņiem. Viņi redz un pazīst cilvēkus, redz lietas un notikumus ap sevi, bet redzētais viņos atspoguļojas, līdzībā runājot, no pavairotiem un greiziem spoguļiem. Šādā veidā un pakāpē garīgi slimi cilvēki domā, ka viņi dzird „balsis”, kas tiem liek to vai citu darīt vai nedarīt. Reizēm viņi „dzird” šīs balsis no tuvākas apkārtnes, citreiz tās „nāk” no izplatījuma un mūžības. No turienes viņi var saņemt visdīvainākās „pavēles” nogalināt kādu, lai pasauli padarītu „tīrāku”, vai lai šo pasauli atbrīvotu no neliešiem; viņi var saņemt arī tādas „pavēles”.

Ar psichozi slimajiem cilvēkiem var rādīties arī visādi „draudi”, ka bērni vai laulātie viņus nemīl, neieredz un taisās visādā veidā tikt no tiem valā, gan atraujot pārtiku, gan to saindējot. Viņiem liekas, ka daži vai arī visi cilvēki ir pret tiem, seko, lai kaut ko izspiegotu vai pat nogalinātu. Slimais brīžiem var būt ļoti nospiestā gara stāvoklī un drīz atkal mesties otrā galējībā un justies „par trīsdesmit gadiem jaunāks”, sākt ko tādu, kas nesaskan ne ar viņa gadiem, ne personīgām, ne finansiālām spējām.

Citreiz ar psīchozi slimais iedomājas, ka viņš izdarījis kādu briesmīgu noziegumu un ka tāpēc kaut kam „šausmīgam” ar viņu kuŗu katru brīdi jānotiek, un viņš ir izmisīgu baiļu pilns. Iespējama arī tāda variācija, ka slimais jūtas visgudrākais, vissvarīgākais un nozīmīgākais cilvēks pasaulē un pieprasa visu citu paklausību, pazemību un padevību.

Gara slimība tikai ļoti reti nāk ar visu pēkšņumu, pat ļoti reti. Parasti zīmes parādās pamazām. Speciālists šīs pazīmes var pamanīt, bet tās var pamanīt arī tuvinieku un draugu trenētā un pieradusī acs, ka ar šo cilvēku vairs nav „kaut kas kārtībā”. Laikā pamanītas pazīmes un laikā sniegtā palīdzība var novērst garīgu sabrukumu, no kuŗa piecelties ir jau grūtāk un kas prasa daudz lielāku laiku un pūles.

Pazīmes par pārmaiņām cilvēka gara dzīves noskaņās var būt dažādas. Tāpēc vien, ka kādam uznāk skumja diena, vēl nav jāsecina, ka šī persona virzās uz gara slimību. Nospiešanas un skumīguma brīži un dienas cilvēka dzīvē ir dabīgi cikli, tāpat kā tumsa mainās ar gaismu. Bet ja kāds paliek nospiests un skumīgs nedēļu no vietas, tad jau ir iemesls uz to vērst vairāk uzmanības. Pazīmes var izpausties veidā, kā tāds cilvēks izturas pret savu ārieni, tāpat to var pamanīt domu gājienā — ja kāda mierīgas dabas cilvēka domas sāk lēkāt un šaudīties un viņš saka, ka „miera nav nekur”, tad jāmeklē speciālista palīdzība.

Dažas gara slimības rodas arī no ievainojumiem nervu sistēmā, piemēram, no smadzeņu ievainojumiem un satricinājumiem, no pārmērīgas alkohola lietāšanas, no indīgām ķīmiskālījām. Citas gara slimības rodas no ķīmiskām pārmaiņām organismā, piemēram, arteriju skleroze un senilā psīchoze, kas kopā tiek apzīmētas par „vecuma psīchozēm”. Bet ir krietna grupa gara slimību, kuŗu cēlonībā vēl nav atrasts nekāds fizisks iemesls. Pieņemts domāt, ka šīs slimības ir dzīves spiedienu, slodžu, rūpju, raizju, bēdu, baiļu un sevis pārpūlēšanas rezultāts. Šo gara slimību grupu apzīmē par „funkcionālām psīchozēm”.

Pie šīs grupas pieder paranoja, depresīvā psihoze un schizofrenija ar tās vairākiem nozarojumiem. Schizofrenija ir visplašāk pazīstamā un biežāk sastopamā. Dažreiz to sauc arī par „jaunības psihozi”, jo tās aizmetņu sākumi meklējami bērnības, pusaudžu un agrās jaunības gados, kad cilvēka personības kalums vēl visai mīksts. Ja dzīves īstenība kādai jūtīgai, vecāku pilnīgi nesagatavotai un vārīgai dvēselei izrādās pārāk prasīga, barga, asa, atbaidīga un nepieņemama, šī dvēsele, līdzībā runājot, aizcērt aizkarus pret realitāti, lai pasargātos no sāpīgās saskarsmes ar to, un atgriežas un paliek savos sapņos par sevi, par dzīvi un pasauli. Tā sākas sašķeltās personības schizofreniskais process.

Cilvēkiem, kas slimo ar jūtu vai gara slimībām, ir vajadzīga speciālista palīdzība tikpat lielā mērā kā tiem, kas slimo ar kuŗu katru citu kaiti. Iekaisušām jūtām un domām ir vajadzīga palīdzība tikpat lielā mērā kā iekaisušām plaušām vai vidusausij. Cilvēkam, kas cieš no jūtu un gara slimības, sacīt — „beidz raustīties un saņem sevi kārtīgi grožos”, nozīmē apmēram to pašu, kā sacīt ar plaušu karsoni slimam cilvēkam: „saņemies, beidz raustīties”.

Tāpat kā visi dzīves pieredzējumi ir situšies pret mūsu acīm un dvēselēm, tāpat mūsos ir arī to atstātās sekas ar visām to izteiksmēm. Arī visi gara un jūtu dzīves traucējumi, visā savā skālā, ir samanāmi latviešu sabiedrībā.

Pētījumi par depresiju, ar dažādām tās izteiksmēm un pazīmēm, ir likuši domāt, ka vismaz četrām piektdaļām no visiem depresiju gadījumiem par cēloni bijušas dzīves slodzes un nastas. Nekādi histoloģiski, ne bioķīmiski, ne biofiziski ierosinātāji smadzenēs nav atrasti. Vajadzības un vēlmes dzīvē vienmēr ir lielākas par iespējām, un maz kas notiek tā, kā mēs vēlētos. Ja nu domās sākam sist galvu pret šo neredzamo, bet nepārejamo un nesadrupināmo sienu par daudz un bieži, tad zemapzinīgi atrodam sevi neatrisināmā, neuzvaramā priekšā. Mēs arvien vēl turpinām raidīt savu psihisko enerģiju šinī pelēkājā tukšumā, kamēr uznāk „mei-

nais". Ja „melnais” turpinās dienu, divas vai trīs, tad tas var būt arī tikai mūsu dzīves dienu cikla izteiksme, tātad nekas nenormāls. Bet ja nospiešanas stāvoklis turpinās ilgāku laiku, tad ir iemesls domāt, ka šī var būt slimīgas depresijas pazīme. Visvairāk šāda veida depresija piemeklē personas pusmūža vai arī vēlākos gados, īpaši tādus individuus, kam grūti piemēroties dzīves, apkārtnes un darba maiņām.

Depresiju reizēm izraisa arī pelnīta vai nepelnīta vainas apziņa, ka cilvēks nav darījis, kas būtu bijis jādara, vai arī, ka viņš nav varējis izdarīt to, ko gribējis izdarīt. Neiespējamais noliek apziņu kā pret necaurlaužamu sienu, un depresija ir bezcerīgo pūļu salūzis atplūdums. Tas, kas notika ar mūsu dzimteni, kas notika ar mūsu piederīgiem, kas notika ar mūsu kaŗavīriem — tas viss radīja bezatbilžu tukšumu, kur ar veselu prātu no mūsu viedokļa bija grūti iedēstīt kaut kādu sajēgu. Un tomēr — tas viss bija un palika mūsu spēkiem negrozāma realitāte. Tāpēc mūsu vēlmju konflikts ar šo realitāti turpina mūs garīgi drupināt arī šodien.

Slimīgas depresijas apdraudēts cilvēks sākumā var izskatīties tikai grūtsirdības māks. Pakāpeniski nomāktība pāriet izmisīgā nospiešanās. Reizēm viņš var skatīties zemē vērstu skatu stundām ilgi. Pierei ir tendence savilkties vertikālās krunkās, lūpu kaktiņi noliekti uz leju, nav ēstgribas un moka bezmiegs. Arvien vairāk visu, kas notiek, slimais iztulko kā bezcerību, domu tecējums top arvien lēnāks un traucētāks un slimais taustās pēc vārdiem.

Bet depresija var izteikties nevien ar galējo nospiešību, tā var izteikties arī ar pārspīlētu tieksmi darboties, kas reizēm pieņem manijas veidu. Slimais visu zina, visu var, ir pilns projektu, sevišķi tādu, kuŗu paveikšanai būtu jāstrādā vai simts gadu; viņš spējīgs visu reorganizēt, visu savest kārtībā. Pēc šī „augstā vilņa” nāk kritiens atpakaļ nospiešanās. Tāds mainīgs depresijas veids visbiežāk ir tas, kas noved cilvēku pašnāvībā.

Vienalga, kādā veidā slimīgā depresija izteiktos, pēc iespējas ātri ir jāmeklē speciālista palīdzība. Psihiatriskā slimnīcā ar depresiju slimie caurmērā atlabst un atgriežas darbā divu līdz trīs mēnešu laikā. Bez ārstēšanās, turpretim, depresijas stāvoklis var ilgt gadiem un var sekot arī nāve.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Second paragraph of faint, illegible text.

Third paragraph of faint, illegible text.

Fourth paragraph of faint, illegible text.

Zem melancholijas ēnām

Schizofrenijas paranoīdā izteiksme ir daudz biežāk sastopama nekā tīrā paranoja. Var vērot, ka tieši šis slimības veids sāk biežāk rēgoties arī latviešu kolonijās visā pasaulē. Vispirmā šis slimības pazīme pamanāma tendencē par visu, kas notiek, dzīvē noticis, tiek darīts vai ticis darīts atbildību piedēvēt citiem. Otrā, biežāk pamanāmā tendence ir, ka slimais prasa daudz lielāku ievērību, atzišanu un godināšanu nekā viņa patiesie nopelni un veikumi to varētu darīt iespējamu. Dvēseles mehānismi strādā tādā veidā, ka bailes no paša impulsiem un neapmierinātības dusmām par vēlmju nepiepildīšanos un zemapzinīgā vainas apziņa dabū savu atbrīvošanos ar to, ka par visu vaino citus. Daudzos gadījumos tas tā paliek visu mūžu pusapturētā stāvoklī un tāds cilvēks visu mūžu meklē vainīgos, pats neko nepaveikdams, jo visa viņa psihiskā enerģija iztērējas „cīnoties”.

Ar gadiem šī slimība tomēr var pieņemt arī tādu veidu, kad cilvēks sāk ciest no īstas vajāšanas manijas, sāk redzēt visur vajātājus un sekotājus, „dzird” kaimiņu dzīvoklī par viņu runājam. Tādā posmā šī persona jau var sākt kļūt bīstama pati sev un arī citiem, un kāpināts nicinājums un naidīgums pret dzīvi to var novest pašnāvībā, vai arī, sevi „aizsargājot pret sekotājiem un spiegiem”, šī persona var kļūt bīstama citiem.

Ar šo slimību sirgstošie padara neciešamu gan ģimenes dzīvi, gan visu kaimiņu vai arī organizāciju un draudžu dzīvi daudz lielākos apmēros, nekā mēs to iedomājamies. Ja slimības vairāk vai mazāk šķarta persona ir organizācijas vadībā, tad lai kāds pamēģina atvērt muti un pieminēt, ka organizācijas dzīvē varētu kaut ko darīt citādi, nekā tas no-

tiek tagad. Tādam pārdrošiniekam slimīgais vadītājs uzreiz piedēvētu visas iespējamās nodevības un nelietības. Vai arī, no otras puses, slimais var būt „mūžīgais taisnības meklētājs” — viens pret visiem.

Sākuma posmā slimība un tās pazīmes ar savām izteiksmēm liekas ļoti „loģiskas”, jo garīgi traucētais šinī posmā vienmēr atrod patīcamu pamatojumu savām aizdomām un apvainojumiem. Tikai šo pašu pazīmju pastāvīga atkārtotāšanās liek nojaust, ka te kaut kas ir „gaisā”.

No šīs slimības visvairāk cieš vientuļnieki, vieninieki, vīrieši un sievietes pēc trīsdesmit gadiem, vai arī tie, kas vēlākā mūža posmā palikuši vieninieki. Viņiem mazāk iespēju savas rūpes, savas šaubas un aizdomas izteikt un saņemt kādu atbalsi. Tādā veidā visi spriedumi sāk veidoties viena slīpuma konstrukcijā un pieņem savu iegravētu veidu pret visu, kas ārpus individa paša.

Cilvēka raksturam un jūtu dzīves intensitātei liela loma, kādā virzienā ar paranoju slimā dzīve attīstās. Šī persona visu mūžu var pavadīt, pakurnot un pasūdzoties, bet slimība var ieiet arī tādā posmā, kas prasa slimā izolāciju.

Melancholija, ko dažās gara slimību pētnieku aprindās uzskata par vieglāko depresijas paveidu, ir iezīmīga ar to, ka visbiežāk skar personas mūža otrā pusē. Pie sievietēm tā var parādīties ap piecdesmitajiem gadiem un pie vīriešiem ap sešdesmitajiem. Tā kā blakus depresijas stāvoklim šeit iegaumējami arī īpaši psiholoģiski un arī fizioloģiski procesi, tad slimības klasifikācijā tai dod īpašu vietu. Ap šo mūža posmu endokrīnu un reprodiktīvo dziedzeru darbība samazinās un tas rada manāmas pārmaiņas cilvēka organismā. Ir pieņemts domāt, ka tās nav tīri fizioloģiskās pārmaiņas vien, kas šinī posmā iedarbojas uz cilvēka psihisko struktūru. Manāmā un paredzamā vecuma nākšana ir tie zemapzinīgie iemesli, kas rada traucējumus arī jūtu un gara dzīvē ap šo mūža posmu. Šis periods ir pilns ar psiho-fizioloģisku slodzi un spiedienu uz ikdienas jūšanos, un ja persona ar sava rakstura izteiksmēm ir noskaņota uz jūtīgumu

un nedrošību par sevi, tad tas šo nemieru vēl pavairo. Daudz kas atkarīgs no cilvēka personības, no viņa dzīves veida un no tā, ko tas savā dzīvē ieskatījis par vērtībām un kā viņš skatījies uz dzīves laika izlietāšanu.

Kā brīdinātājs un vēstītājs, ka tuvojas melnholijas uzbrukums, vispirms pamanāms tas, ka cilvēks sāk sūdzēties par visādām sāpēm un kaitēm. Viņš pat zina un „pierāda” vairāku savu „slimību” pazīmes un diagnozes, ko pats atradis un par kuŗu pareizību vairs nešaubās. Nākošais, ko ar melnholiju sasirgušais dara, ir, ka tas iet pie kaimiņiem un radiem, pat pie svešiem un sūdzas par savu ģimeni, par laulātiem, par bērniem, cik tie nežēlīgi un ļauni un to reizēm dara tik paticami, ka klausītājos rodas greiza aina par stāvokli. Šinī posmā slimais ir viegli aizkaitināms un aizvainojams un ļoti aizdomīgs. Jo ar lielāku siltumu un pacietību kāds ģimenes piederīgais cenšas slimajam tuvoties, jo aizdomīgāks tas ir. Viņš ir drūmās domās par nākotni, cieš no bezmiega, tam bieži uzbrūk raudāšanas lēkmes.

Melnholijas gadījumos, kā kuŗā katrā citā slimības gadījumā, nekavējoties jāmeklē medicīniskā palīdzība. Dažos gadījumos palīdzību var sniegt ārsts turpat mājās ar nomierinātāju vai enerģizētāju zāļu palīdzību. Daudzos gadījumos ļoti palīdzīga bijusi elektriska šoka lietāšana, tāpat kā depresijas gadījumos.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work done during the year. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The second part of the report is devoted to a detailed description of the various projects and the results achieved. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The third part of the report is devoted to a detailed description of the various projects and the results achieved. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fourth part of the report is devoted to a detailed description of the various projects and the results achieved. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

The fifth part of the report is devoted to a detailed description of the various projects and the results achieved. It is followed by a detailed account of the various projects and the results achieved.

Ceļš uz saulainām vecumdienām

Runājot par vecuma dienu gara slimībām, vai vecuma psihozēm, kas zināmā mērā rodas no ķīmiskām pārmaiņām organismā, vispirms jāpiemin daži fakti par pašu novecošanās problēmu.

Visi cilvēki padoti dzīvības un nāves mistērijai un tās procesiem, līdz ar to arī novecošanai un aiziešanai. Novecošanās, ja burtiskā loģikas secībā to analizē, sākas jau ar ieņemšanu, turpinās ar katru sekundes tikšķēšanu un nobeidzas ar pēdējo mirstošās sirds saraušanos. Nenoliedzot faktus un dabas likumus, kādi tie ir, bet pētījot tos, mediķi un psihologi atrod, ka senilitāte un pat nāve vienam cilvēkam atnāk daudz ātrāk nekā otram, lai gan abi bijuši vienāda chronoloģiska vecuma, vienādām fiziskām un bioloģiskām iespējām un dzīvojuši vienādās ērtībās no sociālā un finansiālā viedokļa. Zinātnieki atzīst, ka starpība radusies tāpēc, ka diviem indivīdiem ir bijušas dažādas garīgi virzītas attieksmes pret dzīvi un pret novecošanos. Ar vārdu sakot, atšķirības nosaka tas, kā un kāpēc tu savu dzīvi zem šīs saules dzīvo.

Ieskatu par dažiem pāragras novecošanās iemesliem devis Amerikas medikālās apvienības novecošanās pētīšanas komisijas loceklis Dr. Teodors Klumps. Viņš liecina: „Nav vispārēja parauga vai līdzekļa pret nogurumu. Dažiem pacientiem var noteikt pilnīgi veģetatīvu eksistences režīmu, var viņu „pieliet” ar nomierinātājiem zālēm un tomēr — viņi jutīsies un sūdzēsies par nogurumu.” Tad Dr. Klumps turpina: „Varbūt mēs esam zaudējuši skatu uz sekojošām pamata problēmām un principiem fizioloģijā un bioloģijā un vairs tos nepielietojam: 1) Fiziskas un garīgas funkcionēšanas

iespējas var uzturēt lietāšanas kārtībā tikai tad, ja tās nodarbina un lietā. 2) Šīs iespējas var pat palielināt zināmās robežās, ja spējas vingrina, tā sakot, tur zem darba slodzes. 3) Šo spēju atrofija nelietošanas dēļ iestājas ātri, ja tās sāk uzskatīt par zaudētām. 4) Spējas samazinās ar mūža gadiem, bet tās samazināsies daudz lēnāk, ja tās darbinās pilnā apmērā.

Modes klieziena sekotāji, sevišķi Amerikā, ap trīsdesmitajiem un četrdesmitajiem gadiem pasludināja, ka cilvēks savu virsotni intelektuālā ziņā sasniedzot ap 16. mūža gadu un tad jau sākoties iešana uz leju un novecošanās. Pēc 20 un 30 gadiem tas vairs maz ko spējot iemācīties no jauna, jo esot sācies novecošanās process. Izskatās, turpretim, ka šis ieskats ir vairāk balstījies uz reklāmu aģentūru „pētījumiem” nekā uz nopietnu zinātnisku pieredzi. Modernie pētījumi psiholoģijā liecina, ka cilvēka iemācīšanās spējas nepamazinās līdz 50 mūža gadiem, un normāli vesela persona arī 65 gadu vecumā spēj „iemācīties” tikpat daudz no jauna kā 12 gadu vecs pusaudzis. Tātad, ja vecāku mūžu sasniegusi persona vairs nevar lietāt agrāk iegūtās zināšanas vai veiksmes, tā var mācīties jaunas, ja šī persona pati nav sākusi ļaut sev novecot pirms laika, pasīvi paļaudamās, ka viss ir par vēlu, ka vairs nav nekā lietderīga ko darīt.

Kādreiz gadus piecdesmit vecai sievietei kāda gados jaunāka visgudri ievaicājusies: „Kundze, vai 50 gadi nenozīmē beigu iesākumu?” Vaicātā smaidīdama noglāstījusi jaunākās roku un atbildējusi: „Nē, jūs viendien pati to piedzīvosit un zināsit, ka 50 gadi ir tikai iesākuma beigas.”

Spēku, enerģiju un dzīves prieku dod arī apņemšanās dzīvot tik ilgi kamēr esi dzīvs. Tas ir jauneklīgā gara pilnais domāšanas un dzīves uztveršanas veids, kas katru mūža posmu dara jaunu. Šī gara trūkums arī jaunus ļaudis dara vecus. Mūshevenas ģerontoloģijas pētniecības laboratorija veikusi plašus pētījumus vecāku cilvēku spēju laukā. Pētījumi deva jaunu apstiprinājumu agrākajiem, ka garīgā augšana var turpināties cauri visiem mūža gadiem, ja vien indi-

vids pats un apkārtne šo augšanu veicina. Pārskats par Amerikas ievērojamākiem zinātniekiem liecina, ka 20 no tiem savus augstākos pakalpojumus zinātnei snieguši un ar saviem vērtīgākajiem atklājumiem ir nākuši tad, kad tiem jau bijis pāri par 70 gadiem.

Ir tā saucamais psiholoģiskais vai emocionālais vecums, kas var būt dažāds dažādiem cilvēkiem tik lielā mērā, ka pusmūža cilvēks var būt mazāk pieaudzis vai emocionāli nobriedis nekā dažs pusaudzis. Tā, teiksim, 55 gadu vecam vīrietim var būt 30 gadus vecs ķermenis, jūtu dzīves nobriedums (kas nav mērījams ar gadiem), 70 gadus veca vīra zināšanas un 16-gadīga pusaudža mācīšanās spējas. Tā viņš var vienu dienu justies „vecs”, otru dienu ļoti „jauns”.

Bioloģiskais vecums var būt citāds vienam nekā otram. Viens 50 gadu jubilejā ir jaunāks par saviem gadiem, otrs var būt krietni vien vecāks. Bioloģisko novecošanos vai jauneklīguma uzglabāšanu ļoti ietekmē iepriekš minētie apstākļi un viss tas, ko cilvēks dara ar savām jūtām, domām, ar savu dvēseli un ar visu savu dzīvi. Bet ir arī fakti cilvēka novecošanā, kuņģiem nedrīkst paiet gaļām. Nodilšanas faktors laika tecējumā liek sevi manīt. Asins vadi nocietinās, muskuļi top vājāki, kauli trauslāki un šim procesam seko nāve — atrisinājums. Neievērot šīs fiziskās reālītātes un iesaistoties tādās aktivitātēs, kas sirdij un visam ķermenim uzliktu nepiemērotu slodzi, nozīmētu kaitināt nāvi priekšlaicīgi.

Izcili svarīgs apstāklis, kas palīdz vecāku gadu gājumu ļaudīm justies dvēselē jauniem, ir tas, par cik ģimene, apkārtne, visa sabiedrība šo vecāko ļaužu pieredzi cieni, novērtē un derīgi izmanto tālāk došanai un lietāšanai. Tikpat svarīgs, bet maz pamanīts ir kāds cits fakts šinī virzienā. Cilvēka attieksme pret vecumu, vecām dienām un vecākiem cilvēkiem, tāpat kā visas citas pārlicības un attieksmes, nav iespējams mainīt, kad indivīds jau sasniedzis nobriedumu. Tas viss jāpanāk tad, kad bērnības gados cilvēka personība tiek formēta un veidota. Ja jau tad bērnā iepotē veselīgu, sapratēju cieņas pilnu attieksmi pret vecumu un vecākiem

cilvēkiem, tad, kad tam pašam pienāk laiks, viņam nav ne baiļu, ne arī sāpīga sagatavošanās vecumdienu saulainumam, ēnainumam un aiziešanai.

Organisma nolietāšanās procesa rezultātā dažkārt rodas jūtu un gara dzīves traucējumi, ar savām īpašām pazīmēm un raksturībām. Kā arteriju sklerozes, tā arī senilitātes gadījumā, pirmās pazīmes ir: atmiņas mazināšanās, apkārtnes un notikumu saprašanas mazināšanās un sprieduma un vērtējuma spēju mazināšanās. Abu slimību un to traucējumu izteiksmes daudz neatšķiras viena no otras. Organiskās pārmaiņas, kas rada arteriju sklerozi un senilitāti, būtībā ir tās pašas un abās raksturīgākais ir smadzeņu šūniņu rezervju vai bojā gājušo šūniņu atjaunošanās iespēju samazināšanās. Arteriju sklerozes gadījumā šis process ir vairāk epizodiska rakstura, tas ir, traucējumi manāmi kādu laiku, tad iestājas uzlabošanās un reizēm seko periods ar individa gadiem piemērotu funkcionēšanu līdz traucējumi sāk atjaunoties.

Tāpat kā arteriju skleroze, arī senilitāte reizēm sāk parādīties pēc sešdesmit gadiem, bet vairumā gadījumu to nemana līdz 70 vai pat 80 gadu vecumam. Dažiem cilvēkiem nekādi manāmi traucējumi neparādās pat līdz ļoti lielam vecumam. Mazāka tendence prāta un spriešanas spējām pamazināties parasti ir personām, kam domāšana ir bijusi attīstīta un lietāta visu mūžu. Sava loma te arī iedzimtībai.

Senilās psihozes gadījumā parādās nevien prāta spēju samazināšanās, bet arī visas personības funkciju samazināšanās, dažreiz pat līdz bērna apjomam. Slimības un tās traucējumu sākums ir pakāpenisks. Pazīmju pieaugums var turpināties mēnešiem un gadiem, un arvien biežāk vecais tēvs vai vecā māte nevar atcerēties šo un to. Vislielākās grūtības atcerēties nesenos notikumus. Sirgstošais kļūst arī arvien prasīgāks un neapmierinātāks, viegli aizkaitināms, uztraucams un aizvainojams. Interese par citiem un par apkārtni tam sašaurinās, bezmiegs kļūst arvien nepanesamāks, sūdzēšanās par visādām kaitēm pieaug. Sākuma periodā dusmu izvirzumiem var sekot smaga nospietība, vai aizdomu cei-

šana pret visiem, kas tuvumā. Sakarā ar ierobežotajām personības funkcijām senīlai personai grūti piemēroties jauniem apstākļiem un to radītām pārmaiņām, tāpēc šīs personas zemapziņa, vairīdamās no pārmaiņu sāpēm, pretojas pārmaiņām. Vecā māte vai vecais tēvs var ļoti sāpīgi pārdzīvot pat viņu gultas pārvietošanu dzīvoklī.

Kā sklerozes, tā arī senilitātes gadījumā nav iespējams apstādināt destruktīvo ķīmisko procesu. Šīs slimības nav ārstējamas, bet kā sklerozās, tā senilās psihozes gadījumos var gan slimnieka stāvokli atvieglināt un uz kādu laiku uzlabot ar piemērotu un pareizu kopšanu un apiešanos. Slimā labsajūtu var uzlabot ar to, ka viņu novieto pierastā un pazīstamā apkārtnē, ka viņam uztic spējām atbilstošus darbiņus u.t.t. Tas slimajam dod jūtoņu, ka viņš vēl arvien ir vajadzīgs un derīgs un reizē nostiprina viņa drošības un pašvērtības izjūtu. Šīs lietas katrā mūža posmā cilvēkam nozīmē ļoti daudz: cilvēks grib būt derīgs, vajadzīgs, atzīts, novērtēts un mīlēts. Zāles pret bezmiegu var būt ļoti palīdzīgas vispārējās jušanas stabilitātei.

Arī alkoholisma pārmērības pieskaitāmas pazīmēm, kas norāda, ka personībā radies kāds jūtu un gara dzīves ievainojums, kāda mazvērtības, baiļu, nedrošības, vainas izjūta vai zemapzinīga dumpošanās pret dzīvi un cilvēkiem, kas nav ļāvuši piepildīt vēlmes. Alkoholisms pats par sevi nav slimība, tas savā izteiksmē ir slimīgu jūtu un traucēta gara pazīme. Vēlēšanās lietot alkoholu ik dienu nav fizisks pieradums, tas ir jūteklisks, emocionāls pieradums, glāstījums un apmierinājums. Kādas personas ievainotās jūtas un gars nespēj panest dzīves īstenību tādu, kāda tā ir un ar apreibināšanos cenšas no tās izbēgt. Šo procesu atkārtojot un turpinot, iestājas personības deģenerēšanās visos veidos: fiziski, saprašanas spējās, jūtu dzīvē un morāli. Nav iedomājams satriecošāks cilvēka izpostījums par chroniska alkoholisma fiziski un garīgi nosīstu cilvēku, kas vēl turpina redzēt, runāt, domāt, raudāt un nožēlot. Bieži pat no gadus 30 veka

cilvēka šādos apstākļos palicis maz materiāla, ko varētu lietāt viņa „salāpīšanai”.

Kur chroniska alkoholisma gadījumi parādās, draugi un paziņas grēko, ja mierīgi noskatoties ļauj cilvēkam aiziet bojā, šis cilvēks ir slims un nespēj pats sev palīdzēt, ja tas viņam arī ienāktu prātā. Ar vai pret viņa gribu, chroniska alkoholisma pārņemtais ir jādabū ārstēšanai psīchiatriskā slimnīcā. Alkoholika ievietošanai slimnīcā, tāpat kā gara slimības gadījumā, ir vajadzīgs tiesas lēmums.

Ceļš uz „sapņu kalnu” gaismu

Būtībā, varbūt, viss ir apmēram tāpat šodien, kā ir bijis pirms gadu simtiem un tūkstošiem: dzīve un pasaule ar simtiem zināmu un nezināmu balsu sauc mūs sevī dziļāk, piedāvā visu dabas un mūžības skaistumu un spēku, iepriecina ar nesasniedzamām ziņkārībām, ierosina iekosties visos noslēpumos ar pašu zobiem, ar saviem gan ritmiskajiem, gan chaotiskajiem notikumiem dzīvē mūs reizēm iesviež ilgās pēc kārtības, taisnības, balansa un mierīga brīža, kuŗā apstādamies mēs varētu sākt saprast savu un dabas nemieru ap sevi. No otras puses, dzīve un pasaule cilvēku tik neganti grūsta un dauza, piekļiedz svešo un tuvinieku mutēm, uzbrūk ar dabas un līdz ar to mūsu pašu ķīmiju un mehaniku, uzbrūk ar pasaules un mūsu pašu sirdsapziņu, ka reizēm juzdamies neganti kaili un tāpēc neērti un apjukuši, uz pirkstgaliem ejam pa šo apsolīto pasauli tālāk. Vai esam tikuši tālāk nekā reiz paspēja Ieva un Ādams? Arī šo jautājumu mēs vēl turpinām vaicāt. Kā sevi šajā pasaulē un šajā laikā kaut cik pasargāt no sajukuma, no tāda garīga ievainojuma, kas vairs neļauj panest sevi un šāsdienas nastas, kas neļauj gara acīs brīdī palikt tādām mieram, kas paspētu šķietamajā sajukumā un nemierā redzēt arī mieru, kārtību un mūsu pašu personīgo vietu un daļu?

Gadu simteņu pieredze un pētījumi par cilvēka ceļu piedāvā mums dažas atziņas, kas, varbūt, ar dažu piemērošanos ietulkojamas mūsu īpašajos apstākļos. Vispirms, pieredze un pētījumi saka, ka jūtu un gara dzīves traucējumiem visvairāk padoti tie, kas pārcirtuši, vai kam pārtrūkušas visas „enkuru” saites. Cilvēks vēl nav paspējis kļūt austrālietis, kanādietis vai amerikānis, bet jau beidzis būt latvietis. Viņš,

līdzībā runājot, sēž uz sētas un sakustinājumam nav jābūt pārāk lielam, kad jau kaut kur ir jātvārstās, kaut kur ir jākrīt. Par latviešu grāmatām tāds cilvēks saka: „Tur jau nekā nav.” Varbūt, patiesi dažreiz grāmatā arī „nav nekā”, bet atklājas, ka viņam nav laika arī angļu vai citā valodā iespiestajai grāmatai. Tajā pašā laikā viņš ir kaut kā sagraustījis tādu „augstāku slāņu” filozofiju, ka iešana baznīcā un prātošana par kaut kādiem irracionāliem spēkiem ir „mazāku cilvēciņu darišana”. Viņam nav laika, jo viņš ir metis sevi un visas savas personības rezerves sacensībā — uzvarēt īsā laikā tur, kur šejieniēši panākumus guvuši un nostiprinājušies vairāku paaudžu laikā, tas ir materiālā laukā. Nebalansējot centienus materiālā laukā ar kaut cik izlīdzinātāju atbalstu savam paslepenībā izsalkušajam garam, sākas izdiumi, nemiers, vainas apziņa un seko viens vai otrs garīgs ielūzums, vēlāk pat sabrukums. Tā nav pasaka vai baidīšana ar „bubuli” pret materiālo vērtību iegūšanu, tas ir tikai socioloģisku pētījumu atzinums gara dzīves stabilitātes laukā par jaunieļotājiem dažādās zemēs.

Vienkāršos vārdos tas skanētu apmēram tā: sevis pārvēršana tikai par darba rīku materiālās mantas iegūšanai agri vai vēlū var novest pie nervu sabrukuma. Tiesa, mēs nevaram iztikt bez maizes, nevaram iztikt bez pajumtes, bet ja atstājam dvēseli bez maizes un bez pajumtes, tad varam nonākt vēl lielākā postā.

Par sevis pārpūlēšanu darbā un rūpēs, vēlmēs, kas nav piepildāmas vienā dienā, jārunā vēl tālāk. Dažas no tām, varbūt, nav piepildāmas pat vienas paaudzes laikā. Ir vēl kāds apstākļis, kas drupina jaunieļotājus: viņi dzīvo tādā laikā, kāda šīnī brīdī īstenībā nav: viņi ar savu garu dzīvo vai nu pagātnē, vai arī nākotnē. Tas nenozīmē, ka mēs varam iztikt bez pagātnes, vai ka nākotne varētu rasties bez dzīvām idejām un sapņiem par to. Bet ar nedzīvošanu tagadnē ir domāts tāds stāvoklis, kad cilvēki patoloģiski „dilst”, domājot par to, ka tas un tas varēja būt un notikt, bet nenotika.

Es biju tas un tas, bet vairs neesmu, man bija tas un tas, bet vairs nav, un tie ir citi, kam viss ir. Šodien — tā nav nekāda dzīve un dzīvošana, kad uzlabosies, mainīsies, tad sāksim dzīvot. Bet nav nekā postīgāka, kā savas dzīves dzīvošanas vietā tikai nožēlot un gaidīt pagātnei vai nākotnei. Dievs ar savu dabas gleznaino un skanīgo spēku ir klāt šodien un mēs varam šodienu aizsniegt, mūsu iespējās ir tai kaut ko dot un no tās savu daļu saņemt. Reizēm aizkustina lasīt vēstules no Latvijas. Kāds, kas pēc Sibīrijā pavadītajiem 12 gadiem pārnācis dzimtenē, saka: „Staiģaju, skatos un priecājos par visu, ko vēl varu redzēt, un esmu laimīgs, ka vēl esmu dzīvs.”

Nekāds cits process cilvēka psihiskajās strāvās nepatērē tik milzīgu enerģijas krājumu kā naidis. Tāpēc visai dzīvei derīgs atgādinājums ir pie kādas slimnīcas ieejas lasītais: „Mili vai ej bojā.”

Cik bieži esam tuvu draudīgajam sabrukuma punktam? Nogurums, saspīlētība, bailes, nemiers, rūpes, naidis, bezmiegs var izdedzināt un sadrupināt daudz ātrāk, nekā pašiem steigā, mantas raušanā un sacensībā ierautiem varētu likties. Sēru sludinājumos laikrakstos aizgājēju skaits vēl jaunos gados ir draudīgi liels. Šie pārāgie nāves gadījumi, nervu sabrukuma un gara slimību skaita pieaugums brīdina, ka mūsu soļi skriešanās un sacensībā pēc ērtības jāpalēnina, ka mums dzīves veidā no pārākas pietveršanās materiālām vērtībām jāiet atpakaļ uz garīgajām. Tas jādara mūsu pašu vienas un vienīgās dzīves labā. Daudz izvēles te nav: varam turpināt pasāktajā neurotiskajā un nenormālajā tempā un krist, vai arī mainīt savu domāšanu un rīcību un redzēt un skatīties pasaules viļņošanos un pārveidošanos vēl gadus desmit vai piecpadsmit. Tas jādara pirms pārdegums kļuvis par trauslu un grūti labojamu.

Šīs pārmaiņas var sākt vienkāršiem līdzekļiem: 1) Izrunā un pārrunā savas rūpes ar kādu, kas tevi cienī un saprot kā cilvēku. Viņam var būt kāda doma, kādas tev nav. 2) Tiec vaļā uz kādu brīdi no sava plānotā laika un stundām, izlau-

zies ārā no „uniformas” un paklausies, kā šajās pārmaiņās elpo tavas miesas gars. Šī paklausīšanās var dot dažas atbildes. 3) Necenties par katru cenu vienmēr un visur pierādīt, ka esi stiprais, cietais un nesalaužamais. Cietie kad lūst, tad lūst pēkšņi un pavisam. Necenties pastāvēt, ka tu esi gudrākais, kas visu zina un saprot viens pats. Reizēm „padodies”, atrādīsi, ka dažas „mulķības” ir glābušas daudzus „gudros”. 4) Atļauj sev laiku kaut ko izdarīt citu labā. Atbrīvo kaut uz brīdi savu dvēseli no melīgās stenēšanas, ka tev „nav laika”. Šī mazā atļauja var pagarināt tava pašā mūžu par daudziem gadiem un vairost tavu iekšējo prieku par piederību labākai šāsdienas cilvēcei lielā mērā. 5) Dari tikai vienu lietu vienā laikā. Daudz paliks nepadarīts arī tad, kad draugi tevi pieminēs par to, cik daudz esi darījis. 6) Atmet pārcilvēka „pasaukumu”. Varbūt tev nav lemts pārmainīt cilvēces un pasaules likteņus. Pasaulei un cilvēcei būtu palīdzēts, ja tev mazliet izdotos pārmainīt uz augšu pašam sevi. 7) Nesteidzies pārāk ar kritiku. Tie, kurus mēs mīlam vai nīstam, arī ir tikai cilcēki un dara visu, ko viņi var, tāpat kā tu. 8) Atļauj pats sev laiku domāt un pārdomāt par mūžības jautājumiem. Šīs pārdomas var tev palīdzēt atrast ceļu, kur dvēselei rast patvērumu, kad tevi māc apmulsušās pasaules bailes pašai no savām bailēm. 9) Neaizmirsti regulāru atpūtu un prieku. Atpūtai un izpriecai jābūt tā balansētai, lai tā no jauna „pielādētu” tavas fiziskās un garīgās „baterijas”, kas dod enerģiju un gaismu tālākajam ceļam.

Visa pasaule, visa dzīve šodien cieš no dziļa ievainojuma. Un nevien no ievainojuma, bet arī no neurotiskas acu aizmieģšanas un atsacīšanās paskatīties un redzēt ievainojumu un apmulsumu. Mēs visi bēgam, izvairāmies, cenzamies nedomāt. Bet lai kur cilvēki steidzas, lai kā viņi maina ievainoto daļu — paši sevi viņi visur paņem līdzi.

Varbūt atmirdzums no „Zilajiem sapņu kalniem” ir vajadzīgs, lai mēs savas dvēseles izglābtu no mechanizētajām dienām, darbiem, mīlestībām un ideoloģijām. Savu gaismu pār

„Zilajiem sapņu kalniem” izsēdams, Dievs ir paredzējis, ka cilvēks sāks iet atpakaļ uz tiem, lai šo „kalnu” gaisma varētu atklāt jaunu un drosmīgu dvēseli nemierīgajā un bailīgajā bēglī no Dieva un no sevis paša.

2. NODALA

UGUNIS TĀLOS APVĀRŅOS

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is too light to transcribe accurately.

2. NODAĻA:

UGUNIS TĀLOS APVĀRŠŅOS

1890

UCRUIS TAIOS APYAKSOS

Kas ir cilvēks? No kā sastāv cilvēks? Tā bija vaicāts kā pa jokam, kā pa nopietnam kādā publiskā aptaujā. Bija daudz visādu līmeņu atbilžu. Cinisku, patētisku, cilvēku slavētāju un arī nirdzīgu. Daudzas citas bija gan zinātniskās, gan reliģiskās uniformās iesprādzētas. Pēc visām šīm atbildēm varēja likties, ka cilvēks ir viss kas un — nekas. Visas šīs gudros, paceltos un svinīgos vārdos izteiktās atbildes ir aizmirsušās, bet ir palikusi atmiņā kāda vienkārša cilvēka vienkāršos vārdos ielikta atbilde: Cilvēks sastāv no savas mātes mīlestības, no sava tēva spēka un no sava skolotāja gara.

Šis vienkāršais definējums ļoti labi saskan ar visu to, ko būtībā par cilvēku paspējušas sacīt psiholoģijas un socioloģijas zinātnes un ar to, ko cilvēkā centušās ieaudzināt baznīcas. Tas, kas nav saņēmis pietiekami mātes mīlestības savos bērna gados, dzīvē par šo neizjusto siltumu neapzinīgi „atriebjas” ar visiem kašķēdamies, visus aizdomās turēdams un pēc iespējas daudzus nīzdams.

Tam, kam nav bijis tēva spēka aizsardzības un vadības, ir pagrūti dzīvē atrast savu vietu; tas nezina īsti, ko sākt, ko nesākt; tas bieži vien ir bailīgs un glēvs, bet savu vājumu zemapzinīgi „apsedz” ar simt skaļiem un varonīgiem vārdiem.

Tas, kas maz ko varējis saņemt un paturēt no sava skolotāja gara, domā, ka tieši viņa pagastā dzimuši tie visgudrākie cilvēki un ka tam nekā un ne ar kādiem līdzekļiem nevar pierādīt, vai viņu pārliecināt. Vienalga, lai ar kādu faktu bomi viņam zvel pa galvu, viņš — kā gudrs, tā gudrs. Bieži vien šis cilvēks ir ieguvis universitātes diplomu, vai

augstu tehnisku prasmi šaurā nozarē, bet palicis tanī pašā līmenī, kas tika prasīts, lai kādreiz beigtu vidusskolu, un arī tur iemācītais pa daļai jau aizmirsts. Cilvēka kodols viņā palicis diezgan bērnišķīgā attīstības līmenī. Ja viņš savu vispārējo izglītību mūža laikā arī papildina, tad tikai no avīžu virsrakstiem, nejauši noklausītām radio ziņām, no alus sanāksmēm un dzimšanas dienu svinēšanām. Tiek domāts, ka arī vienaldzīgā un speciālitātes tipa cilvēks par tādu veidojies tāpēc, ka viņa personības veidošanās cietusi jau agrā bērnībā. Bērnībā viņa vēlēšanās tikušas ignorētas tāpēc, ka viņš bijis maziņš un vājš. Tagad viņa zemapziņa noraida un atgrūž visu, kas ir „vājs un maigs”, kādas viņa acīs ir jaunas idejas savos aizmetņos, kultūras un mākslas pasaules izteiksmes un visas domas par gara un skaistuma iespaidu uz cilvēka, tautas un varbūt visas pasaules virzienu rīt un parīt.

Citi šo jautājumu pētnieki domā, ka tā nav bērnības pieredze, kas pēdējos gados šī tipa cilvēku vairošanos radījusi nepieredzētos apmēros. Tagad šie augstāko izglītību ieguvušie, pret pasaules, tautu un cilvēces sāpēm vienaldzīgie speciālisti savās šaurajās nozarēs esot savairojušies miljonu miljonos. Tā esot mode. Vienaldzīgās tehnikas reliģija un tās priesteri, šauru nozaļu speciālisti esot vislabāk samaksāti kā Amerikā, tā arī Krievijā un citās mechanizētās zemēs. Šis virziens vedot arvien uz cietāku, nežēlīgāku un dinamiskāku materiālismu, kuŗa tērauda un skārda dārzos un kastēs cilvēkam arvien mazāk atliekot laika domāt. Viss koncentrēts vienā virzienā — darīt, darīt! Šī tērauda dārzu izplešanās pār pasauli esot neatsaucama.

Tādas ir pesimistiskās balsis. No kurienes lai cilvēkam nāk cerību apvārņņi? No kurienes lai nāk balsis par skais-tāku, tīrāku, brīvāku dzīvi tiem, kas brīvību nav redzējuši jau ilgi? Uz kuriem lai cilvēks šodien izklīdz savu izsāpējušo individuālo dvēseli? No kurienes lai viņš sagaida savā dzīvē vēl nesaņemto un vēl nedzīvoto daļu — mazliet mīlestības,

mazliet laimes, mazliet brīvības, mazliet aizsardzības no visa zināmā un nezināmā?

Acis vēršas turp, kurp cilvēku acis vērsās pirms tūkstošiem gadu — uz debesīm un uz zemi, uz Dievu un uz cilvēku pašu. Pagājušā gadu simtenī cilvēks „atbrīvojās” no „aizspriedumiem”. Tagad viņš atkal sāk meklēt un lūgt Dievu, lai Viņš sūta savu gaismu, kurā cilvēks varētu atrast ceļu — kā viņam glābties no paša „brīvības”.

Šāsdienas cilvēks arvien mazāk zina, ko iesākt ar savu brīvību, jo arvien vairāk to ir audzinājuši avižu lielle virsraksti, ceļmalu sludinājumi un radio rīta un vakara dziesmas nekā savas mātes mīlestība, tēva spēks un skolotāja gars. Daudziem pietrūkst visu šo triju daļu. Cilvēks paliek bez līdzsvara satura, šūpojas kā pajauktais arī tad, ja tam pietrūkst viena no šīm svarīgām cilvēka personības tapšanas daļām.

Un šinī vietā un reizē gribas domāt par visiem Latvijas skolotājiem un skolotājām, par to gaismas pilno daļu, ar ko viņi pacietīgi apbruņojuši gan Latvijā dzimušās paaudzes, gan arī turpina aizsniegt tos, kas skolas solos apsēdušies Vācijas dienās, vai arī pa visiem pasaules kontinentiem izkaisītos latviešu bērnus un jauniešus. Ja atkal kādai vasarai no dzimtenes un pasaules dārziem aizejot un tuvojoties dienām, kad atkal klases zvani gan atmiņās, gan īstenībā ieskanēsies no jauna, redzam caur atmiņu blāzmu tik daudzas mūsu skolotāju sejas, tad tas nav tikai tāpēc, ka šīs sejas mūsu atmiņā liekas izteiksmīgas. Ar savu skolotāju gara vaibstiem mēs ejam caur saviļņoto un drebelīgo pasauli un bieži vien esam atklājuši pie sevis, ka kaut kādā veidā mums mazāk bail no dzīves un visa tā, kas nācis un nāk mums pretim nekā daudziem tiem, starp kuriem mēs dzīvojam un esam atraduši savas mājas. Viņi savās mājās un savos ceļos vairumā nav redzējuši un dzirdējuši vairāk briesmu kā tikai raķešu sprādzienus svētkos.

Kas mums to devis? Mums nāk līdzī ap mums apsegtā mūsu māšu mīlestība, mūsu tēvu spēks un nāk līdzī tā pa-

saule un tie apvāršņi, ko ap mūsu pierēm ar gaismas jostu apjozuši mūsu skolotāji. Ir nenovēršami un dabīgi, ka arī latviešu sabiedrībā tāpat kā citās ir visu tipu, visu līmeņu un izteiksmju cilvēki. Arī sākumā pieminētās trīs izteiksmes arvien biežāk parādās mūsu trimdinieku kopās. Bet pēdējais — materiālistiskā, vienlīdzīgā šaurā speciālista tips vēl nekādā ziņā mūsu sabiedrībā nav noteicošais. Ja tas ir tā, tad arī šeit ir manāmas Latvijas skolas un Latvijas skolotāju ievilktais zīmes, kas izteica skaidri, ka atrast cilvēka gara ugunsiskus ir tikpat svarīgi un nozīmīgi, kā izprast dabas norises un sakarības un šīs sakarības ar jaunatklātām tehnikām iejūgt vērtīgā kalpībā cilvēkam.

Kā tauta ar visu īpašību kopsummu mēs neesam ne labāki, ne sliktāki par citām tautām. Arī mūsos ir tikpat daudz smagnējā, plēsīgā, mantrausīgā, lišķīgā un rūpulīgā kā visās citās tautās. Ja ir kas tāds, par ko mēs varam būt apmierināti un reizēm pat palepoties, tad tas ir tas, ka vienmēr mūsu tautas kopīgā sirdsapziņa skaļi sākusi protestēt, ja kādā no savām izteiksmēm tauta uz brīdi izlēkusi no samēra. Saimnieciskie lozungi, kas sauca, ka teļos un bekonos ir mūsu nākotne, nekad nenomāca un nevaldīja pār balsīm, kas atgādināja, ka — skaistuma apziņa pestīs un gars laiku laikos redzēs jaunu gaisu.

Arī šodien pasaulē izkaisītajos latviešos ir manāms, ka iestājies paēšanas, pārstrādāšanās, pārēšanās un noguruma periods. Teļu un bekonu pārfrazētais lozungs skan: Mēbeļu izmaksāšanā, garāžu krāsošanā, mašīnu braukšanā, dzimšanas dienu dzeršanā ir mūsu nākotne! Ir pazīmes, ka mūsu ļaudis sāk pamazām nogurt arī no šīs vienstāvu kultūras, kurā pēc būtības notiek tikai muskuļu lietāšana darba laikā, pārtikas gremošana brīvajā laikā un skaļa runāšana svinību laikā. Viņi sāk atkal meklēt ceļu atpakaļ uz otro stāvu, kur cilvēkam jāmacās domāt par tām lietām, par ko viņš nav paradis domāt. Tur tad arī sākas gadiem atmatī atstātās cilvēka daļas atjaunošana. Rets prieks ir satikt šos cilvēkus. Bet liekas, ka ar katru pusgadu šo cilvēku skaits

pavairojas, un, kaut vēl tikai pusbalsī, viņi sāk jau runāt un vaicāt: Kur tad ir mūsu nākotne?

Arī šeit viszīmīgākais ir tas, ka pirmie, kas īstajā gaismā ir saredzējuši mūsu dzīves un kultūras virzienu un uzstādījuši visaptuvenāko diagnozi mūsu sabiedriskās dzīves nogurušajam slīpumam, ir — mūsu skolotāji. Ja to mūsu skolotāji spējuši un spēj, tad tā nav sagādīšanās vai arī skolotāju profesionālais pieradums citus nolikt „kaktā”. Latvijā izglītību un skolotāja tiesības ieguvušais vairs nebija tikai kāda speciāla priekšmeta mācītājs vien, tāds, ko citās zemēs apzīmē ar vārdu — instruktors. Ja viņš bija ieguvis skolotāja diplomu, tad tas reizē arī nozīmēja, ka viņš pats ir ieguvis nopatotu personību, savu pasaules uzskatu. Tas reizē nozīmēja, ka viņā ir potence jaunām idejām un domām, ka viņam ir skats mākslas un kultūras pasaulē, ka viņam ir zināšanas par procesiem cilvēka personībā, kā tā aug, top un attīstās. Mūsu skolotāji Latvijā bija tie, kas, izglītību iegūstot, bija labāk sagatavoti nekā citu profesiju pārstāvji — saprast cilvēka un cilvēku kopas izteiksmes. Kas ir aiz visa tā, ka bērni vai pieauguši, vai vesela sapulce rīkojas tā un ne citādi?

Skolotāji bija sagatavoti saprast un iztulkot atsevišķu cilvēku un cilvēku kopumu rīcības motīvus. Skolotāju redzēšana nebija un arī šodien nav uz labu laimi vai arī atkarībā no personīgā gara stāvokļa. Aiz viņu redzēšanas bērnu, pusaudžu, tāpat arī pieaugušo rīcības motīvos stāv laba daļa zinātnēs balstītas pieredzes. Latviešu skolotāji bieži vien ir ļoti skumīgi, redzēdami visu mūsu bērnu, pusaudžu un arī pieaugušo apsikšanu un palikšanu „pirmā stāva” kultūras līmenī, kad tikai strādā, dzeļ, ēd un gremo un reizēm sirdīgi sodās, ka „pasaule” negrib laboties un iet taisnā ceļā uz elli. Skolotāji domā, ka pasaules pārkārtošana būtu jāsāk ar sevi pašiem. Un tas esot vissmagākais un varonīgākais pienākums, ko kāds cilvēks varētu uzņemties.

Reizēm vakardienu un šodienu salīdzinot, aizraujamies pārspīlējumos, šaujot gaisā gan raķetes, gan melnu tinti abos

virzienos. Vieniem liekas, ka mūsu Latvijā nebija tikpat kā nekā, tāpēc ka tur nebija simts miljonu iedzīvotāju, kokakolas automatu un garāžas ar automašīnu aiz guļamistabas sienas. Otriem liekas, ka pasaulē, kur mēs dzīvojam, nav nekā tikai tāpēc, ka te aiz dārza stūra nav pļaviņas, kur varētu pastaigāties basām kājām, ka trīs no katriem pieciem šejienes ielās nezina, kas tie tādi latvieši ir, un ka te saules rietā miglainās ganībās nebrēc jēri.

Bet mūsu pagātnei ir daudz, par kā vērtīgumu abas galējības nestrīdas. Ne katrreiz vajadzīgi simti miljonu cilvēku kādā zemē, lai cilvēka dzīvi spētu veidot tīrāku, labāku un tādu, kurā cilvēks redz savas dzīvošanas jēgu. Pa pasauli ejot, būsim pamanījuši, ka vienīgā lieta, kurās ir bijis un ir pa pilnam un nekad un nevienam nav pietrūcis: laba pādoma un nelāga piemēra.

Tāpēc ir ne vien vērts, bet arī ļoti vajadzīgi un noderīgi apstāties un paskatīties atpakaļ — uz dzīvi, cilvēkiem un viņu dzīves ideāliem, kas bija piepildāmi un tika piepildīti tādā mazā tautā un zemē, kāda bija Latvija.

Patī pirmā norma, vai kā mēs Latvijā sacījām, mūsu pirmais un vienkāršākais un pats par sevi saprotamais ideāls bija — katru izaudzīnāt par cilvēku, kas zina savu cilvēka vietu dzīvē un kas cienī otru cilvēku. Šis bija nerakstīts likums un to zināja māte, tēvs, kaimiņi, skola un visa sabiedrība, ka galvenais, kam no katra bērna un jaunieša jāiznāk, ir cilvēks! Vai viņam jābeidz pamatskola, vidusskola, augstskola, vai no viņa jāiznāk zemniekam, sviesta meistaram, virsniekam, dārzniekam, virpotājam, aktierim, izglītības ministram vai arī valsts prezidentam, šie jautājumi nebija pirmie un galvenie. Pirmais jautājums un rūpes bija, ka no bērna jāiznāk — cilvēkam.

Uz šīm normām, uz šī vienkāršā, bet būtībā visu dzīvi izšķirēja ideāla bija veidojusies visa Latvijas skolu sistēma, audzināšana, iešana uz nākotni un pamata ielikšana topošajai cilvēka personībai. Zem šī vienkāršā un tāpēc tik viegli

saprotamā ideāla bija auguši, izglītojušies un audzināšanas metodes attīstījuši mūsu skolotāji.

Latvijas skolotājs mācīja savus bērnus, jauniešus vai universitātes studentus stingri strādāt. Viņam bija autoritāte un cieņa. Tēvi un mātes neskrēja sūdzēt skolotāju tiesā, ja tas nerātņi parāva pie piedurknes, pielika pie sienas, pavilka pie matiem, vai iesita ar knipi pa neuzmanīgo ausi. Latvijas skolu vēsture nezina gadījumu, kur ar šīm „pāri nodarīšanām” kāds bērns būtu padarīts par kropli. Mēs esam liecinieki gan kam citam, ka, piemēram, Amerikā tūkstoši bērnu uzaug par garīgiem kropliem tikai tāpēc, ka skolotājs cita nekā nedrīkst iesākt, kā nolaist rokas un klausīties, kā klase trako. Tāpēc ir ieguvums ne tikai ar latviešu valodas iemācīšanos vien tanīs latviešu kopās, kur bērniem pieejama latviešu skola sestdienās vai svētdienās. Ar visa redzēšanu vien — kā jāuzvedas latviešu skolā un klausīšanos, kā latviešu skolotājs vada klases domāšanu, bērns var iegūt vērtīga līdzsvara daļu savas personības veidošanā visiem nākošiem gadiem.

Tas, kas Latvijas skolotāju sejas, viņu domas un viņu klases vadītos gadus pamatskolās, vidusskolās un universitātēs darījis neaizmirstamus, ir tas, ka viņi nekad netika atstājuši malā vai vienaldzībā savu audzēkņu cilvēka daļu. Vienalga, vai skolotājs bija aritmetikas pasniedzējs pamatskolā, vai viņš mācīja valodas, mākslas vēsturi vai ķīmiju vidusskolā, vai arī bija profesors Latvijas universitātē, viņa interese par saviem audzēkņiem nebeidzās ar pētījumu un eksperimentu metožu izskaidrošanu un ar kādas tehnikas pielietošanas iemācīšanu savā nozarē. Vienmēr šinīs audzinātājos bija manāma silta dzīva blakus strāva, kas centās sist mudinātāju vilni savu audzēkņu topošās personības dziļumos. Viņi savus audzēkņus mīlēja, mudināja, sodīja, ja vajadzīgs, centās ievilkt dzīvā un draudzīgā rindā vājākos, darīja iespējamo, lai topošo personību paceltu augstāk, lai iedegtu jauniešos un jaunavās jaunas ugunis, lai tos mācītu domāt tālumā, lai mācītu redzēt ne vien sevi pašu un savu šauro speciālītāti,

bet vēl vairāk līdzcilvēku un tos, kas ir lejā un tumsā, lai mācītu redzēt, saprast un meklēt jaunus apvāršņus un jaunas idejas.

Tādā veidā Latvijas skolotājs bija reizē arī kultūras un sabiedriskās dzīves ierosinātājs, jaunu ideju devējs un vadītājs. Pa visu Latvijas zemi radušās kultūras biedrības, koņi, teātri un jaunatnes pulciņi bija lielo tiesu skolotāju ierosmes radīti un veidoti. Skolotājs bija režisors, diriģents, bibliotēkars un zemnieku delegāts, kad bija jāmeklē kāda taisnība pie valdības Rīgā.

Latviešu skolotājas un skolotāji klausās balsis un vēro tās masifikācijas kustības, kas veido jauniešu personības Amerikā un citās rietumu pasaules zemēs. Ap šīm jaunatnes veidošanas problēmām pašlaik skan skaļa taurēšana un bungošana. Skolotāji, audzinātāji, uzvešanās zinātņu pētnieki metušies skriešanās sacīkstēs ar preču ražotājiem, filmu producentiem un sludinātājiem. Katrs pa savam cenšas notvert samalsuša pusaudža dvēseli.

Vīsiem vīriešiem jo svarīga esot pašapziņa, ka viņi neesot vis šādi vai tādi, bet — katrā ziņā vīrišķīgi. Sociologi un citi pētnieki uzvešanās zinātnēs noraižējušies un saka, ka vīrieši kļūstot arvien sievišķīgāki un visa rietumu pasaules domāšana un kultūra arvien vairāk atmaigojoties un rietumu cilvēks arvien vairāk veidojoties par viegli iebiedējamu drebekli. Tikumu un gaumes reklāma esot sākusi domāt pašu galvas nēsātāju vietā, un tā miljonu vīriešu un sieviešu acīs esot radīts jauns vīrišķības un vēl jaunāks sievišķības tips, kas esot sasniedzams ļoti īsā un taisnā ceļā: Katrs, kam patīk sievietes, ir — vīrišķīgs; katra, kam krūšu apmērs ir 36 collas, ir — sievišķīga. Šāsdienas sievišķības un vīrišķības slavinājums un piepildījums esot pārvērsts par sava veida rūpniecību.

Sabiedrība, skola un citi publiskie un privātie iestādījumi esot norūpējušies, lai cilvēks iegūtu prasmis un tehniku — kā samaksāt par savu eksistenci, lai iegūtu amata prasmis, profesiju, lai viņš būtu derīgs loceklis mehānizētajā ķēdē un

būtu kustīgs ritenītis starp līdzīgiem, bet cilvēka personības veidošana vairāk gan esot paļauta gadījumam, nejaušībai, brīvai izvēlei, laimei: Viss ir sasniedzams, tev ir brīvība — izvēlies. Un rietumu pasaule esot izvēlējusies — sievišķīgo vīrišķību, bailes no dzīves un teātri, ar ko aizstāt trūkstošo daļus abos iepriekšējos.

Protams, šeit skicētās socioloģiskās un psiholoģiskās ainavas neizsaka visu rietumu cilvēka un viņa dzīves saturu. Rietumu pasaules universitātes, baznīcas un mākslas iestādi jūmi ir pilni no jauna iekurtām ugunīm, kuŗu gaisma cenšas atrast jaunu, tīrāku un taisnīgāku ceļu sociālā, politiskā un audzināšanas laukā. Rietumu pasaules rakstnieki, politiskie domātāji, audzinātāji un Dieva vārda nesēji tautās ar jaunu cilvēka dabas saprašanu un pieeju cenšas veidot drosmīgāku, garīgāku, jaunām idejām bagātāku un dzīvei, nelaimei un laimei sagatavotāku cilvēku.

Miljoni šīs balsis klausās, bet vairums „nedzird”, jo šī dzirdēšana, saprašana un vēl vairāk — vārdu pārvēšana darbos — prasa upuri, atsacīšanos no kaut kā, pakļaušanos disciplīnai un normām, nastas uzņemšanos, ar vārdu sakot — prasa iešanu pret kalnu. Rietumu pasaulē iešana pret kalnu nav vairs pārāk modē. Pāri visām šīm nopietnajām balsīm, kas brīdina un saka, ja mēs, rietumnieki, labprātīgi neatsacīsimies no savas pārāk ļenganās dzīves sviestā, saldumos, laika kavēklī un nervozajā bezbēdībā, austrumi mūs samīs, pārāk skaļi skan un pārskan modes un vieglās dzīves balsis. Dzīve ir dzīvošanai un nedomāšanai par rītdienu.

Kāpēc iet pret kalnu, ja, apgriezoties apkārt, pa to pašu slīpumu var iet daudz vieglāk? Šīs balsis ir saldas, tās pielīp. Nekas cits nekļūst par masu modi tik viegli un ātri kā mājiens, mudinājums vai sauciens instinktu virzienā. Tie, kas dzīvo un rīkojas pēc principa — viss ir labs, ko var pārdot, un viss ir slikts, ko nevar pārdot, liekas gan, pārāk daudz nedomā par to, kas var notikt parīt.

Latviešu skolotājs, kas nekad nav varējis palikt vienaldzīgs vērotājs un samierināties ar skatīšanos straumes plū-

šanā, ir ļoti norūpējies par to — kas var notikt parīt. Viņš nedomā, ka šinī gadījumā ir uz spēli likta tikai latviešu valodas neiemācīšanās vien. Daudz vairāk — vai šāsdienas pusaudži augs par dzīvi dzīvot spējīgiem indivīdiem, vai arī tikai par tādiem likteņa drebeklišiem, kas dzīvos vairāk no pogu paspiešanas tādos vai citādos automatos nekā no pašu domāšanas un izlemšanas.

Uguns nesēji un paglabātāji ir bijuši un arī šodien ir tie, kas spēj izvest pulkus caur nakti uz jaunu dienu un uz jauniem kalniem. Katram laikmetam un katrai tautai ir bijuši savu ugunsgrūdu kurinātāji un aicinātāji: lai katrs nāk paņemot pa oglei.

Katra tauta ir gribējusi lepoties ar savu bruņniecību, aristokrātiju, ar savu vadītāju un veidotāju „augstāko kārtu”. Ja arī mums, latviešiem, savās likteņu gaitās atskatoties, būtu jāmeklē sava aristokrātija, tad nav šaubu, ka tie būtu mūsu mirušie un dzīvie skolotāji. Tie bija būsū gara aristokrāti.

Lai tikai atceramies trimdas dienas Vācijā. Kamēr daudzi citi strīdējās un ķīvējās, kuņā vietā un cik liela tiem nometnē ierādīta istaba, skolotāji jau bija paspējuši noorganizēt skolu un prasīja, vai un kur būs telpas skolai. Pagājušās dienas jauno dienu trauksmē aizmirstas un it kā izbālē. Tomēr, ja mēs ar patiesības meklētājam acīm gribam atskatīties uz ceļu, pa kuņu uz šodienu esam atnākuši, tad jāredz un jāatzīst, ka skolotāji, mūsu pamatskolu un vidusskolu skolotāji un mūsu profesori Baltijas Universitātē paveica milzīgu, fenomenālu darbu. Tie tūkstoši, kas šodien studē Amerikas, Kanadas, Austrālijas, Anglijas un Vācijas universitātēs un caurmērā ir ļoti sekmīgi, būtībā ir pateicību parādā latviešu skolotājiem un Latvijas skolu garam, kas bēgļu barakās nenokavēja nevienu mācības periodu un sagatavoja tādā līmenī, kas bija bieži vien augstāks par to sniegumiem, kas bija gājuši skolās savās zemēs un pārticībā.

Pēc pāris Amerikā pavadītiem gadiem mūsu skolotāji kļuva ļoti domīgi, jo redzēja, ka šejienes pamatskola un vidusskola pastāv uz „labpatikas” principa — kas skolēnam

patīkot, to viņš var mācīties, kas nepatīk, par to var nelīk- ties zinīs. Ļoti daudz laika skolā tika aizņemts ar „dzīves mācību”, kas izteicās biedrošanās un patikšanas aktīvitātēs. Ja puika ir normāls, tad, dabīgi, viņam patīk meitenes; ja meitene ir attīstīta, tad katrā ziņā jābūt arī interesei par puikām, jau ap vienpadsmito gadu. Ja tas tā nav, tad bērns nav „normāls” un mātes tos stiepj pie psihiatra. Spiest bēr- nus mācīties kaut ko tādu, ko tie paši neizvēlas, piem. matē- matiku, fiziku, ķīmiju vai svešas valodas, nozīmētu „iedra- gāt gludu personības attīstību”. Rāt un sodīt bērnus, to sko- lotājs lai nemaz neiedomājas. Skolotājiem bērni „jāiespaido ar savu personību”, kas nozīmē, ka nevis bērniem jācenšas izpatikt skolotājam, bet gan skolotājam jācenšas izpatikt bērniem.

Kad latviešu skolotājs savā laikā, pirms gadiem pieciem sanāksmēs ieminējās, ka ar amerikāņu skolu nav kaut kas kārtībā, tad daļa tēvu un māšu, kas sevi uzskatīja par visla- bāk informētajiem visās lietās, gudri saskatījās: tam grūti saprast modernākas mācīšanas metodes... Dažu tēvu un māšu domāšanā tā tas bija pirms pieciem gadiem. Nav zi- nāms, kā viņi domā šodien. Viņu vietā radušies citi, kas vārdos diezgan braši un bieži atkārtoti, ka ļoti mācoties no šāsdienas un no visa tā, ko šāsdienas pieredze sniedzot, bet paši ar savu dzīvošanu un rīcību pierāda, ka viņiem no šās- dienas neveicas mācīties...

Varbūt tāpēc, ka viņi ir šāsdienas daļa? Tie ir mūsu diez- gan pieaugušie jaunieši un jo daudzi mūsu jaunatnes organi- zāciju vadītāji, kas pārmet skolotājiem vecuma kaiti... Visu to vērojot, liekas, ka nemaz nebūtu par ļaunu, ka katrā lat- viešu jaunatnes kopā par konsultantu pieaicinātu kādu vecu latviešu skolotāju. Viņi nekā no skaistās jaunības ar savu klātieni neizpostīs, nenobīsies arī no diskusijām un no tā, ja jaunieši varēs pierādīt, ka viņu domāšanas un dzīves mērķu veids ir bagātāks, dzīvāks un cilvēka dzīvi var pada- rīt laimīgāku un pilnāku, nekā tā bija vecajiem.

Varbūt pienācis īstais laiks šādām diskusijām. Amerika ir

satrūkusies no sava balinātā liberālisma, no balinātās izglītības, sludināšanas un maizes, no balināto sieviešu skaistuma un no balinātās vīrišķības. Varbūt būtu prātīgi šo to no sevis mums paturēt nebalinātu?

Mēs visi maldāmies, viļamies, pārveidojamies, topam un augam. Vecie un jaunie. Nozīmīgākā saite starp aizejošo un topošo paaudzi būtu tā, ka mēs šos procesus spētu apzināties un redzēt sevī un citos, Jaunās paaudzes dinamiskums, šasdienas cilvēka un tautu „dzīvošanas tehnikas” pazīšana un jušana ir ļoti derīga un vajadzīga. Viņu laiks ir pārņemt vadību. Būtu grēks, ja vecie ļautu jaunajiem atkārtot tās aplamības, no kuŗām tā saucamie modernie rietumi mācījušies pāris gadu desmitus bez acu izmazgāšanas. Jo nav tā, ka apjaust nākotnes ceļus būtu izredzētas tikai lielās tautas un lielās varas. Tas var rasties un glabāties mazajās tautās, kam nav tik daudz enerģijas jāpatērē, lai pakustinātu savus miljīgos locekļus un tā paliek kāda daļa, ar ko domāt par sāpēšanām un dzimšanām dvēselē. Krievu sputņika parādīšanās gaisos sacēla veselu vētru arī par Amerikas skolām un izglītības sistēmu. Likās, ka nu reiz notiks patiešām tādas pārvērtības, ka visu pārbūvēs līdz pašiem pamatiem. Bet vētra sāk apklust, visu pārkliedz filmu, bēzbola un televīzijas varoņu vārdi. Skolotājs un viņa sekmīgais students Amerikā nav ne jaunatnes, ne vecāku, ne arī sabiedrības ideāls. Ideāls šai zemē ir saistīts ar publicitātes un naudas iegūšanu: aktieris, bokseris, bēzbolists, auto skrējējs, sacīkšu zirgs un sieviete, kas apprec ārzemju princi. Materiālistiskā kultūra diezgan bargi smok zem sava smaguma.

Bet šinī zemē kur valda pasaules dinamiskākā demokrātija, nevar gaidīt, ka pārveidības varētu nākt no „augšas” Pārveidības ierosina un veido cilvēki un cilvēku kopas. Arī mēs, latvieši. Ja tie Latvijas skolotāju tūkstoši, kas ir šinī zemē, liktu savu organizēto balsi manīt protesta veidā, kas prasītu izbeigt pārāk ilgi aizgulēto miegu šīs zemes izglītības laukā, tad to varbūt dzirdētu plašāk nekā mūsu protestus ārlietu resorā.

Arī tad, ja ar savu mazo skaitu mēs nespētu radīt neko lielāku par sevi pašiem, būtu ieguvums, ja mēs spētu paturēt daļu no tiem ideāliem, kas tika turēti augstu Latvijā: nepārliecināt sevi materiālisma būvju ķieģeļos, bet paturēt cilvēka cieņai, gara nomodam un jaunām idejām. Tās ir vērtības, kas Amerikai šodien daudz vairāk vajadzīgas nekā viņas bankas, autoomašīnas un televīzijas torņi. Okupētajai Latvijai un latviešu tautai būtu bijusi ļoti vajadzīga Amerikas spēka un varenības palīdzību. No šodienas gara Amerikas apspiestajām tautām palīdzību nav ko gaidīt. Amerikas garam ir jāpārņem, lai tā atkal būtu spējīga palīdzēt sev un verdzinātiem. Šodien Amerikai pašai vajadzīga palīdzība. Ne materiālā, ne militārā, vai politiskā, bet rīta gaisma un brīvību meklētājs gars, ko pārstāv apspiestie.

Lai cik mūsu skaits šinī zemē liktos mazs, mēs nedrīkstam klusēt. Mūsu pienākums ir neklusēt. Mēs esam Amerikas daļa un reizē arī Latvijas daļa. Varam runāt ar labiem piemēriem, paši būdami piemērs.

Gribas paklausīties, ko par sevi saka skolotājs A. Bankovičs, caur kuŗa klasēm izgājušas vairākas paaudzes: „... Es nu esmu kļuvis par tādu kā apkārtceļojošu latviešu skolotāju. Vienubrīd esmu Mineapolē, citreiz Čikagā, Detroitā, Grand Rapidā, Kalamazū, tāpat Toronto un vēl šur tur pa britiņam. Kādreiz sapņoju: nodzīvošu līdz 65 gadiem, kļušu par apkārtceļojošu skolotāju. Tagad tas nu noticis. Nupat jau 2 gadi apkārt, kopš tā klejoju. Un ir labi, labi... kaut arī reizēm iet pabēdīgāk, jo pienāk brīdis, kad nav, kur savu galvu nolikt... Divas vasaras esmu maisījies pa latviešu bērnu vasaras nometnēm, arī skautu un gaidu nometnēm. Un te nu jāsaduŗas ar novērojumiem, ka mums trūkst labas, interesantas un audzinoŗas vielas ugunsкура priekŗnesumiem...”

Šinī balsī izskan viss, kas mūs savieno ar Latvijas zemi, ar Latvijas valsti, ar latvieŗu valodu un dvēseli un ar visu to, ap ko apvienojas visu tautu piederīgie, kas norūpējuŗies, lai cilvēcības ugunskurs pasaulē nenodzistu. Mēs dzirdam ik dienu

šo mūsu visvairāk norūpējušos ugunsgrūdu sargu balsis — mūsu skolotājus no Amerikas, Kanadas, Venecuēlas, Argentīnas, Austrālijas, Anglijas, Francijas, Vācijas un Zviedrijas. Viņi ir darījuši un dara vairāk nekā savu daļu. Vai mēs visi esam darījuši savu daļu?

Skolu gadam atkal sākoties, gribas sveicināt visā pasaulē izkaisītos Latvijas skolotājus un teikt paldies viņiem par visu to, ar ko viņi savas mazās tautas meitas un dēlus padarījuši daudz bagātākus par daudzu lielo un vareno tautu piederīgajiem. Vairumam šo audzinātāju galvas paliek baltākas, bet viņi visi dzīvo mūsos un sevī ar to jaunību, kas nepaiet.

Kalifornijas „pagasta” inventūra

*Ar ko lai runājos šodien?
Laiptnais sirds cilvēks ir gājis bojā,
Bezsrīžu varā tagad ir viss.*

*Ar ko lai runājos šodien?
Varmākas ļauni trako pa zemi,
Un galu tam saredzēt nevar.*

*Ar ko lai runājos šodien?
Taisnīgā cilvēka šeit nav jau gadiem,
Noziegums ilgi valda pār zemi.*

Šo dzejoli nav rakstījis latviešu patriots 1941. gadā, kurš bija Maskavas okupantu izrēķināšanās gads ar latviešu tautu un tāpēc palicis tautas atmiņā kā „baigais gads”. To nav rakstījis arī neviens no Jaunās Gaitas dumpiniekiem trimdā. Šis rindas, par pašnāvību domādams, ir uzrakstījis cilvēks pirms 4000 gadiem, Ēģiptes valdnieku viduslaikos.

Mūsu laiki, mūsu šodiena un pagātne varbūt nav nemaz vienīgie lielāko postu, bēdu un nastu laiki.

Bieži vien mēs savās domās un runās pretojamies maiņām, it kā ar šo pretestību mēs spētu apturēt vēstures šļūdoņus un atgriezt un atjaunot savu romantisko pagātņi neskartu. Vēsture neatvainojas par to, kas noticis. Dzīve iet tālāk, un mirušie un nezināmie kapi apaug ar zālī, un dzīvie cenšas izspiest pēc iespējas vairāk labuma no šodienas un priecājas, kad atliek kāds brīdis priekam.

Svarīgi ir saprast vēstures maiņas un neļaut apklust Latvijas un latviešu sirdsapziņai. Maiņas un dumpība un revo-

lūcijas ir bijušas un būs mazo tautu cerība, un mums jāprie-
cājas, ja ražens pārmaiņu mutulis vārās mūsos pašos un
pasaulē ap mums.

Neskaitāmas maiņas pārvērtušas pasaules ainavu vairāk-
kārt vienā pašā 70 vai 80 gadu veca latvieša mūžā. Pat
tiem, kam šodien ir ap 40, ir paspējuši būt lielas vēstures
liecinieki. Viņu mūžs būs liecinieks vēl daudz jaunām vēs-
tures lappusēm.

Ir prieks, ka šī un arī jaunākās paaudzes piedalās latviešu
garīgā budžeta uzstādīšanā un inventūras saskaitīšanā jau
šodien. Bet pirms mums arī mūsu Kalifornijā bija citu
latviešu laiku paaudzes.

Pirms pāris gadiem laimējās satikt tādus Kalifornijas lat-
viešus, kas šinī palmu, vīnogu, saulaino debešu un zemes
triču krastā pie Klusā okeana bija nodzīvojuši jau 60 gadu.
Latviešu māmuļa baltu galvu — Ilze Vērmāne — kuŗa arī
šodien dzīvo Sanfrancisko un ir nosvinējusi 80 gadu jubileju,
pastāstīja: „Kad bijām izkāpuši Ņujorkā un tur apdzīvo-
jušies, runas tika palaistas, ka Kalifornija esot siltā puse,
zemes cik gribi un peļņas labas. Silts jau te bija, bet visādi
gāja. Sākām Losandželosā, bet tur bija tik silts, ka ne ciest.
Mūsējie jūŗu braucēji pastāstīja par Sanfrancisko, ka tur
latviešiem esot sava liela būšana. Te bija pulka savu ļauŗu.
Mēs ar vīŗu turējām dzīvokli, un bez mums tur dzīvoja vēl
kādi pieci puiŗa cilvēki. Gultas vienmēr bija siltas: vieni
cēlās un gāja darbā, otri pārnāca noguruŗi, ieēda un iekrita
gultās. Es visiem vāŗīju. Kad iedzīvojās, tie sameklēja sev
sievas un aizgāja pie sevis. Vēlāk sākām būvēt pa savai mā-
jiņai. No Latvijas saņēmām kalendāŗus un grāmatas, ko pa-
lasīties. No Ņujorkas saņēmām avīzes, ko latvieŗi paŗi tur
taisīja. Kad paauga bērni, tie sāka dzīvot, kā jau te visi
citi dzīvo.”

Pasaules jūŗu braucējs, Vecais Nāzers, kuŗu gadījās satikt
pie Krievu upes, Gurnevilē, pastāstīja savu stāstu: „Toreiz
dzimtenē mēs, tāds jaunu puiŗu pulks, sacēlām lēŗumu pret
muiŗniekiem. Ko ŗie domā? Viņi nestrādā nekā — viņiem

viss. Mēs strādājam no gaismas līdz gaismai — mums nekā. Tas bija ap 1905. un 1906. gadu. Tad krievu cars sāka sūtīt savus melnos virsū — ar liелgabaliem, kazakiem, nagaikām. Simtiem, tūkstošiem apšāva, atstāja ceļmalās un dienām neļāva aprakt. Bija jālasās projām. Gudri un labi žīdiņi par naudu, protams, palīdzēja mums tikt uz Vāciju un kuģiem. Tā tie ceļi sākās. Kalifornijā sākumā strādāju par mēbeļu beicētāju. Divpadsmit stundas dienā, par 17 centu stundā. Varēja nopelnīt un dzīvot labi. Vēlāk laidos jūrā. Tur ne par ko nav jābēdā. Pabrauc pāris mēnešu vētras sāli laizīdams, tad izkāp krastā, vienalga kur — Sidnejā, Tokio, Johannesburgā, Londonā, vai Sanfrancisko, padzīvo kā liels kungs un — jūrās tālāk. Un tā dzīve pagāja. Tā kā nezkā žēl. Tā kā būtu. Cilvēks nevar izstāstīt. Kas tevī iekšā, to nevar tā izstāstīt.”

Ar bijīgu cieņu varam tikai piebilst, ka ne viņiem visu iespējams tā izstāstīt, ne mums visu iespējams saprast no tā, kāda īsti bija latviešu dzīve Kalifornijā pirms 60 gadiem.

Katrs no mums ir saticis vai satiks Kaliforniju šogad, dziesmu svētku dienās, Sanfrancisko, savā veidā. Man Kalifornija bargi uzbruka, kad man bija 14 gadu. Tas notika Sakstagala skolā, pie Krustpils-Rēzeknes un Ciskādu-Dricānu lielceļu krustojuma. Ģeografijas stundās mums bija jāiemācās orientēties „mēmajās” pasaules kartēs, kur upju zilajām svītrām, pilsētu melnajiem ripuļiem un kalnu brūnajiem plankumiem nebija klāt šo vārdu apzīmējumi burtos. Caur atmiņu tālo miglāju es redzu sevi stāvam pie Amerikas kontinenta mēmās kartes, un man ir jāparāda ostu un citas lielākas pilsētas. Ņujorku atradu bez grūtībām, jo no avīzēm zināju, ka tur ir debesskrāpji, bagātais Rokfellers un arī latvieši. Nebija lielu pūļu atrast Čikāgu, jo gangsteri to bija padarījuši pasaulslaveni. Tad mūsu mazā skolotāja Drinkēna, kuŗa bija sīciņa augumā un mums izstīdzējušiem 14-gadniekiem sniedzās tikai līdz pleciem, parādīja ar savu stingro pirkstu taisni manā pierē: „Klīdzēj, pārceļies uz Amerikas otru krastu un parādi ostas Klusajā okeānā.” Pār-

ceļšanās uz otro krastu bija ļoti grūta, jo tas krasts man likās pagalam tumša lieta. „Ko tu gaidi?” skolotāja atgādināja. Bija jāsak kaut ko rādīt un runāt arī par to tumšo krastu. Sietlu, Sanfrancisko un Sandiego sajaucu juku jukām. Varbūt tāpēc, ka tās visas sākās ar burtu „S”. Tomēr varbūt vēl vairāk tāpēc, ka biju pašā vies uz savu stratēģisko loģiku un skolotājas labsirdību: vai nu viņai tā uzreiz varētu ienākt prātā izvaicāt par visādām mēmajām un akļajām pilsētām pasaules pašā otrā malā taisni mani, jo viņai es biju atbildējis jau pagājušā ģeografijas stundā? Skolotāja skatījās uz augšu manā izmisīgajā pasaules apjukumā labu brīdi, tad nopūtās: „Klīdzēj, ja tevi aizvestu un palaistu pasaulē, tu nezinātu, kur tu atrodi. Tas ir viens. Kad es klasē stāstu, tu slaisti galvu, skaties griestos un nedomā nekā. Tāpēc tev tāds tukšums galvā. Tas ir otrs. Un nedomā, ka nākamajā stundā es tev atkal prasīšu parādīt Sietlu, Sanfrancisko un Sandiegu. Tā var būt Sidneja vai Singapūra. Tas ir trešais. Es tev ielieku divi. Tas ir ceturtais. Ej, sēdi un pārdomā, ka tev ar tādām zināšanām nekad neredzēt Kaliforniju. Tas ir piektais.” Pēc tādām piecām zalvēn no šī mazā lielgabala es labu brīdi peldēju pa svešiem okeaniem iedragāts un paralizēts. Kad atgriezos savā solā, manī atgriezās kaut cik pretestības spars un es spītīgi nodomāju: Liec tu mani mierā ar saviem „S” — Sietlu, Sanfrancisko un Sandiegu. Man pietiek ar savu „S” — man ir labi tepat Sakstagalā.

Ne manas mazās skolotājas paredzēšana, ne manis pašā vēlēšanās nav piepildījušās: bez kādām iepriekšējām zināšanām par Kaliforniju esmu Kalifornijā jau 14 gadu. Līdzīgā veidā šeit savu apstāšanos ir atraduši arī visi citi 2000 latviešu, kas dzīvo Ziemeļkalifornijā. Nežēlīgā latviešu tautas vēsture mūs atkārtoti sviedusi pret visas pasaules ģeografiju. Arī iemesli tie paši: Veco Nāzeru viņa jaunībā no dzimtenes padzina krievu nagaika un latviešu jauno revolūcionāru apšaušana pilsētās un lauku ceļmalās. Mūs padzina no brīvās

Latvijas krievu komūnistu okupantu tanki un aizvešanas uz Sibīrijas nāvi.

No tām dienām, kad dzimteni savās jaunības dienās atstāja Ilze Vērmane un Vecais Nāzers līdz ar uguni un dūmiem apsegtajām dienām 1944. gada rudenī, kad mēs atstājām Latviju, Eiropas tautu vēstures sabangojums no 1914. gada līdz 1920. gadam deva iespēju mūsu tautai reiz iesākt rakstīt pašai savu vēsturi. Tumšais, vietām mazliet zaļais, bet visvairāk klinšainais un skarbaiss latviešu vēstures kalns savā galotnē izsprāga ar vulkanisku uguni un pašai tautas masai ar it kā vēl īsti neticamu gaismu: 18. novembrī, 1918. gadā. Divdesmit divos Latvijas brīvvalsts gados latviešu skolotāji, kaņavīri, zemnieki, strādnieki fabrikās, rakstnieki, gleznotāji, akadēmiķi, Latvijas prezidenti un sūtņi ar savām kājām, rokām, domām un vārdiem atstāja nospiedumus pasaules vēstures gaites cementā. Bet visdziļākos nospiedumus šie brīvības gadi atstāja pašas tautas apziņā un zemapziņā. Brīvība nav tikai kāds loģikas un prāta radīts un uzturēts process. Tā vairāk sakņojas instinktā, kas aizsargā dzīvību. Kad tā vēl nedzīvota, tā sāp kā ilgošanās. Kad tā jau ir bijusi izjusta un dzīvota, apspiestā stāvoklī tā ir darbīga, dumpīga un revolūcionāra. Tāpēc tramīgi jūtas Maskavas reichskomisāri un gauleiteri šās dienas Latvijā, un izjūt, ka šī tauta ir saindēta ar nacionālās brīvības īstenību un leģendu. Arī mēs, būdami šodien savu pajumtes zemju pavalstnieki un būdami drošībā, ar sāpi un dumpīgumu izjūtam savas reiz brīvās tēvzemes pārvēršanu par koloniju, kādas reiz bija Afrikas zemes un tautas. Kad esam liecinieki, kad, piemēram, Sanfrancisko izsludināta Zviedrijas, Dānijas, Beļģijas, Kolumbijas, Perū, Filipīnu, Jaunzēlandes vai Gānas nedēļa un kad tur izkārti šo zemju karogi, mēs ejam šiem karogiem garām skaudībā, un Maskavas okupantu ievainojums mūsu dvēselēs un apvainojums, ka mūsu Latvijas brīvais karogs neplīvo, sāp ar eksplozīvu spēku.

Kas tad ir tas spēks, kas simtiem un simtiem Sanfrancisko apkārtnes, Portlandes, Toronto, Ņujorkas, Klīvlādes,

Čikāgas vai Milvoku latviešu ir dzinis strādāt bez atalgojumiem mēnešiem un gadiem, lai viņu rīkotie dziesmu svētki izdotos un lai šinīs vienreizējās latviešu masu manifestācijās tauta izjustu savu dvēseli runājam?

Visu šo simtu vārdā atbild Sanfrancisko dziesmu svētku prezidija priekšsēdis Valdemārs Švāns: „Nākot no dažādiem nogrupējumiem, organizācijām, draudzēm, ticībām un vecumiem, mēs esam aizmirsuši savstarpējās nesaskaņas un ar lepnumu varam teikt, ka dziesmu svētku organizēšanā esam kļuvuši vienota saime. Mums būs jāsaņem viesi ne tikai no visām Amerikas Savienotajām Valstīm, bet arī no citiem kontinentiem. Dziesmu svētku apmeklētāji ir pieteikušies jau no Eiropas, Austrālijas, vairākām Dienvidamerikas valstīm un pat Afrikas un Japānas. Liels prieks arī par mūsu jauniešu lielo atsaucību un interesi, lai dziesmu svētki labi izdotos. Mūsu talcinieku rindās ir pat pa sveštautietim.”

Dziesmu svētki ir mūsu gara spēka un vienības apziņas atjaunojums un mūsu dzimtenes Latvijas vēstījums zemēm un tautām, kuŗās mēs dzīvojam, ka Latvija nevēlas palikt uz mūžiem Maskavas kolonija. Eiropa nav un nedrīkst aizstāt pagājušā gadsimta Afriku.

Kas ir tas, kas mūsu Kalifornijas krastā un citās latviešu pajumtēs liek simtiem skolotāju strādāt savās brīvajās nedēļas nogalēs un rūpēties par to, lai pasaules izkaisītībā neapklustu latviešu valoda? Kas ir tas, kas Daugavas Vanagiem liek būt Latvijas kaŗavīru nomodā arī šodien par vecajiem un bērniem? Skolotājs un virsnieks Teodors Silis, vēl gados jauns, bet jau baltu galvu, strādā un domā: „Latvija dzīvo visur tur, kur Brīvības paaudze ar savu ikdienas dzīves, darba un patiesā vārda piemēru ieaudzina jauniešos un bērnos neaizmirst savu parādu brīvajai Latvijai.” Dzimtenes sapņa iznesējs caur kauju gadiem, Elmārs Blūmbergs, kuŗš otrās 40 stundas nedēļā strādā, savai tautai kalpodams, saka: „Atmiņas par upuriem, kas ziedoti dzimtenei, jāuztur dzīvas, lai mūsu dvēseles spētu dzīvot nākotnes Latvijai.” Nevienam no viņiem nav gradu filozofijā. Bet vai kāds zina

pateikt vienkāršāku un pilnīgāku definīciju mūsu kalpojuma vajadzībai mūsu dzimtenei?

Kas liek mūsu teātru ļaudīm negulēt naktis un sagatavot savus trīscēlienus? Kas liek Ansim Tipānam ar savu trupu, nogurušiem un izvārgušiem dzīties tūkstošiem jūdžu, lai trīs stundās pavēstījušiem latviešu sapņu un ideju tēlus pāris simts skatītājiem, tad, savākušiem savu „skatuvi” laisties 800 jūdžu līdz nākamajai latviešu pajumtei? Kas liek mūsu Laimonim Siliņam atpūtas vakaru vietā līdz pusnaktīm strādāt ar savu teātra amatieņu trupu, lai atrastu tēlu un izteiksmi, kas tuvāks cilvēka eksistences patiesībai?

Kas liek mūsu mācītājiem, dažkārt nesaprastiem, dažkārt pārprastiem, nest nastas, ko rada rūpes par simtiem dzīvju un ģimeņu ar dažādiem temperamentiem un prasībām, un atrast atbildes, kas mierinātu un apvienotu visas latviešu kristiešu draudzes idejā un šodienas reālītātes saprašanā? Atbildi dod prāvesta Arnolda Ernstsona trīs tezes, ko viņš redzīgi pauda kādā Draudzīgā aicinājuma dienas dievkalpojumā Sakramento: „Pirmais: Vienalga, vai tev draudzes mācītājs patīk vai nepatīk, trimdas latviešu pienākums ir piederēt pie kristīgās draudzes. Otrais: Vienalga, vai tev tas biedrības vai organizācijas priekšnieks patīk vai nepatīk, trimdas latvieša pienākums pret latviešu tautu un Latviju ir būt aktīvam loceklim savā latviešu biedrībā vai organizācijā. Trešais: Vienalga, vai tev tas skolotājs patīk vai nepatīk, šis pats pienākums tev liek aizvest savus bērnus uz latviešu skolu.” Nekur citur nav dzirdēta vienkāršāka un tāpēc patiesāka trimdas latviešu vajadzību un pienākumu deklarācija. Varētu tikai vēlēt, ka tādi aicinājumi atskanētu no visām trimdas draudzēm, kur mīt latvieši.

Kas liek mūsu gleznotājiem meklēt izteikt latviešu debess un zemes gaismas viņu reālistiskajās gleznās? Kas ir tas, kas mūsu Raimondam Staprānam, kuŗu par paraugu un skolotāju uzskata simtiem amerikāņu gleznotāju, viņa intervijās ar preses un televīzijas ļaudīm liek teikt un atgādināt, ka viņš

dzimis un audzis Latvijā, un ka viņam ir bijis savu dzimteni jāatstāj tāpēc, ka to okupējusi Maskavas varmācība?

Kas ir tas, kas liek diriģentam Leonardam Bērziņam un viņa koŗu vīriem un sievietēm jau 15 gadus atraut no atpūtas divus vakarus nedēļā un to atdot latvieŗu dziesmai?

Kas ir tas, kas sirmajai skolotājai Annai Cellei, kas jau sasniegusi savu 70. dzimšanas dienu, liek bārties ar bērnu vecākiem, kad tie neviŗā savus mazos atvest uz skolu? Viņa varētu mierīgi lasīt grāmatu savā atpūtas krēslā, ravēt zemes un laistīt tomātus. Dzimtenes balss aiz okeana viņai saka un atgādina pienākumu, un viņa neŗūtas veca, un ik nedēļas nogali viņa ir laikā savā Jāņa Jaunsudrabiņa skolā, Sakramento.

Kas liek un dzen mūsu profesorus un zinātniekus Staņislavu Vasiļevski, Edgaru Andersonu, Ojāru Krātiņu un Jāni Skujiņu, kas visi ieguvuŗi augstākos zinātniskos gradus un māca lielās universitātēs, — kas viņiem liek rakstīt un runāt par Latviju amerikāņu un latvieŗu auditorijām, rediģēt avīzes un ņurnālus un plēsties ar visādiem neapmierinātiem sveŗajiem un savējiem? Viņi visi varētu iztikt bez latvieŗiem, brīvajā laikā sauloties okeana malā un iztikt bez tām speciālajām „tautiskajām” galvas sāpēm.

Kas ir licis un liek Pēterim Jurgenam, Jānim Stradam, Alfam Keirem, Valdim Gulbim, Jānim Jēkabsonam, Eduardam Dūciņam, Pēterim Slavinskim, Dagmārai Lejnieci, Uldim Nollendorfam, Jurim Kanasēvičam, Mārai Studentei, Jurim Jaunzemam, Mārai Cellei, Gunāram Griezēm, Ojāram Cellem, Erasmam Dyuram, Andrim Trapānam ziedot savas brīvās stundas, lai latvieŗu biedriba un tās pasākumi dzīvotu šodien un ietu uz rītdienu?

Kas ir licis un liek Harijam Bergam pavadīt pusgadu dienu un nakŗu, lai vienu vienīgu vakaru mūsu prese un sabiedriba spētu redzēt un izjust mūsu avīŗnieku darba un tradīciju atgādinājumus?

Kas ir dzinējs un vilcējs, kas simtiem mūsu māŗu, māŗu un sievu liek strādāt dāmu komitejās un pavadīt gaŗus vakarus

melnajā virtuves darbā vakaros, kad citi izpriecejas? Kas viņām liek sagatavot simtiem pusdienu jauniešu dienās un bērnu vasaras kolonijās?

Kas ir licis Lilijai Zvirbulei radīt Zinaīdas Lazdas fondu un saukt kopā jaunos un vecos mūsu gara dzīves un idejisko problēmu diskusijām?

Kas ir tas, kas mums ir licis un dzinis diskutēt un plēsties Lazdas fonda sarīkojumos tā, ka mēs spējuši aizrautībā un nīknumā viens otru nosaukt par nodevēju, un apsolīties, ka viens otram mēs vairs nesniegsim roku un nerunāsim līdz ... nākamajai reizei, kad satiksimies diskutēt un paplēsties no jauna? Vai to mēs darām tāpēc, ka mēs būtu nolēmuši atsācīties no domas un idejas par Latvijas brīvību? Bet vai mēs nedarām to tāpēc, ka mūsos visos instinktīvi un eksplozīvi sāp Latvijas nebrīvība? Mēs netiekam klāt Latvijas verdzīnātājiem. Mēs izgāžam savu sāpi uz tiem savējiem, kas pavaicā vaicājumus, kas vienādi sāp kā jautātājiem, tā atbildētājiem. Tā mēs, plēsdamies un diskutēdami, veidojam tās nākotnes Latvijas seju, kas šodien dzīvo tapšanas idejā.

Paejot tālāk, projām no mūsu vietējiem darbiem, problēmām un cilvēkiem, gribas ar patiku pavaicāt: Kas ir tas, kas mūsu Latvijas valsts vīriem, ar pretējādiem politiskiem uzskatiem, kā Alfrēdam Bērziņam, Valdemāram Bastjānim un Brūno Kalniņam liek šodien sadoties rokās?

Vai uz to būtu jāatbild? Vai ik latvietis, kas kaut cik spēj domāt, šodien nezinātu atbildi pats?

Kopš tām dienām, kad brīvajā latviešu zemē ir skanējusi visas tautas dziedāta himna „Dievs, svētī Latviju”, nekas un nekur ar latviešu tautu ne dzimtenē, ne svešumā vairs nav un nebūs tā, kā bija pirms Latvijas brīvības gadiem.

Visur latvieši ir saindēti ar brīvības ziņu, apziņu un zem-apziņu. Arī tad, kad reizēm mums pietrūkst prāta redzēt un saprast sevi, citus, šodien un šāsdienas Latvijas un latviešu stāvokli, mūsu instinkts ir par mūsu tautas brīvību nomodā. Lai šis nomods dzīvotu, mēs reizēm plēšamies kā veci un jauni suņi, kas iesviesti aizgaldā un kam nav atļauts brīvs

skrējiens. Ja mēs visi būtu vienbalsīgi — jā, jā, jā — sacītāji, tad tā būtu pirmā pazīme, ka Latvijas brīvības nākotne mūsu garā jau aizvesta uz kapsētu.

Paldies Dievam, Latvijas brīvība mūsos dzīvo: instinktīva, dumpīga, revolūcionāra un darbīga.

Mūsu Latvijas brīvība, kas aug Latvijā un pasaulē un kas runās jaunā balsī varbūt pēc gadu desmitiem, dziedās arī mūsu dziesmu svētkos Sanfrancisko. Dziedās un runās ar mums un caur mums uz nākotni un tām dienām, kad mūsu pašu vairs nebūs. Kādās politiskās, ekonomiskās un sociālās formās nākotnes Latvijas un latviešu paaudžu brīvība izteiksies, to mēs nezinām un, varbūt, sava mūža laikā arī nepaspēsīm uzzināt. Bet tas šodien arī nav svarīgākais. Daudz nozīmīgāk ir gādāt par to, lai latviešu brīvības leģenda dzīvotu paaudzēs.

Latvieši ASV sociālās krīzes ainavā

Tēvs: „Vairums no tiem taviem bārdainajiem un gaŗm-tainajiem draugiem ir ap 20, un viņi nav strādājuši algotu darbu nevienu dienu savā mūžā vēl, bet jūtas tiesīgi sadauzīt mēbeles, sist logus un izdedzināt universitāšu klausītavas, kas maksā simtus tūkstošus. Man un citiem tēviem ar savu darbu un nodokļiem par to visu jāsamaksā. Vai tu vēlies, lai es kliezdu tādiem huligāniem urrā un atbalstu viņus? Tādiem vajadzētu ar koku pa muguru un — marš uz darba nometni! Lai atstrādā zaudējumus.”

Dēls: „Tu gribētu ASV radīt policijas valsti un visiem aizsist mutes?”

Tēvs: „Tev nav ne mazākās jēgas par policijas valsti. Šo frazi tu esi paķēris no tiem bārdaiņiem. Tie ir pirmie, kas sāk sviest policistiem ar akmeņiem, kad tie nāk savaldīt vardarbību. Tad šie sāk blaut: Policijas brutālitate. Ka viņi paši ir pirmie, kas sāk brutālitate, tas nav nekas. Varbūt akmeņu sviešana, pēc tavām domām, ir puķu pasniegšana?”

Dēls: „Tagad ir 1969. gads. ASV dzīvē, izglītībā, sistēmā ir daudz tāda, kas bija labs un derīgs pirms 20 vai 40 gadiem. Veči grib visu paturēt kā bijis. Jaunie, kuŗiem jādzīvo šodien, grib atjaunot ASV dzīves saturu šodienai un rītdienai. Tie grib, lai darbi atbilstu vārdiem. Veči tikai runā augstus un skaistus vārdus, bet viss paliek pa vecam. Tā jaunie zaudē pacietību un rodas konflikti. Vecajai paaudzei — ne amerikāņu, ne latviešu — nav īstas sociālas sirdsapziņas. Ja viņiem pašiem labi, tad, pēc viņu domām, visiem jājūtas labi. Ja nēģeriem dara pāri, tad tas nav nekas. Ja latviešiem dara pāri, tad tas jau ir kaut kas. Kā var būt divas mērauklas, ja cilvēkam ir sirdsapziņa?”

Ceļojumā gadījās būt klāt šim tēva un dēla pārrunām, kas vietumis izvērtās asā strīdā. Tēvam 52, dēlam — 23 gadi. Strīds turpinājās juku jukām gan latviešu, gan angļu valodā. Tēva angļu valoda bija labāka nekā dēla latviešu.

Kāda tad īsti ir ASV krīzes ainava šobrīd?

Amerikāņu tēvi un mātes, visa vidējā un vecākā paaudze vēro šodienu ar izbrīnu, satraukumu un bažām un vaicā: Kas īsti notiek ar viņu bērniem un mazbērniem? Vai tā ir trako, vai jaunu ideālistu paaudze? Vai tie ir jaucēji un noārdītāji, vai arī jauna laika iezvanītāji un labākas sabiedrības un sistēmas veidotāji? Pa universitātēm staigā simti un tūkstoši studentu, savas prasības izkliegdami, dauza logus, demolē auditorijas un apmētā ar akmeņiem policiju, kad tā ierodas ieviest kārtību. Citās vietās tie streiko un saka: Mēs neiesim klausītavās, un nemācīsimies, kamēr mūsu prasības nebūs pieņemtas. Arī vidusskolu jaunieši sāk uzstādīt savas prasības, streikot, daudz logus un uzbrukt skolotājiem.

Kur ir cēloņi? Kā ikreiz demokrātiskā sabiedrībā, kuŗā katram ir tiesība savus uzskatus aizstāvēt, domas un uzskati, atbildes meklējot, dalās asās galējībās. Liberālie vecāki, audzinātāji, avižnieki un likumdevēji domā, ka pamatcēloņi ir sociālas un ekonomiskas dabas: nēģeŗu jaunieši, redzot savu tēvu un brāļu dzīvi geto mājās un ielās un to salīdzinot ar balto vidējās šķiras dzīvi, jūt un redz, ka viņu dzīvē uzlabojumi arvien vēl notiek gliemeŗa gaitā. Vārdu un runu par uzlabojumiem ir daudz, bet īstenība vēl arvien ir skumja un nabadzīga. Tai pašā laikā viņi redz visas tās ērtības un laisko dzīvi, kuŗu bauda pārlutinātie balto jaunieši. Arī vasaras darbu atraŗanā baltajiem ir daudz priekŗrocību: tiem ir tēvi, krusttēvi, tēvu draugi, kuŗiem tikai jāpagrieŗ telefona ripa un darbs ir rokā. Tas pats attiecas uz meksikāņu izcelsmes jaunieŗiem un arī daļu balto. Pēc Vaŗingtonas statistikas datiem, vēl ir miljoni arī balto, kas pēc ASV dzīves standarta pieskaitāmi nabadzīgajiem. Amerikāņu dzīves stils un standarts, veikalu skatlogi, skalie preŗu un ērtību sludinājumi radio, televīzijā, avīzēs un ŷurnālos ik dienu sniedz

aicinājumus, kārdinājumus un daudz eksplozīvas skaudības: tiem citiem ir viss, bet man dzīve paiet gažām.

Būtu nepareizi apgalvot, ka skaļo protestētāju pulki sastāv tikai no melnajiem, meksikāņiem un balto mazturīgajiem. Vairums no protestētājiem un nemieru cēlējiem ir balto un labi pārtikušo bērni. Kas ir tas, kas viņus tracina? Vairums no nemiera vērotājiem un pētītājiem domā, ka šo jauniešu nemiera un protesta iedīgļi sācies ar Vietnamas kaŗu, kuŗu šie jaunieši uzskata par aplamu un netaisnu pret mazo un daudz cietušo Vietnamas tautu. Šie vērotāji un jauniešu nemiera pētītāji uzskata šos nemierniekus par jauno, topošo ASV sirdsapziņu, par ideālistiem, kas jautā: Kāpēc mums ik gadu jāiesviež Vietnamas purvos un džungļos 30 biljonus, ja mums pašiem mājās ir tik daudz akūtu sociālu un ekonomisku problēmu, kuŗām trūkst līdzekļu? Kāpēc mums ar saviem tūkstošiem kritušo jāatbalsta Saigonas režīms, kas ir korupts un kam nav atbalsta pašu tautā, kuŗa grib mieru un pietiekami rīsa, lai pāestu? Vietnamas tautas vairumam maz intereses par to, vai viņu valdība ir demokrātiska vai komūnistiska. Viņi pat nezina starpības. Šie amerikāņu studentu nemieru vērtētāji atzīst, ka jauniešu ideālismu izmanto maza visādu kreiso minoritāte saviem noteiktiem un apzinātiem mērķiem: sagraut ASV pašreizējo iekārtu, sākot to ar izglītības sistēmas sagraušanu. Šie vērotāji un pašreizējās situācijas vērtētāji, kas nāk no universitāšu, preses un valdības ap-rindām, netic, ka jauno militantu minoritāte jebkad savu mērķi ASV varētu sasniegt, jo tai nav atbalsta pilsoņu vairākumā. Viņi reizē arī atzīst, ka reformas sociālajā, ekonomiskajā, ideoloģiskajā un izglītības sistēmā ir nepieciešamas. Viņi atzīst, ka nesamiērīnāšanās ar pastāvošo un prasības pēc pārmaiņām ir normāla ASV pilsoņu dzīves sastāvdaļa visā vēsturē un arī mūsdienās: visa ASV jau tepat 200 gadu vēsture ir veidojusies un turpina veidoties evolūcionāras revolūcijas zīmē.

II

Liela citu amerikāņu vecāku, audzinātāju, preses ļaužu un vēlēto pārstāvju daļa savukārt domā, ka pašreizējie nemieri universitātēs un vidusskolās, kā arī pieaugošie noziegumi ielās ir gadu desmitiem ilgās t.s. „progresīvās” audzināšanas rezultāts, kas sācies jau ar Džonu Djūiju (John Dewey), kas bija populārs filozofs un jaunu audzināšanas metožu ieviesējs ap 1920. gadu: lai bērns izaugtu par pilnīgi attīstītu cilvēku, tam bērnībā jāļauj pilnīga vaļa un bērna attīstība jāvada tikai ar vecāku piemēru, bet ne ar sodīšanu. Tālāk tie vaino psihodinamisko teoriju tēva Zigmunda Freuda (Sigmund Freud) pārmērīgo ietekmi, kas visus pēdējos gadu desmitus ASV bijis tikpat kā Dieva vietā attieksmē pret cilvēku morāli, garīgajām vērtībām, audzināšanu un uzvešanos; seksuālās dziņas ir viens no galvenajiem cilvēka domāšanas un rīcības motivētājiem spēkiem. Ja šīs dziņas paliek apspiestas, neizteiktas un nepareizi ievadītas, tad cilvēks uz visu mūžu paliek savilcies neurotiskā kamolā, garīgi neproduktīvs, atpālis. Otra nozīmīga daļa Freuda mācībā ir par cilvēka agresijas, naida jūtu izteikšanu, neapspiešanu, sevišķi attīstības gados, kad puika „ienīst” tēvu un tā autoritāti, „fantazē seksuāli” par māti. Gadu desmitiem un arī vēl tagad liela daļa amerikāņu literatūras un filmu bijusi „pielādēta” ar šiem filozofiskajiem konceptiem, un tie veidojuši jaunās paaudzes domas: Ir nepareizi sevi „apspiest”, vajaga sevi „izteikt”. Ir aplam gaidīt: „Dodiet, ko prasām, šodien.” — „Mēs gribam un prasām būt laimīgiem šodien.” — „Aplam gaidīt uz seksuālo apmierinājumu, kamēr būsī precējies. Mums vajaga — šodien.” — „Mūsu veči, skolu administrātori, mūsu valdība, sapuvušā sistēma un visa sabiedrība ir atbildīga par visu to ķezu, kas notiek šodien. Nost ar viņiem!” — „We need it and want it now.”

Kaut ASV ir fantastiski bagātas un tajās individuālo, politisko, preses, runas, domas, protesta un organizēšanās brīvību ir vairāk nekā jebkuņā citā zemē uz globa, tomēr nav

nekādi iespējams, ka katrs cilvēks varētu darīt, ko grib, un dabūt, ko vēlas tūlīt, tagad un jau šodien. Tāpēc liela daļa jauno kļūst „frustrated”, izmisīgi pievīlušies, ka nedabū tūlīt, ko grib. Un viņi sāk meklēt brīvību fantazijās, jo viņiem „jāglābjas” no pārliekās reālās brīvības, kuŗa viņus iegrūž dzīvē bez kaut kādu garīgu vērtību un normu centra un mērķa. Izeja ir agresijā, katras autoritātes nicināšanā, visādās narkotiskās tabletēs un narkotiskās cigaretēs. Neteiksim, ka tehnoloģija un komplicētās dzīves spiedieni, morālo un materiālo vērtību chaoss viņu tēvos un mātēs nebūtu sākums šo jauno cilvēku garīgajam sajukumam. Miljonu amerikāņu tēvu un māšu dievs šodien ir — vairāk mantas, augstāku dzīves standartu, greznāku māju, spožākus atvaļinājumu ceļojumus! Bērnu audzināšanai vai nu neatliek laika, vai arī, kas visbiežāk pārtikušo vecāku mājās gadās, viņi nezina, ko saviem bērniem ieteikt par dzīves ideālu, jo vecākiem pašiem, ārpus materiālām vērtībām, tāda nav. Lai tiktu vieglāk valā no saviem bērniem, jau 13 gadu vecumā tos apgādā un atbalsta ar „boy-friend” un „girl-friend” nokārtojumu. Lai bērniņi mācās dzīvot ar pretējo dzimumu jau laikus, jo, ja bērniņš nebūs „pareizi” ievadīts seksuālajā attīstībā, tas var izaugt par „neurotiķi”.

Pēc universitāšu un vidusskolu administrātoru, ārstu, sociologu, policijas un slimnīcu datiem, liela daļa studentu ir „parauti gaisā” katru dienu, t.i., viņi rij visādas narkotiskas tabletes un slepeni smēķē narkotiskas cigaretes. Dažās „labāko aprindu” vidusskolās, piemēram, Kalifornijā apmēram puse skolēnu „eksperimentē” ar narkotikām.

Šajos krīzes notikumos man ir bijusi tieša un personīga pieredze. Pusi no sava darba laika mācu Kalifornijas valsts universitātes (Berkeleyas) studentus. Otru pusi strādāju ar slimajiem psihiatriskā slimnīcā. Ir bijis daudz pārrunu ar studentiem par viņu protesta cēloņiem. Esmu bijis liecinieks tai traģēdijai, kad narkotikas izpostītie jaunieši nonāk psihiatriskajā slimnīcā.

Būtu ļoti aplami, ja mēs savu latviešu jaunieti norietu,

bārtu un sunītu par to, ka viņš, savas pārlicības un sirdsapziņas vadīts, kopā ar amerikāņu studentiem piedalās kādā protesta demonstrācijā vai arī izsaka domas un uzskatus, kas vecajiem liekas „briesmīgi”. Šāda jaunieša piedalīšanās kādā protestā, varbūt, tikai pierāda, ka viņā ir potenciālis stāvēt vienam par pārlicību, sirdsapziņu, iestāties par citu un savām tiesībām. Varbūt tādā jauniētī ir potenciālis reiz izaugt par personību un vadītāju politiskajā vai sabiedriskajā laukā un būt par kalpotāju tiem, kas paši nespēj sev palīdzēt un sevi aizstāvēt. No jā sacītājiem, iztapējiem un šļūcējiem pa vējam nekad nav radušies vadītāji, ideālisti, vizionāri. No tādiem vairumā iznāk tikai savas algas pelnītāji un galvas paliecēji pret to, kas šo algu maksā.

Latviešu vecākiem un visai sabiedrībai ir gan pienākums ar tādu jaunieti pārrunāt, diskutēt un palīdzēt viņam redzēt un saprast pašreizējo krīzes īstenību un realitāti, audzināt viņa līdzdalību sabiedriskos un politiskos procesos tā, lai viņš neklūtu par upuri visādu ekstrēmistu skaļajām frazēm. — Tāpat ir jāinteresējas par viņa draugiem. Sevišķi uzmanīgi šobrīd jāpiedalās 20-gadnieku un jaunāku audzināšanā un viņu noskaņu vērošanā: vai viņš nesūdzas par visa apnikumu un nogurumu? Vai viņš vienu dienu ir tik jautrs, it kā visa pasaule būtu viņa saujā, bet otrā tāds, it kā no bērēm pārnācis? Jāpārvaicā, kas tie par iemesliem, kas viņam tā liek justies? Dažkārt gadās, ja jaunajam cilvēkam sāk kaut kas īsti neveikties skolā tā, kā vēlētos, vai arī personīgajā dzīvē ar zēniem vai meitenēm, ka „draugi” sāk ieteikt izmēģināt dažādas tabletītes un „tabaciņu”, kas uz dažām stundām „parauj gaisā”, dara ļoti laimīgu, drošu un spēcīgu. Kad zālīšu iespaids pagaist, reakcija lejup ir vēl dziļāka.

Par laimi jāsaprot, ka latviešu jaunieši vēl nav lielā skaitā krituši par upuri narkotikai. Tomēr arī mūsu jauniešu daļa ir uz šī kārdinājuma robežas. Tas stiprinātājs spēks, kas līdz šim viņus pasargājis, ir mūsu jauniešu saistība ar latviešu dzīves veidu, tradīcijām un garīgajām vērtībām, kā arī piederības apziņa pie savas etniskās grupas jauniešiem.

Mūsu jauniešu tēviem un mātēm vismaz garīgi jāpadzīvo Divreizdivi „nometnē”, lai, redzot krīzes laika viļņošanās, nāktu pie atziņas, ka viņu bērnu garīgās un morāliskās stabilitātes pasargāšanai un garīgā mugurkaula veidošanai nākotnes dzīvei neaizstājams faktors ir šo jauno latviešu iesaistīšana mūsu jauniešu pašu organizētajos un vadītajos pasākumos. Protams, to nav iespējams panākt ar pavēli un rīkojumu: dari, ko tev saka, ej un piedalies, kur tev tēvs un māte liek! Tas parasti panāk tikai pretējo. Jaunietī daudz vairāk var iesaistīt ar to, ko paši vecāki no latviešu kultūras labākā ienes un pārrunā savās mājās. Ir daudz par maz, ja vecāki domā, ka ar iesvētīšanas baļļu sarīkošanu saviem bērniem tie jau ir „iesaistīti” un nodrošināti pret visu, ar ko dzīve un ikdiena jaunajiem uzbrūk.

Vienā ziņā mūsu tēvi un mātes ir jau amerikānizējušies: daudzās ģimenēs bērnu uzskatiem par latvietību ir vienīgā taisnība; viņi dara, ko grib, vecāki padodas bez liekām pārrunām un atvainojas savu padsmītnieku vietā: „Viņiem ir tik grūti runāt un latviski izteikties. Visi tie apstākļi. Jūs jau saprotiet... Jauniešiem un bērniem šeit ir cits un savs domāšanas veids... Viņi grib būt tādi kā viņu skolas draugi...” Tādi vecāki pasīvi atkāpjas, un pusaudži paši noteic savu dienas gaitu. Bet, varbūt, šie vecāki arī neredz tālāk par savu ēdamistabu, kur ar viņu bērniem notiek dažu vienmēr atkārtotjušos vārdu un teikumu sarunas? Kā tas iespējams, ka viņi, tēvi un mātes, savu 40 un 50 gadu vecumā spēja iemācīties pieklājīgi izteikties angļu valodā? Vai tad ar to vecāki atzīst, ka viņu mīlulīši tik maz atsīlušies viņos un ir tik vāji prātā un gribas spēkā? Kaut kas un kaut kur šeit šajā vecāku Divreizdivi nometnē ir bijis tukšs un aplams. Varbūt vēl nav nokavēts.

Vienreizēji nozīmīgs iestādījums ir jauniešu Divreizdivi nometnes vasarās. Ja jaunieši un viņu vecāki šai krīzes laikā apjēgtu visā dziļumā šo nometņu nozīmīgumu latviešu jauniešu dzīvē un viņu garīgā mugurkaula veidošanā, šīm vasaras nometnēm vajadzētu būt pārpildītām. Organizētāji šajos

pasākumos iegulda mēnešus darba, pacietības un izturības. Vai tas nav patētiski, skumji un pat traģiski, ka šiem organizētājiem gandrīz lūgšus jālūdzas: Mīlie jaunieši, pieteicieties, nāciet, mēs jūs gaidām un esam jums sagatavojuši divi retas nedēļas pabūt savējo vidū un padomāt un padiskutēt to nozīmīgāko, kas jūsu nākotnes dzīvei var būt izšķirīgi svarīgs...

Būsim reālistiski: jauniešu pašu lielākā daļa šos aicinājumus latviešu presē un apkārtrakstos nemaz neizlasa, jo „viņiem ir grūti runāt un latviski izteikties... jūs jau saprotiet...”. Kur nu vēl izlasīt.

Vai vecāki savu daļu domāšanas un pārrunāšanas ar saviem jauniešiem veikuši? Varbūt viņi jau to arī izdarījuši un zina bez pārrunāšanas ar saviem jaunajiem, ka „mūsējiem tādas lietas neinteresē”. Tad jau labi vien ir. Varbūt mūsējiem sāk interesēt „tādas lietas”, par kuŗām tagad visām ASV mati ceļas stāvus. Vecāki var satrūkties un atmesties tādā savā „nometnē”, kuŗā viņu bērniem 2×2 vairs nav 4, bet gan jau 5 vai 7. Pašreizējās krīzes laikā neviens nav speciāli pasargāts, arī centīgu un labu latviešu bērni ne, kuŗu vecāki visus gadus likuši dolariņu pie dolariņa, lai būtu laba un nodrošināta nākotne. Blakus nenoliedzamajam dolariņa spēkam mums apkārt viņoņas un eksplodē daudzi citi spēki, kuŗus uztvert un līdzsvarot spēj un spēs tikai garīgi, morāliski stiprs un humanistiskā tradīcijā sagatavots šī gadsimta beigu jaunais cilvēks. Tas ir tāds cilvēks, kas spēj saprast universitāšu studentu nemieru pareizā demokrātiskā koncepcijā, kas saprot izvērtēt ekstrēmistu nolūkus, kas spēj saprast un iejusties nēģeru izjūtās un stāvoklī, kas spēj saprast un līdzdzīvot, spēj palīdzēt labot nabadzīgo šodien un kas spēj redzēt lietas, kuŗas veido rītdien. Tāds cilvēks zina, ka viņam nav jābēg no problēmām, ne arī no savas īstenības. Tāds redzīgi sapratis, ka viņa piederība latvietībai ASV, Kanadā, Austrālijā vai citā zemē nav nekāds slogs, bet papildinājums ar sīkstu, izturīgu iekšējā cilvēka tradīciju.

Balsis pār žogiem

1

Saņēmu redaktora vēstuli. Tā un tā. Lai es parunājos ar lasītājiem — par šo un to, kas esot vai neesot, notiekot vai nenotiekot pasaulē, dzīvē, mūsos visos un ar mums visiem, manī pašā un ar mani.

Visvairāk man ir patīcies klausīties un brīnīties. Jau no mazām dienām. Ar muti vaļā. Šinī klausīšanās brīnumā nekas pārāk daudz nav mainījies līdz šaidienai. Tikai mute mazliet pievērusies. Varbūt kaut cik esmu iemācījies arī sarunāties un parunāties. Man patīk cilvēki un būt cilvēkos. Man patīk drūzma tikpat kā vientulība savā laikā. Lai kā ir un nav, cilvēks ir un paliek kaut cik pastāvīgs vērtību mērs: ar cilvēkiem, draudzībām, mīlestībām mēs kļūstam bagātāki, bet ja tā visa mums pietrūkst, vai tas tiek atņemts, mūs sāk sist nabadzība tikpat smaga kā izsalkums un bezpajumte.

Klausīšanās un sarunāšanās ir satikšanās ar visu šo mūsu bagātību un nabadzību. Viss mainās, pārtop. Brīžiem jaunība ir veca tāpēc, ka tai liekas, ka tā saprot un zina visu, un vecums ir jauns, jo tam liekas, ka tik maz paspēts uzzināt un saprast.

Neplānotai ikdienas sarunai ir daudz priekšrocību. Var runāt par šo un to, tad par it neko un pēc tam vēlreiz — par kaut ko. Tā klausoties un sarunājoties, mēs pieskaņamies ar nojautu un acu galiem sevī un citos visam, ko mēs jūtam, redzam, domājam, par ko smejamies, skumstam un arī tam, no kā vairāmies. Mēs vairāmies bieži ar visu neapziņīgo pretestības spēku no visa tā, kas ar apziņas, zemapziņas vai sirdsapziņas dūri sāk mums tā stingrāk piekļuvēt. Tad mēs

čukstam bez vārdiem: Lai nedzimušie labāk nedzimst, lai mirušie labāk gul savā 2.000.000 gadu miegā, lai viss notiek, vienalga, kā notikdams un lai tik mums ļauj mieru un padzi-vošanu . . .

Šos iekšējos slepenos klusumus un bailes mēs nerādām ne draugiem, ne miļākajām, ne sievietēm, ne vīriem, ne brāļiem, māsām, tēviem, mātēm, bērniem, ne mācītājiem, ne ārstiem līdz tam brīdim, kamēr šie slepenie ar tādu kā eksploziju izrauj mūsu alas sienā kādu pamanāmu caurumu. Un galu galā, ja visu šo ziņkārīgo baru mēs salaistu sevī iekšā ik brīdī, tad mūsos vairs nepaliktu ne stāvvieta mūsu pašu personīgajam „es”, vienalga, vai kāds to savā apziņā raksta ar mazo vai lielo „e”. Tomēr arī izturības un pacietības posmos šie slepenie un slēptie mūsos nespēj padzerties tikai no mūsu vienu pašu spītīgā klusuma. Tie plēšas ārā, lai „sazinātos”. Tie labprāt uzkrīt Dievam, ja kāds cilvēks ir bijis tik laimīgs, ka ar pūlēm viņam gadījies sev Dievu kaut cik nodrošināt. Tie metas ap kaklu arī savam velnam, ja tas gadās pa rokai.

Tāpēc mēs spējam un turpinām dziedāt: Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī . . .

Dienas kārdina mūs ar saviem apsolītajiem rītiem, ka mēs vēl dzīvosim nedzīvoto.

Un tomēr —

Tomēr ir un paliek kāda nojauta mūsos pašos un ap mums, ka mūsu šodienai un apsolītajiem rītiem pietrūkst dziļākas, ticamākas īstenības. Ir izjūta, ka mūsu pašu eksistence, mūsu domas, jūtas, mūsu idejas, mērķi it kā karinātos kaut kur gaisā. Mēs paēduši, labi apģērbušies, dzīvojam pašu pajumtēs, braucam mašīnās. Par dzimtenes mīlestību runājam sapulcēs, par tuvāku mīlestību baznīcās. Kaut kā šī mīlestība netiek paņemta līdzī. Tā lielo tiesu paliek šo sociālo pulcēšanos telpās.

Šī pati noskaņa, šī pati gaisā pakārtā izjūta, šī stāvēšana gaidīšanas gaitenī ir valdošā arī mūsu dzimtenē, Latvijā. Un jo sevišķi to var manīt latviešu jaunatnē dzimtenē. To varam

nojaust no dzimtenes avīzēm, žurnāliem, no partijas rājie-
niem, uztraukumiem, pavēlēm un no latviešu rakstnieku un
dzejnieku grāmatām Latvijā. Tāpat kā Polijā, Rumānijā,
Čehoslovākijā, Ungārijā, tā arī Latvijā partijai nav izdevies
iegūt jaunatni savā piederībā, savā īpašumā. Būtu maldīgi
domāt, ka tāpēc šī Austrumeiropas jaunatne gribētu sekot un
„piederēt” savu tautu trimdinieku grupām. Pēc lietpratēju
acu liecinieku vērtējuma Austrumeiropā turienes jaunatnē
valda tas pats garastāvoklis, kas ir dominējošais visas pasaules
tautu jaunatnē: nepārtrauktās krīzes garastāvoklis, apatija
pret skaļām runām un deklarācijām, neticība savu vecāko
paaudžu lietpratībai un vadībai un slepena, reizēm pat ļoti
atklāta pasmiešanās par daudz ko no tā, ko vecākās paaudzes
uzskata par „svētumiem”.

Nozīmīgākais ir tas, ka šīs krīzes garastāvoklis neiezīmējas
tikai ar nemieru par ekonomiskām, politiskām sistēmām. Tas
iet daudz dziļāk. Austrumeiropas jaunatnē tāpat kā rietumos
ir sākusies dzīves un eksistences jēgas meklēšana: Kāpēc es
esmu? Kāda jēga tam, ka es esmu? Kāpēc es dzīvoju un strādāju?
Uz kuriem es eju? Kur man jāiet? Kāds mans mērķis?
Vai es esmu tikai citu rīkojumu pildītājs? Kāpēc man jāmīl
liķi mauzolejā? Kāpēc mūsu kristiešu Dievu mūsu tēvi ir
pacēlušī un atstājuši kaut kur gaisā un tam neļauj nonākt
zemē un darīt kaut ko tieši pamanāmu viņu pašu dzīvēs ik
dienas?

Šie paēdušo jautājumi klieudz pēc atbildēm sirdsapziņās,
sajēgumos un pret varas struktūrām un patvarīgajiem lēmumiem.

Āzijas, Afrikas un Latīņu Amerikas masas klieudz vēl pašu
pirmo vajadzību brēcienā: maizes un pajumtes.

Kaut arī visas ūdeņraža bumbas pasaulē tiktu izjauktas,
šie kliedzieni un jautājumi būtu un ir laika deglis tām atom-
bombām, kas pielādētas ar cilvēku jušanu, naidu un emo-
cionālajām degvielām, kas mūsos katrā tik ļoti savienotas ar
instinktu degļiem. Tik ļoti daudz ir kļuvis atkarīgs no bai-
lēm un garastāvokļiem.

Tas viss ir radījis to noskaņu, kur liekas, ka visas pasaules tautas dzīvotu it kā „uz kartītēm”: lai tu saņemtu prieku, mieru, cerību, jēgu, sakarību, saprašānu šinī pasaules tirgus laukumā, tev jādod pretī kāds kupons.

Kas un kur ir šo „kartīšu” izsniedzējs? Un kas tie tādi par „kuponiem”?

2.

Mēs nezīnām, kā un kad tas īsti notika. Mēs tikai jūtam un redzam kopā ar visu pasauli, ka saulaino cerību krāšņā galotne ir nogāzusies aiz nemiera, baiļu un neticības kalniem. Krizes garastāvoklis, kaut negribēts, ir ieradies un iekārtojies kā pastāvīgs viesis un uz palikšanu visā pasaulē. Bezcerīgākais ir tas, ka nekur nav redzamas durvis ar uzrakstu: Izeja. Kur pagriežamies, jūtam un redzam, ka vēl kaut kādi nedefinēti spēki sviež vārdus par krīzi mūsu ausīs, acīs un sejās. Šie vārdi nāk no avīzēm, grāmatām, skatuvēm, gleznām, politiķu runām, mācītāju svētrunām, televīzijas un radio ziņojumiem un arī no mūsu pašu apziņām un sirdsapziņām.

Protams, ir daļa tādu, kam visi šie krīzes cēloņi un to novēršana ir tik vienkārši skaidra. Viņus dīkstam tikai apskaust, jo tiem būs debesu valstību redzēt.

Tanī cilvēku daļā, kas nav tik droši savā domāšanā, ka pasaules un tautu komplicētās problēmas varētu ar vienkāršu rokas palocīšanu plecā likvidēt, ir sākusies apziņu un sirdsapziņu izmeklēšana. Tā reizēm ir dedzīga, uztraukta un pat drebelīga un izmisīga. Viens ir skaidrs, ka atbilžu meklēšana notiek daudz akūtāk un aktīvāk nekā kuņā katrā gadsimtā vai gadu desmitā līdz šim: kas ir radījis un rada šīs krīzes, šī slimīguma, šī nemiera, šos individu, ģimeņu un tautu rīcību cēloņus?

It kā atrastās diagnozes ir daudzas un dažādas. Šīs diagnostikas „speciālisti” pastāv pie uzskata, ka modernā cilvēka

bezizeja ir radusies kā vienkārši aptveramu problēmu rezultāts, kā, piemēram: auglīgās zemes virskārtas izlietāšana atpalikušajās pasaules daļās, iedzīvotāju skaita eksplozīvais pieaugums, labas pasaules organizācijas trūkums, ētisko un morālisko normu vērtību atpalikšana aiz tehnoloģiskiem sasniegumiem un tā tālāk.

Daudzi citi bezizejas sākumu saredz tikai nevienlīdzīgā ienākumu sadalīšanā, novecojušās ekonomiskās sistēmās, vienas šķiras valdīšanā un tā tālāk. Savās sirdīs, līdzībā runājot, viņi visi ir kā inženieri un tehnologi, kas pārliecināti, ka ātrs remonts dažā valdībā, dažā sistēmā, dažā pasaules organizācijā, dažā aizliegumā, dažā tradīcijā, dažā cilvēku un tautu jušanā un noskaņā ir viss, kas būtu vajadzīgs. Vieniem vajag zemniekus sadzīt kolchozā, aizslēgt baznīcas, aizliegt bērniem runāt un domāt par Dievu, ražot vairāk miljonu tonnu čuguna gadā, iemācīt bez ierunām paklausīt partijai, tad — viss būs labi. Otriem privātīpašumu vajag cienīt un godināt vairāk nekā Dievu, vajag iemācīt tautu padoties ražošanas un patērēšanas likumiem, sekot vecajai angļu devīzei — „mums nav ne draugu, ne ienaidnieku, ne simpatiju, ne antipatiju, ir tikai — intereses”, un arī — viss būs labi.

Visi varas spēkstaciju cēlāji kaut kā aizraujas ar koncepcijām, teorijām, metalliem, minerāliem, zemes masu, un cilvēks pats tiek piemirsts. Šis civilizētais dzīvnieks ar dievišķīgām iespējām smadzenēs, jūtās un radišanā tiek „piemirsts”, jo vēsture ir liecinājusi, ka viņu ar maizes un psiholoģisko pātagu var viegli iedzīt ganāmpulkā.

Bet šinīs gadu desmitos ir noticis kaut kas neiekalkulēts: izglītība un informācija vismaz katru desmito no šī ganāmpulka ir redzībā un apziņā padarījusi līdzīgu tiem, kas iedomājušies sevi ieceltus par vienīgajiem Ganiem.

Šie „desmitie” šodien domā savu domu pa visu pasauli. Domāšana ceļ sociālo dinamītu.

Tradicionālisti visus ļaunumus piedēvē šī laika rietumu cilvēkam, kas it kā esot atstājis Dievu un paša dvēseli un neglābjami aizklīdis projām no gadu simtiem atzītiem un

pierādītiem labajiem, derīgajiem un pareizajiem domāšanas, uzvešanas un dzīvošanas ceļiem. Pēc viņu domām labākā un gatavākā atbilde būtu pieņemt no jauna pagājušo gadsimtu reliģiskās un politiskās idejas.

Daudzi citi par šāsdienas modernā cilvēka bezizejas cēloni saredz to, ka šim cilvēkam esot ļauts par daudz brīvības darīt ar sevi ko grib un nerēķināties ar citiem. Šī brīvība darīt, ko grib, cilvēku padarot par pārtikušu, uzpūtīgu, vienaldzīgu — „es splauju uz visu” — egoistu. Savā mantas pelnīšanas rutīnā šis cilvēks kļūstot par tādu kā ražošanas un patērēšanas mašīnu. Viņš esot pārtraucis patstāvīgi domāt — viņa vietā domājot televīzija. Viņš esot atradinājis savas konfliktu domas aiznest līdz apziņai un sirdsapziņai. Šim cilvēkam par dzīves galveno funkciju esot kļuvis nopelnīt daudz pārtikas, daudz mēbeļu, daudz lietu, lielu jumtu, lielu mašīnu. Tālākā funkcija — paciest kā neizbēgamu ļaunumu pēcnācējus, kas vairumā rodoties nevis gribēti, bet gan kā pēc dievinātā orgasma dzišanās sekas. Šie cilvēki mīlot sanākt kopā, lai izklaidētos ar kaut ko vieglāku — kā ar ēšanas, dzeršanas un deju ballēm un citām izpriecām un laika kavēkļiem, kas neprasot vairāk kā 12, 13, 14 un 15 gadu veca cilvēka bērna prātu.

Atkarībā no personīgās noskaņas un vēlmēm un no iekšējās acs skatāmā lauka plašuma varbūt uz brīdi var aizrauties ar šeit pieminētām diagnozēm, it kā tās būtu gatavās atbildes. Tomēr, aplūkojot tās visas tuvāk, dziļāk un pacietīgāk, tās zaudē savu pievilcību. Vēl vairāk — tās zaudē ticamību. Varbūt ticamības zaudēšana sākas tāpēc, ka visu šo ekstrēmo diagnožu un recepšu ieteikumi parasti ir ietērpti skaļos, bargos un fanātiski skanošos vārdos. Bet varbūt visvairāk šaubīties ir licis tas, ka cilvēku dzīves sīkie, ikdienišķie notikumi un tāpat lielie notikumi tautu dzīvē savos cēloņos ir bijuši pavisam savādāk motivēti nekā šie skaļie analizētāji, savu dogmu, sistēmu un recepšu trompetētāji sludinājuši un propagandējuši.

Šī vilšanās slēgto sistēmu skaļumā ir stimulējušas visus

domātājus cilvēkus, sevišķi jaunatni, lauzties neatlaidīgi jaunu ceļu un domu meklēšanas brīvībā. Tās likušas meklēt jaunu domu un atziņu ceļus, kas palīdzētu cilvēku dzīvošanai, eksistencei ielikt jaunus logus, jaunas durvis un brīvākas viras. Šie meklējumi un ieceres neiet gar ideoloģiju, politisko un ekonomisko sistēmu nospraustajām līnijām, sētām un žogiem. Tie iet likloču pāri līnijām, sētām un žogiem no visām pusēm uz visām pusēm. Austrumeiropas un Maskavas studenti maksā lielu naudu par filozofijas, psiholoģijas, parapsiholoģijas un socioloģijas grāmatām, kad kāda tur iekļūst no rietumiem. Rietumu studenti grib vairāk un skaidrāk zināt un saprast pozitīvo un negatīvo sociālismā. Liekas, ka jaunā paaudze abās sašķeltās pasaules pusēs ir nojautusi, ka nav iespējams dzīvot tikai pašiem ar sevi, pilnīgi ignorējot pasaules otro pusi.

Ziņas un zīmes rāda, ka domātājiem cilvēkiem tāpat kā Vakareiropā, tā Austrumeiropā, tā arī Amerikā arvien biežāk nācies satikties ar atziņu, ka cilvēka dabā, pašā viņa eksistences serdē ir kaut kas, kas nepadodas valsts plānojumam, septiņgadēm, baznīcu aicinājumiem, kapitāla visvarenībai, ne komandām, ne arī seko receptēm un speciālistu prognozēm. Cilvēks apzinīgi un zemapzinīgi vēlas „izsapņot” savu eksistenci, „izciest” šo eksistenci pats un „radīt” sev vietu, pajumti un atbildību šinī procesā.

Šo domu lolotāji saka, ka šodien nekur nav gatavo recepšu, zāļu, izskaidrojumu, atrisinājumu visiem problēmu mezgliem pasaules, tautu un indivīdu dzīvē, jo viss šodien ir kā plūstoša un mainīga straume, kas veido un pārveido krastus ik dienu. Pa daļai no šī plūduma, no šīm maiņām ir radies šis neizskaidrojamais krīzes garstāvoklis tautās, indivīdos un pasaules tautu sabiedrībā un viņu attieksmēs: mēs nevaram dzīvot ar jums un mēs nevaram dzīvot arī bez jums. Kur ļaistie šeit kāds atrod atbildi? Šis ir neurotisks vaicājums. Neurotiska ir visa pasaule.

Nepatīk dzīvot tādā pasaulē?

Bet vai kāds zina staciju, kuŗā šo pasauli varētu apturēt, lai izkāptu ārā? Pašnāvība nav stacija. Tas ir sliežu gals.

Tautas un cilvēki tomēr labāk grib dzīvot un dzīvo no iespējamā. Šie dzīvotāji no iespējamā cilvēka dzīvi uzskata zināmā mērā par piedzīvojumu ceļojumu un dienu ritējumu par jaunu atklāsmju virkni. Tie domā, ka katra dzīve jāvada apziņā par cilvēka eksistences mistēriju, kuŗas ceļojumā ir tikai vaicājumi, bet nav atbilžu. Ja ir, tad tikai tās — ar kuŗām tu viegli samierinies.

Vai katram no mums nebūs kādreiz licies, ka cilvēks padara sevi pacietīgāku, stiprāku un redzīgāku, ja viņš sava mūža laikā papildina savu vēlmju loku ar paša uzdevumu sev pašam: atrast savai dzīvei jēgu un nozīmi un darboties to piepildīšanai. Tikai tāds cilvēks ir īsti spējīgs uzņemties atbildību par savu rīcību un iziet ārā no reizēm bezjēdzīgās apkārtnes. Tāds cilvēks ir dumpīgs pret visām slēgtām sistēmām un „ismiem”, vienalga, vai tie būtu apzeltīti ar valsts vai reliģijas ielogu, ja tie pretendē, ka tie ir vienīgie, kam pieder īstie spoguļi, kas var pareizi parādīt cilvēku un visu to, kā tam jādomā, jārikojas un jādzīvo bez atlikuma. Šo pretestīgo domu nesēji baidās vairāk nekā no grēka no tās neiecietības, ko slēgtās sistēmas rada un aizstāv un pavedina savu grupu cilvēkus iedomāties kā vienīgās, absolūtās patiesības īpašniekus.

Šo domu gājiens ir ļoti tuvs latviešu jaunajām paaudzēm trimdā. Tāpat šo domu gājiens ir tuvs arī studentiem, jauniešiem dzejniekiem un rakstniekiem mūsu dzimtenē Latvijā. Šī jaunā paaudze Latvijā un paaudze trimdā savā „iekšējā” domāšanā visā dziļākajā īstenībā ir tuvāki viens otram nekā saviem nemainīgajās pozīcijās stāvošajiem, mūžīgajiem cīnītājiem par „pilnīgu un galīgu uzvaru” — viņu tēviem. Šie tēvi abās pusēs nav atļāvušies sev pārdomas brīdi, lai varētu pamanīt, ka no sirds par viņu abu cīņu priecājas krievu komūnistu reichskomisāri. Jaunie šo latviešu aizstāvības cīņu pasīvi un aktīvi vēlētos virzīt pret šiem Maskavas reichsko-

misāriem, kas arvien platāk ieplētušies varas krēslos Rīgā un Latvijas nomalēs.

3.

Redaktors savā vēstulē minēja, lai es pastāstot arī par sevi.

Man vienmēr kaut kā ir paticies sākt ar savu Sakstagalu. Tur, Livžas baltajos alkšņos kūkoja dzeguze un savā sērīgajā balsī izstāstīja visu dzīves krāšņo pasaku. Liela varavīksne ar vienu galu bija atspiedusies mūsu Bārnupa kalna malā, bet ar otru dzēra ūdeni no jūras kaut kur tur — viņā pasaules malā. Man toreiz bija 7 gadi un manī bija liela vēlēšanās aiziet tur, kur varavīksnes otrais gals darījās ar to lielo ūdens dzeršanu, kā to mans vectēvs savā zemes un debesu dzīvošanas pasakā līdz galam izgleznojis: Tā pa savu septiņkrāsu loku atnesa ūdeni no tālās jūras un šie bagātie lieti Livžas tīrumos varēja tāpēc sazeldināt un audzēt tik lielus rudzus, zilus linus un baltus kartupeļus. Visa kā bija gana cilvēkiem, lopiem, putniem, tīrumiem un arī pašam Dievam, kas meta pār savu pasauli šīs varavīksnes.

Tagad man ir 50. Dzīvoju Napas ielejas kalnu malā, Kalifornijā, kādas 30 jūdzes no Klusā okeana. Arvien man patīk aizdomāt, ka varavīksnes gals dzeļ ūdeni Klusajā okeanā tiem lieti, kas vajadzīgi Sakstagala tīrumiem un pļavām. Par ko un kādā balsī šodien tur kūko Sakstagala dzeguze?

Kad mana sieva Emīlija reizēm sāk gleznot savas bērzu ainavas, man liekas, ka šiem bērziem būtu tāšu sejas, acis, mutes, smaidi un skumjas, bet liekas, it kā tiem nebūtu tādu zaru, kā es vēlētos.

— Kur ir tavu bērzu zari? — tādās reizēs es ievaicājos.

— Turpat, kur tava dzeguze, — viņa atbild.

Tādos brīžos mēs abi jo skaudri un asi zinām, ka esam tālu tāltālumā, svešumā, aiz 6000 jūdzēm no vietām, kur bija bērzi un dzeguzes.

Ir daudz iemeslu, kas par dzīvi Amerikā liek būt arī apmierinātam un iepriecinātam. Kopš ierašanās dienām Amerikā man tās cilvēki ir bijuši draudzīgi un palīdzīgi. Kad studēju Kalifornijas valsts universitātē, iegūdam savu M.S. gradu kliniskajā socioloģijā, man, svešiniekam, kas vēl nemaz nebija šīs zemes pavalstnieks, pēdējā studiju gadā valsts iedeva 2000 dolaru neatmaksājamu stipendiju. Kaut kas tāds ir iespējams tikai Amerikā.

Napas ieleja, kur strādāju psihiatriskajā slimnīcā jau astoņus gadus, ir vīnu audzēšanas ieleja. Arī dabai un kalniem ir savs vienreizīgs skaistums.

Šeit ir kādas 250 saulainas dienas gadā. Ielejā dzīvo ap 70.000 iedzīvotāju. Kā jau visur Amerikā, šie ļaudis ir visādu izcelsmju un tautību. Viņu vairums ir ļoti draudzīgi un daudzi no viņiem ir ar plašām interesēm gara dzīvē, mākslās, Amerikas un starptautiskajā politikā. Nav tiesa, ka amerikāņi ne par ko neliktos zinīs.

Ir mums radies savs pulks draugu starp šiem ļaudīm, un viņu sabiedrība nav mazāk interesanta kā latviešu. Ja būtu vēlēšanās un ja visu enerģiju un laiku veltītu savam profesionālajam darbam, tad būtu daudz iespēju „kāpt uz augšu”. Neskatoties uz to, ka neesmu iedzimtais, piedāvājumu nav trūcis. Bet ja tos pieņemtu, tad nepaliktu laika, ne enerģijas dzīvošanai sētas otrā pusē — „mūsu mājās”. Arī pašreizējā darbā esmu pieklājīgi atalgots un esmu kungs par savu laiku un rīcību. Naudas cilvēcīgai dzīvošanai pilnīgi pietiek. Tikai nekad nepietiek laika visam tam, ko gribētos un vēlētos paveikt un kas jau gadiem iecerēts. Brīžiem liekas, ka tā arī dzīve paies un nekad netikšu pie iecerētā paveikšanas. Bet kuņģam gan no trimdas latviešiem tas būtu bijis vai ir citādi?

Liekas, ka tā ārēji viss būtu, kas cilvēka dzīvei vajadzīgs. Un tomēr — iekšējā īstenība ir citāda: kāds nepiepildīts izsalkums, kāda sāpe, kāda vainas apziņa par to, ka tu ar savu mūžu nedari to, ko būtu vajadzējis darīt, ko iecerēji savā jaunībā, tas viss ir un paliek un sit un sāp. Tā dīvainā,

sērīgā Latvijas dzeguze, ar Sakstagala balsi un sauli uz spārniem, atlido bieži un sēž kādā neredzamā zarā.

Tad es rakstu tādus rakstus kā šo un citus. Un kad esmu uzrakstījis, tad sāk likties, ka esmu velti izšķiedis to laiku, kad citi atpūšas vai izpriecājas. Liekas, ka tādi raksti, domas, vārdi nav citam nevienam vairs vajadzīgi kā tikai pašiem rakstītājiem, ar ko sazināties savā starpā par idejām un domām, bēdām un rūpēm, iecerēm un vēlmēm. Tādas īstas publiskas reakcijas, kā tas bija dzimtenes gadus par domām un idejām, tādas nemaz vairs nav. Tad liekas, ka būtu labāk gulēt zem koka un skatīties, kā debesis iet un kā zāle aug.

Ko lai saku par savām grāmatām?

Tie, kas manas grāmatas lasījuši, tie kaut ko par tām zinās un tiem būs savs spriedums. Vieniem tās patīk, otriem — ne, bet tie trešie par tādu Klīdzēju vai viņa grāmatām vēl nekad savā mūžā nav dzirdējuši. Ne jaunie vien. Daudzi no vecākajām paaudzēm. Ir daudz labu, jauku, miļu cilvēku, kam nav bijis un nav laika noņemties ar tādiem niekiem kā grāmatu lasīšanu. Labi, ka gadās tās uzdāvināt kādam citam — dzimšanas dienā.

Ar jauno paaudzi tas viss ir daudz normālāk. Ir gadījies būt latviešu jauniešu pulkā, kur zēni un meitenes ir no 25 gadu vecuma uz leju. Gadās iepazīšanās. Tavs vārds un mans vārds.

— I did not get your name. Better spell it, please.

Un es to daru:

— Kei — el — ai — dī — zī — ī — džeī — es.

Nav man nekāda iemesla brīnīties. Tā ir mūsdienu realitāte.

Iespiedumā parādījušās manas četrpadsmit grāmatas: Jaunieši, Gājputnu dziesma, Mīlētāji un nīdēji, Pajumte, Cilvēki uz tilta, Grēks uz pusēm, Viņas un viņi, Dženitors, Cilvēka bērns, Zilie kalni, Sniegi, Dzīvīte, dzīvīte, Debesu puse, Tās balsis, tās balsis.

Atskatoties man liekas, ka 4 no šiem darbiem ir labi paveikti, 6 — viduvēji un 4 — vāji.

Par rakstīšanu šodienai, jā — ko lai saka? Ir tāda sajūta, ka arvien biežāk jārūnā — tukšumā. Varbūt ar to ir izskaidrojams, ka arī mūsu jaunās paaudzes rakstos tikpat kā nav sociālo problēmu, maz sociālās sirdsapziņas sauciena, kliedziena, brīdinājuma. Pulks spēcīgu, veselīgu, augsti un labi izglītotu jaunekļu un jaunavu jau vairāk nekā desmit gadu stāv uz vietas un domā, pirkstu neatlaižot turēdami uz sava personīgā pulsa. Un salauž dzeju glītās rindās mācību grāmatu tekstus par personīgo psihoanalīzi. Mazliet jocīgi ir tikai tas, ka organisma uzvešanās simptomu iztulkošanā pašas uzvešanās zinātnes psihoanalīzi sāk atzīt jau par pagājušo laiku metodi. Dzejā šī gulēšana uz dīvāna un skatīšanās spoguļi turpinās ar profētisku spēku: Latviešu Mārtiņa dvēsele, vai tu nevari nākt ārā no savas lielās zaļās kāpostu galvas un pamirdzināties dažādās neona gaismiņās un dobji parunāt Kafkas un Dailana un citās akceptētās balsīs. Tikai tad tu īsti kotēsies pasaules dzeju karnevālā.

Lai kā, tomēr šī dzeja ir radījusi latviešu redzēšanā un apziņā jaunu gaismas un balss zonu: lai mēs saprastu, kas īsti notiek ap mums, vispirms mums jāpaspēj redzēt — kas notiek un nenotiek mūsos pašos.

Ciezdama no īstas savas tautas augsnas trūkuma, tomēr mūsu jaunā dzeja un jaunā proza ir jau iesākusi gara būvdarbus latviešu brīvības mājvietai. Šīs mājvietas fundamenti un teritorija ir katrs latvietis.

Tie jaunie autori, kas pulcējas ap „Jauno Gaitu”, „Tiltu”, „Mēs”, „DV Mēnešrakstu” un ap mūsu avīzēm visos kontinentos, tie ir ienākuši mūsu literātūrā ar jaunu balsi un jaunu redzēšanu un jaunu vārdu un domu pateikšanu un runāšanu. Un kad kāda no šīm balsīm nav ilgāku laiku dzirdēta — kā Dzintara Soduma pēdējos gados — tad liekas, ka kaut kā ļoti nozīmīga, vajadzīga un vienreizīga pietrūkst, un mūsu rakstu maizes klaipam nav visas garšas. Tad gribas saukt: Dzintar Sodum, ir tukšāk, vientulīgāk un skumjāk, kad Tava no latviešu elles akmens taisītā šķiltava jau tik ilgi nav ugu-

ņojusi jaunās raķetes pār mūsu dzīvošanas darbiem, svētkiem un laidaru.

Mūsu gara kalves, svečtuņi un starmetēji nav tikai trimdas rakstos un grāmatās. Tas viss vēl daudz vairāk ir dzimtenes latviešu rakstnieku un dzejnieku darbos. Visvairāk visa tā glabājas viņu vēl tikai izjustajās, vēl neizteiktajās un neuzrakstītajās grāmatās. No tām nāks ārā dzīvie liecinieki un tiesātāji, mīlētāji un nīdēji, nojaucēji un būvētāji, pārveidotāji un radītāji. Nekādi rīkojumi, ne varas mūžīgi nespēs stāvēt starp viņu ausi pie latviešu zemes un latviešu tautas krūtīm: Imanta nevaids miris — viņš tikai apburts klus.

The first section of the report deals with the general situation in the country and the progress of the work of the Commission. It then goes on to discuss the various aspects of the work of the Commission, including the work of the various committees and the work of the Commission as a whole. The report concludes with a summary of the work of the Commission and a list of the recommendations made by the Commission.

The second section of the report deals with the work of the various committees. It discusses the work of the Committee on the Constitution, the Committee on the Administration of Justice, the Committee on the Education of the People, and the Committee on the Improvement of the Conditions of the People.

The third section of the report deals with the work of the Commission as a whole. It discusses the work of the Commission in the various fields of its activity, including the work of the Commission in the field of the Constitution, the work of the Commission in the field of the Administration of Justice, the work of the Commission in the field of the Education of the People, and the work of the Commission in the field of the Improvement of the Conditions of the People.

The fourth section of the report deals with the recommendations made by the Commission. It discusses the recommendations made by the Commission in the various fields of its activity, including the recommendations made by the Commission in the field of the Constitution, the recommendations made by the Commission in the field of the Administration of Justice, the recommendations made by the Commission in the field of the Education of the People, and the recommendations made by the Commission in the field of the Improvement of the Conditions of the People.

Ar jaunu īstenību

1.

„ASV prezidents Niksons atbildēja uz mūsu protesta vēstuli sakarā ar krievu brutālo uzbrukumu Lietuvas bēglim Simam Kudirkam uz amerikāņu krasta aizsardzības kuģa. — Latvijas PSR ministru prezidents V. Rubenis netur par vajadzīgu atbildēt uz Amerikas Latviešu Jaunatnes Apvienības kongresa Milvokos protesta vēstuli pret reliģijas, nacionālisma un brīvības apspiešanu Latvijā,” — konstatē Ziedonis Kezbers, Amerikas Latviešu Jaunatnes Apvienības priekšsēdis.

„Esmu dzīvojis Amerikā, Austrālijā, Eiropā un pašlaik atkal dzīvoju Amerikā, Kalifornijā. Esmu no jaunākās paaudzes, bet esmu vērojis un redzējis un iepazinis visu paaudžu tautiešus. Daudzi no vidējās paaudzes latviešiem Amerikā beiguši augstas skolas, nāk vairs tikai uz latviešu ballēm un dzeršanām. Viņi ir kļuvuši par latviskās izcelsmes liberāliem amerikāņiem. — Un jūs, jaunie, arī neesat nekāda latviešu un Latvijas nākotne. Laikmetā, kad spēcīgi izpaužas nacionālisms visā pasaulē un arī Amerikā, kad etniskās vērtības tiek celtas jaunā godā, kad nēģeri, meksikāņi un indiāņi ar jaunu lepnumu runā par savu izcelsmi un kultūru, jūs — esat atraduši laiku asimilēties... Eiropā katrs cilvēks runā vairākas valodas, bet te daļa latviešu jaunākās paaudzes prot tikai angļiski un vēl pat lepojas ar to. Vai jūs esat sīkšovinisti, vai idioti? Katrs var iemācīties vairākas valodas. Kāpēc jāvalda tikai vienai valodai?” Atis Lejiņš, vēstures maģistrs. Izvilkums no viņa runas ALJA kongresā, Milvokos.

Pēdējais Amerikas Latviešu Jaunatnes Apvienības kongress, kas notika Milvokos, varētu teikt — sprēgāja, zibeņoja un uguņoja. Tās bija pašu jauniešu delegātu balsis, kas jautāja un meklēja atbildes, kas kritizēja paši sevi un arī remdenos, izglītotos, labi algotos mietpilsoņus latviešu vidējā paaudzē. Šis ir krīzes, konvulsiju, maiņu laiks visā pasaulē. Apspiestie, nabadzīgie, mazās tautas un visvairāk jaunās paaudzes ap visu globu ir kļuvušas nepacietīgas ar skaistām runām un deklarācijām. Prasa rosmi, darbu, patiesību. Aiz skaistām runām un rakstiem avīzēs nevar patiesību noslēpt ne Amerikā, ne Krievijas imperijā, ne Dienvidamerikas zemju lielīpašnieku pilīs, ne Afrikā vai Āzijā. Tautas ir pielādētas ar elektrību un tā cērt bieži vien „kungiem” nepatīkamu gaismu.

Arī latviešu jaunieši, kas vēl pirms dažiem gadiem savos kongresos skaisti parunājās un tad dancoja ap peldbaseiniem, ir atklājuši, ka šāsdienas pasaulē nepietiek ar sapni, mīlestību, danci un ģurdēšanu pēc amerikāņu jaunatnes modes, ka par visu atbildīgi un vainīgi viņu pašu veči, kas nav paspējuši pieņemties tādā gudrībā, kādu tik pēkšņi nekur atraduši jaunie. Jauniešu domu un jušanas maiņa auga pamazām. Tās sākumi bija Divreiz divi nometnēs, ALJA kongresos, Kristīgo jauniešu pulciņu konferencēs. Īstais emocionālais un intelektuālais sitiens un pagrieziena bija jauniešu plānotais un tūlīt krievu spiediena paklausībā noliegtais kongress Berlīnē: Mēs esam brīvi cilvēki, brīvo latviešu jaunieši, mēs nerīkojam nekādu kara gājienu pret Padomju Savienību, nekā neprasām no viņiem tāda, kas būtu viņu! Viss, ko darām, nesam sevī brīvu domu, runājam brīvā balsī un miermīlīgi prasām atdot mūsu Latvijai, latviešu zemei un tautai atņemto brīvību. Jūs, mūdži, vergu dzinēji, pat šo tiesību mums gribat aizliegt. Aizliegt pat tur, kur jūsu durkļi nesniedzas. Jūs mēģinājat sniegties par tālu! Nu redzam, ka nav cita ceļa, kā — mums visiem celties pret jums! Visur. Visā pasaulē!

Pēdējos gados par mūsu jauniešiem, par igauņu un lietuvju

jauniešiem arvien biežāk ziņo pasaules laikraksti, radio, televīzija.

Protams — krievi nebūtu nekādi īstie Staļina imperiālisti un Ļeņina ideju viltotāji attiecībā pret mazām tautām — ja viņi ar savu koloniju turētāju niknumu netieši nenāktu palīgā pasaules sabiedriskai domai par viņu barbarismu un nežēlību: lietuviešu bēgli Simu Kudirku viņi sasita asinīs un līdz nesamaņai tāpēc, ka viņš mēģināja bēgt no „vislaimīgākās un brīvākās zemes pasaulē”.

Baltiešu jaunieši uzliesmoja atkal. Ar šiem protestiem un demonstrācijām viņi atklāja, ka viņiem ir balss, ir svars, ir nozīme.

Viņi atklāja savu jauno īstenību: šinī brutālajā laikā un pasaulē, kur dūrei un lielai rīklei ir spēks un vara, šinī pasaulē nevar vis staigāt ar portfelīti un pazemīgu „iesniegumu” ārlietu ministriju sekretāriem, kā to darīja pēc vecās labās tradīcijas mūsu vecie diplomāti. Šāsdienu pasaulē tev vajag sevi likt manīt ar tādiem līdzekļiem un pieejām, kādus tā dzird.

Un avīzēs lasām un skatām televīzijā: Baltieši, 10.000 demonstrē pie Apvienotām Nācijām, Ints Rupners un vēl citi 26 jaunieši aptur „satiksmi” „The New York Times” namā.

Kalamazū — Jānis Pavasaris, Austris Ruņģis, Raimonds Ziemelis liek runāt par baltiešiem, par Sima Kudirkas nelaimi, par Igauniju, par Lietuvu, par Latviju Kalamazū radio, TV, rakstīt avīzēm. Students Arnis Pone, turpat, izliek savu pēdējo naudu, 63 dolarus, par sludinājumu avīzē. 250.000 Amerikas pilsētā un tās apkārtnē runā, domā, diskutē par Baltiju, Padomju Savienības varmācību. Cepures nost pret jums, Kalamazū jaunieši!

Kalamazū — ir pilsēta ar latviešu garu un domas vārdu. Tur ir latviešu gara un domu sējēji jau gadu gadiem. Tur dzīvoja Jānis Veselis, Rūta Skujiņa. Tur dzīvo un jaunos gara zibeņotājus audzina Dr. Valdis Muižnieks, Lalita Muižniece, Aivars Ruņģis, Valija Ruņģe, Dr. Ģirts Kaugars. Tur skolas grāmatas jaunažiem latviešiem ir rakstījis dzejnieks un

skolotājs Artūrs Kaugars. Tur Dr. Valdis Muižnieks radījis „latviešu universitāti”. Šinī vasaras universitātē latviešu valodu ir mācījuši Ernests Aistars, Dr. Jezups Lelis, Lalita Muižniece. Kalamazū Dr. Ģirts Kaugars ir veidojis savas Divreizdivi idejas. Aivars Ruņģis jau gadiem Kalamazū ir publicējis Studiju Grupas Biļetenu, kas kalpo kā idejiskās un ideoloģiskās domas veidotājs, analizētājs, kritizētājs. Tas vētī, skalo, sit un kož. Brīžiem mums var arī nepatīkt S.G.B. „zobs”. Tomēr zinām dziļumā — tas ir vajadzīgs. Arī tas ir palīdzējis savā ziņā veidot Kalamazū jauniešus, kam ir „zobs”. Mēs bieži vien esam bijuši skumīgi un bezcerīgi, skatoties un klausoties garīgi un ideoloģiski bezzobainajās, tukšajās mutēs. — Jaunie ir parādījuši, ka viņi spēj un var turpināt latviešu rakstu un dzejas vārdu jaunajās balsīs: Sniedze Ruņģe — ar segvārdu Dīna Rauna — reprezentē savu paaudzi ar patstāvīgu domu un šī laika redzīgumu kā dzejas rindā, tā prozas teikumā. — Rietumu krastā dzīvo Daina Dārziņa, kuņas dzejas balss ir dzīva un ar iekšskatu. — Leksis Kleimanis, ja viņš sev ticētu mazliet vairāk un sevi pārlicinātu, ka viņš nemaz tik slinks nav, kā grib reizēm izlikties, varētu tapt par patīkamu un lasītu dzejnieku, sevišķi humora un satiras virzienā. Tādu mums ir trūkums. Visi trīs pieminētie, kuņos ir ļoti pašāvīgs apsolījums latviešu dzejas un prozas rītdienai, ir gan Garezera un Divreizdivi audzēkņi, tāpat kā tie citi, kuři Kalamazū apkārtņē atmodināja ceturtdaļu miljona amerikāņu padomāt par Baltijas tautu īstenību šaidienā. Viņos visos zied cilvēka un latvieša rītdiena.

2.

„Andrejs Sebris, Jānis Mūrnieks un citi zēni izkala Divreizdivi no metnē Saules koku — skaistu, tikai mazdruscīņ līku, varbūt tā simbolizējot mūs pašus.

Lai arī apzināties savu piederību latviešu tautai un vēla-

mies cīnīties pret savas tautas iznīcināšanu, uz jautājumu, vai esam taisna ceļa gājēji, ir jāatbild katram no mums pašiem. Jaunieši nedrīkst aizmirst, ka tikai kopjot latviešu valodu un apzinoties savu piederību latviešu tautai, viņi varēs piepildīt sūtību — pienākumu, ko no viņiem prasa sena latviešu cilts, kas dzīvo pie Baltijas jūras jau gadu tūkstošus." — Tā par latviešu valodas nozīmi domājis Dr. Andris Ritmanis *Divreizdivi no metnē, Oregonā, 1969.*

„Divreizdivi ir tikai sākums. Sākums darbam latviešu tautas druvā.” — Dr. Ģirts Kaugars *Divreizdivi no metnē, Oregonā, 1969.*

„Mūsu jaunatni spēsīm paturēt latvietībā tikai, ja mēs visi — tēvi, mātes, draudzes, biedrības, akadēmiskās organizācijas, ar vārdu — visa sabiedrība nokāpsim lejā no augsto plauktu filozofijām, bet sāksim darīt un domāt praktiski — no ābece. Tad augs domātāji un darītāji latviešiem un Latvijā pēc mums. Ja to nedarām, tad visi mūsu pasākumi svešumā pēc pāris gadu desmitiem jāliek archīvos,” — saka Teodors Sīlis, skolotājs Latvijā, skolotājs svešumā, Kultūras fonda izglītības nozares referents.

Ja šodien varam sākt cerēt un priedāties par mūsu jaunākām paaudzēm un to, ka jauniešu pašu vidū ir jau pulki domātāju, vadītāju, darītāju latvietībai un Latvijai, tad jāsaka paldies simtiem skoliņu un skolotāju, kur māca latviešu valodu. Jāsaka paldies jauniešu pulciņu vadītājiem un mācītājiem draudzēs. Jāpateicas tiem tēviem un mātēm, kuŗu mājās latviešu runa, doma dzīvoja tik interesantā kultūras līmenī, ka bērniem gribējās klausīties un domāt par to, ko runāja latviešu valodā.

Ne mazāk daudz paldies jāsaka simtiem krusttēvu, kuŗi visas svešuma sabiedrības apmērā devuši daudz no savas dzīves, domām, darba latviešu jaunajām paaudzēm, lai tanīs iesētu un izaudzinātu latviešu kultūras nojautu un cieņu, latviešu likteņa sāpi un tā saprašanu, un Kārļa Skalbes zilo rudzupuķi, kas bija simbols nekad nezaudēt ticību rītdienai

un, kad vajadzīgs — nokāpt pašā ellē, sist dūri uz galda un prasīt, jā — prasīt Latvijas tiesu un daļu! —

Šeit ir pieminēti trīs no šīs vidējās paaudzes krusttēviem. Viņi pārstāv simtus. Un labi pārstāv: darbīgi, redzīgi, ticīgi un ar mīlestību turpināt caur jaunatni latviešus un Latviju uz laiku laikiem nākamajiem. Viņu idejiskumam ir praktisks tālskats. Apskatīsim vienu.

Dr. Andris Ritmanis sācis savu darbu ar Divreizdivi noņemtu organizēšanu un vadīšanu. Jaunatne ap viņu un viņš pats ir atklājis, ka viņi ieskan ar atbalsīm viens otrā bez atlikuma, ka viens bez otra gandrīz nevar iztikt. Protams, tā nav nejausība. Dr. Andra Ritmaņa personībā ir laimīgs latviešu kultūras mantinieka, sapratēja un milētāja apvienojums ar profesionālu zināšanu un pieredzi par cilvēka garīgo un fizisko kopsummu. Viņš zina — kā latviešu jaunieša sirds „pukst”, uz kuŗu pusi tā „pukst” un kā to „pukstināt”, ja tā nepukst latviski. Protams, viņš nespētu visu veikt viens pats, ja viņa ģimene — kundze Asja, brālis — bibliofils Zigurds Ritmanis un meita Brigita, mūziķe, ar visu atbalsta svaru nestāvētu aiz viņa. Tas viss par ģimeni jāpiemin tāpēc, ka arī mūsu kultūras vēsture stāsta, ka mūsu kultūras un politiskās dzīves veidotāji, vadītāji un jaunu stīgu cirtēji ir bijuši izcili sekmīgi tad, kad aiz tiem ir bijušas kultūrā apziņīgas ģimenes.

Šodien Dr. Andris Ritmanis kļuvis par jaunu jēdzienu, par „institūtu” jaunatnes audzināšanas darbā. Viņa domu, runu, balsi klausās sabiedrība un atsaucas pozitīvi. Kāpēc? Viņa latviskais idejiskums ir praktisks un taktisks: viņa vārdi, runas un raksti aizsniedz klausītāju sirdis tāpēc, ka viņš pats darbos ir pierādījis vairākkārt, ka viņš ir darītājs un izdarītājs, ka viņš vārdus apsedz ar darbiem katrreiz, ka viņš neuzbrūk ne grupām, ne personām, bet visus aicina palīdzēt sev pašiem ar palīdzēšanu mūsu jaunatnei. Viņa ierosinājumā Losandželosas dziesmu svētku komiteja aplika visas biļetes ar 25 centu nodokli par labu jaunatnei. Tas deva pāri par tūkstoti. Vai šim piemēram nevarētu sekot visi mūsu sarī-

kojumi, visur — Amerikā, Kanadā, Austrālijā, Vācijā, Anglijā, Zviedrijā? Tas radītu jaunatnes fondu, ar gadskārtēju ienākumu. Tas ir vajadzīgs. Tas bija vajadzīgs jau 1950. gadā.

Dr. Andra Ritmaņa ierosmē 1970. gada vasarā un rudenī latviešu ārsti un zobārsti ASV un Kanadā ziedoja Garezera skolas vajadzībām pāri par \$ 2.300. Apmēram pusi tādas summas deva Ziemeļkalifornijas ļaudis, kas bija pulcējušies Sanfrancisko 18. novembrī, pagājušā gadā noklausīties Dr. Ritmaņa svētku runu. Viņš runāja par problēmām un vajadzībām, ko svētku ievadījumā bija minējis arī Teodors Sīlis: domāsim paši un vedīsim mūsu jauniešus uz jauno īstenību, kam mēs paši spējam ticēt un kam spēj ticēt arī jaunieši. Sāksim rītdienu šodien. Pirmo trimdas jauniešu paaudzi pazaudējām, jo bijām aizņēmti pajumtes un maizes nodrošināšanā. Tā lēnām sāk nākt atpakaļ. Šāsdienas 20-gadīgie sāk viņus saukt atpakaļ.

3.

„Ar skaistiem vārdiem vien, ar labiem nodomiem un runām par ideāliem mēs nevaram nodrošināt latviešu kultūras nākotni svešumā. Tam vajadzīga arī organizēta, turpināma un nodrošināta saimnieciska bāze. Šādas bāzes radīšanai ir veidots Latviešu Fonds. Mums nav ilūziju, ka fondā tūlīt radīsies līdzekļu kalni, jo tā nav bagātnieku, bet gan ideālistu organizācija, kam rūp tautas nākotne.” — Šos vārdus teicis Dr. Valdis Muižnieks, Latviešu Fonda padomes priekšsēdis.

Jaunības gados strādādams jauniešu organizāciju vadībā, vēlāk organizēdams latviešu valodas un literatūras studijas pie Kalamazū universitātes, Dr. Valdis Muižnieks ir pieredzējis, ka daudzi izšķirīgi nozīmīgi pasākumi mūsu kultūras dzīvē nav tikuši īstenoti līdzekļu trūkuma dēļ. Tanī pašā laikā viņa domas ir sniegušās un projicējušās mūsu kultūras

vajadzības un iespējas 1980. un 1990. gadā: kas var notikt tad, kad mūsu organizāciju tradicionālie ienākumu avoti no ziedojumiem var sākt apsīkt un izbeigties pavisam?

Lai tas nenotiktu un lai mūsu kultūras augšana maiņu laikiem cauri varētu turpināties, Valdis Muižnieks kopā ar citiem domu un ideju draugiem Andreju Olti, Artūru Nepartu, Tāļivaldi Cepurīti, Voldemāru Gulēnu, Brunī Rubesu, Verneru Rūtenbergu, Ģirtu Kaugaru, Imantu Freibergu, Jāni Peniķi, Laimonu Streipu, Gunti Liepiņu, Laimoni Spožo, Oļģertu Pavlovsku, Ivaru Gaidi un Artūru Gravu nolēma radīt Latviešu Fondu.

Tā principi ir vienkārši: fonda dalībnieki apsolās piecu gadu laikā aizdot, tas ir, ieguldīt fondā 1000 dolaru, katru gadu pa 200 dolaru. Šo naudu fonda dalībnieks nav ziedojis, to viņš ir tikai ieguldījis, tāpat kā viņš to dara, naudu noliekot bankā. Viņš tikai apņemas ziedot Latviešu Fondam no viņa ieguldītiem 1000 dolariem iegūtos augļus, vai, kā saka — procentus. Kad dzīves apstākļi kādu spiež tā, ka nauda ir jāatprasa, visus 1000 dolarus var saņemt atpakaļ gada laikā no pieprasījuma iesniegšanas dienas. Jaunie latviešu speciālisti Amerikas naudas tirgus lietās gādās par to, lai jūsu ieguldītais 1000 nestu visizdevīgākos augļus. Fonda valdes locekļi par savu darbu nekādu atlīdzību nesaņem. Vienīgie paredzamie izdevumi būtu pasta un sarakstes izdevumi. Kā bezpeļņas organizācija Latviešu Fonds no nodokļiem atbrīvots. Par to ir gādājuši latviešu jaunie juristi.

Pašlaik Latviešu Fondā ir ap 140 biedru. Vairumā tie nāk no vidējās paaudzes, no tiem pašiem, kas šodien vada Amerikas Latviešu Apvienību un kas plāno mūsu visu kultūras un organizātorisko rītdienu. Lai šo kultūras rītdienu, jaunatnes atbalstu, mūsu grāmatu, mūziku, gleznu nodrošinātu un bagātinātu ar jaunradi, šinī pasākumā ir vajadzīgi vēl simti un simti biedru ar 1000 dolaru aizdevumu.

Šis fonds nekonkurē ne ar vienu no jau pastāvošajiem fondiem, jo tā struktūra un mērķi ir baziski citādi. Dienās

Latviešu Fonds var kļūt par visu citu fondu saimniecisko bazi.

Iestāju nauda fondā ir \$ 50.00.

Vairs mēs neesam nabagi kā pirmajos Amerikas gados, kad skatījāmies kurpju, uzvalku, mašīnu un māju cenas. Mēs varam kalpot arī tai cilvēka daļai, kas mūs savieno ar tautu, skaistumu, mākslu, ilgām, tapšanu garā. Meklēsim sevī un savos draugos to ideālistu, kas ir pietiekami redzīgs uz rītdienu un zina un prot teikt paldies savai tautai par vakardienu.

Šeit ir vietā pieminēt šādus tautas un tās kultūras ideālista piemērus. No vidējās paaudzes akadēmiķiem Dr. Aivars Zeps ir palīdzējis jaunatnes un kultūras darbam vispār ar vairākiem tūkstošiem dolaru. No vecākās paaudzes tāds ir slavenais kaņavīru ārsts Dr. Arveds Alksnis, kuŗš ar bagātīgu devumu ir palīdzējis mūsu nacionālām organizācijām un pasākumiem.

Mums ir ideālisti no jaunās, vidējās un vecākās paaudzes. Šie ir tie cilvēki, kas saredzējuši un sapratuši savu pašu un savas tautas jauno īstenību. Ap viņiem pulcējas citi. Piemērs audzina nevien bērnu. Reizēm arī tos, kas ir jau vec-tēvi.

4.

Noslēgumā paklausīsimies mūsu domājošās sabiedrības balsīs par mums pašiem, par mums visiem, par mūsu kultūras, dzīvošanas, domāšanas, mūsu mākslu un mūsu rakstu problēmām vispār. Ļoti laba zīme ir tā, ka mūsu sabiedrība ir nomodā, tā neļauj sevi nest slinkai straumei. Ir balsis, kas saka un brīdina, ka mēs par daudz cenšamies piemēroties pasaules plūsmai un modei domās, rakstos, morālē un dzīves veidā. Šīs brīdinošās balsis saka, ka atšķaidāmies un izšķīstam pasaules neitrālajos ūdeņos un kļūstam bez savas krāsas, zīmes un virziena. Citas pretējo domu balsis to apstrīd un

saka, ka tie ir pārspilējumi un cenšas kontrolēt brīvā cilvēka jaunradi.

Kādreiz dzejnieks Edvarts Virza teica, ka „mazai tautai biežāk jāpadomā par savu subjektīvo taisnību, lai varētu pastāvēt, esot vidū starp agresoriem un vienalīdzīgajiem.”

Beigu vārds mūsu domātājiem, aktīviem sabiedrības pārstāvjiem:

„Mūsu rakstnieki publicē lielu daudzumu darbu, kas varbūt vērtīgi formas un stila ziņā, bet pilnīgi nederīgi idejiski, varbūt pat kaitīgi mūsu pašreizējās dzīves interesēm. Daudzi no šādiem darbiem saņēmuši mūsu Kultūras Fonda augstas atzinības balvas. Sevišķi mūsu jaunākās paaudzes darbi ir nihilisma un dekadences pilni.

Apsverot kultūras politikas plānošanu nākotnei, mans atzinums, ka šis darbs pienāktos kultūras nozarei, ko eventuāli varētu papildināt ar vairākiem balstiesīgiem locekļiem nevis no rakstnieku, dzejnieku, mūziķu vai citu mākslinieku vidus, bet gan ar cilvēkiem ar dziļu kultūras izpratni. Tādi varētu būt mācītāji, filozofi, sabiedriski darbinieki. Šiem cilvēkiem būtu jā rūpējas par darbu vērtēšanu un eventuālu apbalvošanu, neliekot rakstniekiem vai māksliniekiem vērtēt citu rakstnieku vai mākslinieku darbus. LNAK būtu jāatvēl līdzekļi atbilstošu idejisku darbu ierosināšanai, pat konkursa veidā. Pazīstot mūsu pretinieku, mums tam jāvērs pretī gara ieročī. Šai cīņā mūsu ieroču arsenāls ir visa kristīgā kultūra. Ir taču arī daudzi ievērojami darbi ar šādu noslieci, bet līdz šim tos mūsu Kultūras fonds ir ignorējis. Pie tiem pieskaitāmi archibīskapa A. Lūša, prof. B. Cirša, A. Spoģa un B. Senkēvičas darbi.

Būtu jā mēģina ieinteresēt redzamus citu tautu rakstniekus un mākslniekus mūsu nacionālās traģēdijas pacelšanā plašākā plāksnē. Nav arī jā baidās nest pienācīgus upuņus, mēģinot uzņemt kaut cik atzīstamus kultūras sakarus ar dzimtenes kultūras darbiniekiem, kaut arī viņiem būtu komunistu partijas biedra karte.” Tā saka Dr. Eduards Upenieks,

Latviešu Nacionālās Apvienības Kanadā kultūras komisijas priekšsēdis.

„Neesmu pats visai sajūsmināts par literāru darbu „oficiālu” apbalvošanu. Nedomāju, ka tāda sevišķi veicina jaunradi; nereti apbalvoto darbu izvēle šķiet neizdevusies, jo šāda vērtēšana ir diezgan subjektīva norise. Nesaprotu gan, kādi būtu tie daudzie KF apbalvotie „idejiski nederīgi . . . nihilisma un dekadences piesātināti” darbi (pieņemu, ka Dr. Upenieks par tādu uzskata G. Zariņa „Varonības augstā dziesma”, bet — kur pārējie?).

Vai patlaban kultūras nozarē iespēju robežās nedarbojas „cilvēki ar dziļu kultūras izpratni”? Kādi diegi, ar tādiem jāaŗ! Kuŗš gan būs tas izredzētais, kas izšķirs, vai kādam cilvēkam ir šāda izpratne vai nav? Nedomāju, ka tāda nevārētu būt māksliniekiem. Pēc LELDA lietas ar Tilta apgādu — Dievs lai mūs pasargā no mācītājiem kā literātūras vērtētājiem! Vispār — literāri darbi vērtējami no literārā viedokļa skatoties; ja to apmainīsim ar kādu citu (kaut arī „cēlu”) viedokli, veicināsim propagandas (kaut arī „cēlas”) ražošanu.” Tādu viedokli izsaka Dr. Kārlis Ābele, dzejnieks, grāmatu autors, Raiņa un Aspazijas fonda laureāts, profesors universitātē, Austrālijā.

„Sauklis „māksla mākslai” nav jāsaprot burtiski. Viss, ko mēs darām, ir domāts Dievam un cilvēkiem. Pretējā gadījumā grāmatas nevajadzētu publicēt un gleznas nebūtu jāizstāda. Dievs nav radījis neviena ābola, rudzu grauda, vai akmens bez nolūka. Tie visi veic savu uzdevumu, kaut vai nezinot. Tāpat katram cilvēkam, māksliniekam un zemniekam līdzīgās proporcijās ir sava atbildība. Uzskatīt mākslinieku neatbildīgu par visu viņa mūŗa darbu nozīmē degradēt viņu zemāk par stādu. Kādu gan norēķinu viņš dotu Dievam un par ko lai viņu godātu tauta? Pat zvēri un putni jūt atbildību pret savējiem.

Nekādā gadījumā es te nerunāju par kaut kādu kontroli vai diktēšanu. Lai visi strādā brīvi un labprātīgi. Bez cenzūras un jebkādam vadlīnijām. Tāda „pakļaušana” varētu

nest tikai kultūras nāvi. Bet katrs atbildīgs mākslinieks attīstās un nostiprina savu pārliecību ne tikai ar formas teorijām, bet arī ar Dieva un savas tautas tradīcijām.

Skalbe un Akurāters aizstāvēja savus principus ar šauteni, kamēr Rainis veltīja poēmu „Daugava” mūsu varoņiem. Nav dzirdēts, ka kāds to būtu dēvējis par uzspiestu propagandu.” — Tā savukārt domā prof. Aleksis Rubulis, grāmatu „Uz nāvi ar Tu”, „Via Tua”, „Latvian Literature”, „Baltic Literature” autors, profesors Notre Dame universitātē, Amerikā.

„Vai tiešām īstas nozīmīgas cīņas vietā viscaur ir stājušies „zaldātuņu spēlēšana”, mundierīšu pulēšana, karodziņu, pudelīšu, uzkodiņu, diplomīņu, propagandas dzirnaviņu lustīga malšana? Vai tiešām cīnītāju vairs nav?

— Ir! Ir cīnītāji! Ir tautas pastāvēšanai, tautas nākotnei nozīmīga cīņa. Kaŗa laika ieroču, cīņas un cīnītāju vietā mums ir citi, šim laikam piemēroti ieroči, cīņas veidi un cīnītāji. Daudzreiz neatzīti, neievēroti, necildināti, neatbalstīti mums radušies jauni cīnītāji, jauni kaŗapulki, kuŗu cīņu vēsturnieki kādreiz atšifrēs kā slavas pilnas lappuses mūsu tautas dzīvības grāmatā. Tagadnes lielkaŗu vietas saucas Mīnstere, Garezers, Divreizdivi, dziesmusvētki. Jauno pulku cīņā vedēji, lai minam tikai dažus: Vārsbergs, Kaugars, Ritmanis, Streips. Kaŗa laukā vissvarīgākie bataljonu un rotu komandieŗi tagad saucas koŗu diriģenti, skolotāji, teātra reŗisori, deju kopu vadītāji, kuŗu veiksmes vai neveiksmes dos uzvaru vai sakāvi kaŗa laukā, kas saucas trimda. Mums ir arī labi un bezbailīgi izlūku bataljoni, kas drosmīgi meklē jaunus ceļus neizpētītā apvidū, riskēdami saņemt pārsteiguma uguns šalti kā no ienaidnieka, tā drauga. Tie ir Jaunā Gaita, SGB, Tilts, Ziemeļkalifornijas Apskats”. (Arī ASV Ziemeļrietumu Apkārtraksts, kuŗā iespīests tā redaktora Eduarda Skudras gaŗāks raksts „Vakardienas mantojums — šīsdienas posts un cerība”, no kuŗa ņemts šis izvilkums — J.K.)

„Neaizmirsīsim dzejniekus un rakstniekus, kuŗu darbs, kā tas jau reiz piedzīvots, izšķirošā brīdī ir veselas divīzijas vērts. Tas izšķirošais brīdis nav vis kaut kādā tālā nākotnē, pie Rīgas tiltiem, bet gan šodien, šeit. Godam jāmin koklētāji, valodnieki, no vismazākā līdz Muižniekam, Lelim, Andrejam Jansonam, kuŗi pelnījuši valkā t šīs dienas cīņas bruņinieka krustu.” Šī izvilsuma autors ir, kā minēts, ASV Ziemeļrietumu Apkārtraksta redaktors, Latvijas kaŗavīrs divos kaŗos, kultūras darba balstītājs ar darbu un naudu, latviešu domu domātājs uz rītdienu.

Nākotnes šoks ir sācies

Zinātnes ir apstiprinājušas gadu desmitu un simtu pieredzi, ka, salīdzinot ar cilvēka bioloģiskās evolūcijas progresu, kultūras un sociālā evolūcija un to radītās maiņas, jo sevišķi pēdējos gadu desmitos, attīstījušās ļoti straujos lēcienos. Tehnoloģijas milzīgā mašīna ir strauji iestūmusi jau šodienā tādu nākotni, kuŗas uztveršanai un saprašanai cilvēkam nav sagatavotas pieredzes. Cilvēka auguma audu šūnas, jo sevišķi viņa nervu šūnas šīm pēkšņajām maiņām nav bijušas pakāpeniski sagatavotas. Nesagatavota šiem maiņu lēcieniem, cilvēka bioloģiskā un psiholoģiskā sistēma šo straujumu pārdzīvo kā „šoku” un attiecīgi reaģē. Nespēdama reaģēt racionālā un organizētā veidā, tā izteicas ar apjukumu, nīknumu, varmācību. Šo slimīgumu mēs manām ap sevi ik dienu. Miljoni cilvēku nespēj vairs dzīvē orientēties. Tas manāms visā ar jauno tehnoloģiju pieblīvētajā pasaulē. Ap sevi mēs to redzam un dzirdam uz ielas, skolās, ģimenēs, mākslās, rakstos, televīzijās, slimnīcās, pat pašvaldību un valsts iestādēs. Visur manāms individu apjukums, masu neuroze, neprāts, noziegumi un varmācības uzliesmojumi, kuŗos piedalās tūkstoši.

Kornelas universitātes profesors, plaši pazīstamais amerikāņu sociologs, vairāku grāmatu autors Alvins Toflers savā pēdējā grāmatā Nākotnes šoks ir sakopojis daudz ļoti zīmīgu fakti, kas izskaidro šolaiku problēmas.

Eiropas un Amerikas zinātnieki, kas pētījuši evolūcijas, revolūcijas un sabiedrību attīstību no zemkopības sākumiem līdz kompūteru laikam, domā, ka pašreizējās maiņas pasaulē un ieiēšanu jaunās nākotnes posmā var salīdzināt ar to vēsturisko paralēli, kad cilvēce no barbarisma sāka ieiet

civilizācijā. — Angļu fiziķis Nobela prēmijas laureāts Džordžs Tomsons domā, ka pašreizējais laiks ir līdzīgs tam, ko cilvēks pārdzīvoja neolītikas laikmetā, kad viņš izlīda no alas un sāka iekapļot sēklu zemē. — Amerikāņu automatizēšanas speciālists Džons Dībolds brīdina, ka „tagadējā tehnoloģijas revolūcija, kuŗā mēs dzīvojam, nesīs daudz dziļākas un tālākas pārmaiņas nekā visas citas sociālās pārmaiņas, ko cilvēce pieredzējusi līdz šim”. — Kurts Mareks, vēsturnieks un grāmatas Dievi, kapi un zinātnieki autors, domā: „... Mēs šinī 20-tā gadsimtā noslēdzam cilvēces 5000 gadu dzīvošanas ēru. Mūsdienās mēs neesam, kā Špenglers pieņēma, līdzīgi Romas valsts situācijā kristiešu ēras sākumā, bet gan līdzīgā situācijā kā tie, kas dzīvoja 3000 gadu pirms Kristus. Mēs atveram acis līdzīgi pirmsvēstures cilvēkam, mēs redzam totāli jaunu pasauli.” — Slavenais ekonomijas zinātnieks, kas ir arī izcils domātājs, Kents Bouldings saka: „Būtībā mūsu gadsimts iezīmē lielo līniju, kas iet caur cilvēces vēstures centru. Šolaiku pasaule atšķīras no to dienu pasaules, kad es piedzimu, kā manas piedzimšanas pasaule atšķīrās no Jūlija Cēzara dienu pasaules. Mana mūža laikā attīstības lēcieni ir bijis tikpat liels kā laikmetā līdz šim.”

Ar ko zinātnieki pamato savus secinājumus? Par piemēru lietā pēdējos 50.000 gadus no cilvēka eksistences laika. Ja šos 50.000 gadus sadala cilvēka mūžos, katrā pa 62 gadi, tad 50.000 gados ir paspējuši pāiet 800 tādu dzīves laiku, katrā pa 62 gadi. 650 no šiem 800 dzīvju gājumiem cilvēks vēl ir pavadījis alās. Apmēram tikai pirms 10.000 gadiem cilvēks no tās izlīdis. Tikai pēdējos 70 cilvēka dzīvju gājumos vai pēdējos 4500 gados ir bijis iespējams atstāt ziņas par cilvēka dzīvi no viena mūža uz otru, jo rakstu zīmju lietāšana to padarīja iespējamu. Tikai pēdējos 6 cilvēka dzīvju gājumos cilvēku masas sāka redzēt pirmos burtos iespiestos vārdus. Tikai pēdējos 2 dzīvju gājumos visur katrs ir lietājis vai redzējis lietājam kādu elektrisku motoru. Lielais vairums no tām lietām un ērtībām, ko mēs pazīstam un lietājam ik dienu, ir kļuvis pieejams tikai šinī pašā pēdējā cilvēka dzīves laikā

no tiem 800 cilvēka dzīves laikiem, kas pagājuši cilvēka eksistences pēdējos 50.000 gados.

Ja izvērtē un izmērī zināšanu apjomu par Kristus dzimšanas laiku un turpina divkāršot šīs zināšanas, tad pirmais zināšanu divkāršojums noticis ap 1750. gadu. Līdz nākamajam divkāršojumam pagāja vairs tikai ap 150 gadu, tāpat līdz 1900. gadam. Trešais divkāršojums, kas dod jau 8 reizes pavairotu zināšanu krājumu kopš Kristus dzimšanas, tika sasniegts 50 gados, ap 1950. Ceturtais divkāršojums, kas pavairoja zināšanas par 16 reizēm, tika sasniegts 10 gados, ap 1960. Nākamais ilga vairs tikai 6 gadus. Un pēdējais tikai 4 gadus. Ap 1970. gadu cilvēka tehnoloģiskās zināšanas ir pavairotas 64 reizes, salīdzinot ar tām, kas cilvēka rīcībā bija ap Kristus dzimšanas laiku.

Par piemēru ņemsim ātrumu. Pagāja 1000 gadu līdz cilvēks pamazām atklāja līdzekļus, kas var dot 100 jūdžu ātrumu stundā. Nākamais posms: no laika, kad sasniedza 100 jūdžu ātrumu stundā, līdz 1000 jūdžu ātruma sasniegšanai pagāja tikai 100 gadu. Jau nākamajos 10 gados tehnoloģija sasniedza 25.000 jūdžu ātrumu stundā.

Francis Bēkons, angļu filozofs un valstsvīrs, savā laikā teicis: „Zinātnes un zināšana ir vara, spēks.” Viņa domu pielaiķojot mūsdienām, var teikt: „Zināšanas ir — maiņas.” Zināšanu, pētījumu, atklājumu ātrumiem pieaugot, visa milzīgā tehnoloģijas mašīna pieaug apmēros un ātrumā. Viss tas savukārt arvien paātrina maiņas un pārmaiņas individu un tautu dzīvē.

Ja ņemam vērā dažādās statistikas par cilvēku nemitīgo vairošanos un pieaugumu visā pasaulē, par draudošo pārtikas trūkumu, par enerģijas avotu un dzinējspēku apšikumu, tad visi šie fakti nav tie, kas ievilkta kādas gaišākas krāsas nākamam paaudžu dzīves ainavā. Neviens nevar paredzēt, kādām sociālām, ekonomiskām un valstsiekārtām vajadzētu izveidoties, lai varētu ar visām grūtībām un pārmaiņām tikt galā. Ļoti iespējams, ka tiks ierobežota atsevišķo individu un tautu brīvība, lai pārvarētu krīzes un trūkumus.

Daudz runā par tehnoloģijas un produkcijas ierobežošanu, jo zinātnieki un valstsvīri baidās par gaisu, upju, jūru, okeanu un zaļās zemes piesārņošanu tiktāl, ka cilvēka eksistence uz šīs planētas Zemes kļūs neiespējama.

Technoloģiju var savaldīt. Kā un kas lai savalda cilvēku pašu? Zinātnes var dot aptuvenu nojēgu par to — kāds šis cilvēks šodien ir. Kādam cilvēkam jābūt un kāds tas varētu būt, tas viss ir reliģijas apjomā. Šodien daudz runā par varas aroganci. Ne mazāka ir intelekta arogance, kas visgudri atstumj malā visu, kas nenāk no paša intelekta. Intellekts saka: Es atzīstu un ticu tikai tam, ko es varu šodien aptvert, saprast, izskaidrot. Lai cik lepns, tomēr tas vēl nav spējīgs pilnīgi izskaidrot cilvēku pašu.

Zināšanu, tehnoloģijas un visas dzīves veida ātrums ir visnozīmīgākais, bet vismazāk saprastais no visiem sociāliem spēkiem un spiedieniem. Steiga ap mums, mūsu apkārtnē, mūsu vidē, rada pieaugošu paātrinājumu mūsos, tas ir — mūsu domās, mūsu jūtās, mūsu nemierā. Šeit ir tā delikātā robeža vai plānā aizsardzības siena individuā, pret kuŗu sāk sisties paātrinātās maiņas un grūdieni, ko pārdzīvo visa sabiedrība ap viņu. Individs sāk to izjust savās ļoti ikdienišķajās gaitās. Piemēram, dzīvojot lielā pilsētā, tikšana uz darba vietu un atpakaļ paliek arvien grūtāka un prasa vairāk „nervu”. Visas šīs pārmaiņas atstāj vēl neizmērotus un neizvērtētus iespaidus cilvēku psiholoģijā.

Šinī laikā, kad sagatavošanās šodienas un rītdienas maiņām prasa mūsu fiziskās un psihiskās enerģijas lielu patēriņu, cilvēki visādu juklīgu mācību iespaidā atraisās no savas agrākās drošības saknēm — no reliģijas, tautības, ģimenes un no sev tuvās sabiedrības. Tāpēc miljoni dzīvo vientuļīgi un nedroši mūsu šodienai draudīgās nākotnes iespaidā. Ļoti daudzi iztiek tikai no tā, ko zināja un saprata vakar, pirms gada vai gadu desmita.

Viens no izcilākiem zinātniekiem, kas reizē ir arī rakstnieks, Ralfs Laps saka: „Mēs visi sēžam vilcienā, kas arvien vairāk pieaugošā ātrumā drāžas pa sliedēm, kuŗām ir nezi-

nāms skaits pārmiju nezināmā virzienā. Neviena zinātnieks nav vilciena lokomotīves telpā, un tur var būt arī demoni pie stūres. Lielais vairums ceļotāju šinī vilcienā, tas ir, sabiedrība, ļaudis, sēž pēdējā vagonā un arvien vēl skatās atpakaļ.”

Lai nākotni saglabātu tautām un cilvēkiem dzīvojamu, zinātniekiem, valstu un tehnoloģiju atbildīgiem vadītājiem būs drīz jāšāk nopietnāk ieklausīties tanīs balsīs, kas arvien biežāk atgādina nepieciešamību — sākt ievērot morāles normas cilvēku un tautu attieksmēs, mantisko vērtību sadalīšanā un tehnoloģijas izmantošanā. Godkāriģie un cietie prāti vien var reiz novest pie tā, ka pietrūks ne vien minimālo cilvēka brīvību, bet arī elpojamā gaisa, dzeņamā ūdens un augu ar zaļām lapām. Varbūt arī atpakaļ — uz jaunām alām. Jau šodien daudzās pasaules lielpilsētās pēc saules rieta iedzīvotāji neiedrīkstas rādīties ielās, kur mazāka kustība. Liekas, ka tur vairāk valda laupītāji, zagļi un huligani nekā likumus sargātājas iestādes. Tautas, pasīvitātē un apatijā sarāvušās, nobijušās un it kā atmestu ar roku: kas notiks, tas notiks... Krizes virve ir sasējusi visas pasaules demokrātijas. Liekas, ka tas būtu saimnieciskas un līdz ar to arī politiskas krīzes sākums. Tomēr vai nebūs tā, ka visa pamatā ir vēl nekad nebijusi morāliska inflācija? Vai neliekas, ka it kā pasaules tautas dzīvotu kādā apmātībā un hipnozē? Vai notikumu šļūdoņi, tehnoloģijas mašīna, dzīve bez garīgā enkura būtu pie tā novedusi? Vai neliekas, ka pie tautu un atsevišķu cilvēku sirdsapziņas un apziņas ir un top arvien grūtāk piekļūt? Vai tas nav tā arī ar mūsu pašu apziņu un sirdsapziņu, lai gan mēs sevi ļoti mīlam saukt par tautu, kas daudz cietusi un mācījusies? Kāda ir īstenība: vai esam vairāk mācījušies vai vairāk aizmirsuši?

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human development, from the primitive state to the modern era. He also touches upon the different civilizations and cultures that have shaped the world as we know it today.

The second part of the book is a detailed account of the events that led to the outbreak of the First World War. The author examines the political, economic, and social factors that contributed to the conflict, and he provides a comprehensive overview of the war's progress and its consequences.

The third part of the book is a study of the interwar period, from the end of the First World War to the beginning of the Second World War. The author discusses the various treaties and agreements that were signed, and he analyzes the political and economic changes that took place during this time.

The fourth part of the book is a study of the Second World War, from its beginning to its end. The author provides a detailed account of the military operations, the political decisions, and the human suffering that resulted from this conflict. He also discusses the impact of the war on the world and the lessons that can be learned from it.

The fifth part of the book is a study of the post-war period, from the end of the Second World War to the present day. The author discusses the various international organizations that were created, the political and economic changes that took place, and the challenges that the world is facing today.

The book is written in a clear and concise style, and it is well-organized and easy to read. It is a valuable resource for anyone who is interested in the history of the world and the events that have shaped it.

Krizes garastāvoklis

Skumīgs skolotājs nopūtās: „To vairs nevar ne izsekot, ne saprast — visu, kas notiek mūsos pašos, mūsu attieksmēs ar citiem un visapkārt ap mums. Maz ir to, kas vairs tic darbam, morālei, cilvēka cieņai.”

Mēs neesam vienīgie, kas šo jautājumu arvien biežāk sāk atvaicāt sev pašiem un citiem. To šodien sev vaicā amerikāņi, kanadieši, austrālieši, eiropieši. Šis jautājums neskan atklāti tikai tanīs zemēs, kur visus jautājumus un atbildes kontrolē varasvīru mašīnērija, kam visas atbildes ir sagatavotas: viss ir labi, skaisti, mierīgi un kārtībā.

Krizes garastāvoklis ir apjozis visu pasauli. Mēs nezinām, kā un kad tas sākās un notika. Mēs tikai jūtam un redzam kopā ar visu pasauli, ka reiz saulaino cerību krāšņā galotne ir nogāzusies aiz nemiera, baiļu un neticības kalniem. Šis krizes garastāvoklis, lai gan negribēts, ir ieradies un iekārtojies kā pastāvīgs viesis uz palikšanu visā pasaulē. Bezcerīgākais ir tas, ka nekur nav redzamas durvis ar uzrakstu: Izeja. Kur tik pagriežamies, jūtam un redzam, ka kaut kādi vēl nedefinēti spēki sviež nojēgumus, vārdus un ainavas mūsu domās, acīs, ausīs un sejās par šīs krizes klātieni. Tie nāk no avīzēm, grāmatām, televīzijām, skatuvēm, gleznām, politiķu runām, baznīcu brīdinājumiem, naudas tirgiem, cenu pieauguma, no bumbotājiem un teroristu ieročiem, no zagļiem un laupītājiem ielās, kuņās mēs dzīvojam.

Protams, ir daļa cilvēku starp tautām, kam šīs un visu citu križu un sarežģījumu cēloņi ir bijuši un arī šodien ir tik skaidri kā uz delnas. Arī līdzekļi, kā to visu novērst, viņiem ir izdomāti līdz vienkāršībai. Aizliegums tur, sitiens tur un tur, kājas spēriens vēl kur un uzvijai — šāviens.

Nokārtots un — miers mājās . . . Vairums no mūsu ļaudīm atceras, ka zem tādiem „nokārtojumiem” mēs jau esam dzīvojuši.

Arī ar vienkāršu ikdienas vērotāja aci un puslīdz jūtīgu sociālo sirdsapziņu ir pamanāms, ka daļa šīs krīzes cēloņu ir ekonomiskas, sociālas un morālas dabas. Āzijas, Afrikas, Latīņamerikas un vēl dažu citu zemju tautas arī vēl šodien vaid un kliedz pašu primāro cilvēka vajadzību brēcienu: pēc maizes un pajumtes. Dažās no šīm zemēm redzīgu vadītāju radītās reformas ir uzlabojušas savu tautu trūcīgo ikdienu. Citās mantīgā virsšķira, skaitā 5% no tautas, akli cenšas savās rokās paturēt lielāko pusi no šo tautu nacionālās bagātības un ienākuma. Nav jābrīnās, ka revolūcionāri cenšas pielikt pistoli un nazi pie mantkārīga zoda.

Tādā zemē kā Amerikā, kuŗa ar tehnoloģiju, ērtībām un kopējo nacionālo ienākumu ir pārbagāta, šodienas krīzes cēloņi ir vairāk morālas dabas, arī ekonomiskā un sociālā sektorā. Šeit katram, kam ir acis, gribas iesaukties: Kā gan tādā pārpilnības zemē drīkstētu vēl būt nabadzība? Ir jau tiesa, ka daļa Amerikas „nabadzīgo” ir labāk apgādāti nekā dažu citu zemju „pārtikušie”. Viņus relatīvā nabadzībā patur Amerikas morāliskais klimats, kas ir egoistisks, schizofrēniskis, letargisks un brīžiem vienaldzīgs. Šeit jāsaka, ka šāsdienas Amerikā deģenerējošo morālisko krīzi nav radījuši ne nabadzīgie, ne nēģeŗi, ne „hipiji”, ne arī tie, kas zog, uzbrūk naktīs un laupa. To ir radījuši miljonāri, kas atrod ceļus, kā nemaksāt nodokļus un cenu celšanās jūklī sarauš arvien lielāku naudu. Un valsts varas organi arvien „nespēj” viņus kontrolēt. Šo klimatu un krīzi rada politiķi, kas ir pērkami un likumdošanu arvien turpina slīdināt uz to pusi, no kuŗas nāk nauda. Tauta var pagaidīt nodokļu reformu, vēlēšanu likumu reformu, ieroču kontroles reformu, organizēto noziegumu sindikātu savaldīšanu un daudzas citas tautai nozīmīgas lietas. Šo morālisko krīzi saasina arī dažādie un dažādās „zvaigznes” filmās un televīzijā — gan ar savas „mākslas” produkciju, gan ar dzīves veidu. Nav ne valsts, ne

sabiedrības, ne morāles likumu, ko tie neiedrošinātos pār-
kāpt, nonicināt un lepoties ar to. Televīzija un prese viņu
izdarības izpušķo ar tādu kā apbrīnas un varonības aureolu
— sak, lūk, ko šie tik neiedrīkstas, tiem ir gan aknas... Un
šīs „aknas” apbrīno un mēģina atdarināt miljoniem pusau-
džu zēnu un meiteņu visā zemē. Tāpat ir tūkstošiem universi-
tāšu mācības spēku, rakstnieku, žurnālistu un sludinājumu
aģentūru, kas populārizē tādu individa brīvību, kuŗai nav
nekāda morāliska enkura, ne Amerikas nacionālā mērķa, ne
nākotnes virziena.

Protams, būtu nepareizi visu iepriekš teikto akli vispāri-
nāt un attiecināt uz visiem šeit pieminēto grupu piederīgiem.
Vairums ir tādu, kas cenšas tautā un tās jaunatnē ieaudzināt
Amerikas demokratisko principu saprašānu un to pielieto-
šanu savā un citu cilvēku dzīvē. Tomēr paliek fakts, ka jau-
natni un tās nekritisko apbrīnu pievelk tie, kas ir skaļākie,
bravūrīgākie, nievājošākie un kuŗu sludinātām individa brī-
vībām nav nekādu ierobežojumu. Starp šiem ir daudz visādu
grupu radikāļu, kuŗu darbība ir ļoti plānota un bieži vien
ārzemju atbalstīta. Savas rīcības aizsardzībai viņi izlietā
visas Amerikā garantētās individa brīvības un tiesības un
skaļi brēc, ja policija sāk viņu terorismu pievaldīt: „Ame-
rika ir policijas valsts...”

Šinī morāliskajā jūklī, cinisma un bezatbildības klimatā
jāaug un jāveidojas lielajai daļai Amerikas jaunatnes. Tanī
aug un ieaug arī latviešu jaunākās paaudzes. Amerikāņu un
tāpat arī latviešu skolotājiem savās skolīņās ir neiespējami
sacensties ar tiem bērniem un jauniešiem pievilcīgajiem pa-
raugiem, kas nāk no filmu „zvaigznēm”, revolveru varoņiem,
visādiem bēzbolistiem, hipījiem, marihuanas pīpētājiem, bīt-
ļiem un citiem tracinošo dziesmu ķērcējiem.

Tāpēc nav brīnums, ka visu šo apstākļu ietekmē un šinī
garā augošās jaunatnes „kustība” pasludināja, ka — „Dievs
ir miris” un — „mēs paši veidosim jauno morāli”. Tanī laikā
kāds no bītļu dziedoņiem, ieradies ciemos no Anglijas, pre-
ses intervijā teica: „Mēs esam populārāki nekā Jēzus.” Var-

būt viņam arī bija taisnība. Daļa žurnālistu un televīzijas komentātoru, kas par savu augstāko bausli uzskata atrast materiālu sensācijai, sāka glorificēt šo „jauno morāli”, seksuālo brīvību, izmēģinājumu laulības un to, ka „katrs tagad dara savu lietu”. Tā nu tās „savas lietas darišanas” tagad turpinās jau gadiem un ik dienu lielā mērā. Ar to ne vecāki, ne skolas, ne policija, ne tiesas vairs netiek galā. Dīvains samezglojums Amerikas demokratisko procesu sistēmā ir tas, ka tagad, kad noziegumi pret cilvēkiem ielās un pret pašas Amerikas demokratisko sistēmu ir pieauguši, ir audzis skaļu brēcienu pavadīts virziens, ka policijas un tiesu rīcību vajaga mīkstināt. Jācer, ka šis ir tikai pārejošs izmēģinājums šejienes tiesu un likumu sistēmā, kad to cenšas pieskaņot, lai tiesa būtu līdzīgi barga pret bagātajiem zagļiem, koruptantiem, nodokļu nemaksātājiem un citiem naudas maisiem, kuņģi ar saviem advokātu bariem bieži vien izslīd nesodīti. Amerikai jāatrod īsti zobi šīs demokrātijas aizstāvēšanai līdzīgā mērā pret visiem tās apdraudētājiem.

Vairums Amerikas dzīves un sabiedrības procesu analizētāju domā, ka aplamais Vietnamas karš bija tas, kas iedragāja amerikāņu tautas un jaunatnes morāli, Amerikas dolara stabilitāti, radīja inflāciju un cenu celšanos, kā arī izmežģīja uz kādu laiku amerikāņu tautas attieksmi pret pašu radītajiem iestādījumiem un valdību. Arī valdībai un tās vadītājiem nav laimējies morālisko standartu turēt tādā augstumā, kas varētu būt kaut cik pār paraugu jaunākajām paaudzēm. Tas viss miljonus padara vēl ciniskākus: ja jau tie „augšā” likumus ievēro tikai tad, kad tas izdevīgāk, kāpēc tad mums blāuj virsū, ja mēs izdarām šādu vai tādu nieku? Laupīšana, zagšana, uzbrukumi, izvarošana, vecāku cilvēku piekaušana un daudzi citi noziegumi, kas vēl tikai pirms 10 gadiem bija „normāli gaidītā statistika”, šodien ir pieauguši līdz epidēmiskiem apmēriem. Vecāku vecmāmiņu aplaupīšanā un piekaušanā piedalās 9, 10 un 11-gadīgie. To viņi dara bariņos. Avīžnieki savos ziņojumos tos iesaukuši par „peļu bariem”. Varbūt tam visam ir sākums ģimenēs: Amerikā no ik 10

laulībām 4 tiek šķirtas. Šo ģimeņu pusbāreņi kļūst par laupītājām „pelēm”, vēlāk — „vilcēniem”, slavas kalngalus sasniedz tad, kad tie pieauguši noslepkavo vismaz duci cilvēku reizē.

Daudzi komentātori ir norūpējušies arī par to, ka liela daļa amerikāņu esot pazaudējuši darba ētiku: interesi, cieņu un nopietnības attieksmi pret to darbu, ko viņi dara savas iztikas iegūšanai. Tik daudzi produkti tiek laisti tirgū pusgatavi. Daudziem darbs liekas slogs, neizbēgama verdzība, par ko jāsaņem tie vajadzīgie 4 vai 5 dolari stundā. Gribētos to visu iegūt daudz vieglāk — tā kā filmās rāda! Kā sludinājumos stāsta. Un dzīvot Havajā vai Floridā bezrūpīgi.

Citi domā, ka pārpilnība, visa dzīvei vajadzīgā iegūšana bez grūtībām, daudzus ir izsviedusi no balansa katru sajēgu par vērtībām, par normām. Liela daļa cilvēku nemaz nav radīti dzīvošanai tādās brīvībās, kādas tie bauda Amerikā, Kanadā, Austrālijā vai citās demokratiskās zemēs. Brīvību viņi saprot tā, ka var darīt ko grib, kamēr tevi policija notver un ieliek aiz restēm. Kad viņš beidzot ir krātiņā, viņš sāk nikni kliegt, ka Amerika ir policijas valsts, ka viņš ir — „kaļa gūsteknis” un tā tālāk. Šo pēdējo frazi lietā Amerikas melnie.

Kāds ievērojams Amerikas teologs teicis: Ar mums pašlaik notiek viss tas pats, kas savā laikā notika ar vēsturisko Romu. Mēs esam krituši un atsitušies pašā lejā. Uz leju nav kur tālāk iet, jo tur ir pats dibens. Varam tikai atpakaļ — uz augšu.

Sāk atmosties un trauksmes balsī runāt Amerikas brīvā prese un televīzija par morālisko bezatbildību, izvirtību, seksa un noziegumu glorificēšanu filmās, grāmatās un simtos žurnālu. Atmoda ir sākusies.

Neskatoties uz visām šodienas grūtībām un krīzes garstāvokli, ir patīkami vērot un redzēt, ka Amerika un tās demokratiskā sistēma ar visiem tanī iebūvētajiem procesiem atrod ceļu savu križu pārvarešanai. Tā nebaidās atzīt kļūdas, aplamības un pārkāpumus. Tūlīt tiek iedzīvināti pro-

cesi kļūdu labošanai un sistēmas tīrīšanai. Amerikā nekas nav celts tikai uz vienu vai dažiem cilvēkiem, lai cik augsti būtu to posteņi un amati. Ikviens ir tikpat atbildīgs kā kuņģis katrs pilsonis. Arī morālais pagrimums un izlaidība visā sabiedrībā tiek saredzēta istā gaismā. Tanī pašā laikā tiek atzīts un norādīts, ka ne pilsētu, ne pavalsts, ne Vašingtonas valdības pārstāvji nevar nākt katrā mājā vai darba vietā un izkārtot cilvēku attieksmes, uzvešanos un dzīves veidu. Visai sabiedrībai, katram cilvēkam un sabiedrības pašas radītām organizācijām, kā baznīcām un skolām, jāatrod veidi sevis tīrīšanas sākumiem. Ja nebūtu tik daudz aplamu šķiršanās, tik daudz „ielu skolām” atstātu bērnu, nebūtu arī tik daudz noziegumu. Liela daļa noziegumu tiek izdarīti kā zemapziņas atriebība par atstātību, nevērību un bez tēva un mātes mīlestības dzīvoto dzīvi bērībā un agrā pusaudzībā.

Interesanti pamanīt, ka Amerikas jaunatnē ir sākusies jauna dzīves ziņas, jēgas un Dieva meklēšana. Ir radušās jaunas, ar tradicionālām baznīcām nesaistītas draudzes, kuņģis piedalās daži desmiti vai daži simti jauno cilvēku. Tur tie pārrunā savas dzīves, lasa Jauno derību, vai arī piemērotu dzeju un atskaņo mūziku, visvairāk tautasdziesmas. Viņi saka, ka vecās paaudzes vārdi ne ģimenē, ne sabiedrībā, ne politikā, ne ekonomijā, ne baznīcā nesaskan ar viņu ilgi atkārtotiem vārdiem. Viņu darbi esot vienmēr citādi nekā vārdi.

Kāda ir mūsu loma visā notiekošajā? Neliela, bet ar cilvēka daļu. Mums savās domās un raizēs par pasaules, Amerikas vai Kanadas labošanu jānopūlas tik daudz, cik mēs to jūtam kā cilvēka, pilsoņa un latvieša pienākumu. Pasaule, Amerika, Kanada vai citas zemes mums un mūsu spēkiem un iespējām par lielām. Daudz vairāk mēs palīdzētu pasaulei, Amerikai, Kanadai un arī sev pašiem, ja vispirms mēs spētu palābot morālistisko, garīgo un cilvēcisko attieksmju klimatu septiņu pēdu apkārtņē ap mums pašiem.

Dzīvojam Latvijas šodienu

Vairums latviešu, kas pirms Latvijas atstāšanas paspēja Latvijas skolās tikt līdz pamatskolas vecākajām klasēm, arī svešumā šodien dzīvo trīs dzīves vienā. Blakus Amerikas, Kanadas, Austrālijas, Anglijas, Vācijas, Zviedrijas, Brazīlijas vai Venecuēlas dzīvei mēs dzīvojam sevī arī latviešu grupas dzīvi un gaitas šinīs zemēs. Reizē ar šīm abām dzīvēm un bieži vien vēl ar asākiem emocionāliem akcentiem savās domās un jūtās dzīvojam līdz šodienai arī mūsu Latvijā. Nespējot ielikt sevi visu nevienā no šīm trim dzīvēm, nepiepildītie pārpalikumi un trūkumi mūsu psiholoģiskajā augumā sāp. Ir iespējams, ka lielu daļu kompleksu un savstarpējo konfliktu rada šo triju dzīvju mainīgā un emocionāli pārslodzītā dzīvošana.

Kaut arī pastāv šie emocionālie trūkumi un pārslodzījumi, visās cilvēka izteiksmēs un vajadzībās mēs dzīvojam brīvas un individuālu izvēļu bagātas dzīves. Pasaulē izkaisītajai latviešu tautas daļai ir vairākas iespējas un izvēles — ko strādāt, kur dzīvot, kādās skolās un universitātēs mācīties un studēt; ko runāt vai nerunāt, iet uz sapulcēm vai neiet, kādus pārstāvjus valdībā ievēlēt, ko rakstīt, lasīt, saņemt vēstules, avīzes un grāmatas no visas pasaules, ko darīt vai nedarīt, kam klausīt vai neklausīt. Mēs varam izteikties individuāli vai sapulcēs pret valdībām zemēs, kuŗās dzīvojam. Mēs varam brīvi rakstīt savās vai šo zemju avīzēs pret vai par šo valdību darbību un rīkojumiem. To visu mēs varam darīt bez bailēm, ka tas kādiem kungiem „tur augšā” varētu nepatikt. Mums ir tās pašas tiesības un pienākumi kā tiem šo zemju pilsoņiem, kas šeit dzimuši. Mums nav jābaidās, ka mēs par saviem rakstiem, runām, domām vai protestiem

varētu nokļūt cietumā vai trako mājā, kā to ar brīvāka vārda un domu izteicējiem dara „brālīgās krievu tautas” varasvīri.

Kad mēs domājam par savu brāļu, māsu, radu, draugu, rīziņu dzīvi Latvijā šodien, kad mēs saņemam vēstules no Latvijas, vai kad mēs paši apciemojam dzimteni un ar turienes latviešiem satiekamies, vai arī, kad mēs pārrunājam trimdas avīzēs un grāmatās Latvijas un latviešu tautas šodienu latviešu zemē Latvijā, tad mums būtu vienmēr jāpatur prātā viņu iespējas un neiespējas. Tās nekad nebūtu prasīgi jāsalīdzina ar mūsu iespējām: Kāpēc viņi dara vai nedara tā un tā, kāpēc viņi nerunā tā un tā, kāpēc viņi raksta vai neraksta tā un tā. Mums jāklausās dzimtenes latviešos ar apzinīgu iejušanos viņos, ar redzīgu saprašānu un ar to dzīves un savas piederības ziņu, kas gan ne katrreiz ir definējama daudz gudros vārdos, bet kas mūsu jūtās skanīgi atdzimst katrreiz no jauna, kad mēs pasaules lidostās un citos tālumu ceļos negaidīti sadzirdam sarunājamies latviski.

Kad lasām no dzimtenes saņemtās vēstules, jau gadiem esam manījuši, ka tās ir līdzīgas viena otrai — tiek pastāstīts par ģimeni, par veselību un par to, kāds laiks bijis pavasarī, vasarā, rudenī vai ziemā. Vēstules vienmēr ir ļoti uzmanīgās rindās un nekad nestāsta plašāku ainavu par dzīvi, personiskām jušanām vai domām. Viņi nekad nevar būt pārlicināti, ka viņu vēstules nelasīs „pirmlasītāji”, pasta cenzori, pirms tām atļauj doties ārpus Latvijas robežām. Visu to vēstuļu sūtītāji no dzimtenes zina daudz labāk nekā mēs. Pašaizsardzības instinkts un veselais saprāts liek būt piesardzīgiem. Caur šo krievu radīto cenzūru iet arī mūsu uz dzimteni sūtītās vēstules. Tāpēc nav brīnums, ka gaisa pasta vēstule no Rīgas vai arī uz Rīgu pavada ceļā 15 vai 20 dienas. No Zviedrijas, Vācijas vai Anglijas gaisa pasta vēstule pienāk 4 dienās. No Austrālijas kontinenta 5 dienās. No Latvijas mēs drīkstam un varam saņemt ikkatru avīzi, žurnālu, vai grāmatu, un neviens mums neseko un nepētī, ko un no kurienes mēs saņemam un lasām. Uz Latviju sūtītās

grāmatas vai žurnāli, vai tie būtu latviešu vai kādā citā valodā, Rīgā vienmēr un droši „pazūd”. Arī tad, kad sūtījumi bijuši ierakstīti un vēl apdrošināti. Nekādas internacionālās pasta konvencijas padomju imperijā neeksistē.

No visa tā Latvijas latviešiem un arī tiem, kas dzīvo svešumā nacionālo, intelektuālo, literāro, korespondences un personisko brīvību, ainava ir ļoti skaidra. Var Rīgas avīzes tulkot un pārspiest no Maskavas avīzēm tos obligātos ievadrakstus par laimīgo dzīvi un sasniegumiem tēraudrūpniecībā, ļoti reālā ikdienas ainava tautas acīs šo visu rakstīšanu ir anulējusi un neitrālizējusi jau gadiem uz priekšu. Katram skaidrs, ka varasvīru virsšķira arī pēc 30 gadu audzināšanas sev vēlamā virzienā — tautu uzskata par muļķiem vai arī par bīstamiem, lai tā drīkstētu zināt un būt kaut cik informēta par ikdienas īstenību un patiesību pašu mājās un pasaulē, par lietām un faktiem, kādi tie ir. Ja jau varas virsšķira par galveno uzdevumu uzskata „pareizās līnijas” propagandu, tad vismaz būtu jāveido sava propaganda kaut cik piemērota šiem laikiem, kad cilvēki jau bijuši uz mēness. Viņu pašreizējā propaganda mūsdienu latvietim gan pašu zemē Latvijā, gan svešumā liekas tik vecmodīga, novalkāta, psiholoģiski vājpienīga, tāpēc arī nepaticama. Liekas, ka to skaidri zina un apzinās paši varasvīri. Vai gan citādi viņi turētu tautu cenzūras, izsekošanas, policijas un dzeloņdrāšu žogos? Zinām, kas notiek ar tiem, kas paceļ balsi pretī. Tāpat ar tiem, kas mēģina bēgt pāri robežām no dzīves un brālības, kas slavināta par laimīgu, vai arī nolēkt no kuģa starptautiskos vai pat citu valstu ūdeņos. — Brīvo zemju robežas ir vaļā: Šeit jums nepatīk? Kravājiet somu un brauciet, kur tik jums tīk. Kaut taisnā ceļā uz pašu Maskavu.

Bet tas viss negroza tautas dzīves, šodienas un rītdienas realitāti ne Latvijā, ne svešuma pajumtes zemēs. Pie saviem brāļiem un māsām latviešu zemē Latvijā mums vienmēr jāaizdomā ar iejūtīgu līdzdzīvošanu un pacietīgu saprašānu. Ar mīlestību, kas gatava dot, kad arī nesaņem. Latviešu tauta dzimtenē un arī tie latvieši, kas ir radoši un atbildīgi

vadītāji dažādos dzīves jomos Latvijā, ir veikuši un veic garīgā, materiālā, ekonomiskā jomā ļoti daudz savas tautas labā un ir atjaunojuši kaŗā izpostīto. Vairums to latviešu tagadējā Latvijā, kuŗi ir atbildīgi par turienes saimnieciskās dzīves vadību, palīdz savai tautai, ar ko vien iespējams, un savas tautas vajadzības zina un pārzina nesalīdzināmi labāk nekā mēs, kas bijuši 30 gadus svešumā. Būtu ļoti aplam, ja mēs no svešuma tāluma viņus atalgotu ar asumiem un nesavaldīga niknuma izvirzumiem. Ja mēs rakstām vai runājam par dzīvi un tautu Latvijā, jāturas pie faktiem, ko mums vēstī dzīves īstenība. 1974. gadā to neviens un nekur vairs nevar noslēpt ar propagandu. Kas tai vēl tic, tie arvien vēl dzīvo laikā, kad Staļins un Hitlers, Molotovs un Ribentrops nolīga savus sirsnīgos zagšanas, laupīšanas līgumus Eiropā 1939. gadā. Šo līgumu vēsture arī šodien latviešu, igauņu un lietuvju tautām pašu mājās un tiem, kas izkaisīti pasaulē, turas, kā ap kaklu apsiets smags nāves dzirnakmens.

Šinīs apstākļos būtu jārada kaut kas līdzīgs aksiomai, kas teiktu apmēram tā: Mūsu tautas jau tā ilgi bendēto un šodien trauslo psihisko enerģijas krājumu izšķiešana brēcošā, jūtu karsētā cīņā pašu starpā svešumā vai arī pret latviešiem pašreizējos apstākļos Latvijā būtu kopīgais mūsu tautas zaudējums pārdzīvot kā tautai nākošos gadu desmitus un simtus.

Mūsu mazās tautas lielais liktenis ir nolīcis mūs mūsu pašreizējā atbildībā. Lai arī lielās tautas rietumos, kas tāpat ir vainīgas mazo Baltijas tautu izpostīšanā, ciniski klusē, lai visi lielie draud mums reizēm, lai viņi brīnās un uztraucas par mūsu negribēšanu labprātīgi mirt, esam palikuši iekšēji bezbailīgi un neatkarīgi. Mums sevi ir jātrenē šim nolūkam. Daļa no šī treniņa ir psihiskās enerģijas ekonomija katrā pašā un mūsu tautā. Mēs negribam atņemt nevienai tautai neko. Gribam paturēt kā tauta tikai savu, kas mums piederējis no mūžiem — savu zemi, teritoriju, savu brīvību, valodu, garu, dvēseli un tiesības attīstīt savas tautas personību laikmetā, kad šīs tiesības ir dotas agrāk nekad nedzirdētām Afrikas tautām.

Ar krievu tautu mēs varētu būt draudzīgi kaimiņi. Latviešiem ar krieviem ir ģeografiski un vēsturiski kopīgs liktenis. Mums nav robežu ne ar vāciešiem, ne frančiem, ne angļiem, bet ar krieviem. Šo reālītāti neviens un nekas nespēj grozīt. Ir skaidrs, ka latviešu tautas jūtas ne ar kādu krievu propagandu un spaidiem nespēs grozīt arī to reālītāti, ka latviešu tautā grib paturēt savu latviešu zemi latviešiem. Līdz šim tomēr nav nekādu zīmju, ka krievu imperijas vadītāji būtu vēlējušies parādīt draudzību un cieņu saviem mazajiem kaimiņiem. Viņi liekas arvien vairāk ieinteresēti, lai mazās tautas justu bailes un bijību pret „lielo krievu tautu”, bet lai tai pašā laikā to katrā Latvijas, Igaunijas un Lietuvas preses izdevumā godinātu par „brālīgo” . . .

Varbūt reiz reālitate piespiedīs, ka krievu tautas apzinīgākie vadītāji nākamās paaudzēs atzīs, ka mazo kaimiņu tautu draudzība Krievijai var būt viendien daudz vērtīgāka nekā šo mazo tautu pārvaldīšana ar baiļu pātagu. Mūsu elektronikas un informācijas eksplozijas laikmetā šī pātagas valdīšanas metode kļūst arvien vairāk par atpakaļ sitēju pašiem pātagas turētājiem. Ne velti katra Rietumu pasaulei visur pieejamā ziņa, avīze, grāmata vai pat vēstule tiek turēta projām kā nezkāds postīgs ierocis, kas varētu saindēt „laimīgo dzīvi”. Bailes no pašu valdītām tautām valdītājos nav nekādas mazās.

Beigās jāpiemin, ka kādā no dzimtenes saņemtajā vēstulē bija daži zīmīgi jautājumi: „Kāpēc jūs tur, aizjūrās, gribat tīksmināties par to, ja mums šeit gadās labības neraža? Vai jums ienāk prātā, kas no tādas neražas cieš visvairāk? Kāpēc jūs tur visam tam, ko mēs šeit Latvijā veicam kultūras darbā, gribat pieiet ar it kā izteiktu zobgalību? Tas sāp mums, kas dara to labāko no iespējamā. Vai jūs būtu tie, kas mīlētu Latviju vairāk un apzinīgāk nekā mēs, kas esam šeit, it kā jūs zinātu labāk par mums, kā mums vajadzētu dzīvot, rīkoties, uzvesties, runāt un rakstīt? Būtu jūs padzi-vojuši mūsu vietā . . .”

Mums pašiem sev būtu jāpavaicā daži īsteni jautājumi: Kas varētu apgalvot, ka mēs svešumā varētu būt tie, kas Latviju mīlējuši vairāk nekā tie, kas bijuši un ir ar savu zemi un tautu kopā visus šos gadus? Vai mēs tiešām drīkstētu pamācīt dzimtenes latviešus, kā tiem šodien vajadzētu dzīvot, rīkoties, uzvesties, rakstīt vai runāt? Vai mums nebūtu jāņem savas dārgās cepures un jāpaklausās arī viņos, meklējot rītdienas un rītgadus mūsu visu Latvijai?

Psīchiskās enerģijas atjaunotne

Ar psīchiskās enerģijas krājumiem mūsos, tuviniekos, sabiedrībā, mūsu tautā būtu jāapietas saudzīgāk, laipnāk, uzmanīgāk, ekonomiskāk. Tie nav neizsmeļami. Ir arī saindējami. Daļa no mums tos iznieko. Sadedzina salmu ugunskuros. Ievaino tos citos. Atkal citi atstāj tos tik ļoti atmatā, ka tanī ne viņi paši, ne arī kādi citi spēj vairs iesēt kādu cerības, draudzības, vai cilvēka un dzīves saprašanas ziedu. Tā vērtīgākā, kas ir mūsos, atstāšana atmatā sākas ar to, ka cilvēki beidz mācīties un atzīt kaut ko no jauna, vai arī sāk ņirgāties par vērtībām, ko tauta un sabiedrība krājuši gadu simtiem. Viņi iztiek vai no tā, kas iegūts un iekonservēts pirms gadu desmitiem, vai arī tikai no tā, kas kairina viņu dažus juteklus šodien. Esam satikušies ar ciniskiem, apatiskiem, noplītētiem un jau novecojušajiem jauniešiem. Esam bijuši kopā arī ar gaismas, jaunu domu, atziņu un dzīves prieka pilniem vectēviem un vecmāmuļām.

Esam visi dzirdējuši teicienu, ka pastāvīgs īgnums un naidis ir kā sērskābe, kas saēd nevien tos, kam tā uzsviesta, bet arī tos traukus, kuņos tā glabāta. Šinī veidā cilvēki savu psīchisko enerģiju noplicina sevī un citos līdz tādām iekšējām sausumam un tukšumam, ka tas pat noved bezcerīgā izmisumā. Tas īgnums un naidis, kas gruzd brāļu, tuvinieku, savas tautas piederīgo starpā, ir vispostošākais. Vainas apziņa dedzina gandrīz katru no šo cīņiņu dalībniekiem. Tikai psīchopati un sadisti šinīs brāļu naidos un kuņos spēj bez sirdsapziņas pārmetumiem lepoties ar to, ko nodarījuši — „tiem tur . . .”; pajet gadu desmiti un simti līdz atkopjas tās tautas, kas asiņojušas miesīgi un garīgi pilsoņu kuņos.

Bieži vien būsim pamanījuši, ka cienjami un labi domā-

joši cilvēki gan runās, gan rakstos sāk sviest vārdus pa gaisu un pret cilvēkiem tuvumā, gan tālumā, kā labi asinātus nažus. Nekas un nekur viņiem neliekas vairs labs diezgan. Viss, kas notiek mūsu dzīvēs un organizācijās, tiem liekas nevērtīgs, nepareizi sākts un paveikts, bezcerīgs, kaut kādu jaucēju, „aģentu” un postītāju apsēsts. Ar tādiem nažiem apsvaidīti un ievainoti, vairāki no mūsu sabiedriski un garīgi visraženākiem cilvēkiem ir aizdzīti nomalē un sarūgtinātā klusēšanā. Tādā veidā mūsu psihiskās enerģijas izšķiešana un saindēšana parādās mūsu ikdienas dzīvē.

Atstāsim malā dažādos dziļākos psiholoģiskos režģus un iemeslus. Teiksim vienkārši — mūsos visos sāp un atsāp no jauna gadiem sistie ievainojumi, ko radīja iebrukumi, kaņi, okupācijas, apspiestība un pasaules ciniskā klusēšana par visu. Nekur nesapņemot gandarījumu par mums nodarīto, mūsu ievainojumu sāpe ir sākusi vērst savus asmeņus pret savējiem. Tos ir vieglāk aizsniegt nekā ienaidniekus un postītājus. Kļūstot vecākiem, mūsu fiziskās un psihiskās enerģijas krājumiem samazinoties, mūsu ikdienas tolerances robežai kļūstot plānākai, mūsu nemiers ar un par sevi un visu, kas jauns un mainīgs, bieži vien izteicas īgnumā, niknumā un asu vārdu plūdus.

Ja mēs skatāmies savā ikdienas apkārtnē ar iejūtīgas apziņas acīm, tad mēs atklājam, ka ir ļoti daudz kā, par ko varam labu teikt un priecāties mūsu pašu dzīvēs, mūsu tuviniekos un mūsu „pagasta” sabiedrībā un organizācijās, kas pārstāj mūs visus.

Šodien pensijā ejošā paaudze ir paveikusi milzumu laba, vērtīga darba. Svešuma zemēs viņi bija zināmā mērā līdzīgi tiem lūdmniekiem, kas pirms simtiem gadu mūsu Latvijā starp egļu celmiem sēja rudzus. Šie tēvi un mātes ir aizsūtījuši dzīvē tūkstošus dēlu un meitu ar akadēmiskiem grādiem. Visus mūsu sabiedriskos, draudžu un skoliņu iestādījumus, ko šodien turpinām, radīja un uzturēja tā pati tēvu un māšu paaudze.

Mums ir laba, apzinīga, intelektuālās un emocionālās

zināšanās pamatīgi izglītota, šodienas un rītdienas redzēšanā trenēta vidējā paaudze. Amerikā tā, piemēram, ir radījusi, vada un turpina tik ļoti populāro Divreizdivi. Mācību un informācijas saturs un apjoms šinīs Divreizdiviursos ir ļoti piemērots šodienas latviešu jauniešiem. Tur Latvijas valsts un mūsu brīvības kultūras tradīcija ir apvienota ar latviešu skatījumu uz rītdienām. Mūsu vidējā paaudze, kas savu izglītību ieguvusi svešuma zemēs, ir redzīga visos šodienas notikumos un spējīga tos analizēt un attiecīgi piemērot savas darbības plānošanu. To ar sekmēm šī paaudze ir veikusi Amerikas, Kanadas un Austrālijas organizāciju apvienībās un Pasaules latviešu apvienībā. Mums visiem būtu vēl vairāk jābalsta viņu darbs, jo tā apjoms ir plašs un apsološs. — Šeit ir vietā piezīmēt, ka, priecājoties par šo garīgi un latviski raženo vidējās paaudzes daļu, jāatceras, ka tādas tapšanā ir liels nopelns latviešu skolām un skolotājiem gan Vācijas nometnēs, gan nedēļas nogaļu skoliņās vēlākos gados. Tāpat liels nopelns ir draudzēm un mācītājiem, kas, gara iekšskatus jauniešos veidojot, tos prata sasaistīt ar Dieva ziņu mūsu tautas likteņos.

Būtu daudz palīdzēts mūsu tālākām rītdienām, ja mūsu vidējā paaudze, mūsu akadēmiķi, ar tiešāku līdzdalību iesaistītos latviešu draudžu turpināšanā uz nākotnes gadiem. Kristīt bērņus, laulāties un apbērēties vien ir par maz. Kaut kur šeit pietrūkst garīgā un latviskā kopsaucēja. Universitātes gradus ieguvušie kaut kā jūtas draudžu dzīvēm un gaitām par „gudriem”. Jāatceras, pirmajos gados, kad mēs ieradāmies Amerikā, visas citas agrāko latviešu iecerotāju pēdas bija izdzēstas, bet dažas draudzes bija tomēr pārdzīvojušas un spēja sagaidīt jaunus trimdiniekus.

Tāpat ir palikuši neizmantoti ceļi un līdzekļi malā stāvētāju vidējās un jaunākās paaudzes latviešu iesaistīšanā minimālo pienākumu pildīšanā un parādu maksāšanā latvieša apziņai. Vairums no mūsu vidējās un jaunākās paaudzes pieder mūsu akadēmiskajām organizācijām — korporācijām, konkordijām un biedrībām. Vai šīs organizācijas nevarētu

savus piederīgos pāris reizes gadā mudināt saistībai ar latviešu biedrībām un draudzēm? Ir tomēr par maz, ja šie jaunie cilvēki atnāk uz sarīkojumiem tikai padancot un aludzert.

Mums būtu jāpietaupās ar aso vārdu sviešanu tiem jauniešiem, kas izmēģina meklēt jaunas pieejas Latvijas valsts politisko mezglu raisīšanā. Vecākā paaudze jau 30 gadus ir izmēģinājusies savas tradicionālās pieejas. Kur tad ir tie sasniegumi? Tāpēc ir aplam nokliegt jaunos, ja tie izmēģina šodienīgākas metodes.

Mēs pasargātos no psihiskās enerģijas saindēšanas, ja mēs mazāk brēktu un runātu klusāk par okupētās Latvijas apciemojumiem. Mūsu vecākajai paaudzei Latvijā ir brāļi, māsas, radi, draugi, personīgi skolu draugi un paziņas. Jaunākajām paaudzēm tādu ir maz, vai arī nav neviena. Mēs, visi tie, kas šodien esam jau ap 50 un 60, nodilstam skaitliski slīpā līnijā. Statistika māca, ka puse no mums desmit gadu laikā būs miruši. Ja mūsu jaunie Latvijā neapciemo, kas tad būs tie viņu tēvu zemē, ar ko šie jaunie nākotnē varētu satikties un runāties kā tuvi un pazīstami? Tāpēc ir netaisni, ja mēs it visam cenšamies uzspiest savas domas kā tikai vienīgi pareizās. Jauniešu apsūkšanā bieži vien mēs savas balsis esam pacēluši histeriskās oktāvās.

Pēdējo gadu desmitu vēsturiskie šļūdoņi draudējuši mūs pilnīgi apbērt un latviešu tautu aprakt. Mēs esam rakušies ārā, atrakušies un atkal dzīvojam uz rītdienām un rītga diem. Ievainoti, skaldīti, šķirti, bet esam palikuši nešķīrāmi par spīti bargām varām un dzīvojam kā tauta tālāk. Mūsu steidzīgajā un emocionāli pārslodzītajā dzīvē un laikā pat redzīgi cilvēki nepamana, ka viņu pārkarsētās jūtas sāk sviest dzirkstis, asmeņus un arī netīras drizas citu tautiešu sejās un dvēselēs. Tā rezultātā mēs reizēm sākam skaldīties emocionālās sīkdaļās, kas viena otrai netuvojas vairs, jo uzskata to, kas tur — otrā sanāksmju zāles kaktā, jau par ienaidnieku. Mēs bieži vien neatšķīram idejiska pretinieka

jēdzienu no ienaidnieka. Jāmācās vairāk par pašu un citu cilvēku jūtām un uzvešanās motivācijām.

Brīnumzāļu un brīnumārstu mocītu un gadu desmitiem bendētu dvēseļu sāpēm nav. Vistuvākais palīgs un glābējs ir tas pats vecais, vienkāršais, draudzīgais vārds un pasniegta roka. Mūsu visu dzīvēs un gaitās un darbos vajadzīgs vairāk labo, laipno, silto, draudzīgo, laba vēlētāju vārdu. Biežāk jāsaka — Dievs palīdz. Un — paldies. Kad pietrūkst spēka, izturības un pacietības, jāatceras tas, kas katram licies tuvāk sirdij: jāpalasa tautas dziesmas. Jāatver kāda lapa vecā baznīcas dziesmu grāmatā, vai mūsu pašu autoru modernākajā dzejas grāmatā. Var palasīt kādu lapu psiholoģijas grāmatās par cilvēka uzvešanos un tādu un citādu emocionālu reakciju motivācijām. Var noklausīties skaņu plati ar — Dievs, svētī Latviju, Pūt, vējiņi, vai arī — Mežābeli. Tā dara kāds slavens latviešu gleznotājs. — Var palasīt un pār-lasīt no jauna Raiņa mazo dzejolīti — Mazie darbi. Aiziet pie drauga vai kaimiņa un pārrunāt un parunāties par būšanām un nebūšanām kā tādām. Var aizbraukt pie ūdeņiem, redzēt, paklausīties, kā zilie ritmi skan, kā krastā zāle aug un raudzīt saprast — kāpēc padebeši iet un nepaiet.

The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the English language. The author discusses the various theories of the origin of the English language and the influence of other languages on it. He also discusses the development of the English language from Old English to Modern English, and the influence of the Norman Conquest on the language. The second part of the book is devoted to a detailed study of the history of the English language from the Middle Ages to the present. The author discusses the development of the English language in the Middle Ages, the Renaissance, and the 17th and 18th centuries. He also discusses the influence of the American and French Revolutions on the English language, and the development of the English language in the 19th and 20th centuries. The third part of the book is devoted to a study of the English language in the 21st century. The author discusses the influence of technology on the English language, and the development of the English language in the 21st century. The book is a comprehensive and authoritative study of the history of the English language, and is essential reading for anyone interested in the subject.

Par mums pašiem — preses ļaudīm

1.

Saņēmu Preses biedrības priekšnieka Viktora Irbes vēstuli ar atgādinājumu biedriem, ka no biedrības darba atsākuma svešumā paiet jau 25 gadi. Reizē viņš minēja, ka preses ļaudis varētu parādīt siltumu viens pret otru un savu biedrību, dodot pa rakstam, komentāram un atmiņu ainavai Preses biedrības izdevumam — Brīvais Vārds. No vēstules varēja manīt, ka biedrības priekšnieks jau laikus bija dziļāk izdomājis vairākas lietas reizē: ka visiem zīmuļa, tintes, rakstāmmašīnas un spiestuves krāsu un smaržu Brālības Brālēniem būtu tā kā jāapstājas brīdi un jāpaskatās, jāpavēro un jāpavērtē pašu pēdu nospiedumi (ja tādi palikuši) pasaules lielceļos un mūsu trimdas pagastos, pašu, ar tinti un spiestuves krāsu iekodinātos pirkstgalos, pašu spoguļos un sirdsapziņās. Ir sava priekšrocība pārrunāt „pašu lietas” pašu žurnālā. Profesionālajā izdevumā var daudz mierīgāk un atklātāk pārrunāt tādas lietas, par kurām runājot mūsu „lielajā presē” mēs, tie paši cilvēki, kļūstam emocionāli aktieři, jo mums jāpozē un jātēlo loma atklātas, publiskas tiesas, tas ir, lasītāju priekšā. Sagadās, ka mēs spēlējam futbolu mazā laukumā, kur tad apberž nevien ceļgalus, bet rokas daudz kas dziļāk sirdīs un prātos. Tas viss, sūrstot un sāpot, gaida jaunu izdevību revanšēties. Tāda nu reiz ir cilvēka daba. Vairāk par profesionālu zināšanu iegūšanu tā vēlas varu.

Šeit ir vieta un laiks teikt arī kaut ko saprotošu un attaisnojošu mūsu rīcībām, spēlēm, publiskiem kautiņiem un slepkavībām ar spalvu vai drukas krāsas indi. Cilvēku uzvešanās zinātņu pētnieki domā, ka mūsu ikdienas rīcības un

izdarības daudz vairāk vada motīvācijas, kas gadiem nogulušās un savus burtus, vārdus un teikumus iespiedušas mūsu zemapziņā, nekā tās, kas ir mūsu apziņā un mums ir skaidri redzamas un par kuŗām mēs sakām: es domāju, daru un rīkojos tā un tā tāpēc un tāpēc. Jau gadu desmitiem mūsu zemapziņa ir piesāpēta līdz pārsātinājumam ar prasībām pēc gandarījuma par dažādu svešo iebrukumiem, samīdīšanām, pazemojumiem. Un tāpēc pēdējos gados arvien biežāk gadās, ka mēs sākam mīlēt mūsu bargo, aso, nikno, nosodošo vārdu skanēšanu un dārdēšanu ar to pašu aizrautību, ar kādu Amerikas apriņķu iestādēs tauta mīl raķešu eksplozijas vakaru noslēgumos. Starpība tā, ka viņi savas krāsainās raķetes mīl ar izklaidēšanās vaļību, mēs savas vārdu mašīnpistoles mīlam sakostiem zobiem un uz priekšu izstumtiem zodiem. Kad mums savas izrīcības jāizskaidro vai jāattaisno (kaut tikai pašu sirdsapziņām), tad mēs it mierīgi pasniedzamies savā apziņā kā glītā plauktā, kur viss salikts puslīdz rindā un kārtībā, izceļot pa spēcīgam un spožam vārdam: Latvijas brīvība, patriotisms, tauta, paš-aizsardzība, idejas, ideāli. Ar jūtām un jutlībām vienmēr ir bijušas komplikācijas. Daudzi cilvēki dod priekšroku ignorēt racionālus izskaidrojumus, kad irracionāli to var padarīt daudz melodramatiskāk.

Neteiksim, ka avīžniekiem, redaktoriem, dzejniekiem, rakstniekiem, vēstulū rakstītājiem, redakcijām un runu teicējiem sanāksmēs no dzīves, notikuma, dvēseles, sirdsapziņas un pārliecības nākušie vārdi būtu ietinami vatē. Asi, tīri vārdi presē, grāmatās un runās ir vajadzīgi. Tie sit miegu. Reizēm var palīdzēt latviešiem nedomirt 30 gadu vecumā. Arī mums ir radušās cilvēku grupas, par kuŗiem var teikt: „Viņi bija miruši 30 gadu vecumā, bet viņus aizveda uz kap-sētu tā ap 70.”

Tomēr pie vairuma cilvēku daudz vairāk var panākt ar mierīgu, godīgu vārdu. Bez histerijas. Latviešiem nav karsto dienvidnieku dabas. Mūsu sāpēm, priekiem, mīlestībām un pat mūsu uztraukumiem ir mazliet sniega klāt.

Atskatoties uz 25 gadiem, kas bristi, skrieti, strādāti, sāpēti un arī bezbēdīgi balloti pasaules tālumos, padomāsim, kā mūsu preses rakstos tikt vajā no personīgiem uzbrukumiem, lasītāju acīs savas taisnības pierādīšanas un „atmaskošanas” vārdā. Ja mēs dziļāk pameklējam savu uzbrukumu motivācijās ar mierīgāku prātu, atklājam, ka īstie vainīgie nav tie, ko mēs taisāmies nosist. Vainīgais ir sevešo lielā zābaka nospiedums mūsu zemapziņā.

Pirms gada lielajā preses sanāksmē Austrumu krastā Kārlis Ķezbers lasīja referātu par sadraudzību, iecietību, vairāk saprašanas un iejušanās otrā cilvēkā. Šo draudzības ielūgumu viņš adresēja pašu preses un rakstu ļaudīm. Visai zīmuļu, tintes un spiestuves svina un krāsu Brālībai. Tas bija iespiests Brīvā Vārdā. Pārlasīsim no jauna. Ar tīri profesionālu ziņkārību: kā dzīvot un strādāt ar mazāku psihiskās enerģijas patēriņu. Mēs esam šķieduši šo radīšanai vajadzīgo enerģiju bieži vien bezjēdzīgi.

2.

Jau 25 gadi pagājuši kopš Preses biedrības darba atsākuma svešumā? Atpakaļ pār gadu kalniem aizdomājot un meklējot atmiņās sejas un vietas, liekas, ka pirmā pa Vāciju izklīdušo avižu un grāmatu ļaužu sanāksšana bija Hanavā un pirmais plašākais rakstnieku cēliens Eslingenā. Liekas, šinīs lielajās sanāksšanās no toreiz vecākās paaudzes bija tādi ozoli kā: Arvēds Švābe, Jānis Veselis, Jānis Porietis, Kārlis Dziļleja, Aleksandrs Plensners, Pauls Jurevičs, Angelika Gailīte, Fēlikss Krusa, no toreiz vidējās — Aīda Niedra, Jānis Bičolis, Rūta Skujiņa, Zinaīda Lazda, Kārlis Rabācs, Oļģerts Liepiņš, Pēteris Ērmanis, Ēriks Raisters, Arvēds Klāvsons, Pēteris Aigars, Anšlavs Eglītis, Konstance Miķelsone, Knuts Lesiņš, Antons Rupainis, Helmārs Rudzītis, Alfrēds Dziļums, Jonāss Miesnieks, Heronīms Tichovskis, Jānis Rudzītis, no toreiz vēl „zaļās” paaudzes: Klāra Zāle, Irma Grebзде,

Teodors Zeltiņš, Harijs Mindenbergs, Velta Toma, Maksis Čulītis, Artūrs Kaugars, Teodors Tomsons, Osvalds Akmentiņš, Jānis Sudrabiņš, Elza Ķezbere, Oskars Kalējs, Francis Skoda, Kārlis Ķezbers, Francis Murāns, Norberts Trepša, Valdis Mežezers, Aina Kraujiete, Tur nebija vairs — Jāņa Lapiņa, Aleksandra Grīna, Kārļa Zariņa, Jāņa Medeņa, Leonīda Breikša, Viļa Cedriņa, Pēteris Atspulga, Jāņa Kalna, Viktora Mickāna, Alberta Sprūdža, Ilzes Kalnāres. Vairums no viņiem jau bija apsegti ar Latvijas zemi vai Sibīrijas sniegu, vai arī vārga izsūtījumā.

Šodien arī toreiz vēl „zaļo” mati metas jau sirmi. Mēs, tie toreiz vēl „zaļie”, bijām pirmā Latvijas brīvvalsts paaudze.

3.

Šinī apcerē un komentāros par mums pašiem, manuprāt, liekas noderīgi atkārtot pēdējā „Jaunās Gaitas” numurā (79) pirmajā lappusē iespiesto citējumu: „Spāņu valodā ir īpašs apzīmējums trimdiniekam: *de stierro* — cilvēks, atdalīts no savas zemes. Es gribētu minēt vēl vienu apzīmējumu *de stiempo* — cilvēks, atdalīts no laika, kas turpinās viņa dzimtenē. Laiks trimdā ir kaut kas pilnīgi savādāks, kaut kas nenormāls, gandrīz psihiski slimis — jo trimdinieks dzīvo divos dažādos laika līmeņos — tagadnē un pagātnē”. (Jozefs Citlins — „The Splendor and Squalor of Exile.”)

4.

Jozefa Citlina vārdi ir nākuši no dziļākās, būtiskākās cilvēka „iekšienes”: tie ir pārdzīvoti, izjusti, vispārcilvēcīgi. Viņa doma šeit ir papildināma ar mūsu pieredzēm, izjūtām, zināšanām: ne vien mēs paši, kas esam jau 25 gadus fiziski atšķirti no savas zemes, bet arī liela daļa dzimtenē palikušās tautas dzīvo tikpat ilgi kā mēs garīgā un psiholoģiskā trim-

dā. Viņi fiziski ir mājās, bet garīgi, psihiski krievu okupācijas vara tiem ne brīdi neļauj būt savas dvēseles, savas cilvēka dabas, savas tautas vēstures mantojuma, savās miera un bezpozes mājās. Viņi tiek dzīti, rāti, apdraudēti ik dienu. Viņi ir mūžīgā izdzītības stāvoklī no sevis pašiem: tu nedrīksti būt tas, kas tu esi, tu nedrīksti just, domāt to, ko vēlies. Ik dienu tev jātēlo loma: paldies par skaisto bērniņu, ko atnesa „atbrīvošana”, paldies par jaunību Ļeņinam, paldies par mieru un kultūras iespējām „brālīgajai” krievu tautai, paldies par iespējām, ko mums atveŗ krievu valoda. Un tā bez gala: paldies, paldies un lai slavēts! Cilvēkam tur vienmēr jābūt nomodā: ko teikt un ko neteikt. Jābūt „laimīgam”, jo būt nelaimīgam, neapmierinātam ir jau noziegums pret valsti un „tautu”. Kā gan citādi var izskaidrot atkārtotos krievu un no Krievijas iesūtīto, pārkrieivināto latviešu niknos rājienus un prasības „tīrīt nacionālistiskās nezāles”, „izravēt mītus par labklājību buržujiskā Latvijā”, „sargāt jaunatni no aizrobežas emigrantu barvežu indes”, un tā tālāk.

Acīmredzami, ne vien liela daļa latviešu tautas, bet arī daļa pašu funkcionāru no latviešu vidus dzīvo jau apnikuši no mākslīgi radītā satraukuma, no „ienaidnieku” medišanas mudinājumiem, no pašu psihiskās izdilšanas, ko rada schizofrēniskās sirdsapziņas konflikti: mēs zinām, ka tā nav, bet ir jāstāsta un jāsaka, ka ir, mēs zinām, ka balts ir balts, bet lai izpatiktu partijai, krieviem un Maskavas lielajiem, jāsaka: balts ir melns.

No šīs schizofrēniskās sirdsapziņas ļoti ciešam arī mēs, svešumā izkaisītie: mēs dzīvojam, jūtam, sapņojam, domājam un pat darām divos līmeņos. Jo sevišķi mūsu sirdsapziņa sāk brēkt nebalsī, kad mēs sākam domāt, runāt un meklēt saprašanos un iejušanās līmeni šāsdienas realitātē Latvijā, mūsu tautas ikdienā dzimtenē.

Tauta dzimtenē, caur saviem dzejniekiem, vai caur partijas vīriem, kas pirmkārt domā par savas tautas šodienu, var un spēj runāt tikai klusinātā balsī. Šie runātāji un klausītāji lietā tautas veselāko, vēsāko saprātu. Par dzimteni un tās

reālītātēm runājot un domājot, arī mums būtu jābeidz vienam pret otru blaut savā presē. Par to tikai krieviem lielu lielais prieks. Tie mūsu rakstītāji, kas nespēj šinīs latviešu tautas krīzes gados atrast sevī minimu veselā, kontrolētā, vēsā saprāta, lai iet uz pāris mēnešiem uz psihiatrisko slimnīcu un lai palūdz elektrisko šociņu pakaušos un tikai tad lai atsāk sūtīt vēstules un rakstus avīzēm. Abas tautas daļas, dzimtenē un svešumā, ir dziļi ievainotas. Runāsim klusāk, lēnāk paši sevī un ar tautu dzimtenē. Dziedēsim ievainojumus. Nepiedēvēsim krievu okupantu radītās brūces saviem latviešiem, svešumā vai dzimtenē. Arī partijas funkcionāri dzimtenē ir tikai rezultāts, bet nevis cēlonis. To mēs tik bieži emocionālos blāvienos aizmirstam. Ja kādam gribas un ir spēks kliegt — paceliet balsi pret okupantiem.

5.

Pēdējo pāris gadu laikā šo mūsu preses emocionālo uzbrukumu upurī ir bijuši: dzejniece Velta Toma, dzejniece Ausma Jaunzeme un profesors Dr. Ojārs Krātiņš. Kāpēc Velta Toma tikusi tik izcili izvēlēta par visu preses un vēstuļu rakstītāju bokseru sitamo maisu viņu vingrošanas stundās? Viņa pateica paldies tādiem un tādiem dzimtenē? Kas tad īsti mūsu nacionālai politikai un trimdas kopībai (šie vārdi un jēdzieni tik skaļi lietāti visos nesakarīgos uzbrukumos personām, kas it kā pārkāpušas „normas un izslēgušas sevi no trimdas kopības un laikā atmaskotas”) ar šiem „paldies” nodarīts? Viņa pateikusi labus vārdus par to, ko redzējusi un satikusi dzimtenes ceļojumā? Kāds no sakaru komitejas vīriem pateicis labu vārdu par Veltu Tomu? Bet vai tas vīrs nedarīja to pēc tam, kad jau mēnešiem ilgi bija klausījies mūsu histeriskajos uztraukumos? Vai tie, kam ir prāts un saprāts, arī apjēdz, kāpēc šis vīrs to dara? — Dažam Veltas Tomas vārdam un teikumam bija labvēlības tendence pret dzimtenes šodienu.

Arī šodien mūsu tauta dzimtenē rada daudz vērtīga, skaista, paliekama. Par to dzimtenes latvieši ir pelnījuši atzīšanu, cieņu un paldies. Kur ir tas Veltas Tomas noziegums? Vai tā sākums nav mūsos pašos? — Kāpēc mūsu presē citiem dzimtenes apciemotājiem—dzejniekiem nebrūk virsū ar tādu pašu niknumu? Vai tas viss nav radies no pārgrozītiem, pārspīlētiem vārdiem un jēdzieniem, kas rodas, kad iet no mutē, no preses presē un katram gribas kaut ko piekrāsot, lai tā neapzinīgi neitrālizētu to žults koncentrāciju, kas sakrājusies pret krieviem, bet pie kuņģiem netiek klāt? — Viņa atgriezies un sākusi „slavēt” dzīvi Latvijā. Vai patiesi mēs jūtam sevi vai nu tik vājus, vai arī dumjus, ka arī pēc Ungārijas un Čehoslovākijas samīdīšanas vēl varētu kāds no pašiem vai svešiem mūs „ieslavēt” tumsā vai samulsumā par krievu okupantu īstenību?

Būtu laiks, ka mūsu prese sāktu izlabot tos nežēlīgos, cilvēka godu un latviešu pašcieņu iznīcinošos pārinodarījumus, kādi sakrauti netīrā kaudzē pār dzejnieces Veltas Tomas galvu un sirdi.

Līdzīgus sitienus saņēma arī jaunā dzejniece Ausma Jaunzeme. Tie radās, viņas teiktos vārdus un domas pārprotot un iztulkojot tā, kā mēs tos steidzīgi „tulkojam”, kad tie liekas runāti par labu „tur tiem”, „viņā pusē”, „Latvijas un tautas ienaidniekiem”. Vai mums būtu jāgaida, ka mēs visi sāktu savā starpā spēlēt vienbalsīgas lomiņas, kā to dara dzimtenē?

Profesoru Dr. Ojāru Krātiņu, liekas, būsim aizdzinuši no darba latviešu sabiedrībā ar personīgo „iekošanos”, tenku publicēšanu, ka viņš „palicis sēžot Latvijas himnas dziedāšanas laikā”. Tas nav patiesība, kaut ALA ierosināja „izmeklēšanu”.

Atceroties kādu traģisku notikumu mūsu pašu vidū, es iedrošinos teikt, ka mūsu prese, tas ir, mēs paši noslepkavojām apdāvinātu rakstnieku Gunti Zariņu. Jābaidās, ka tas varētu atkārtoties. Preses ļaužu, rakstnieku un dzejnieku rakstāmās spalvas var radīt varavīksnes krāsas dvēselē, var

dot jaunus spēkus dzīvot, bet tās var kļūt arī indīgas un slepkavīgas. Un jo sevišķi laikos, kad mūsu jūtas ir pārspīlētas līdz trauslumam un dzīve bieži vien neliekas devēja, bet tikai ņēmēja. Tanī pašā laikā mēs visi zinām, ka draudzības, iecietības, atzinības, tuvības gaisotnes radīšanai vajadzīgs tik maz. Tik ļoti maz mums no sevis jādod citiem.

6.

Arvien vairāk kļūst manāms, ka mūsu visu centrālajai organizācijai ALAi, ar visām tās sekcijām un nozarēm, kas tik nozīmīgas mūsu darbu un balss turpinājumam, sāk pietrūkt minimālo līdzekļu. Izskatās, ka vaina slēpjas apstākļi, ka daļa no vecākās paaudzes aiziet viņsaulē. Šī vecākā paaudze ir bijusi aktīva savu organizāciju un pasākumu atbalstītāja. Jaunākā paaudze, kaut materiāli labāk nodrošināta, cenšas atrunāties un izvairīties no pienākuma atbalstīt savas organizācijas materiāli. Ir novērots, ka jauniešiem ir daudz lielākas rūpes par dzīves un dzīvošanas „standartu”: vecīši savās dzimšanas dienās iztiek ar vodku, bet jauniešiem jāturas līmenī ar draugiem un kaimiņiem, viņi cienā tikai ar konjaciņiem, kas maksā trīs reizes vairāk.

Šos mūsu jaunos akadēmiķus varētu sasniegt un iesaistīt minimālā pienākuma pildīšanā tikai caur grupas spiedienu, tas ir, caur akadēmiskajām organizācijām: korporācijām, biedrībām, konkordijām. Liekas, ka Preses biedrībā būs pa pārstāvim no visām šīm organizācijām. Tie varētu ierosināt savās organizācijās iesaistīt visus locekļus gadskārtējā maksājuma pienākumā par labu ALAi, vai Latviešu Nacionālajai Apvienībai Kanādā, vai citām attiecīgām organizācijām savās zemēs, kur latvieši dzīvo. Tāpat preses izdevumu rakstos jāsāk lietas saukt īstajā vārdā: liela daļa latviešu jauno akadēmiķu izturas noraidīgi un vienaldzīgi pret latviešu kultūras nākotni un par to ir atbildīgi šo akadēmisko organizāciju prezidiji un visi organizāciju locekļi kopā. Kāda jēga

runāt, plātīties un lepoties ar latviešu centību pēc izglītības, kad mūsu izglītoto virsotnes cenšas vieglprātīgi paiet gaŗām un aizmirst to pienākuma minimu, kas to saista ar savu tautu?

Mēs bieži vaidam par mūsu tautas ciešanām. Bet vajag tikai cietējus latviešus labi pabaŗot, ielikt zem jumta, drošībā, labā amatiņā un naudiņā, redziet — kas no šī „cietēja” iznāk. Kā šo izglītoto dzīvnieku sauc? Cerēsim, ka jauno valodnieku — akadēmiķu grupa, kas strādā pie latviešu valodas papildināšanas ar šaidienai nepieciešamiem jaunvārdiem, atradīs jauno vārdu šiem latviešu trimdinieku — cietēju pēcnācējiem.

Lai būtu reāls skatījums par mūsu Latvijas un tautas šodienu dzimtenē, ir jāseko un jālasa dzimtenes periodiskie izdevumi, tāpat turienes grāmatas. Mēs nevaram atrunāties tikai ar to, ka tā ir vienpusīga kultūras apmaiņa. Paturēsim prātā, ka arī šo „apmaiņu” kontrolē Maskavas krievi, nevis Rīgas latvieši.

7.

Ir manīts, ka vienu daļu mūsu periodisko izdevumu trimdā šad un tad apzīmē par izdevumiem, kas strādā „pret mūsu tautas interesēm”, „ārda vienību”, „nonicina Latvijas sasniegumus un valstsvīrus”, „jauc vienību”, „draudzējas ar kangariem Latvijā” un tā tālāk. Pārcentīgie un histeriskie patrioti ir labi domātāji, bet emocionāli un šauri domātāji cilvēki. Viņi gribētu vai iemūrēt pašu kājas un galvas un arī citu galvas cementā un tur palikt. Laika straumi un vēstures procesu nav iespējams ieliet cementa javā un izšāvēt. Tāpēc nedrīkstam kļūt par zivīm ar vienu aci un par viena toņa dūdinātājiem. Tad jau mēs būtu varējuši palikt zem krievu vienas acs un vienas balss „konstitūcijas saules”. Ja esam brīvībā, tad jāsāk tanī dzīvot un domāt.

Žurnāli „Jaunā Gaita” un „Tilts”, sociāldemokratu avīze

Zviedrijā „Brīvība” un Vācijā iznākošā latgaļu avīze „Latgolas Bolss” ir visi mums vajadzīgi un nepieciešami. Domu, ideju un balsu dažādība, ko ienes mūsu dzīvē šie izdevumi, dara mūs bagātākus, redzīgākus, patiesākus pret mūsu pagātni, šodienu un rītdienu. Preses biedrības un biedru pienākums būtu visus šos izdevumus vienlīdzīgi atbalstīt un aizstāvēt pret netaisniem uzbrukumiem.

8.

Esam izkaisīti, un tāpēc plaši sazēlusi tā saucamā „mazā prese”. Bieži vien raksti, kas parādās šīnī „mazajā presē”, draudžu un biedrību biļetenos, ir tikpat labas kvalitātes kā tie, ko iespiež „lielā prese”. Pazīstot Rietumu krasta „mazo presi”, tikai par to varu runāt. Ziemeļkalifornijas latviešu biedrības izdevums „Ziemeļkalifornijas Apskats” reizi mēnesī uz 32 lappusēm jau tuvojas 15 gadu pastāvēšanai. Iznākuši 128 numuri. Vairkus gadus to vadīja un rediģēja Dr. Jānis Skujiņš, dodot labas kvalitātes rakstus. Pašlaik to rediģē žurnālists Ojārs Celle, kas ikdienas darbā ir ģeologs un tehniskais rakstnieks. Redakcijas kolēģijā ir Māra Celle, Dagmāra Lejniece, Jānis Skujiņš un Andris Trapāns. Visi viņi ir spējīgi žurnālisti, daudzu interesantu rakstu autori.

Vietējās draudzes izdevums Zelta Vārtu Vēstis sācis iznākt pirms Apskata un drīz tuvosies savu 20 gadu jubilejai. Blakus baznīcas, draudzes un reliģiska satura rakstiem, tas ik mēneša izdevumā sniedz interesantu informāciju par apkārtnes 1500 latviešu dzīvi. Redaktors ir pazīstams žurnālists no dzimtenes gadiem Artūrs Reinvalds. Ilgus gadus šo izdevumu vadīja prāvests Arnolds Ernstsons. Arī šodien daudz šīnī izdevumā raksta mācītāji Arnolds Ernstsons un Jānis Mednis, kā arī redaktors Artūrs Reinvalds. Jaunatnes daļu vada un paši vingrinās rakstu laukā autori no jauniešu vidus: Daina Bērziņa un Vilnis Rudzītis.

Tikpat interesants un rakstiem bagāts Portlandē iznāk

ASV Ziemeļrietumu Daugavas Vanagu biļetens, kuŗu vada, iespieŗ un izsūta Eduards Skudra.

Sēlemā, Oregonā, iznāk Zinaīdas Lazdas Fonda Biļetens, ko rediŗē ŗi fonda vadītājs Juris Krīgens.

Līdzīgu izdevumu trimdas pagastos ir daudz. No ŗiem izdevumiem arī „lielā prese” varētu papildināt savu līdzstrādnieku pulku ar jauniem un spējīgiem autoriem.

9.

Runājot un domājot par mūsu mazo presi, ir bijis reizē jādodomā par mūsu „lielās preses” kvalitāti, tās cēlējiem un veidotājiem.

ŗogad no aktīvās redakcijas vadības ir aizgājuŗi divi vienreizīgi nozīmīgi vīri, kuŗi daudz darījuŗi mūsu iespiestā vārda vērtības, ticamības, vispusības un objektivitātes veidoŗanā un nostiprināŗanā: Kārlis Rabācs ir aizgājis no „Laika” redakcijas vadības un Alfrēds Vinčels no „Latvijas Amerikā” vadības Kanadā.

Viņi abi, būdami nozīmīgāko latvieŗu periodisko izdevumu vadībā, ir bijuŗi tikpat kā mūsu sabiedrības „zemes trīču” seismografu kabinetā. Seviŗķi trimdas apstākļos nav viegli būt avīzes vadībā un atrast kādu cieŗami objektīvu normu ziņu un rakstu sniegŗanā, kad daudzām grupām un individiem ir bijis mudŗeklis pretēju, bieŗi vien slimīgu neuroŗu uzkurinātu intereŗu un „taisnību”. Viņi abi bieŗi ir lamāti par tādiem, tādiem un tādiem. Bet viņi abi ir pierādījuŗi, ka tie būvēti no īstena, izturīga Latvijas gara un latvieŗu dvēseles materiāla: viņi savas avīzes izveidojuŗi ar murgurkaulu un seju, devuŗi tām individuālitāti un drosmīgu brīvo latvieŗu balsi.

Kārlis Rabācs un Alfrēds Vinčels ir abi pelnījuŗi, ka viņus godinām mūsu Tintes un Spiestuvē Brāļu Brālībā un dodam viņiem mūsu Brālības Lielveču titulus uz mūŗu.

(Redakcijas piezīme: Redaktors K. Rabācs „Laika” redak-

cijā strādā pilnu darba laiku, apmēram 40 stundas nedēļā, bet redaktors A. Vinčels līdz nākamā gada vasarai vēl darbosies „Latvija Amerikā” satura veidošanā.)

10.

Mūsu Preses biedrības pašreizējais priekšnieks Viktors Irbe jau pirms dažiem gadiem kādā no saviem rakstiem ierosināja, ka pie Kultūras Fonda vajadzētu radīt balvu avīžniekiem, žurnālistiem, vai arī spiestuves ļaudīm, kas avīzi vai žurnālu veido tehniski.

Šis ierosinājums ir apsveicams un atbalstāms, bet tam jādabū dzirdīgas ausis Kultūras Fondā. Avīžnieki, vienalga, vai tie strādā pie „lielās” vai „mazās” preses, mūsu apstākļos ir vienīgie īstie mūsu trimdas tautas daļas balss. Viņi ar saviem rakstiem aizved organizācijas pie tautas, tautu pie organizācijām. Viņi tur mūs kopā pāri kontinentiem, vēstī par dzīvi un notikumiem mūsu Latvijā šodien. Viņi brīdina, neļauj iemigt vienaldzībā par mūsu kultūras un tautas rītdienu.

Kāpēc viņi būtu mazāk pelnījuši atzinību nekā rakstnieki, dzejnieki, gleznotāji, komponisti?

Viņi ir vērtīgi radītāji un mūsu dvēseļu un gara veidotāji.

11.

Man jautās: ja tu tik daudz runā par citiem, ko tu dari pats? Jāatzīstas: samērā maz, pat ļoti maz. Kā rakstnieks esmu kļuvis tikai par tādu nenozīmīgu puskoka lēcēju, kam jau gadiem nav bijis īstu iespēju izlietāt savas dotības un pieredzi kāda vērtīga darba radīšanai. Rakstnieka darbam, kā katram radītāja darbam, jābūt mūža darbam. Tie darbi, kas uzrakstāmi ar enerģijas pārpalikumu pēc dienas darba kaut kur citur, ir tikai bāls atspīdums no tā, kam vajadzētu

būt. Bet tas tā nav man vienam. Mums visiem. Jādara katram cilvēcīgi iespējams.

Kopš M.S. iegūšanas klīniskajā socioloģijā Berkeleyjas universitātē, Kalifornijā 1957. gadā, strādāju valsts psihiatriskajā slimnīcā. Pusi sava darba laika mācu Berkeleyjas universitātes studentus, kas sagatavojas līdzīgā profesijā.

Vairāki līdz galam izdomāti rakstu darbi gaida savu laiku.

Beigās — paldies kollēgām, visiem Tintes Brālēniem, par pacietību, izlasot līdz galam manus neorganizētos komentārus par mums pašiem. Kādreiz sacīts, ka — jubilejās tādi drīkstot būt.

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

Iela un paaudzes

Lai arī mums patīk bieži vien atskatīties pār plecu ar vaskardienas acīm, šodiena negrib mums atvainoties par to, ka tā eksistē un ka mēs esam viņā. Šodien mēs strādājam fabrikās, no biroju mašīnām izsitam skaitļus, kas atkārtojas, sēžam universitāšu klausītavās, ejam kaut kur ielās Ņujorkā, Bostonā, Filadelfijā, Detroitā, Čikāgā, Indianapolē, Linkolnā, Mineapolē, Sietlā, Sanfrancisko vai Losandželosā un ik dienu redzam un dzirdam, kā simti laikrakstu virsrakstu, radio un TV runātāji, glītas sejas no filmu ekrāniem, skolotāji, priesteri, politiķi, pārdevēji, sportisti, atgriezēji pie Dieva, saucēji pie saprāta, jauniešu un vecāku paaudžu labotāji aicina, brīdina un piedāvā, — piedāvā gatavas idejas, izmeklētas domas, pārbaudītu dzīves veidu, reizēm gandrīz gatavu laimi līdz mūža galam.

Mēs būtu liekuļi, ja teiktu, ka šinīs balsīs nav krietnas daļas, kas mums noderīga un no kā mēs varam mācīties. No šīm balsīm, no šīs zemes garīgā un materiālā snieguma esam jau veidojuši un veidojam lielu sevis daļu. Vēl tālāk — ir jāatzīst, ka šī zeme, Amerikas Savienotās Valstis, ir daudzējādā ziņā labākā zeme, kādu jauniecelotāji sev pasaulē varētu atrast.

Brižiem sācis likties, ka iela, fabrika, laboratorija, birojs, dzīvoklis trešajā stāvā vai arī jaunajā mājā, pikniks, balle un vienpadsmit skūpstī pēcpusnaktī ir v i s a mūsu dzīve. Un tomēr reižu reizēm mēs pamanām, ka kāds aizmirstais un izsalkušais mūsos kauc un kauc. Kas tas tāds? Vai tā ir tikai bioloģiskās struktūras „ķīmija”, vai, varbūt, tam vēl bija arī kāds cits vārds?

Ja arī mēs uz brīdi atstātu malā no savām domām to

augsto lietu un vārdu saucienus, ar ko ir pārblīvētas visu trimdinieku sanāksmes un runas — par cīnīšanos, atlūšanu, noiēšanu no ceļa, karoga nešanu un tā tālāk, ja padomājam brīdi tikai par savām vienkāršajām ikdienas jušanām un reaģencēm uz mūsu ikdienas apkārtni, mēs kaut kā pamanām, ka mēs tomēr esam protesta pilni pret šo un to, ka mūsos klieudz nesamierināšanās ar tām domām un normām, ko vairums mūsu apkārtņē pieņem kā jau gatavu un pilnīgu. Kas tas protestētājs mūsos ir? Mēs pamanām, ka mūs nevar tik viegli ieveidot formā kā cementa javu un ļaut kādam teikt: tu esi ķieģelis. Kas tas ir mūsos? Mēs pamanām: mēs esam tomēr veidoti no c i t ā d a materiāla un nemaz neesam nelaimīgi par to. Mēs pamanām tālāk, ka šis c i t ā d a i s materiāls ir tomēr no mūsu Latvijas gara, no latviešu dvēseles devuma. Mēs netiekam no tā vaļā arī tad, ja gribētu. Nebūtu daudz to, kam negribētos būt mazliet lepnieriem par to, ka latviešu studenti visās Amerikas un citu zemju universitātēs pieder pie sekmīgākajiem. Nejausība? Sagadīšanās? Ne dabas, ne gara likumos nav tukšu vietu. Ir kāds avots aiz tā vienmēr. Latvijas gara avots ar kalngalu meklēšanas ilgām ir nācis mums līdzī. Vai mēs neesam šim avotam parādā? Latviešu jaunieši šo parādu ir sākuši maksāt ar atziņu un lēmumu, ka netaisnībai, kas nodarīta Latvijai un līdz ar to cilvēcībai, — ir jāsit pretī. Meklējot atbalsi savai un līdz ar to arī Latvijas balsij, jaunieši ir atraduši kādu normu, kas vispirms jāpiepilda sevī: lai kādā spētū sāpēt netaisnība, vienaldzība un bara miegs, vispirms pašam jāspēj būt — cilvēkam. Spēt, būt un pastāvēt par cilvēku šodien, liekas gan, ir daudz grūtāk nekā iegūt Ph.D., M.A. vai B.S. Varbūt kādam šinī vietā gribētos smieties? To es nezīnu. Bet es zīnu vienu un droši — ka Amerikas Savienotājās Valstīs latviešiem ir savi 500 jauniešu, kas par šo problēmu nesmejas. Tie zīna, ka cilvēks nevar un nespēj būt eņģelis, ka nevar aizkliegt līdz zvaigznēm, ka jādzīvo ielā un šodienā, bet reizē viņi zīna arī to, ka bez minimālās ideālisma porcijas cilvēkā viss liekas labs tāds, kāds tas ir, kopējie darbi nedarās, drau-

dzības spēj pastāvēt tikai līdz pusnaktij, un dzīve sāk smaržot pēc piesvīduša nailona.

Vai tad mēs nezinātu, vai arī gribētu noliegt, ka arī latviešu jauniešu daļa dzīvo pēc saukļa: „Live fast, die young and make a good looking corpse”? Nenosodīsim. Ceram, ka viņi nav akli un ir laimīgi ar sevi. Ja viņi jūtas tā, ka viņu struktūras „ķīmija” prasa tikai vienu izeju, lai viņi kādu laiku ir laimīgi ar to, ar ko viņi spēj. Nebūtu ieteicams kādu nosist ar morāli pārmērīgi. Lai reagentus savai „ķīmijai” pārbauda viņi paši.

Par nākotni mēs zinām nožēlojami maz. Bet mēs drīkstam cerēt un šo to loģiski secināt. Latviešu jaunieši, iedami šīs zemes plašumā un dinamikā, tomēr atrod laiku, ideālus un gribu pulcēties un reizēm meklēt un paturēt augstākas vērtības un normas nekā tas ir šīs zemes jauniešu caurmēram. Tas nozīmē, ka viņi nav „atlūzuši”. Vecākā paaudze bieži vien jauniešus pārprot tāpēc, ka jaunieši nerunā izmeklētiem vārdiem par tām lietām, kas vecākajai paaudzei tik tuvas un mīlas. Tas tāpēc, ka jaunieši dzīvo šodienā. Vakardiena ir bijusi tik pārblīveta un piekļiegta ar augstajiem, cēlajiem vārdiem, kas pat „cietējas tautas” vecākajā paaudzē piepildīts darbos visai maz, ka jaunajiem var likties tā kā neērti šos vārdus atkārtot. Bet cilvēka uguns jaunajos ir dzīva. Latvijas gara avots ar kalngala meklēšanas ilgām dzīvos, un ir ticība, ka tas netiks bez pretestības iesaiņots ģimenes mājas garāžas pieliekamajā.

Jaunie latvieši un jaunās latvietes

„Nesmejaties, nemaz ne — ja mums būtu labas līgavas un sievas, tas būtu svarīgāk un tautai dotu daudz vairāk laba spēka un vairāk laimīgu dienu atsevišķiem cilvēkiem, nekā ka, teiksim, mums ir labi ministri.” — Tā rakstīts kāda jauneklā vēstulē.

Acīm redzami, viņam bija kāds iemesls tā teikt. Varbūt viņš bija vilies. Varbūt vainīga bija viņa, bet varbūt viņš pats bija ass kā stikla papīrs. Arī tas varētu būt, ka bija satikušās divas akmens dabas.

Būtu smieklīgi, protams, ja no atsevišķa gadījuma, kad divi mīlētāji saskaitušies un spītīgi aizskrējuši katrs uz savu pusi, sāktu atvasināt kādus visu aptvērējus secinājumus. Tomēr pārāk bieži dzirdamas bažas, nogurušu cilvēku īgni izmesti pusvārdi, ka cilvēks no cilvēka atsvešinās, nav vairs laimes un dzīves prieka, bet dzīve drīzāk nasta, kavēklis.

Sievietes saka: Mūsu vīrieši? Okē, to var pateikt ļoti īsi: garlaicīgi nabagi! Ne vilītes no džentlmeņiem! Zelē savās mutēs visu laiku par kādu tur „garu” un „atbrīvošanu”. Nekādu jūtu pret to, kas sievietei svēts. Īstenībā viņi nav nekas vairāk — kā ar benzīnu pielieti automobiļi uz savām rupjajām riepām. Nē, tie ir īstie traktori! Lai brauc!

Te ir to abu pušu pārstāvju domas, kas runā un skaļi runā. Ir jau gan vēl liela daļa tādu, kas nerunā. Acīmredzami, tie vēl arvienu ir laimīgi, tie vēl tic, ka ir vietas, kur var glābties pasaulē izdzītie: viens otrā. Ne jau mūsu gadsimtenī vien zemes ir pārstaigājis kaŗš, posts un bads. Ir sabrukušas valstis. Bet cerību nākotnei caurī visām ugunīm un nāvei ir paglabājusi un iznesusi vismazākā sabiedrība — sievietes un vīrieša draudzība.

Kā ir šodien? Vai tas daudziem tikai tā izliekas, vai arī patiesi šis spēks vīriešu un sieviešu dvēselēs — vienam otru balstīt — ir izdeldēts?

Brīžiem vēl arvien dzīvojam illūzijā, ka esam tie paši un tādi paši kā pirms desmit gadiem dzimtenē. Bet šinī laikā visā pasaulē ir viss apgriezts ar otro pusi uz augšu. Un mūsos? Vai mūsu dvēseles cauri šiem gadiem būtu palikušas ar to pašu pusi uz gaismu kā pirms visa tā? Vai mīlam tāpat? Nīstam tāpat? Vai ilgojamies un sapņojam tāpat kā reiz dzimtenē? Vai mūsu laimes un nelaimes mērs ir tas pats, kas bijis, vai arī ir radies kāds cits? Kāpēc jaunībai nav jaunības? Kāpēc skrienam, un viss ap mums tik gaļlaicīgs? Kāpēc mīlestība kļuvusi tik ciniska?

Tā dienas un satiktie ļaudis pašreiz pārsviež neskaitāmus jautājumus un visiem tiem ir neatvairāma pieskaņa: varētu būt vairāk laimes izjūtas nekā ir šodien. Bet vai tieši šodien cilvēkos ir kaut kas noticis, ja viņi ir nelaimīgāki, nekā tie bija vakar? Prieka dilšana? — Vai arī vienkārši — vienaldzīga un nevīžīga notrulināšanās, kas atļauj nodomāt: šodien dzīvo, kā iet, bet rīt — kā redzēs...

Ja visus pārspriedumus, vēlmes un ilgas savelkam kopā — kāda tad ir tā aina, kuņā šodien jaunie ļaudis skata savas iecerētās? — Viņi saka: „Mūsu meitenes ir brīnišķīgas no tāluma. Pabijuši blakus un atzinuši, ka cilvēks nesastāv no mīlestības vien, atrodam, ka tāpat kā vīriešu nešpetnums, tā arī sieviešu maigums ir sadalāms grupās.

Pirmās ir tās, kas nezina neko vairāk kā tikai to, ka viņas ir sievietes. Toties to, ka viņas ir sievietes, viņas zina un pārzina ļoti labi. Ko viņas vēlētos no dzīves un no tā, ko sev gribētu paturēt par draugu, viņas nekad īsti nezina. Šodien par vērtību atzītais rīt viņu acīs ir nevērtīgs. Viņas grib vairāk pārmaiņu nekā gadam dienu. Viņām parasti ir glīti augumi, koptas sejas. Pa gabalu pievilcīgas. Viņām pie rokas vienmēr noturīgas krāsas lūpu zīmulis un noturīgs tukšums galvā. Bet kā viņas tēlo viszinību un gudrību! — lai trīs bijušās paaudzes stāv mēmas un paiet no ceļa, kad šīs

jaunā tipa latvietes runā! Ja kāda no viņām nejauši tiek paugstināta par sievu, tad viņa jūtas kā leitnants pēc pirmās zvaigznes saņemšanas. Pēc pirmā laulības gada tad izveidojas trīs iespējas: 1) jaunais vīrs negrib kļūt traks, viņš vienkārši aizbēg; 2) viņš samierinās ar likteni un staigā drebelīgām rokām kā visi nervu slimnieki; 3) notiek brīnums — jaunā sieva lauž savu princeses raksturu un top par neaizstājamu līdzcīnītāju vīram. Paziņas tādā reizē saka: „Redzi, ko iespēj tā pati vecā, labā mīlestība!”

Šie raksturi nav tapuši dzimtenē. Tie ir „konstruējušies” svešumā no visādiem blakus kausējumiem un no ilgām: „Pēc kaut kā cēla, nezināma sirds ilgojas...”

Otrās ir tās, kas bez zināšanas, ka viņas ir sievietes, ir centušās un ieguvušās zināšanas arī par kaut ko vairāk. Bez rūpēm par glītu augumu un seju, viņās ir rūpes arī par to cilvēka daļu, ko bieži pazobo feļetonos un par ko nemaksā dolarus — par garu. Viņu jaunībā ir jauna, dzīva tā cilvēka daļa, kas spēj saprast, vērtēt, salīdzināt. Viņu priekšrocība pret pirmajām ir tā, ka viņās vairs nav tikai prasības: Es! Man! Viņas apzinīgi ir attīstījušas šaidienai nepieciešamo asa prāta un samēra daļu. Šī attīstība dod to, ka jaunava vai sieva ir maiga kā gaisma, bet reizē arī skaidra un cieta, ja vajadzīgs izturēt un pastāvēt.

Šis ir tas tips, kas dod vislabāko draugu, līdzcīnītāju un sievu šodien. Pēc tāda šodien ilgojas jaunekļi un vīri, bet tādu nav daudz. Kāpēc? Tāpēc, ka šis raksturs nevar nākt no dancošanas vien, tas arī pašam jāveido, tas prasa piepūli un pacietību un — kādu ideālu, pēc kā censties.

Tas laiks sāk paiet, kad augstā cenā bija skaistās un dumjās. Pat mēdza teikt: Tu drīksti būt ļoti, ļoti viegliņa pakausī, bet tev jābūt skaistai... Tā bija. Bet viss paiet. Arī vieglā skaistuma slava un un laiks ir pagājis. Šodien Amerikā no skaistuma karalienēm un Holivudas kino zvaigznēm prasa daudz vairāk nekā pirms pieciem vai desmit gadiem. Vairs nepietiek tikai ar glītu seju, vidukli un kājām. Prasa arī attīstītu intelektu, sāk prasīt domas, sāk prasīt garu.

Kino dīvas sāk rakties pa grāmatām un meklēt, kas tā tāda savā laikā Francijā bijusi Žanna d'Ark?

Vai mūsu jaunavām no tā nevajadzētu neko secināt?

Saka, — jā, mēs taču mācāmies, studējam! Šī mācīšanās vien vēl neko nedod. Skola dod, tā sakot, uniformu, vingrinājumu. Bet pašam savs gars, savs raksturs jāatrod Dievā, cilvēkos, mākslās, grāmatās.

Labajos laikos dzimtenē neviena jaunava nevarēja parādīties labos ļaudīs, ja viņa neko nebija lasījusi, ne mācījusies. Būt par tādu tukšo un vieglo skaitījās zem goda. Jaunavas un jaunekļi sacentās iegūt zināšanas un domu asumu.

Ja tā trūkst, svešā pasaule par daudz nenoskumst. Pietiek, ja spēj un prot astoņas stundas strādāt, vakarā dzert limonādi un drusku dancot. Vai brīnums, ka tā viss top gaļlaicīgs, tukšs un svešs? Un kas šai tukšumā lai būtu pievilcīgs, ko gribētos paturēt un mīlēt? Kāpēc lai jaunekļi tad draudzētos tieši ar viņām, ar latvietēm? Tur nav nekādas atšķirības, viņi saka, — visas tās vienādi ātri apnīk, jo visas sastāv no tās pašas vielas: mazliet no lūpu zīmuļa, mazliet no krāsotas kokvilnas, bet visvairāk no ilgām pēc naudas un automobiļa. Viņas precēt? Ja citas neradīsies, būs jāiztiek ar tām pašām. Tikai šī „pierašana” pāris gadus cilvēku padara par vecu, nogurušu vilcēju zirgu, kam viss dzīvē kļūst vienaldzīgs. Ir jau redzēts, kā iet draugiem . . .”

Šeit teikto izlasījušas, daudzas droši vien teiks: „Tik riebiģi gaļlaicīgs, nekam nederīgs vīriešu sprediķis. Tik rupja runa vēl nav dzirdēta. Skaidra pazīme, ka trūkst smalkuma un zināšanu, lai saprastu šodienu. Vai vīrieši vispār kādreiz zinājuši, kādu tie sievieti vēlētos? Mēs esam taisni tikai tādas, kādas viņiem visvairāk patīk. Vai paši savu pasūtīnājumu tie grib sākt atsaukt?”

Vai varam jauniešus paturēt pašu tautā?

„Agresīvas amerikānietes pievāc latviešu zēnus,” — tā teica meitenes Divreizdivi nometnē Oregonā, kad vaicājām un pārrunājām: kāpēc nometnē zēnu tikai puse tik, cik meiteņu? Viņām piebalsoja arī no Kanadas iebraukušas jauniešes: „Tas pats notiek arī pie mums. Kanadietes pārspēj latviešu meitenes uzmācībā un zēni viņām padodas jau vidusskolas gados.”

Arī citās nometnēs zēnu un meiteņu skaitliskā attiecība ir bijusi viens pret divi. Meitenēm ir bijis jāiet rotaļās un jādejo ar meitenēm. Tas pats arī daudzās citās jauniešu sanāksmēs.

Vai tas ir izskaidrojams tikai ar to, ka amerikāņu vai kanadiešu „agresīvās meitenes” viegli vadāmos zēnus „pievāc” un tur savas greizsirdības aplokā? Pa daļai tas tiešām tā varētu būt, jo Amerikas jauniešu sadzīves pēdējo gadu desmitu attīstība ar tā saucamo „steady” draudzību divus pusaudžus piesien kā pie žoga. Sevišķi no zēna tiek gaidīts, ka viņš būtu nepārtrauktas uzmanības stāvoklī. Viņam jāsatiek, vai vismaz jāsavzvana sava „steady” katru vakaru, jāizvizina savā mašīnā, jāparādās ar viņu roku rokā, kad to citi redz. Arī mātes, kuņu domas par ģimeni veidotas ar masu kultūras filozofiju, rūpējas un mudina savas pusaudžu meitenes, lai tām būtu savs „boy” jau sākot ar 13.

No šīs pāragrās „mīlestības mašīnas” nav pasargāti arī latviešu zēni un meitenes, jo pusaudžu psiholoģiskā inerce un apkārtnes spiediens tos dzen būt tādiem kā visi citi. Tādā veidā arī latviešu zēni un meitenes nedrīkst pazust pat vienai nedēļas nogalei, kur nu vēl divas nedēļas uz Divreizdivi nometni. Miera dēļ jāpaliek pie „steady”, jo citādi būtu kliegšana un skaidrošanās, kur piedalītos arī „steady” māte.

Jādomā, ka šie iemesli zēnu mazākumu noņemšanai varētu izskaidrot tikai daļēji. Nav liecību, ka visi zēni tiktu iejūgti amerikāņu un kanadiešu „steady” valgos jau tik agri. Daži domā, ka daļa latviešu jauniešu vecumā ap divdesmitajiem gadiem ir kara dienestā. Cita daļa ir saistīta vasaras darbos un pelna līdzekļus nākamam studiju gadam. Ir zēni, kuŗus nav iespējams dabūt uz Divreizdivi noņemšanai vai citām latviešu sanāksmēm tāpēc, ka viņi pieder pie tiem, kas ir pret visu, kas nāk no „establišmenta”. Divreizdivi viņu acīs ir — „veču establišments”. Vēl viena daļa ir tādi, kas kautrējas piedalīties Divreizdivi tāpēc, ka viņi vairs neprot latviešu valodu.

Ko saka jaunieši paši par savu attieksmju problēmām — latviešu meitenes par zēniem un latviešu zēni par latviešu meitenēm? Vienas meitenes domas par zēniem: „Ja latviešu meitenes nebūtu tik centīgas un arī pārsvarā, man liekas, ka latviešu tauta izmirtu, jo zēni, ja viņi varētu dzīvot, kā grib — visu savu mūžu spēlētu bumbu un dzertu... Skolā esmu satikusi daudz zēnu no citām zemēm. Esmu atradusi, ka latviešu zēni nav tik jautri kā lietuvieši, tik cēli kā grieķi, tik galanti kā itāļi, tik bagāti kā amerikāņi, tik romantiski kā spāņieši vai arī tik gudri kā žīdi. Kas tad viņiem ir? Uz to es nevaru īsti atbildēt, bet tas nezināmais viņos man ļoti patīk. Viņiem ir tikai tā vaina, ka par meitenēm viņi sāk interesēties tad, kad jau ir pāri 20. Pirms tam viņiem interesē tikai sports un citi zēni. Bet latviešu meitenes ir pieradušas, ka viņām jau no vidusskolas sākuma un vēl agrāk pievērš uzmanību. Tādēļ arī tik daudz latviešu meiteņu apprec amerikāņus: viņām vienkārši apnīk gaidīt, kamēr latviešu jaunekļi atstās.” Cita meitene ātri un īsi raksturoja latviešu zēnus tā: „Viņi ir vienkārši — lēni.”

Latviešu zēnu domas par latviešu meitenēm: „Latviešu meitenes ir prasīgas. Viss, ko viņas grib, ir — izpriecāties un izdevīgi apprecēties. Tāpēc viņām neinteresē pats zēns, bet gan, kas viņam pieder un cik daudz viņš pelna. Zēnam, kam nav sava auto, glauni uzvalki un bagātīgi kabatas nau-

das, nav nekādu cerību. Bet zēns vēlas, lai meitene viņu mīlētu viņa paša dēļ, nevis lai viņš piepildītu viņas iegribas.”

Kāda bijušā leģionāra un gūstekņa domas par agrāko latviešu meiteņu paaudzi: „Kad mēs iznācām no gūstekņu nometnēm pliki, dažs bez kājas, dažs bez rokas, cik bija to latviešu jauno sieviešu, kas vēlējās dalīt mūžu ar mums? Viņas vērsās no mums projām kā no slimības. Vācietes bija tās, kas bija ar mieru dalīt ar mums mūžu, kāds nu tas būtu. Vai jums ir kāds izskaidrojums?”

Šīs vasaras Divreizdivi nometnes organizētāji, vadītāji un lektori kopā ar nometnotājiem ir plānojuši diskusijās meklēt atbildes uz visiem šiem jautājumiem. Tie ir pirmās prioritātes jautājumi latviešu nākotnei. Vēl par aktuālu šodienas prioritāti viņi uzskata: kā uz skaistajiem Kalifornijas kalniem šīgada Divreizdivi nometnē dabūt vairāk zēnu? Tikai tad šīs zēnu-meiteņu problēmas diskusijām būs jēga, saturs un atbalss: no latviešu jaunieša latviešu jaunietī.

Lai šo cerību piepildītu — dabūtu pietiekamu zēnu skaitu uz Divreizdivi nometni augustā, ir doma, ka ne zēnu tēvi, ne mātes, ne arī latviešu organizācijas nedrīkst tos atstāt pašplūsmei: kā būs, tā labi . . . lai jaunieši paši izdomā, vai doties uz Divreizdivi, vai ne . . . Tā vietā organizācijas — draudzes, biedrības, Daugavas Vanagi varētu nākt ar ierosinājumu pie pašu jauniešiem un ar Divreizdivi ceļa un nometnes maksas stipendiju.

Mūsu psiholoģiski un tehnoloģiski komplicētajā dzīvē lietas pašas no sevis vairs nenotiek. Par tām jādomā, tās jāplāno un jāizdara. Tas varētu daudz palīdzēt latviešu zēnu un meiteņu paturēšanai mūsu pašu tautā, valodā — mūsu dzīvēs dzīves turpinājumā.

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various stages of human civilization, from the primitive state to the modern world. He also touches upon the different religions and philosophies that have shaped human thought and action. The second part of the book is a detailed account of the events that led to the outbreak of the First World War. The author examines the political, economic, and social factors that contributed to the conflict, and he analyzes the role of the major powers involved. The third part of the book is a study of the war itself, from its beginning to its end. The author describes the military operations, the political maneuvering, and the human suffering that accompanied the conflict. The fourth part of the book is a reflection on the lessons that can be learned from the war. The author discusses the impact of the war on the world and on the human mind, and he offers his own thoughts on the future of the world.

Pāvests Jānis XXIII — cerību tiltu cēlājs

Ko gan varētu pateikt vēl neteiktu par pāvestu Jāni XXIII mazās un bezcerīgās cietējas Latvijas dēli un meitas pie visa tā, ko lielā pasaule ir teikusi viņa dzīves laikā un ko tā saka viņa laicīgās daļas aiziešanas dienās uz mūžības dārziem? Varbūt tikai to, ka vairāk nekā no pasaules politiķu deklarācijām latviešu tautai varētu rasties cerību ugunsķūris no tām jaunajām dzirkstīm, ko pāvests Jānis XXIII ir drosmīgi iesviedis pelēkajā, ekonomiski-sekulārajā, zinātniski cietajā, jūtu un dvēseles eksistenci noliedzošajā, Dievu un cilvēku pašu aizmirstošajā, sevi pašu arvien vairāk iztērējošajā un tāpēc bezcerīgajā tautu šīsdienas dzīves gaisotnē.

Kas ir tas, kas pasaules visvarenākajiem un visvienkāršākajiem cilvēkiem, prezidentiem, zinātniekiem, teologiem, debesskrāpju cēlējiem un ielu slaucītājiem visos kontinentos liek kopā izjust tik nepiedzīvotu universālu zaudējumu un sāpīgu sēras? Ne jau tas vien, ka viņš bija īsus 5 gadus 550 miljonu katoļu dvēseļu Tēvs, ne jau tas vien, ka viņš bija Svētā Pēterļa mēteļa un kurpju valkātājs. Visas pasaules jūtu pulcinātājs Universālajā Mesā bija tas, ka pāvests Jānis XXIII, caur savām lūgšanām un atklāsmēm juzdams pasaules vēstures drebešanu savas sirds nojautās, nokāpa no visu kristiešu un nekrīstīgo tautu šīsdienas dzīves ielā un teica: „Mani bērni, mani brāļi, ir divpadsmitā stunda. Daudz vairāk nekā zinātnes rokās, mēs visi esam Dieva rokās šodien.” Ar visu savas Baznīcas kroņa spožumu, ar visu Baznīcas 2000 gadu vēstures, tradīciju, pieredzi, nojautu un vīziju nastu nokāpa tautu un cilvēku baiļu, neuzticības un neziņas ikdienā un lūdzās: „Ut unum sint.” (Lai visi varētu būt viens.)

Varbūt arī šī universālā žēluma un sēru iemesls par viņu

aiziešanu no pretrunās apjukušās pasaules ainavas ir arī tas, ka pāvests Jānis XXIII savos vēstījumos un aicinājumos, pildīdams savu Svētā Pēterā vietnieka uzdevumu un kopā ar pasauli pārdzīvodams tās agoniju, ir no jauna iesējis visos kaut cik domājošos cilvēkos to pašu vaicājumu, ko dzirdēja Svētais Pēteris, no saviem vajātajiem bēgdams Romas impērijas dienās: Quo vadis? Kurp eji? Kurp ejat? Uz kuriem bēgsit? Kur apstāsities un pagriezīsīt savu sirdsapziņu sejas pret saviem tuvākiem, pret savu pašu dvēselēm, pret jaunu Gaismu?

Gadu desmitiem cilvēki un tautas ir bēguši no sastapšanās ar Dievu, paši no sevis, no atbildības, no pienākuma būt cilvēkiem. Nav palicis pārāk daudz laika, nedz arī vietas kur bēgt. Ne lielajiem, ne mazajiem. Pus paaudzes laikā universa ainava ar eksplozijas ātrumu un spēku, ar galaktiskiem izmēriem sāk atvērties mūsu skatam. Tomēr tas viss cilvēku nav vis padarījis lielāku, bet vēl vairāk iesviedis atpakaļ viņā pašā.

Pasaules un tāpat mūsu latviešu modernākie raksti — proza, dzeja un tāpat medicīna, socioloģija, glezniecība, filmas, teātris un daudzas citas cilvēka izteiksmes, kas sniedzas pēc esmes jēgas, ir meklējušas un turpina meklēt atbildes, rokoties pa cilvēka zemapziņas slēptuvēm. Meklētāji vaicā visu meklētāju jautājumus citos mūžos: No kurienes mēs nākam? Zemapziņas racēji atbild: No nekurienes. Uz kuriem mēs ejam? Uz nekuriem. Kāda jēga mūsu eksistencei? Viņi droši „zina” atbildi: Mechaniskā, universālā nežēlība. Absurds.

Un šinī vietā šie meklētāji apstājas. Nemeklē tālāk un dziļāk. Jo — viņi „zina”, ka nav jēgas. Cilvēka paša intelektuālie instrumenti ir vienīgie, kam viņi tic. Tikai cilvēks pats ir lielo meklējumu teritorija.

Vai ir vēl kāda izvēle? Jā, viņi saka — zinātne. Bet pasaules un cilvēku eksistences mistērijā ir tādi vaicājumi, kuŗu pavaicāšanai zinātnei nav bijis un vēl arvien nav instrumenta. Kādu dienu zinātne varbūt spēs pabarot visu

cilvēci ar labu maizi. Vai tā tomēr spēs atdot cilvēcei atpakaļ sirdis, sirdsapziņas un dvēseles, ko tā arvien vairāk zaudē?

Varbūt universālo sēru iemesls par pāvesta Jāņa XXIII saules un cilvēka eksistences mistērijā ir tādi vaicājumi, varbūt varētu būt, ka viņa tēvišķīgās mīlestības lūgšanās, aicinājumos un brīdinājumos ir arī kāda universālāka patiesība nekā zemapziņas ierakumos atrastās? Varbūt šis viņa: Quo vadis? — ir iesējis kādas bijīgas šaubas? Varbūt sekulāristiem, nekurieniešiem, absurdistiem viņu nejaušajās nojautās ir aizmeties kāds sīks ziņkārības mirklis. Varbūt, ka tanīs teritorijās, ko reprezentē pāvesta Jāņa XXIII kroņa vēsture, viņa mīlestība un lūgšanas, ir kāds jaunu tiltu sākums uz cilvēces meklējumiem šodien?

Liecinājumi par pāvesta Jāņa XXIII studijām cilvēka gara klusajā izmisumā pierāda, ka viņš ne mazum ir meklējis cilvēku zemapziņās. Šie meklējumi ir vajadzīgi, lai saprastu cilvēka tumsu un gaismu un divdabi. Bet šie meklējumi un atradumi var būt tikai procesi vai rīki — kā mikroskopi vai tālskati. Tie nevar būt saule. Pāvestam Jānim XXIII viņa Saule svieda gaismu uz jauniem cilvēces tiltiem. Tāpēc viņš spēja būt jaunotājs un revolūcionārs: lai viņa dvēseļu valsts pavalstnieki atrastu jaunas balsis, jaunas acis, ar ko saukt un skatīties šisdienas pasaules nemierā un aīnavā. Pazīdams dzīvi un cilvēkus visos slāņos un visos cilvēka dzīves ēnojumos, viņš zināja, ka viņa Baznīcas 550 miljoni nav klosteru brāļi un māsas, bet dzīves cilvēki. Tāpēc viņš centās katoļu baznīcu stiprināt ar jaunu ideju straumēm un izteiksmēm, kas palīdzētu cilvēkiem garīgi un sociāli dziļāk un atbildīgāk dzīvot šinī vēsturisko avālanču laikā. Tādu spožu un moderno katoļu domātāju kā Pierre Teilhard de Chardin — Francijā, Hans Küng — Vācijā un John Courtney Murray — Amerikā, rakstu un grāmatu diskutēšana vai katrā katoļu draudzē, universitātē un mājā, ir liecinājums šim jaunajam meklētājam garam.

Ar drosmīgu iniciatīvu un brālīgu mīlestību pāvests Jānis

XXIII sāka veidot un strauji nostiprināt jaunas attieksmes un sadarbību ar visām kristiešu baznīcām. Ar šo jauno un aktīvāko attieksmju un tuvības jūtu veicināšanu nav domāts, ka visiem kristiešiem jāklūst par katoļiem. Šo jauno tiltu cēlētājs — pāvests Jānis XXIII — ir vēlējis un par to karsti lūdzies, lai visi spētu kļūt labāki, dziļāki, redzīgāki un atbildīgāki kristieši, lai patiesāk un īstāk saprastu viens otru un lai kristietību paceltu atjaunota un varenāka spēka lomā šinī cilvēces gara drebējuma laikā.

Maz zinām, kāda veidosies nākotne, bet par vienu varam būt droši, ka ne katoļu baznīca, ne arī citas kristiešu baznīcas vairs nekad nebūs tādas pašas kā līdz šim. Atjaunotnes gara zvani ir ieskanējušies, un kristiešu pasaule iet uz jauniem cerību tiltiem.

Pāvests Jānis XXIII bija nācis no nabadzīgu pusgraudnieku zemnieku mājām. Viņš, Andželo Džuzepe Roncalli (Roncalli), savu bērnību atcerēdamies, mēdza teikt: „Mēs bijām nabadzīgi, bet laimīgi. Mums nekad nelikās, ka mums kaut kā trūktu. Īstenībā mums netrūka nekā. Mūsu nabadzība bija cieņas, goda un apmierinājuma pilna.” Tāpēc viņš tik īsti un dziļi spēja saprast un iejusties nabadzīgo un vienkāršo cilvēku ikdienā. Nav brīnums, ka vienkāršo cilvēku masas viņu sauca par Vienkāršo Laužu Pāvestu.

Savā bērnībā pazīdams nabadzību, savos mūža darbu gados labi iepazīdams prezidentus, karaļus, diplomātus un bagātņiekus, viņš redzēja to aizu, kas pasaulē valda starp bagātību un trūkumu. Tāpēc viņš savos vēstījumos tik bieži runāja, ka kristīgajai pasaulei jāattīsta sociālā sirdsapziņa, un par šo sirdsapziņu nav tikai jārunā, bet tā jāpadara par dzīvi. Nevis rīt, bet jau šodien. Savā bagātajā pieredzē viņam bija bieži jādomā par to, ko francūzis Voltērs bija teicis par vēsturi: Nav svarīgākais atcerēties gadus un skaitļus un vārdus. Lai saprastu vēsturi, labi jāieklausās soļu skaņā: nagloto, smago zābaku valkātāju soli pa revolūcijas kāpnēm skan uz augšu, bet samta, zīda un ziemišķa kurpju soli skan pa kāpnēm uz leju. Tiem, kam ir zīda kurpes kājās,

nenāk laikus prātā atcerēties, kāda dzīve jādzīvo tiem, kam kājās ir smagie darba zābaki.

Pāvests Jānis XXIII savā mūžā personīgi bija saticis un runājis varbūt ar dažiem desmitiem tūkstošu. Bet kas bija tas, kas ļāva viņa balsi sadzirdēt ap visu globu? Varbūt tas, ka viņš nerunāja psiholoģijas, zemapziņas, filozofijas vai diplomātijas valodā. Viņš runāja cilvēku sirds valodā, mīlestības valodā, brālības valodā, un šī valoda ir vienīgā dzeja, kuŗu visas pasaules dzīvās sirdis saprot vienādi.

Mēs, visi tie, kas garā esam Andželo Džuzepe Ronkalli dēli un meitas, caur savām klusajām asarām redzam vairāk nekā tikai viņa laicīgās daļas aiziešanu uz mūžības dārziem. Mēs redzam jaunu gaismu to tiltu galos, ko viņš sāka celt mums visiem, lai mēs neizklīstu, neizvētītos un nepazustu nekurienē un absurdā.

Latviski-katoliskā orientācija

Latgaļu kultūras dienu Kanadā, 1973. g. oktobrī, ieskaņai

Latgaļu kultūras dienās, kas notiek Toronto, būs latgaļu rakstu, mākslu, dziesmu, tradīciju, dzīves ziņas un paaudžu pulcējums. Šo dienu rīcības komitejas priekšsēdis K. Zeps savā aicinājumā saka: „Mums jānoliec galvas latgaļu māmuļu priekšā, kas lielā dievbijībā audzināja bērnus pēc vecā ieraduma un nepazaudēja savu „mātes mēli” — latgaļu valodu. To runā vairāki simti tūkstošu latviešu. Vai nu to apzīmē par valodu, dialektu, vai izloksni, bet ir un paliks viena un tā pati latviešu tauta, kuŗai ir vairākas etniskās kultūras... Kas neizdevās Francim Trasunam gadsimta sākumā, to panāca jaunākā paaudze, salaužot „ledu” pāri Lubānam un Aiviekstei un ļaujot ieplūst latviešu tautā un valodā svaigai kultūras veldzei — latgaļu etniskām vērtībām, kas sen bija piemirstas un pat ignorētas.” (Katoļu žurn. „Gaisma”, Nr. 1, 1973.)

Vēstures lielceļi šķērsojuši latvju zemi vairākkārt ar svešu kaŗapulku dimdoņu. Latgaļu cilts ir tikusi sašķelta un sadalīta un tās austrumu daļa gadu simteņus ilgi bijusi nošķirta no pašu cilts piederīgiem tagadējā Vidzemē, kā arī no kuršu un zemgaļu ciltīm. Nošķirtības gadsimtu veidojumā latgaļi paturējuši savu runas izteiksmi, kā arī attīstījuši savu rakstu valodu, kuŗa bija vienīgā pazīstamā rakstu valoda Latgalē līdz Latvijas brīvības izkaŗošanai. Katoļu baznīcas ietekmē arī latgaļu ģimene, dzīves veids un pasaules uzskats veidojās atšķirīgāks no tām gara dzīves nosliecēm, kas dominēja Vidzemē, Rīgā, Kurzemē un Zemgalē. Vēsture, valoda, dzīves veids un pasaules skatījums ir tā kopsumma, no kā ir augusi atšķirīgākā latgaļu kultūra, ģimenes dzīve, jušana, domāšana,

tradīciju pūrs, varētu teikt — latgaļu dvēsele. Redzīgie un apzinīgie latviešu dēli visā latvju zemē šo dažādību uzskatīja par bagātinājumu visai latviešu kultūrai un par derīgu cementu un tēraudu nācijas augumā. Pārcentīgie Rīgas politikāņi un administrātori tvēra rokās nivelēšanas un vienādošanas āmuru un Aglyunu pārdēvēja par — Aglonu. Viļānus par — Vilēniem, Galānus par — Galēniem un tā tālāk. Nevajag psihologa grada, lai saprastu, ka tāda rīcība vietējos ļaudis sarūgtināja un tie sāka Rīgas administrātorus saukt par „muižkungiem”. Var arī saprast, ka mūsu jaunajā republikā toreiz vēl pietrūka īstas domāšanas kultūras. Amerika un Kanada ir pilna ar indiāņu, spāņu un franču vietu vārdiem un nevienam nenāk prātā tos angliskot. Šinī vietā gribas atcerēties ceļojuma pieredzi dzimtenē 1938. un 1939. gadā: dziļi Vidzemē, Gaujas tuvumā, Taurenas pagastā, sirma māmuļa teica: „Dāls, īsim ustubā.” Tāda pati balta māmuļa leļpus Daugavas, Viesītes apkārtnē atgādināja: „Dēleņ, lobok gon pasarunosim tai pa mūsejam.” Neskatoties uz grāmatu un izglītoto dēlu un meitu valodu un runas veidu, tautā sensenā pamatvaloda bija saglabājusies cauri gadu simtiem.

Arī trimdas gados, svešās tautās dzīvojot, latgaļu interese par savu etnisko un kultūras mantojumu ir bijusi dzīva. Trīs latgaļu dēli, doktora gradu ieguvēji Amerikas universitātēs lingvistikā savas doktoru disertācijās ir aizstāvējuši par temām, kas saistītas ar latgaļu dialektu un Latgales vēsturi. Šie trīs ir visā latviešu sabiedrībā pazīstami profesori un literāti — Jezups Lelis, Leonards Latkovskis jr., un Valdis Zeps. Latgaļu apgāds Vladislava Loča vadībā turpina izdot grāmatas, žurnālu „Dzeive” un avīzi „Latgolas Bolss” jau tuvu pie 30 gadu. Izdotas 108 grāmatas ar 20.188 lappusēm, žurn. „Dzeive” — 120 numuri ar 3840 lappusēm, avīze „Latgolas Bolss” — 854 numuri ar 3416 lappusēm. Trimdas gados tapuši divi apdāvināti, spēcīgi dzejnieki, kuņģi raksta tikai latgaliski: Jerums Osvējs, istā vārdā Joņs Trūps, kuņģ dzīvi, spēcīgi un krāsaini raksta sociālā protesta dzeju un ir

jūtīgs vārda meistars. Otrs ir — Ontons Zvīdris, dzimtenes skaistuma, Latgales dvēseles un latgaļu pasaules skatījuma tulks. Viņi abi reizē ir arī apdāvināti gleznotāji, ar otu un spalvu atdzīvinot savas Latgales ainavu un cilvēka likteni. Šeit netiek pieminēti tie latgaļu rakstnieki un dzejnieki, kuŗi bija ieguvuši vārdu un atzīšanu jau dzimtenes gados. — Divi ievērojami latgaļu zinātnieki — prof. Latkovskis sr. un filoloģijas maģistrs Miķelis Bukšs ir sarakstījuši un publicējuši daudz grāmatu par latgaļu literatūras, valodas, kultūras vēstures un Latgales vēstures temām. Latviski-katoliskās tradīcijas un orientācijas kalpojuma iznāk vēl divi periodiski izdevumi: žurnāls „Gaisma” Beļģijā un mēnešraksts „Gredzens” Austrālijā. Tie abi iznāk vispārējā literārā valodā.

Kad pieminam latviski-katolisko orientāciju, vai pasaules skatījumu, var rasties jautājums: Ar ko šī orientācija vai skatījums atšķirīgs? Kas tam raksturīgs? Vispirms jau — ģimenes dzīve un bērni tiek audzināti reliģiskā garā. Tā audzināts cilvēks nedomā, ka viņš ir pasaules centrs un ka viņš zina visas dzīvošanas atbildes. Tās atbildes, kas nav atrodamas viņā pašā, viņš meklē Dieva ziņā, dabā un cilvēkos ap sevi. Viņš nesmīn pārgudrībā, kad dzird kādus runājam par Dievu un baznīcu. Reliģiskās dzīves ziņas apvienojums ar nacionālo viņam dod drošāku pamatu un iespēju stāvēt uz abām kājām šinī jūklīgajā pasaulē. Jādomā, ka šī spēka saredzēšana būs bijusi tas īstais iemesls — kāpēc šodienas Latvijā nav atļauts neviens iespieddarbs latgaliski. Ar „vienotās valodas” rīkojumu Rīgas muižkungi to aizliedza jau tūlīt pēc otrreizējās krievu iebrukšanas Latvijā. Latgaļu avīzes, žurnāli un grāmatas kaut kā vienmēr ir bijuši mazāk vai vairāk katoliskā pasaules uzskata orientācijā. Atļaut tautai paturēt tādu dzelzbetonu savā rīcībā Rīgas Centrālkomitejai licies bīstami un tā deva rīkojumu: aprakt! — Latvijas brīvības gados līdz pat 1940. gada vasarai iznāca divas plašas nedēļas avīzes, ar literāriem pielikumiem, vairāki žurnāli, daudzi kalendāri un pulka grāmatu dzejā, prozā, vēsturē un arī praktisku problēmu risināšanai.

Trimdas zemēs šī latgaļu latviski-katoliskā orientācija, šis izteiktais pasaules skatījums dzīvo rakstu un mākslu izteiksmēs. To apzinoties, ir vieglāk apjaust un saprast — kāpēc, piemēram, dzejniece Janīna Babre savas tautas mantojumu, dvēseli un līdz ar to arī pati sevi izteic reliģisku temu dzejā. Kļūst skaidrāks arī tas — kāpēc dziedone Antonīna Vaivode ceļo ap visu globu un visur, kur ir kāds latviešu pulks, skandina savas neaizmirstamās dziesmas, kas sniedzas uz Dievu un mūžīgumu. Tādu pašu iekšējo saucēju vadīts, prof. Aleksis Rubulis, kuŗš māca Austrumeiropas literāturu lielajā katoļu universitātē Amerikā, Notre Dame, savās abās angļu valodā sarakstītajās grāmatās — „Latvian Literature” un „Baltic Literature” latviešu un visu Baltijas tautu literāturu jēgu ir saistījis ar kādu augstāku atbildību. Šie trīs minētie piemēri ir tikai daži no daudziem. Viņu pasaules skatījums un atbildība ir nākusi viņiem līdzī pa visu plašo pasauli no Latgales zemnieku mājām, kuŗās auga daudz bērnu un kur blakus baznīcas dziesmām skanēja ļoti vecas tautas dziesmas mīlīgā saskaņā un liecināja par laicīguma un mūžīguma savīto dzīvo loku veco tēvu, veco māmuļu, tēvu, māšu un bērnu dvēselēs.

Jautājumi Ziemassvētkos

Rīgā krīt sniegs. Cēsīs, Madonā, Gulbenē, Ludzā, Rēzeknē, Aglonā, Ilūkstē, Jelgavā, Kuldīgā, Tukumā, Ventspilī un Liepājā krīt klusais Ziemassvētku sniegs.

Kur lai ejam šodien caur šo balto atmiņu ainavu: uz pagātni, vai uz nākotni?

Mūsu atmiņās Ziemassvētki zied ar klusi skanošo mieru un gaismu pār visu Latvijas zemi. Vēstures atmiņās pirmais Ziemassvētku vēstījums, pirms divi tūkstoši gadiem, ir ienācis ar revolūcionāru balsi. Tā drosmīgi runāja pret pastāvošajiem likumiem, tikumiem un tradīcijām. Tā mācīja un skaidroja, kā cilvēks varētu labāk saprast pats sevi, citus un savu vietu visā radībā. Tā skaidroja cilvēka attieksmes ar sevi pašu, ar citiem cilvēkiem, ar Dievu un mūžību. Tā teica valdniekiem, ka arī viņi nav tie, kam piederētu dzīvības un nāves tiesības pār viņu pavalstniekiem. Bagātajiem tā teica, ka viņi nedrīkst ēst ar četrām mutēm, kad nabagajiem nav maizes vienai. Tg bija pirmā balss, kas nabagajiem, vajātiem un apspiestiem deva cerības. Tā mācīja par jaunām jūtām, jaunām domām, jaunā apziņu. Tā sāka atvērt redzi uz cilvēka garu, dvēseli un mīlestību. Šo Balsi piekala krustā.

Vai šodien šī pati Balss ir mazāk stipra?

Tāpat kā pirms gandrīz 2000 gadiem tā protestē pret visu, kā mēs 95 proc. no savām dienām domājam, darām un dzīvojam. Un cilvēks, savā eksistences biezoknī apjucis, brīžiem vaicā pats sev: vai šī Balss prasa neiespējamo, vai arī mūsu pašu, šī viscivīlizētākā dzīvnieka, ķīmijas procesu likne kopš dzīvības sākuma ir ievilkta tā, ka tai ne mūžam nesatīkties ar to ideālu likni, ko Jaunajā Derībā atstājis visu laiku lielākais Mīlētājs?

Atbilžu meklēšana ir turpinājusies cauri gadu simtiem mākslās, rakstos, zinātnēs, reliģijās un sociālās un valsts varu iekārtās.

Mēs bieži uzsveram, sevišķi nacionālo svētku gadījumos, ka esam cietēju tauta. Tas varētu būt, ka tādi esam dažos vēstures posmos bijuši.

Daļa mūsu tautas ir trimdā šodien. Vai šī daļa kaut kādā dziļākā izteiksmē turpina apzināties šo piederību pie cietējiem? Ja tā, vai mēs meklējam šīs dienas jēgas izskaidrojumus pašī sevī un pasaulē ap mums?

Tādu latviešu trimdā, kam ir jau pāri 15 gadiem un kas prot lasīt, ir 100.000. Cik daudzi no viņiem ir lasījuši Jauno Derību no vāka līdz vākam? Ja tiem licies garlaicīgi šo grāmatu lasīt kā Svētos rakstus, tas būtu piedodami, kaut arī viņu aizbildināšanās būtu viņu pašapzinīgā pusizglītība vai arī vīpsna, ka — Bībele ir mācītāju un priesteru lasāmviela. Tālāk varētu jautāt: cik daudzi šo grāmatu būtu izlasījuši, teiksim, kā kristietības vēsturi vai vienkārši — kā skaistu dzeju?

Jāpiebilst, ka gandrīz visi latvieši trimdā sevi ieskata par piederīgiem pie kristiešu baznīcām un draudzēm.

Daļa teiks — viduslaiku teoloģijas konceptu turpināšana nepievelk. Tā ir savu laiku pārdzīvojusi. Varbūt šeit viņiem ir savs arguments, pie tam labs. Ja nu tā, tad jājautā tālāk: cik viņi ir lasījuši un centušies atrast jaunas domas par cilvēka eksistences jēgu jaunākajā un modernākajā filozofijā, kas tieši vai netieši saskaņas un skan kopā ar Balsi, kas piedzima Betlēmē?

Šepat un uz vietas jāvaicā: cik jūs sastapsit no komunistu partijas biedriem tādu, kas nebūtu lasījuši Marksu, Engelsu un partijas īso kursu? Cik ir tādu no šiem partijas biedriem, kas nespētu jums stāstīt stundām ilgi par savas kustības un filozofijas pamatiem?

Vai tas mums nedotu savu mazu skaidrību — kāpēc mēs, kristieši, rietumnieki, vai, vienalga, kā mēs sevi saucam un

dēvējam: kāpēc mēs savos domu, ideju un vadlīniju pamatos esam tik vāji, neskaidri un apjukuši?

Mēs līdz apnikumam pārspīlējam savā vaidēšanā, ka pasaulē viss tā un tā tāpēc, ka komunisti dara to un to. Tā nav komunistu vaina. Viņi tikai piepilda atstāto tukšumu. Pasaulē notiek tā, kā tas notiek šodien, nevis tāpēc, ka komunisti dara savu, bet tāpēc, ka kristieši nedara savu uzdevumu un pienākumu.

Vai Krievijā neizcēlās revolūcija tāpēc, ka krievu kristiegie muižnieki un viņu popi ēda, dzēra un līksmoja, bet nabadzīgo zemnieku un strādnieku atstāja, lai tie brien pa pusbadu un tumsu, kā paši prot.

Vai šodien Latīņu Amerikas bagātie zemju, fabriku un raktuvju īpašnieki nerīkojas tāpat?

Kā lai justos Amerikas nēģeris, kas daudzās AS valstīs vēl arvien nedrīkst iet tanī pašā baznīcā, kur baltais ticības brālis pateicas Dievam par savu labklājību? Nēģeris zina arī to, ka šī pati baznīca sūta misionārus uz Afriku, lai melnos pagānus atgrieztu pie īstā Dieva. Kam te būtu jāsmejas un kam jāraud?

Un kā ir ar mūsu pašu no krievu un vācu okupācijas gadu un no DP nometņu bada un bailēm atspirgušajām sirdsapziņām? Mājas un mašīnas izmaksātas. Jaunkungi dēli un jaunkundzes meitas universitātes beiguši, un viņu ienākumi ir lielāki nekā jebkad viņu tēviem bijuši. Pensijas tēviem gandrīz izpelnītas.

Vai turpināsim bezgala celt garāžas un vasarnīcas, un krāt un skriet, un atkal krāt? Kad tad ir gana un pietiekami? Vai tikai tad, kad cilvēks nokrīt ar sirdstrieku?

Kad tas būs, kad mēs sāksim atlicināt vairāk līdzekļu, laika un enerģijas un domu tām lietām, par ko, pusbadu ciedzami, runājām un cerējām nometnēs: gara Latvijai, kultūrai, valodai, izglītībai, grāmatām, vai — sakot īsāk — mūsu apziņas padziļināšanai?

Uz kurieni lai ejam pa baltajiem Ziemassvētku sapņiem šogad: uz pagātņi vai nākotņi?

The first part of the report deals with the general situation of the country and the position of the various groups. It then goes on to discuss the work of the various committees and the progress of the various projects. The report concludes with a summary of the work done during the year and a list of the various projects which are being carried out at present.

Es esmu brīvās Latvijas teritorija

Kurzemes cīņas ir vēsture. Reizē šīs cīņas ir arī šodiena, jo latviešu tauta Latvijā dzīvo un ieaŗ rudzu un kviešu sēklu savā zemē un ar latviešu izturību un pacietību savās dvēselēs sargā savu Latviju. Atmiņas tautā par savu valsti un brīvību ir kļuvušas par leģendu, kuŗas nonāvēšanai nav loŗu ne Maskavas tērauda, ne psiholoģiskajos arsenālos.

Šī leģenda glabā sevī latviešu brīvību daudz ilgāk nekā okupanti to būtu vēlējušies.

Dzīve ar jaunu dienu sejām iet tālāk.

Kurzemes cīņu mantinieki — Daugavas Vanagi — šodien dzīvo pa un ap visu globu un redz un vēro jaunus, lielus vēsturiskus šļūdoņus veidojamies un cenšas tos izprast un uz tiem reaģēt ar šīsdienas acīm.

Nekad bijušais neatgriežas tanīs pašās formās un izteiksmēs. Mums jāspēj dzīvot, visu jauno saprotot. 1939. gada Latvijas un 1939. gada latviešu tautas vairs nav ne dzimtenē, ne svešumā. Ne mūsu brāļi dzimtenē, ne mēs svešumā neesam vairs tie paši. Latviešu asiņu dzīvā ritēšana un latviešu valoda ir tā pati. Domas, idejas un ilgu izteiksmes visur un visos ir mainījušās līdzī tām maiņām, ko nes šīs laikmets, kas smagi pieblīvēts ar tehnoloģijas, psiholoģijas, socioloģijas, ekonomijas un eksistences problēmu, varētu teikt, fabrikām, klīnikām un produkciju.

Vai tas mums patīk, vai ne, vai mēs to apzināties vai ne, arī mēs visi esam tapuši par visu šo procesu materiālu un produktu.

Straujie revolūcionāro procesu spēki visā pasaulē, visās tautās, visu cilvēku domās stumj nost no galvām un plēš vakardienas garozas. Tas notiek ideoloģijās, valsts varu sistē-

mās un attieksmēs, ekonomijās, baznīcās un teoloģijas konceptos un arī visā katra cilvēka domāšanā un dzīvošanā. Tas notiek Ziemeļamerikā, Latīņu Amerikā, Krievijā, Latvijā, Āzijā, Afrikā un pat pie eskimiešu viņu sniega valstībā. Tehnoloģijas revolūcija, kas informāciju padarījusi pieejamu arī tam, kas vēl neprot lasīt, ir atmodinājusi visas pasaules cilvēku masās pustumšu apziņu: arī es esmu cilvēks, arī es gribu dzīvot pats, pirms es nomirstu! Nekur un nekas vairs nebūs un nepastāvēs tā, kā bijis. Neviens un nekur vēl nezina, kas no visa tā iznāks. To nezina ne Vašingtonā, ne Maskavā, ne Vatikānā, ne arī krievu virspavēlniecības stābā Rīgā. Tikai viens ir skaidrs, ka tie, kas ir „lejā” — apspiestie — nepalikis tur mūžīgi. Nepalikis zem vadītāju kājām ne nekrievu tautas Maskavas valdīšanas zonā, ne pašu krievu kolchoznieks, ne ASV nēģeris, ne Latīņu Amerikas lielfarmu plikais laukstrādnieks. Arī pasīvā pretestība ir bargs ierocis modernajā ekonomijā, tā arī psiholoģiskajā ikdienas klimatā, uz kā dibinās un pastāv katra sociālā struktūra un varas sistēma. Komunistu valdīšanas zonās jaunatne ir kļuvusi neticīga komunistu skaļajai un pavēlošajai teoloģijai, kas sevi dēvē par „zinātnisku”. Bet šī ir tāda „zinātne”, kas nepieļauj diskusijas un šaubīšanos. Rietumu jaunatne ir nogurusi no rietumu teoloģijas viduslaicīgajiem konceptiem un savas sociālās sistēmas un sabiedrības divkosīgās morāles un dumpoņas un cenšas atrast mērķus, ko varētu definēt un idejas, kam varētu sekot.

Liekas, ka visa pasaule būtu izgājusi jauna, milzīga meža malā, kuŗā nav ceļu un kuŗi jāizcērt. Visur kurinās uguns-kuri, un vārās ikdienas zupas katli, un apvāršņi ir pilni dūmu un tvaika.

Arī mēs esam šinī mežmalā.

Daugavas Vanagi, kas kā organizācija dzima Latvijas brīvvalsts paaudzes vislielākā izmisuma un pazemojuma stundā, savos 25 gados ir tapusi par organizāciju, kas šodien ieguvusi trimdas latviešu reālu uzticības dāvinājumu. Tas ir tā varējis notikt tāpēc, ka šīs organizācijas biedri kaut ko

ļoti reālu upurējuši Latvijai un latviešu tautai: dzīvības, asinis, gadus ierakumu sniegos un dubļos un pusbada un ciešanu gadus gūstā. Viņi ir kaut ko ļoti reālu visiem 120.000 trimdas latviešu devuši: ja nebūtu bijis šo desmitu tūkstošu vīru, kas reiz gulēja fronšu sniegos, lielais vairums no šiem 120.000 būtu redzējuši Sibīrijas sniegus un varbūt turpat būtu arī aprakti. Šo saiti ar Daugavas Vanagiem un šo parādu latviešu sabiedrība ir paglabājusi savā apziņā un zemapziņā. Tas ir labi. Tam tā vajag būt.

Tālāk pieminams, ka Daugavas Vanagu organizācija visu mūsu sabiedrības noskaņu ir ietekmējusi nevis ar deklarācijām un vārdiem, bet ar ikdienas darbu un upurēšanās piemēru. Ciemojoties tādos latviešu centros kā Toronto, Ņujorkā, Čikāgā, Mineapolē vai Sanfrancisko, ir gadījies būt lieciniekiem, ka Daugavas Vanagu organizācijas darbā un viņu sarīkojumos visi biedri ir darītāji un veicēji. Organizācija nav tikai valdes un priekšnieku nasta, kā tas manīts citās organizācijās. Tur nav kungu un rīkojamo. Visi ir gatavi darīt darbus, par ko nekā nemaksā. Ir manāms, ka viņos visos dzīvo tās dienas un nakts, kur no katra atkarājas, vai visi dzīvos, vai mirs visi. Šinī vietā var sākt vārdos nepasakāmo definīciju — kas ir tautas mīlestība: darīt to, kas nav vajadzīgs tikai pašam, bet arī daudziem citiem; kas dod tikai rūpes, un par ko nav ne samaksas, ne uzslavas. Tikai varbūt sirdī paliek klusa skanēšana: es esmu cilvēks, es esmu latvietis, es esmu brīvās Latvijas teritorija, un es esmu brīvo vēju koks un tā ziedēšana un šalciens un varbūt jaunie latvieši pie manis apstāsies un mani pamanīs un sa-pratīs — kas ir Latvija, kas ir latvietis un kas ir latvieša brīvība.

Bieži vien tās nav bijušas „lielās lietas”, kas ir iekustinājušas lielu cilvēku pulku domāšanu, jušanu. Bieži vien tās ir bijušas tik vieglas un niecīgas, ka tās katrs, pat nepamanījis sākumā, aiznes savā sirdī — kā prieku, kā sērīgumu, kā sāpi, kaunu, vainas apziņu, kā mīlestību, palīdzību, kā domu, cerību, kā izsalkumu pēc labā.

Visa pasaule šodien ir izsalkusi — pēc mīlestības, palīdzības, domas, cerības, pēc labā. Tāpat vien ir izsalkuši mūsu brāļi un māsas dzimtenē, tāpat mūsu ienaidnieki, tāpat mēs paši.

Katrs savā veidā mēs esam prieks, sāpe, kauns, vaina, doma, mīlestība, cerība un palīdzība.

Mums ir kur sevi likt.

Vientulīgā nesamierināšanās

Ja aiz izmisīga protesta pret pasaules vienaldzību par Latvijai un latviešu tautai nodarīto netaisnību, kas pa šiem gadiem nav labota ne mazākā mērā, pieņemsim, mēs, visi tie 120.000 latviešu, kas esam rietumu pasaulē, vienā naktī visi izdarītu pašnāvību, arī ar to šobrīd apspiestās latviešu tautas liktenī nekas nepagrieztos par labu. Pasaules sirdsapziņu šinī brīdī ar to mēs neaizkustinātu. Rietumos komentāri būtu: dīvaina masu histerija. Tikai politbiroja vīri Kremlī gan sarīkotu iedzeršanu un būtu priecīgi, ka mūsu vairs nav. Te ar skaidrām acīm redzam divas lietas: ar to, ka esam pasaulē un dzīvojam, nekādu lielu stūres ratu mēs nespējam pagriezt, bet ja mēs nebūtu, vienā no pasaules jūtīgākām politiskām centrālēm, Maskavā par to būs manāms prieks. Viņus par Baltijas lietām vairs netraucētu pat tas indīgais odu dūriens, par ko tiem šad un tad tomēr „jālec gaisā”.

Nevaram neredzēt, ka komūnisma apspiesto tautu trimdinieku nesamierināšanās ar savu brāļu likteni ir ļoti vientulīga. Uzsitieni uz mūsu pleca ar pieklājības roku palīdz ļoti maz. Nevaram neredzēt, ka tās gigantiskās strāvas, kas, plūstot pār pasauli un ikdienas saduroties, uzšļāc pa eksplozijas vilnim, ceļas un plok. Lai cik asi viena vai otra ideoloģiskā noietne justu vajadzību iznīcināt, vai vismaz samazināt otrās noietnes varu, bailes izkūpēt atomu eksploziju miglā nosaka katru lielāku iedrošināšanos. Netiek runāts nemaz, vai ļoti maz par atsevišķu tautu likteni, visas prasības vairāk vēršas ideoloģiskā jomā un saturā. Pat atsevišķam cilvēkam arvien mazāk prasa: kur tu dzimis? Kādu valodu runā? Arvien biežāk prasa: kā un ko tu domā? Kāpēc tu domā tā un ne citādi?

Nekur nav tā brīnumreģa, kas varētu pateikt šodien to, kāda izskatīsies pasaule nākošā gadā. Tas viss šodienu vai nu padara ļoti vientuļīgu vai arī tādu, kas sevī grib ietvert un arī reizē patērēt visu iespējamo. Cilvēks grib nopelnīt nāvīgi daudz, strādā, kā saka, klupdams krizdams, lai paspētu redzēt dzīvi. Rezultātā viņš dzīvi neredz nemaz, jo viņam nav laika. Viņam pat nav vairs pašam sevis. Vai mēs to visu neesam sākuši manīt arī pie sevis, ka arvien vairāk sākam dzīvot vairs tikai savās fabrikās, birojos un — virtuvēs? Dzīve labā virtuvē vien dod gan kalorijas, bet dod arī to noskaņu, kas mūsu ļaudīs atskan arvien biežāk — vai nav viss vienalga?

Ir daudz ārēju iemeslu šīm noskaņām. Pa gadiem esam pamanījuši, ka mūsu ietekme un balss pasaules notikumos ir ļoti niecīga un mūsu nesamierināšanās ar nevērību pret Latvijas un mūsu brāļu likteni praktiski ir ļoti vientuļīga. Arī šeit, politiski dinamiskajā Amerikā. Šinī vietā tad nu derētu atcerēties to, cik padoma prasīja vai cik Latvijas valdība savā laikā lēmumos rēķinājās ar to laukstrādnieku domām, kas bija ieradušies Latvijā peļņā no citām zemēm? Cik sabiedrība vai šo laukstrādnieku saimnieki prasīja padoma no šiem puīšiem un meitām, kā dzīvot vai nedzīvot un kādas paražas būtu labas vai atmetamas pie latviešu saimnieka galda? Varbūt piemērs neder tikai par tik, cik mūsu stāvoklis ASV ir nesalīdzināmi labāks, jo droši cenšamies meklēt ceļu uz kalnu, mēs droši drikstam pacelt balsi, vienalga, vai mūs grib kāds dzirdēt, vai ne.

Izgājuši caur ASV kādreizējo „sabiedroto” asins un baiļu skolu, mēs zināmā mērā esam apbruņojušies ar dzīvnieciski jūtīgu instinktu pret visiem komunistu solījumiem un politiskiem vilcieniem, kaut arī šodien nojaušam un iedrošināties paredzēt, ka, ja pussoļu atkāpšanās visā pasaulē turpināsies, tad rietumu valstsvīri šāsdienas neziņas vietā pēc gadiem būs pilnīgā izmisumā, tas viss šodien mūsu sīkās balss dēļ ne viņiem, ne arī mums pašiem necik nozīmīgā veidā nevar palīdzēt. Būsim pamanījuši un ne reizi vien no

sirds „vārījušies” par to, ka tie valstsvīri, rakstnieki, priesteri un domātāji gan Vakareuropā, gan pašā Amerikā, kas pacēluši asāku un skaļāku balsi un prasījuši atbildi: cik gan ilgi rietumnieki kāpsies atpakaļ? — ar saviem jautājumiem un nesamierināšanos arī ir palikuši diezgan vientulīgi. Ne reizi vien ir noticis pat spiediens, lai šos atbilžu prasītājus apklusinātu: kāp zemē, ciet klusu, mēs glābsim sev dzīvību! . . .

Vai šādu ainu redzot, neliekas, ka taisnība būtu tiem, kas saka: „vai nav viss vienalga? . . .” Ja kāda sirdsapziņa ar šo teicienu ir mierīga, lai tas dzīvo laimīgs ar savu vienaldzību. Bet ir laba daļa mūsu tautiešu, kā saka, ar cietu un stūrainu pieri. Ja arī līdz pašai pasterdienai netaisnība, kas nodarīta Latvijai, netiktu izlabota, arī tad viņi vēl sauks: „Nav vis vienalga! Kāda maza tauta reiz gribēja dzīvot un par tās nedzīvoto dzīvi mēs prasām tiesu un taisnību!”

Šie vīri ir šīs vientulīgās nesamierināšanās vienīgā cerība, brīžiem var teikt pat — jēga. Viņi citādi nevar. Viņi nedzīvotu savu dzīvi, ja no visa tā atteiktos. Var teikt reizēm, tas viss, ko viņi dara, ir bezcerīgs, neloģisks, nepraktisks, bērnišķīgs, bet viņi citādi nevar. Varbūt viņi zina, ka būs grūti nomirt, ja pret brāļiem neizpirks parādu.

Zinām, ka Latvijas sūtņus, latviešu politiskos darbiniekus, organizāciju vadītājus, atsevišķus nerimtīgus Latvijas likteņa un posta atgādinātājus pasaulei kaut kur dēvē par kaŗa kūdītājiem. Būtu neloģiski, ka viņi šai situācijā tādi Maskavas ieročiem neliktos, kas nekad nav respektējuši tautu mieru. Bet visa šī vientulīgā nesamierināšanās tomēr ir dzīvs uguns-kurs, kuŗā redz gaismu tie, kam šī nesamierināšanās ir dzīve: no tā varbūt kāds cerības stars iespīd arī tautiešu bezcerīgajā dzīvē Latvijā, no vienīgā uz pasauli klieudz apspiesto tautu liktenis, kas arī vēl šodien ir un dzīvo un cīnās par savu dvēseli un elpu.

Lai sveicināti visā pasaulē šie vientulīgie pie sava uguns-kural!

Ugunis tālos apvāršņos

Basām kājām abi puikas skrien pa rasaino pļavu, caur gaiši zilu un tumši zaļu jūnija nakts sākumu. Palēkdamies, palēkdamies. Puķu galviņas metas pirkstu starpās un pēdas tā kā taisītos salt mazliet. Tas kā nebijis. Jāsteidzas uz Gaura kalna galu. Tur jau paceļ Jāņu ugunis augstu debesīs. Balsis no vēl neredzamā pulka mutēm sāk celties kā no stabulēm, ērģelēm, ermonikām, vijolēm un mucīņu bungām reizē. Tās izplaukst pa visu visu gaišo zilumu un tumšo zaļumu. Abos skrējējos ieiet kā maigums un prieks, sakrata abu sirdis tā kā dancī. Aizšalc tās tālāk pār silu un kalnu galiem uz Kantinieku, Kašu, Krustu, Bancuļu un Leimaņu ciemiem:

Līgo — Līgo — — Līgo — — —

„Esam par vēlu. Cilā savas kājas ātrāk,” mazāko skrējēju komandē lielākais. „Kalnā jau līgo. Vai tu nedzirdi?” Vecākajam ir divpadsmit, jaunākajam septiņi. Un viņi abi cilā kājas mudīgāk. Jau gar kaimiņu ābelēm, liepām, kļavām, bērziem. Gažām zirgiem, kas paceļ galvas un bubina. Suņi viņus jautri parej un skrien kādu gabalu līdzī. Abus viņus šeit pazīst it viss un visi: ābeles, liepas, kļavas, bērzi, zirgi, suņi un cilvēki. Arī pļavas, meži un kalni.

Līgo — Līgo — — Līgo — — —

Ir sācies piekalnes stāvums. „Atpūtīsimies,” saka mazais. Stāv elsodami, atskatās. Jaunas Jāņu ugunis mirdz Klēts kalnā, arī aiz Kantinieku priedēm. Divas sirdis klieudz: ātrāk kalnā.

Vēl viens skrējiens, tad lēnāks kāpiens, un abi elsodami, bet laimīgi ieiet mirdzumā, priecīgajā skanēšanā, lielajā pulkā, kuŗu ne pārredzēt, ne saskaitīt. Pa sejām staigā sārta kvēle. Visiem galvās vainaģi. Ap meitu acīm karājas zili,

balti un sarkani ziedi. Ap puīšu pierēm ozolu, liepu un āboliņu lapas.

Audziet, mūsu linu lauki,
Zilajiem ziedīņiem,
Lai staigāja Jāņa tēvs
Zilās samta biksītēs.

Puikas ir atpūtušies no elsojuma un jau vajadzētu tā kā sākt dziedāt. Tikai ar dziesmu vārdu zināšanu nemaz nevedas. Dara, ko var. Tanīs vietās, kur jādzied — līgo — dzied, viens otru pārspēdami, tik platām mutēm, ka zodi gandrīz sāk atsisties pret krūtīm: Līgo — Līgo — — — Līgo — — —

Acis ir apradušas ar uguņu gaismu, kas nāk no kārti paceltā riteņa un sveķaino celmu sārta lejā. Līgotāju pulkā ir daudz tādu pašu kā šie abi: Aloizs, Edvarts, Tekla, Pēteris, Miļa, Vikce, Berta, Koste, Stepce. Arī šie dzied no visa spēka. Latgaļu balsis — līgo — izskan vēl mīkstāk ar savu: leigū. Stundu, otru, trešu, un jau liekas, ka visu nakti skan augstu debesīs un tālu pār pasauli:

Leigū — Leigū — — Leigū — — —

Balss tā kā nebūtu vairs. Būs izdziedāta. Lielākais pavēl mazāko projām no pulka. Pie divām lielām alus mucām, uz priedes celma sēd Lielais Jerums, aku racējs. Viņš ir pilns ar priecīgu alu un lielu smaidu:

„Puikas, panāk šurp. Vajag parunāties. Viņi — tie tur, negrib klausīties. Saku to pašu visiem. Šiem nevajag. Kad nevajag — nevajag . . . Lieta tāda. Es roku dziļas akas. Kad esmu tur lejā, zemē un zem zemes, tad zinu, kas tur ir lejā. Kad paskatos no dziļās lejas un tumsas uz augšu, tad zinu, kas tur ir augšā . . . Vai negribat alus? Vēl bērni. Jums nevajag . . . Lietas tādas tās ir. Pavisam cits kas tādā naktī kā šī. Pavisam cits. Visur kur. Un visā. Paturiet sev roku uz krūtīm, puikas. Vai jūtat, kas jums tur iekšā notiek? Tādā naktī kā šī — viss saiet sirdī. Viss un visi kopā ar visu. Zeme ar debesi. Diena ar nakti. Saulriets ar saullēktu. Ziedi ar lapām. Dziesmas ar sirdīm. Dievs ar cilvēku. Meitas ar puīšiem. Šis

gads ar citu gadu . . . Tagad variet iet atpakaļ pie dziedāšanas . . .”

Iikās, ka Jerums kaut ko noslaucītu no saviem vaigiem.

Leigū — Leigū — — Leigū — — —

Tāds savāds šis Lielais Jerums. Tāpat kā vienmēr. Arī viņa runāšana savādāka, citādāka nekā dzirdēts. Abi puikas apstājas, paskatās uz augšu, uz leju, visapkārt un visā. Tā kā Jerums ir teicis. Redzams iepriekš neredzētais: No Gaura kalna gala var redzēt ugunis un ugunis, neskaitāmas jāpugunis tuvākos un tālākos apvāršņos. Pār pļavām, rudziem, līnām, māju jumtiem, kalniem, siliem debesis ir pilnas ar vienām un tām pašām balsīm:

Leigū — Leigū — — Leigū — — —

Liekas, ka viss būtu tā, kā Jerums teicis: zeme kopā ar debesīm, dziesmas ar sirdīm, Dievs ar cilvēku, šis gads ar citu gadu . . .

No tās nakts ir pagājis gandrīz jau piecdesmit citu gadu. Trīsdesmit no tiem svešuma pilsētās. No Gaura kalna, pie Livžas ciema, Sakstagala pagaastā ir pāri par 6000 jūdžu līdz Klusā okeana krastam Kalifornijā, kur savu svešuma pajumti atradis tas vecākais līgotājs, kam toreiz bija — divpadsmit. Jaunāko brāli Antonu, kam toreiz bija septiņi, paņēma karš tāpat kā tūkstošus un tūkstošus citu mūsu jauno brāļu. Jaunību nedzīvojušus, dzīvi vēl neredzējušus.

Mūsu līgo dziesmas svešuma zemēs — Kanadā, Amerikā, Venecuēlā, Brazīlijā, Argentīnā, Zviedrijā, Vācijā, Anglijā, Austrālijā vai Jaunzēlandē nav tik skanīgas kā tās bija Jāņu naktī dzimtenē. Pulcējoties svešuma pakalnos, mežmalās vai parkos, kāda iekšēja nomoda balss mūsos atgādina: Šeit ir jūsu tikai tas, kas jūsos pašos. Šāds atgādinājums ar steidzīgu saucienu saka, lai sasienam savu apziņu, dzīvošanu, rīcību ar mūsu dzimteni, latviešu zemi Latviju, ar mūsu brāļiem un māsām dzimtenē, ar zemi un debesīm tur. Ar zilajām jūnijām un Jāņu naktīm tur. Ar mūsu tēvu izdzīvošanas spēku cauri grūtajiem gadu simteņiem. Arī ar tādu pašu ticību, spīti, dzīvošanas, izdzīvošanas un pārdzīvošanas gudro ziņu, kāda

ir mūsu brāļiem un māsām Latvijā šodien. Viņi skaidrāk un arī asāk nekā mēs zina, ka latviešu apziņa, dvēsele, valoda, raksti, dzeja, skola, grāmata, dziesma un dziesmu svētki dod to patstāvīgo un neatkarīgo latviešu sejas izteiksmi un balsi, no kā viņi pazīst paši sevi — kā latviešus. Tikai no tā paša arī svešie viņus pazīst kā — latviešus. Arī mums svešumā nav cita veida, cita spēka, cita psīches zīmējuma, kas dotu un ļautu paturēt mums savu seju, kuņģi mēs sevi pašus un citi mūs pazītu kā latviešus. Ar valodu, grāmatu, kokli un dziesmu mūsu jauniešos mēs ceram sevi turpināt uz rītdienām. Jaunieši ir mūsu jaunās ugunis mūsu tuvākos un tālākos apvāršņos.

Šinī vietā nāk prātā kāds stāsts par poļu emigrantu Parīzē, kad Polija bija sadalīta starp trim laupītkāriem kaimiņiem — Krieviju, Vāciju un Austriju. Parīzes draugi saka viņam: Tu esi izglītots cilvēks. Franciski runā tikpat labi kā mūsējie. Tu vari būt francūzis. Ko tev mūžīgi domāt un cīnīties par Poliju. Tādas Polijas vairs nav. Kur ir tava Polija? — Vientuļais polis tiem mierīgi atbildējis: Polija ir visur, kur ir kaut viens pats brīvs polis.

Latvija un latviešu līgo ir visur, kaut ir kaut viens pats brīvs latvietis.

Lai mūsu visu siržu līgo iet uz Latviju, pie mūsu brāļiem un māsām dzimtenē. Lai tas iet arī pie mūsu tautiešiem svešumā — pulcējumos, vai vientulībā, katrā pasaules tālumā: Līgo!

ENTOMOLOGICAL INDEX

Problems

1. *Order* - LIDCAMES SET PROBLEMS

1. Dandi agribus non caudatus
2. EA venter apud-elliptica
3. EA venter apud-elliptica
4. EA venter apud-elliptica
5. Nematodes non caudatus
6. Nematodes non caudatus
7. Nematodes non caudatus
8. Nematodes non caudatus
9. Nematodes non caudatus
10. Nematodes non caudatus
11. EA venter apud-elliptica
12. EA venter apud-elliptica
13. EA venter apud-elliptica
14. EA venter apud-elliptica
15. EA venter apud-elliptica

2. *Order* - LIDCAMES SET PROBLEMS

1. Dandi agribus non caudatus
2. EA venter apud-elliptica
3. EA venter apud-elliptica
4. EA venter apud-elliptica
5. Nematodes non caudatus
6. Nematodes non caudatus
7. Nematodes non caudatus
8. Nematodes non caudatus
9. Nematodes non caudatus
10. Nematodes non caudatus
11. EA venter apud-elliptica
12. EA venter apud-elliptica
13. EA venter apud-elliptica
14. EA venter apud-elliptica
15. EA venter apud-elliptica

S A T U R A R Ā D I T Ā J S

Priekšvārdi

5

1. nodaļa: LIECAMIES BET NELŪSTAM

1. Daudz izglītības, maz patiesības	17
2. Kā noteikt apdāvinātību?	23
3. Kas notiek cilvēka zemapziņā?	27
4. Kā rodas „dvēseles” miers?	33
5. Neredzamais kaŗa lauks	37
6. Kāpēc viņi tā darija?	41
7. Balansētais cilvēks	45
8. Mazo diktatoru miljoni	49
9. Latviešu „nacionālās neurozes”	53
10. Draudīgi strupceļi veciem un jauniem	57
11. Kā cilvēki nokļūst depresijā?	61
12. Zem melancholijas ēnām	67
13. Ceļš uz sauainām vecumdienām	71
14. Ceļš uz „sapņu kalnu” gaismu	77

2. nodaļa: UGUNIS TĀLOS APVĀRŠŅOS

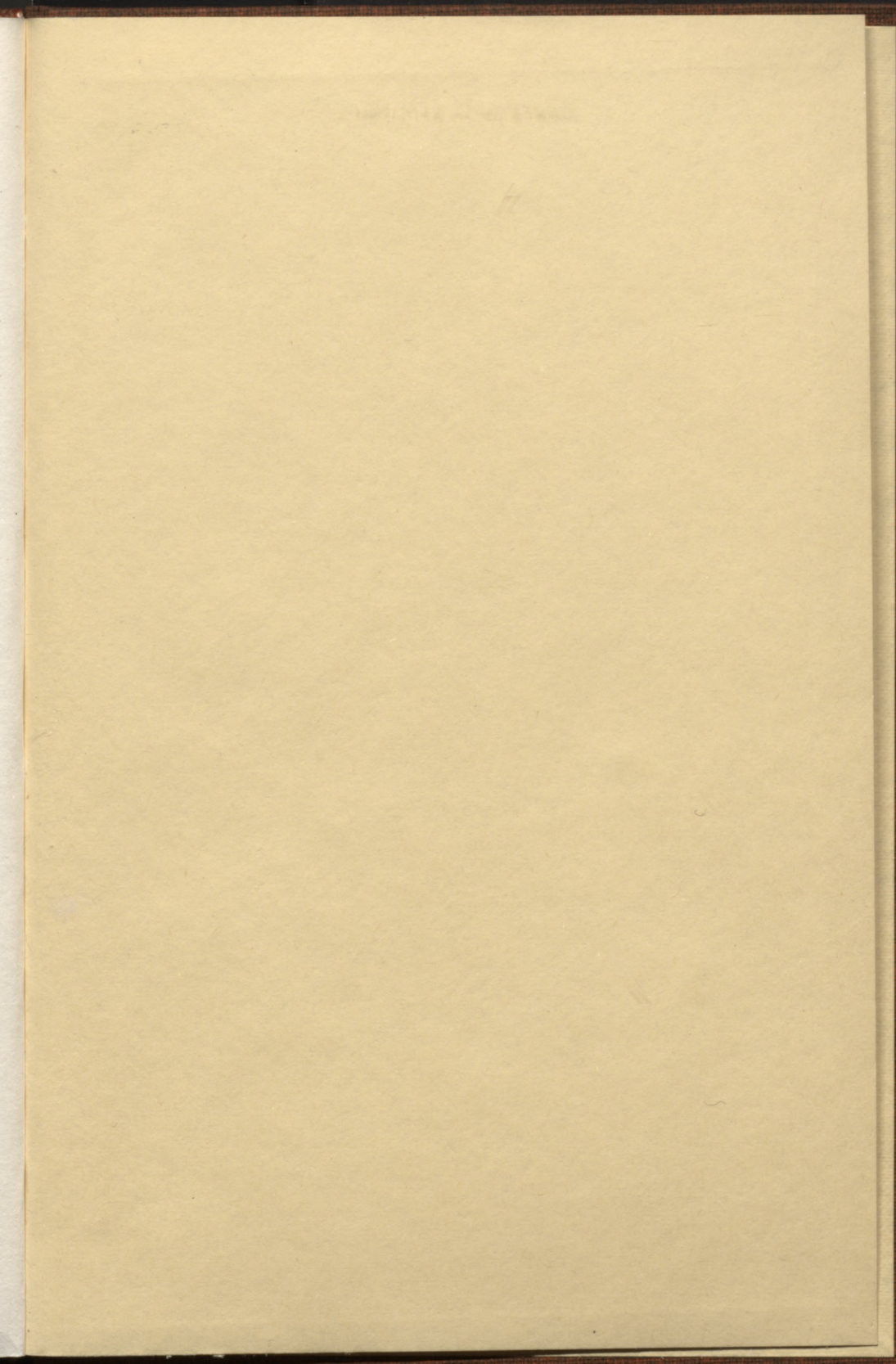
1. Skolotāji	85
2. Kalifornijas „pagasta” inventūra	99
3. Latvieši ASV sociālās krīzes ainavā	109
4. Balsis pāri žogiem	117
5. Ar jaunu īstenību	131
6. Nākotnes šoks ir sācies	145
7. Krīzes garstāvoklis	151
8. Dzīvojam Latvijas šodienu	157
9. Psīchiskās enerģijas atjaunotne	163
10. Par mums pašiem — preses ļaudīm	169
11. Iela un paaudzes	183
12. Jaunie latvieši un jaunās latvietes	187
13. Vai varam paturēt jauniešus pašu tautā?	191
14. Pāvests Jānis XXIII — cerību tiltu cēlājs	195
15. Latviski-katoliskā orientācija	201
16. Jautājumi Ziemas svētkos	205
17. Es esmu brīvās Latvijas teritorija	209
18. Vientulīgā samierināšanās	213
19. Uguns tālos apvāršņos	217

SAYUR KACI

No. 1

REKAM-REKAM

1	1945	1945	1945
2	1946	1946	1946
3	1947	1947	1947
4	1948	1948	1948
5	1949	1949	1949
6	1950	1950	1950
7	1951	1951	1951
8	1952	1952	1952
9	1953	1953	1953
10	1954	1954	1954
11	1955	1955	1955
12	1956	1956	1956
13	1957	1957	1957
14	1958	1958	1958
15	1959	1959	1959
16	1960	1960	1960
17	1961	1961	1961
18	1962	1962	1962
19	1963	1963	1963
20	1964	1964	1964
21	1965	1965	1965
22	1966	1966	1966
23	1967	1967	1967
24	1968	1968	1968
25	1969	1969	1969
26	1970	1970	1970
27	1971	1971	1971
28	1972	1972	1972
29	1973	1973	1973
30	1974	1974	1974
31	1975	1975	1975
32	1976	1976	1976
33	1977	1977	1977
34	1978	1978	1978
35	1979	1979	1979
36	1980	1980	1980
37	1981	1981	1981
38	1982	1982	1982
39	1983	1983	1983
40	1984	1984	1984
41	1985	1985	1985
42	1986	1986	1986
43	1987	1987	1987
44	1988	1988	1988
45	1989	1989	1989
46	1990	1990	1990
47	1991	1991	1991
48	1992	1992	1992
49	1993	1993	1993
50	1994	1994	1994
51	1995	1995	1995
52	1996	1996	1996
53	1997	1997	1997
54	1998	1998	1998
55	1999	1999	1999
56	2000	2000	2000
57	2001	2001	2001
58	2002	2002	2002
59	2003	2003	2003
60	2004	2004	2004
61	2005	2005	2005
62	2006	2006	2006
63	2007	2007	2007
64	2008	2008	2008
65	2009	2009	2009
66	2010	2010	2010
67	2011	2011	2011
68	2012	2012	2012
69	2013	2013	2013
70	2014	2014	2014
71	2015	2015	2015
72	2016	2016	2016
73	2017	2017	2017
74	2018	2018	2018
75	2019	2019	2019
76	2020	2020	2020
77	2021	2021	2021
78	2022	2022	2022
79	2023	2023	2023
80	2024	2024	2024
81	2025	2025	2025
82	2026	2026	2026
83	2027	2027	2027
84	2028	2028	2028
85	2029	2029	2029
86	2030	2030	2030
87	2031	2031	2031
88	2032	2032	2032
89	2033	2033	2033
90	2034	2034	2034
91	2035	2035	2035
92	2036	2036	2036
93	2037	2037	2037
94	2038	2038	2038
95	2039	2039	2039
96	2040	2040	2040
97	2041	2041	2041
98	2042	2042	2042
99	2043	2043	2043
100	2044	2044	2044
101	2045	2045	2045
102	2046	2046	2046
103	2047	2047	2047
104	2048	2048	2048
105	2049	2049	2049
106	2050	2050	2050
107	2051	2051	2051
108	2052	2052	2052
109	2053	2053	2053
110	2054	2054	2054
111	2055	2055	2055
112	2056	2056	2056
113	2057	2057	2057
114	2058	2058	2058
115	2059	2059	2059
116	2060	2060	2060
117	2061	2061	2061
118	2062	2062	2062
119	2063	2063	2063
120	2064	2064	2064
121	2065	2065	2065
122	2066	2066	2066
123	2067	2067	2067
124	2068	2068	2068
125	2069	2069	2069
126	2070	2070	2070
127	2071	2071	2071
128	2072	2072	2072
129	2073	2073	2073
130	2074	2074	2074
131	2075	2075	2075
132	2076	2076	2076
133	2077	2077	2077
134	2078	2078	2078
135	2079	2079	2079
136	2080	2080	2080
137	2081	2081	2081
138	2082	2082	2082
139	2083	2083	2083
140	2084	2084	2084
141	2085	2085	2085
142	2086	2086	2086
143	2087	2087	2087
144	2088	2088	2088
145	2089	2089	2089
146	2090	2090	2090
147	2091	2091	2091
148	2092	2092	2092
149	2093	2093	2093
150	2094	2094	2094
151	2095	2095	2095
152	2096	2096	2096
153	2097	2097	2097
154	2098	2098	2098
155	2099	2099	2099
156	2100	2100	2100
157	2101	2101	2101
158	2102	2102	2102
159	2103	2103	2103
160	2104	2104	2104
161	2105	2105	2105
162	2106	2106	2106
163	2107	2107	2107
164	2108	2108	2108
165	2109	2109	2109
166	2110	2110	2110
167	2111	2111	2111
168	2112	2112	2112
169	2113	2113	2113
170	2114	2114	2114
171	2115	2115	2115
172	2116	2116	2116
173	2117	2117	2117
174	2118	2118	2118
175	2119	2119	2119
176	2120	2120	2120
177	2121	2121	2121
178	2122	2122	2122
179	2123	2123	2123
180	2124	2124	2124
181	2125	2125	2125
182	2126	2126	2126
183	2127	2127	2127
184	2128	2128	2128
185	2129	2129	2129
186	2130	2130	2130
187	2131	2131	2131
188	2132	2132	2132
189	2133	2133	2133
190	2134	2134	2134
191	2135	2135	2135
192	2136	2136	2136
193	2137	2137	2137
194	2138	2138	2138
195	2139	2139	2139
196	2140	2140	2140
197	2141	2141	2141
198	2142	2142	2142
199	2143	2143	2143
200	2144	2144	2144
201	2145	2145	2145
202	2146	2146	2146
203	2147	2147	2147
204	2148	2148	2148
205	2149	2149	2149
206	2150	2150	2150
207	2151	2151	2151
208	2152	2152	2152
209	2153	2153	2153
210	2154	2154	2154
211	2155	2155	2155
212	2156	2156	2156
213	2157	2157	2157
214	2158	2158	2158
215	2159	2159	2159
216	2160	2160	2160
217	2161	2161	2161
218	2162	2162	2162
219	2163	2163	2163
220	2164	2164	2164
221	2165	2165	2165
222	2166	2166	2166
223	2167	2167	2167
224	2168	2168	2168
225	2169	2169	2169
226	2170	2170	2170
227	2171	2171	2171
228	2172	2172	2172
229	2173	2173	2173
230	2174	2174	2174
231	2175	2175	2175
232	2176	2176	2176
233	2177	2177	2177
234	2178	2178	2178
235	2179	2179	2179
236	2180	2180	2180
237	2181	2181	2181
238	2182	2182	2182
239	2183	2183	2183
240	2184	2184	2184
241	2185	2185	2185
242	2186	2186	2186
243	2187	2187	2187
244	2188	2188	2188
245	2189	2189	2189
246	2190	2190	2190
247	2191	2191	2191
248	2192	2192	2192
249	2193	2193	2193
250	2194	2194	2194
251	2195	2195	2195
252	2196	2196	2196
253	2197	2197	2197
254	2198	2198	2198
255	2199	2199	2199
256	2200	2200	2200
257	2201	2201	2201
258	2202	2202	2202
259	2203	2203	2203
260	2204	2204	2204
261	2205	2205	2205
262	2206	2206	2206
263	2207	2207	2207
264	2208	2208	2208
265	2209	2209	2209
266	2210	2210	2210
267	2211	2211	2211
268	2212	2212	2212
269	2213	2213	2213
270	2214	2214	2214
271	2215	2215	2215
272	2216	2216	2216
273	2217	2217	2217
274	2218	2218	2218
275	2219	2219	2219
276	2220	2220	2220
277	2221	2221	2221
278	2222	2222	2222
279	2223	2223	2223
280	2224	2224	2224
281	2225	2225	2225
282	2226	2226	2226
283	2227	2227	2227
284	2228	2228	2228
285	2229	2229	2229
286	2230	2230	2230
287	2231	2231	2231
288	2232	2232	2232
289	2233	2233	2233
290	2234	2234	2234
291	2235	2235	2235
292	2236	2236	2236
293	2237	2237	2237
294	2238	2238	2238
295	2239	2239	2239
296	2240	2240	2240
297	2241	2241	2241
298	2242	2242	2242
299	2243	2243	2243
300	2244	2244	2244
301	2245	2245	2245
302	2246	2246	2246
303	2247	2247	2247
304	2248	2248	2248
305	2249	2249	2249
306	2250	2250	2250
307	2251	2251	2251
308	2252	2252	

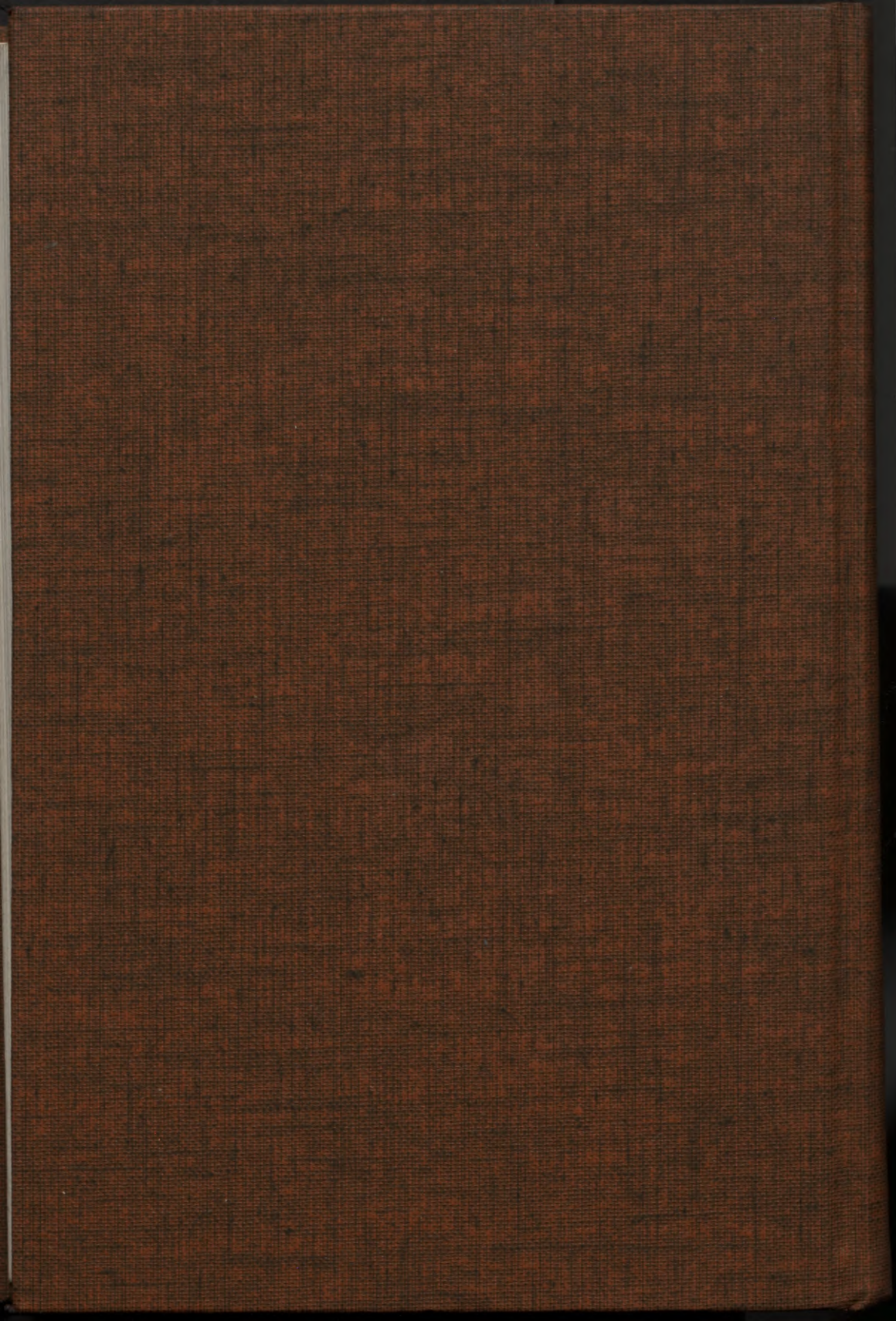
850

200.5

LĀTVIJAS NACIŅĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309017608

JĀNIS KLĪDZĒJS IEVAINOTĀ DZĪVE